

Møte torsdag den 14. april 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 67):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn (Innst. 228 S (2015–2016), jf. Meld. St. 7 (2015–2016))
2. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om å oppretthalde og styrkje dei åtte regionale statsarkiva som eigne institusjonar (Innst. 204 S (2015–2016), jf. Dokument 8:16 S (2015–2016))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Iselin Nybø, Abid Q. Raja og Sveinung Rotevatn om en helhetlig tros- og livssynspolitikk (Innst. 220 S (2015–2016), jf. Dokument 8:25 S (2015–2016))
4. Debatt om klima- og miljøministerens redegjørelse om oppfølging av Paris-avtalen (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 12. april 2016)
5. Referat

*Minnetale over tidlegare stortingsrepresentant
Berge Ragnar Furre***Presidenten:** Vyrde medrepresentantar!

Tidlegare stortingsrepresentant for SV Berge Ragnar Furre døydde 11. januar 2016, 78 år gamal.

Vi vil hugse han som ein av dei mest markante politikarane på venstresida av politikken i si tid.

Berge Furre vart fødd i 1937 i Ryfylke i Rogaland. Frå studentlaget i Arbeidarpartiet stod han 21 år gamal i spissen for «påskeopprøret» – mot å utstasjonere amerikanske atomvåpen i Vest-Tyskland.

Han vart så den fyrste partisekretæren til Sosialistisk Venstreparti i 1961.

Tidleg i 1970-åra var Furre særskild aktiv i Folkerørsla mot EEC, og året etter at folket sa nei, stilte han på fyrsteplass på lista til Sosialistisk Valforbund i Rogaland.

Furre representerte Sosialistisk Valforbund på Stortinget i fire år, frå 1973 til 1977. Han var parlamentarisk leiar i 1975 og 1976, og leiar av Sosialistisk Venstreparti frå 1976 til 1983.

På Stortinget vart Furre formann i landbrukskomiteen, der han var pådrivar for ein ny landbrukspolitikk. Særleg viktig var jamstillingsvedtaket, som sikra bonden ei inntektsutvikling på linje med industriarbeidarane.

Frå Stortinget vil han verte hugsa for at han saman med Finn Gustavsen avslørte innhaldet i ein hemmelegstempla rapport om navigasjonssystemet Loran C, og fekk trugsele om riksrett mot seg. I kampen mot ulovleg overvaking og for openheit og demokrati viste Furre stort personleg

mot. Seinare vart han medlem av den stortingsoppnemnde Lund-kommisjonen.

Furre var nestleiar i Nobelkomiteen frå 2003 til 2008. Kampen for fred, nedrusting og rettferd gjekk som ein raud tråd gjennom det politiske livet til Furre. På 1990-talet vart han aktiv i den globale solidaritetsrørsla, og særleg arbeidde han for rettane til dei jordlause bøndene i Brasil. Slagordet var enkelt: Ei anna verd er mogleg.

Furre var teologiprofessor, verka ein periode som prest og hadde ei rekkje verv i Den norske kyrkja. Teologien hans og dei politiske verdiane hans hadde mykje felles. Han var oppteken av at venstresida og Kyrkja måtte vere folkelege, sosiale rørslar – opne for alle.

Han var kjend som ein strålende retorikar, og fekk språkprisen til Norsk språkråd for «framifrå bruk av norsk språk». Han var heidersmedlem i Noregs Mållag.

Furre var også professor i historie, og bøkene hans om moderne norsk historie vil verte ståande som standardverk.

Men for Berge Furre heldt det ikkje å skrive historia, han var med på å skape ho sjølv.

Vi lyser fred over Berge Fures minne.

Representantane høyrde ståande på presidentens minnetale.

Presidenten: Fra representanten Lene *Vågslid* foreligger søknad om foreldrepermisjon i tiden fra og med 19. april til og med 21. juni.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Lise *Wiik*, innkalles for å møte i tiden fra og med 26. april til og med 17. juni.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen vil fremsette et representantforslag.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:06:00]: På vegne av representantene Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung, Freddy de Ruiter og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:06:46]: Eg vil fremja eit representantforslag frå representantane Gerd Eli Berge, Anne Tingelstad Wøien og meg sjølv om å innføra eit mål om at 25 pst. av den samla omsorgssektoren skal vera organisert og driven som ideell verksemd innan 2030.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:07:27]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn (Innst. 228 S (2015–2016), jf. Meld. St. 7 (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Framskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

I tillegg foreslås fordelt 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalspersoner og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Anette Trettebergstuen (A) [10:08:31] (ordfører for saken): Likestilling er en grunnleggende menneskerettighet. Det er noe som politikken skal sørge for, ikke noe du skal måtte skaffe deg selv. Politikken skal sørge for at kvinner og menn kan leve like frie liv og velge som de selv vil. Norge ligger høyt på likestillingsstatistikken. Det er ikke tilfeldig, og det kom ikke av seg selv. Vi har hatt politikere som skjønnte at likestilling lønner seg, ikke bare for den enkelte i form av økt frihet, men for oss alle, for bedrifter og virksomheter, for samfunnet i sin helhet. Disse politikerne tok politiske valg som førte oss mot toppen av statistikken skritt for skritt, reform for reform – skritt og reformer høyresiden strittet og kjempet mot hver gang.

Vi fikk kvinnene ut i det formelle arbeidslivet ved at politikken stilte opp. Velferdsordninger gjorde at vi fikk kvinnene i arbeid, noe som igjen gjorde at vi fikk råd til mer velferd – med deltidsstillinger, med foreldrepermisjon, senere pappakvote, med barnehageutbygging og en arbeidsmiljølov som i sum gjorde det mulig for kvinner og menn å kombinere familieliv med arbeid. Slik ble også Norge et av verdens rikeste land. Våre kvinners deltagelse i arbeidslivet er mer verdt enn oljeformuen vår. Og vi politikere, vi kan alle smykke oss med denne statistikken på tur i utlandet, der alle andre ser til Norge og våre politiske grep som har gjort oss til et av verdens rikeste og mest likestilte land. Vår egen likestillingsminister var for en stund siden på tur i USA og fikk jubel da hun fortalte om barnevogntrillende norske fedre og den positive effekten av den norske fedrekvoten.

Det holder ikke å sole seg i glansen utenlands når man ikke jobber for mer likestilling hjemme. Direkte etter å ha mottatt denne jubelen fortalte likestillingsminister Horne til Dagsavisen: Personlig er jeg mot alle typer kvoter. Det er litt som å ta æren for at Barcelona vinner Champions

League fordi du har en gammel Messi-drakt liggende i skapet, mens du egentlig heier på Real Madrid.

Likestillingen kom ikke av seg selv. Like lite er den gitt for alltid. Det krever en målrettet og aktiv politisk innsats om den skal bevares og også økes. For vi har nok av utfordringer før vi er i mål, også i likestillingslandet Norge. Vi er fortsatt ikke der at mor og far blir sett på som like gode omsorgspersoner. Barnehagene ringer stort sett mor når barnet er sykt. Veldig mange fedre opplever å ikke få lov til å ta ut den pappapermen de selv ønsker å ta ut. Gravide jenter diskrimineres i arbeidslivet og ved tilsetninger fordi de er gravide. Mange opplever seksuell trakassering i skolen. Fortsatt tjener kvinner bare 85 kr for hver hundrelapp menn tjener. Denne listen kunne dessverre vært mye lengre.

Det at vi har et av verdens beste likestillingslovverk og formelle rettigheter betyr ikke at vi har like muligheter i praksis. Altfor mange av de små og store valgene vi tar, styres av at det er ulike forventninger til kvinner og menn. Derfor vil Arbeiderpartiet videre. Åtte år med rødgrønn likestillingspolitikk ga resultater. Andelen deltidsarbeidende gikk og går fortsatt ned på grunn av vår innsats og lovendringer. Vi likestilte skift og turnus, endret arbeidsmiljøloven i en mer familievennlig retning, bygget ut barnehager med makspris til alle, som gjorde at folk hadde råd, økte pappakvoten og styrket mulighetene for dem som gjør jobben med å skaffe likestilling – de som jobber hos ombudet, de som jobber i organisasjonene, de som jobber på likestillingssettene, og vi hadde en massiv innsats mot vold i nære relasjoner.

Men vi ville videre. I 2013 la vi fram en stortingsmelding som pekte på hvor vi har utfordringer, og konkrete tiltak som skulle få oss dit. Vi var mange som advarte mot en blå-blå regjering på grunn av konsekvensene det kunne få for likestillingspolitikken. Vi kan med hånden på hjertet si at de blå-blå har gått lenger enn det vi turte forestille oss, i sine forslag. Det første som skjedde, var at stortingsmeldingen ble trukket. Regjeringen skulle lage sin egen likestillingsmelding – en bedre en. Så ble det stille – i to år. Men hver eneste dag i mellomtiden har denne regjeringen demonstrert sin reelle likestillingspolitikk og satt likestillingen i revers ved å kutte i og fjerne det som har fungert, de grepene som beviselig har gjort oss til et av verdens mest likestilte land. Vi husker alle diskusjonen om reservasjonsretten, kutt i pappakvoten, lengre barnehagekøer og høyere priser, økt kontantstøtte og en svekket arbeidsmiljølov som gjør det vanskeligere for mange kvinner og menn å kombinere arbeidsliv med familieliv. Forslag om å avvikle likestillingsloven og vingeclippe ombudet. Denne listen kunne også dessverre vært lengre. Skritt for skritt, tiltak for tiltak setter denne regjeringen likestillingen i revers og gir kvinner og menn mindre frihet til å kunne velge likt. Og valgfriheten er jo pussig nok påskuddet for at dette skjer, det er en misforståelse at folk velger fritt i et vakuum. Valgene vi gjør, gjøres innenfor noen rammer og forventninger. For hvorfor er det ellers slik at jenter blir sykepleiere og menn mekanikere, at kvinner jobber deltid, mens menn sliter med å få ta ut pappaperm? Politikken må stille opp, det holder ikke å stille krav til at folk

skal ordne opp selv. Arbeiderpartiet stiller opp, og vi vil videre.

Meldingen som ble lagt fram i oktober i fjor, er en fin kopi av vår melding når det kommer til analyse av utfordringene vi har. Man kan umulig ha brukt to år på denne meldingen – med klipp og lim av analyse. Heller ikke tiltaksdelen kan ha tatt særlig lang tid, for det er ingen tiltak der som vil bringe likestillingen videre. Det er derfor underlig at vi har en regjering som har erkjent at vi har områder med likestillingsutfordringer, men som ikke vil gjøre noe med det. Arbeiderpartiet har derfor gjort den jobben regjeringen ikke vil gjøre. Vi har tatt jobben med å finne de tiltakene som kan gjøre noe med hindrene på de områdene vi opplever utfordringer.

Den 8. mars lanserte vi 50 forslag for en mer offensiv likestillingspolitikk. I innstillingen til meldingen vi behandler i dag, fremmer vi de fleste av dem. Skal vi komme videre og gi kvinner og menn økt frihet til å kunne leve livet som de vil, må det tiltak til. Da må noen ha som jobb å sørge for å fremme likestilling der folk bor. Derfor styrker vi likestillingssettene og Ombudet og lar dem få mer makt i rollen sin. Derfor legger vi mer makt i trepartssamarbeidet, styrker det vi vet fungerer best. Derfor gjør vi arbeidslivet mer likestilt. Derfor må unge stimuleres til å velge utradisjonelt, f.eks. med virkemidler som ekstrapoeng og stipend. Derfor vil vi ha mentorer for dem på kjønnsdelte utdanninger. Vi styrker arbeidet mot seksuell trakassering og vold i nære relasjoner. Og vi mener at det må gjøres mer for å løse menns likestillingsutfordringer. Det er 20 år siden forrige mannsutvalg – det er på tide med et nytt. Vi vil at næringslivet skal velge kvinner i alle ledd. Derfor stiller vi krav til representasjon i valgkomiteer, i eierprinsippene og mener at staten og regjeringen må ha større ambisjoner for kvinnelig andel toppledere i selskapene og i det offentlige. Vi mener Norge må følge opp sine internasjonale forpliktelser og styrke likestillingen i utviklings- og utenrikspolitikken.

Arbeiderpartiet ønsker seg et helt likestilt land, et land der hver enkelt av oss kan ta de valgene vi selv mener er riktige for oss. Da trenger vi tiltak som kan gjøre noe med det. Jeg velger å tro at regjeringen deler det ønsket. Forskjellen på oss er at det er Arbeiderpartiet som er villig til å gjøre noe med det. Jeg er veldig glad for at debatten i dag kommer til å vise at Høyre og Fremskrittspartiet blir parkert av en felles opposisjon, for stortingsflertallet er i dag enig i at vi trenger mer aktiv politikk for å gi folk mer frihet og kvinner og menn likere muligheter. Arbeiderpartiet får støtte for svært mange av sine forslag. Vi er også glad for å si at vi støtter mange av de forslagene som Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og SV kommer til å legge fram som løse forslag i dag, og at vi i dag virkelig kan si at en felles opposisjon sier at nok er nok, vi er lei av en regjering som setter likestillingen i revers – nå parkerer vi dem i Stortinget og legger grunnlaget for en mer offensiv likestillingspolitikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mette Tønder (H) [10:18:21]: Representanten Trettebergstuen har vært tøff i sin kritikk av denne meldingen. Alt fra viktige ting som valg av lokaler til pressekonferanse til mangel på tiltak i meldingen har blitt behørig kritisert. Spesielt har antall tiltak vært fremhevet som et av de svakeste områdene. For å bøte på dette har man selv lagt frem 50 tiltak, som ifølge dem er den nøyaktige mengden som skal til for at landet vårt skal bli mer likestilt.

Jeg er ikke så opptatt av antallet, jeg, men når kritikken ble så hard, ble jeg nysgjerrig, så jeg satte meg ned en sen nattetime og begynte å telle antall tiltak knyttet til meldingen som vi har lagt frem, og jeg kom frem til 70 aktive tiltak.

På hvilket grunnlag har representanten Trettebergstuen kommet til at det ikke er tiltak knyttet til meldingen, og er hun enig i at hun burde ha lest meldingen før hun lot kalkulatorfeminismen sin ta helt overhånd?

Anette Trettebergstuen (A) [10:19:10]: Jeg kan bertrykke representanten Tønder med at jeg har lest meldingen. Det tok ikke spesielt lang tid. Jeg har lest den flere ganger. Den er veldig god på analyse, det er klipp og lim fra den stortingsmeldingen som Stoltenberg-regjeringen la fram. Desto underligere er det nettopp at den er uten tiltak som vil gjøre noe med likestillingen. Den er full av tiltak som allerede er igangsatt, tiltak som ble igangsatt under den rød-grønne regjeringen, eller tiltak på andre områder som er under utarbeidelse. Men når man skryter av at endringene i arbeidsmiljøloven er et likestillingstiltak, er det på grensen til frekt, da en samlet fagbevegelse gikk til generalstreik mot disse endringene. Det er ikke et likestillingstiltak.

Det er ikke bare Arbeiderpartiet som mener at denne meldingen er uten tiltak. Aftenposten, Unio, LO, likestillingsforskerne – alle der ute i virkelighetens verden – mener at denne likestillingsmeldingen er for svak. Det er bare representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet som mener at denne meldingen duger.

Mette Tønder (H) [10:20:11]: Jeg fikk ikke svar på spørsmålet mitt. Jeg har lest meldingen, og den inneholder nærmere 70 aktive tiltak, tiltak som skal bli gjennomført, og tiltak som er i ferd med å bli gjennomført. Jeg har forståelse for at man kan være uenig i tiltakene – det er lov – men representanten sier at det er ikke tiltak, og det er beviselig 70 tiltak. Så mitt spørsmål er fortsatt: Har man lest meldingen, og har man sett tiltakene som ligger i meldingen?

Anette Trettebergstuen (A) [10:20:38]: Ja, jeg har lest meldingen, og vi har lett etter tiltak, og vi finner ingen. Når regjeringen skryter av at HPV-vaksine for jenter er et likestillingstiltak, er det for så vidt et tiltak vi støtter, det er et fint kvinnehelsetiltak, men det er ikke et likestillingstiltak, og det er ikke et nytt tiltak, for det er innført.

Som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, er det heller ikke slik at folk der ute i den virkelige verden mener at regjeringens svekkelse av arbeidsmiljøloven er bra for likestillingen. Tvert imot ble det generalstreik her i landet for første

gang på 16 år fordi folk som vet hvor skoen trykker, mener at denne regjeringens arbeidslivspolitikkk gjør det vanskeligere for kvinner og menn å kombinere arbeidsliv med familieliv.

Som sagt er det ikke bare Arbeiderpartiet – og nå en samlet opposisjon – som mener at denne meldingen er for svak. Aftenposten har sagt det på lederplass. Unio, LO, Spekter og Norges fremste likestillingsforskere mener at denne meldingen ikke duger. Man må, som sagt, være fra Fremskrittspartiet og Høyre for å påstå at denne meldingen vil ha effekt for likestillingen.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [10:21:56]: Ja, denne meldinga er lagd fram av Framstegspartiet og Høgre. Det er vi veldig glade for. Arbeiderpartiet brukte altså åtte år, og det kom ingenting ut av det. Så vi er glade for å kunna hjelpa, slik at dei kan koma med sine forslag. Det er kjempepositivt.

Så er det eitt av forslaga eg vil koma inn på. Det er dette at dei ønskjer – saman med Kristeleg Folkeparti – eit eige trepartssamarbeid for auka likestilling. Dette er faktisk allerede etablert, i 2014. Er det slik å forstå at Arbeiderpartiet ikkje er fornøgd med trepartssamarbeidet og deira arbeid for likestilling?

Anette Trettebergstuen (A) [10:22:33]: Åtte år med rød-grønn innsats merkes fortsatt på likestillingsstatistikken. Vi jobbet for likestilling hver eneste dag. Vi ventet ikke i to år før vi la fram en melding med tiltak, slik denne regjeringen har gjort – ventet i to år og hver dag satte likestillingen i revers. Vi ville videre.

Men jeg er glad for at representanten Reiertsen tar fram forslaget om trepartssamarbeid, fordi vi nettopp har troen på å gjøre mer av det vi vet fungerer. Vi vet at reformer og politiske løsninger best finnes innenfor rammen av trepartssamarbeidet. Jeg lurer på om representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet ikke har lest likestillingsutredningen, altså NOU-en fra Skjeie-utvalget, der de nettopp peker på at et eget trepartssamarbeid for likestilling må opprettes. Det har ikke denne regjeringen gjort.

Vi vil at partene sammen skal få makt og myndighet og forplikte seg til å jobbe for økt likestilling i samfunnet, etter modell av IA-avtalen, som vi vet har fungert godt når det kommer til å få ned sykefraværet og skape inkluderende arbeidsliv. Det er ikke (presidenten avbryter) det denne regjeringen har gjort.

Presidenten: Tiden er ute.

Ketil Kjenseth (V) [10:23:49]: Venstre anerkjenner mange av de tiltakene som ligger i meldingen. Så vil vi i løpet av dagen være enig med Arbeiderpartiet i mange forslag. Vi vil gå lenger, vi vil bl.a. bruke kvotering aktivt, som ett eksempel.

Jeg er glad for at representanten Trettebergstuen trakk fram manssutvalg. Vi må diskutere begge kjønnenes deltakelse her, i tillegg til at vi vil ha et tredje kjønn – det skal jeg ikke ta opp i denne replikken.

Venstre fremmet nylig et forslag om å se på kjønnsnøy-

trale titler i helsesektoren. Det er det ingen andre partier som støtter at vi skal gjøre. Det er en stor sektor, som organiserer mange hundre tusen, og vi ser en utdanning og en rekruttering til de yrkene som fortsatt er veldig kvinne-dominert. Titlene har noe å si. Vi har fem mannlige helsesøstre i Norge – tre i videregående skole.

Hvordan ser Arbeiderpartiet for seg at en vil sørge for en mer likestilt rekruttering til denne viktige sektoren?

Anette Trettebergstuen (A) [10:24:53]: Jeg er glad for spørsmålet. Nettopp det å skulle rekruttere flere menn inn i kvinne-dominerte yrker blir en av hovedutfordringene våre framover. Meldingen er god på å beskrive problemet, men har ingen tiltak som vil gjøre noe med det.

Jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiet og Venstre, når vi voterer i dag, kommer til å stå sammen om mange gode og konkrete forslag for å få det til – alt fra å gjøre noe med utdanningsløpet, stimulere til at flere velger utradisjonelt, ved ekstrapoeng eller likestillingsstipend – og ber regjeringen komme tilbake med en konkret plan om hvordan få flere menn inn i omsorgsyrkene.

Når det kommer til hvordan man titulerer dem som jobber i disse yrkene, er jeg helt sikker på at Arbeiderpartiet og Venstre også kan bli enige om å endre det på en slik måte at det blir mer attraktivt for menn å velge disse yrkene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:26:02]: Arbeiderpartiet har et godt forslag om å øke bevilgninger til frivillige organisasjoner på likestillingsfeltet. Det er musikk i Kristelig Folkepartis ører. Vi kan ikke votere for det i dag – sånne typer forslag må vi komme tilbake igjen til i forbindelse med budsjettbehandlingen til høsten. Men kan Arbeiderpartiet si litt om sin begrunnelse for dette forslaget, om hvorfor akkurat den sivile sektor, de frivillige organisasjonene, er så betydningsfull både på dette området og på andre områder?

Anette Trettebergstuen (A) [10:26:36]: Representanten Bekkevold er inne på noe vesentlig. Uten organisasjonene, uten kvinnebevegelsen i alt sitt mangfold, hadde ikke Norge vært det likestillingslandet vi er i dag. Organisasjonene som hver eneste dag jobber der ute hvor folk bor med å veilede mennesker i deres rettigheter, med å påvirke oss politikere til å øke de rettighetene – ja, de spiller en helt avgjørende rolle, som vaktbikkjer og pådrivere og for å gi oss innspill om hvor skoen trykker. Vi mener at de må få muligheten til å gjøre mer. Derfor er det helt grunnleggende for Arbeiderpartiet at vi må styrke det sivile samfunnet og de organisasjonene som hver eneste dag der ute jobber med å skaffe folk mer likestilling. Vi vil også at de som jobber i Ombudet, og på likestillingssettene, som jobber med det samme, skal få muligheten til å gjøre mer, og der er jeg veldig, veldig glad for at Kristelig Folkeparti og opposisjonen er enig med oss. Skal vi komme videre, må det sivile samfunnet ... (presidenten klubber).

Presidenten: Da er tiden ute.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [10:27:57]: Det er to ting i innlegget til representanten Trettebergstuen som jeg ønsker å få klarhet i. Det ene er at representanten sa at det er mye som er bra, men det er en stund før vi er i mål med likestillingspolitikken. Jeg lurer på: Når er man i mål med den? Jeg tror Høyre og Fremskrittspartiet tenker at det er en løpende prosess – et arbeid som pågår kontinuerlig – og ikke noe vi kan kvittere ut her og si: Sånn, da var vi i mål! Men det skulle være interessant å få høre hvor målet er, og når vi når det.

Det andre går på telling. Alt skal jo telles og kvantifiseres, det skal kvoteres fremfor rekrutteres, man skal dele det opp i prosentandeler, osv. Og her ble det nemlig problematisert at barnehagen ringer moren – og det er da åpenbart et problem. For det første: Hvorfor er det et problem? For det andre: Hvordan skal man eventuelt regulere og telle telefonene fra barnehagen til foreldrene?

Anette Trettebergstuen (A) [10:28:47]: Representanten Eidem Løvaas har rett i det, vi kommer aldri i mål med likestillingen. Så lenge noen i Norge opplever ufrihet og ikke kan leve sine liv som de vil fordi de møter hindringer fordi de er mann eller kvinne, er vi ikke i mål. Det er det som er poenget til Arbeiderpartiet også. Vi trenger en kontinuerlig utvikling av likestillingspolitikken og en kamp for å få det til. Der skiller regjeringspartiene og vi lag. Der vi vil videre med konkrete forslag for å bringe likestillingen videre i folks liv, setter denne regjeringen likestillingen i revers.

Når det kommer til at mødre blir oppringt fra barnehagen, er ikke det et problem i seg selv, men det sier noe om hvordan samfunnet ser på mor og far som omsorgspersoner. Vi har ikke kommet dit at menn blir sett på som like verdige omsorgspersoner som kvinner, og til tross for at Høyre ikke vil gjøre noe med det verken når det kommer til pappakvote eller andre ting, håper jeg at dere – og representanten Eidem Løvaas – er enig i at det må være et mål for oss politikere at fedre også får ta en likestilt del av omsorgen for sine barn.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Mette Tønder (H) [10:30:12]: Jeg kan i hvert fall si at vi er veldig likestilte i vår familie, for det var min mann som levte i dag – uten pysj til pysjdag i barnehagen. Og det er antageligvis han som blir ringt til også, i løpet av dagen. Men la nå det være.

På vei til barnehagen her om dagen hadde fireåringen en lang utlegning om sine mulige karrierevalg i fremtiden. Visstnok var det denne gangen delfintrener og sykesøster som sto høyest. Jeg undret meg litt over hvor dette med dyrlege og menneskelege var blitt av siden forrige samtale, men etter hvert ble det klart at hun hadde ikke tenkt å velge, for som hun sa til meg: Mamma, jeg kan bli hva jeg vil, altså. Som den gode mammapedagogen jeg er, svarte jeg naturligvis: Ja, naturligvis, vennen min, bare du jobber hardt, kan du bli hva du vil. Ja, svarte hun, og så la hun til, litt irettesettende: Men ikke havfrue, da, mamma, for da må du ha trylledrikk.

Hun er en ganske alminnelig fireåring. Hun elsker prinsesser, rosa, Winx Club og Monster High og har troen på at hun kan bli akkurat hva hun vil – ja, unntatt havfrue. Hvordan sørger vi for at hun får muligheten til å oppfylle drømmene sine uten større utfordringer enn en manglende trylledrikk i ny og ne? For meg er det dette denne meldingen handler om. Uansett hvem vi er, hvor vi kommer fra, om vi er mann eller kvinne, skal vi ikke bare ha like rettigheter, men også like muligheter til å oppfylle drømmene våre.

Regjeringen har valgt å rette innsatsen mot fem områder der det fremdeles er tydelige likestillingsutfordringer:

- vold og overgrep
- oppvekst og utdanning
- arbeidsliv
- helse
- næringsliv og entreprenørskap

Altfor ofte opplever kvinner det utenkelige. Den koselege turen på byen ender i et mareritt, det trygge hjemmet endres til en krigssone, den trygge oppveksten gjøres utrygg. Kvinner slås mer, voldtas oftere, og vi er også mer utsatt som barn. Det er ifølge offisielle tall flest menn som slår, men dette er ikke et svart-hvitt-bilde. Vold i nære relasjoner rammer menn og barn, og det er også kvinner som utøver vold.

Jeg er glad for at vi nå styrker politiet – vi skal forhindre vold, men også ta dem som forbryter seg. Jeg synes det er greit at vi har fått forhøyet straffene noe, spesielt ved at regjeringen fikk fortgang i innføring av den nye straffeloven. Vi styrker det lokale krisesentertilbudet for spesielt sårbare grupper. Det jobbes mer forebyggende gjennom Alternativ til Vold og familievernkontorene, og vi jobber med kompetanse og kvalitet i barnevernet.

Min lille jente mener fullt og fast at hun kan bli hva hun vil – og det kan hun, så lenge hun jobber hardt. Allikevel vet vi at hun kommer til å bli utsatt for stor påvirkning i oppveksten. Hadde hun vært gutt, hadde hun hatt stor risiko for å droppe ut av videregående. Og vi vet at i oppveksten vil en møte flest kvinner på vei oppover i utdanningsløpet. Derfor er det viktig å jobbe for at kvinner og menn skal velge utdanning etter hjertet og hodet, ikke ut fra kjønn og andres forventninger.

Vi trenger flere menn i barnehagene og i barneskolene. Derfor er det viktig at meldingen fremhever at vi jobber med kvalitet, kompetanse og rekruttering av menn til det pedagogiske arbeidet.

Norge er på topp når det gjelder yrkesdeltagelse for både kvinner og menn. Samtidig er det sånn at arbeidsmarkedet vårt har klare skiller når det gjelder kjønn. Dette fører til lite fleksibilitet i arbeidsmarkedet og kan skape begrensninger for den enkelte og manglende mangfold.

Alle må få velge selv hva de skal bli, men det er viktig at vi som samfunn legger til rette for og av og til oppfordrer til de annerledes valgene. Et eksempel på dette er å jobbe med å få flere kvinner til å velge realfag gjennom Jenter og teknologi.

Norge er et foregangsland når det gjelder å kunne kombinere arbeid og familieliv. Allikevel opplever for mange å komme tilbake til jobber, etter permisjon, som slett ikke er sånn som de var da de forlot dem, for mange drømmer

blir knust av arbeidsgivere som ikke kan eller vil kjenne til regelverket for vern. Derfor er det viktig at vi nå endelig utreder fremtidens håndhevingsapparat. Det er viktig å ha rett, men enda viktigere er det å få rett.

Å møte et likeverdig helsetilbud uavhengig av kjønn er en grunnleggende rettighet. Det er viktig at det finnes god kunnskap om f.eks. symptomforskjeller på lik sykdom hos kvinner og menn. Kvinner har større sykefravær enn menn. Til nå har det ikke kommet gode svar på hvorfor det er slik. Det er derfor viktig at en samlet komité mener at det bør satses mer på forskning som kan gi oss muligheten til å sette inn tiltak på de rette stedene.

Norge er på vei inn i en ny tidsalder. Vi skal fortsatt leve av oljen, men vi må ha flere ben å stå på. Jeg pleier å si til barn og unge jeg møter, at det Norge skal leve av i fremtiden, er det de som skal finne opp. Da blir det viktig at gode ideer fra hele befolkningen blir forvaltet godt. Vi ser derfor frem til gründerplanen, som også skal inneholde tiltak for å la et større mangfold av talenter få en sjanse til å skape morgendagens næringsliv.

Høyre har lenge ment at dagens diskrimineringsvern er spredt og lite helhetlig. Derfor ser vi frem til forslaget til en felles diskrimineringslov, som kommer til behandling. En felles lov vil gjøre det enklere å se diskrimineringsgrunnlagene i sammenheng og kan skape større bevissthet rundt dette. Lovforslaget tar hensyn til at også menn møter likestillingsutfordringer. I lovforslaget foreslås det bl.a.:

- å tydeliggjøre det strenge vernet mot graviditetsdiskriminering
- å tydeliggjøre at sammensatt diskriminering er forbudt
- å gi utvidet adgang til positiv særbehandling av menn
- å erstatte den byråkratiske og lite virkningsfulle redegjørelsesplikten med positive tiltak som informasjon, spredning av gode erfaringer og kompetanseutvikling
- å konkretisere aktivitetsplikten, for at det skal bli klare for arbeidsgivere hva de må gjøre for å overholde plikten til å arbeide aktivt for å fremme likestilling

Denne saken er ikke ferdigbehandlet i regjeringen, og vi avventer det endelige forslaget.

Jeg begynte dette innlegget med å si at det er viktig å skape et samfunn hvor alle kan nå sine drømmer. Norge er et likestilt land, men som meldingen viser, har vi også utfordringer. I meldingens kapittel om likestillingsutfordringer i andre land settes våre utfordringer i perspektiv. Vi skal være stolte over det arbeidet Norge gjør for å fremme likeverd og likestilling også utover våre egne grenser.

Norge er et likestilt land, men utfordringene er der. Når en lensmann kan gå ut og anbefale lange underbukser – eller kyskhetsbelte, som vi vil kalle det – mot voldtekt, når selskap rekrutterer nok en mann og skylder på at det ikke er noen velkvalifiserte kvinner der ute, til tross for at alle tall fra høyere utdanning viser noe annet, når nok en kvinne kommer tilbake fra barselpermisjon og finner at jobben hennes er organisert vekk, viser det at vi ikke er helt i mål. Jeg gleder meg til den videre debatten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [10:37:29]: Det er dessverre slik i likestillingslandet Norge i dag at små jenter som vil bli havfruer, senere møter en brutal virkelighet der de innser at de ikke, reelt sett, er så likestilt som de er blitt fortalt at de er. Det er derfor vi trenger en aktiv likestillingspolitikk – for å komme videre.

Denne regjeringen har lagt fram en melding som er god på beskrivelser, men som ikke gjør noe med det. Jeg registrerer at representanten Tønder bruker store deler av sitt innlegg til å snakke om et lovforslag som nå har vært ute på høring – og som ikke er en del av denne meldingen – og prøver å rettferdiggjøre det at denne regjeringen ikke har noen tiltak for å bringe likestillingen i Norge framover med at det er verre i alle andre land. Men la det ligge.

Da meldingen ble lagt fram, var det ikke bare Arbeiderpartiet som reagerte. «Historisk tiltaksløst» sa Unio. «Uklar likestillingsmelding», skrev Aftenposten. «Så dårlig at den aldri burde vært skrevet», sa Venstre. «Hvor blir det av virkemidlene?», sa Spekter og LO. «Ingen satsing», sa Likestillingsombudet.

Representantene fra Høyre i komiteen har ikke funnet grunn til å støtte et eneste av de titalls forslagene som i dag fremmes. Mener representanten Tønder fortsatt – til tross for den massive motstanden der ute i virkelighetens verden – at meldingen er god nok?

Mette Tønder (H) [10:38:42]: For det første vil jeg presisere at man trenger trylledrikk for å bli havfrue.

Det er helt klart at man møter en tøff verden der ute, og vi skal faktisk ruste våre barn gjennom et godt skoleverk og en god barnehage, som vi også jobber med – kvalitet i barnehagen, flere menn inn, høyere kvalitet, osv. Vi skal ruste dem til å møte dette, for ruster vi dem ikke til å møte dette, kommer vi heller aldri – tror jeg – til å se reell likestilling. Vi trenger å ha en omlegging av holdningene våre. Heldigvis ser vi at det skjer – sakte, men sikkert.

Jeg er uenig i at det ikke er tiltak i meldingen. Det er over 70 tiltak i meldingen. Og det er bra at det er uenighet, for det betyr at vi får likestilling på dagsordenen, og vi får gode, tøffe debatter om likestilling og likeverd. Det er jeg i og for seg glad for, og jeg står gjerne i stormen for denne meldingen, for jeg mener at den gir et godt grunnlag for det videre arbeidet.

Anette Trettebergstuen (A) [10:39:42]: Jeg synes svaret til representanten Tønder avslører det som er Høyres ideologi og derfor strategi. Det handler om holdninger, og at det går sakte, men sikkert i riktig retning. Ja, denne regjeringen har som strategi i likestillingspolitikken at man skal vente og se, at det skal gå seg til av seg selv, men likestilling kommer ikke av seg selv. Hvis representanten Tønders datter og andre yngre jenter i dag skal få leve og vokse opp i et samfunn der de reelt sett har like muligheter som menn, trenger vi en mer aktiv politikk.

Jeg er glad for at representanten Tønder er stolt av meldingen regjeringen har lagt fram, men det er underlig at det kun er Høyre og Fremskrittspartiet som mener at denne meldingen vil bringe likestillingen videre. Alle andre, alle på høringen i komiteen, sa at denne meldingen ikke holder

mål. Likestillingsombudet, likestillingsforskerne, Spekter, LO, Unio – alle mener at den er innholdsløs.

Hvis representanten Tønder er opptatt av å komme videre i likestillingen – hvorfor har man ikke funnet grunn til å støtte ett eneste av de nesten 60 tiltakene som opposisjonen i dag fremmer?

Mette Tønder (H) [10:40:52]: For det første ligger svært mange av de tiltakene som opposisjonen fremmer, allerede i meldingen, så man slår inn åpne dører. Noe av det er allerede gjennomført.

Når det kommer til kvotering, er jeg uenig, og de blå-blå er uenig. Vi mener at det er urettferdig, og selv om det urettferdige blir gjort i det godes hensikt, er det fortsatt urettferdig. Så der er vi uenige. Jeg respekterer at andre har en annen mening enn meg, men jeg mener at dette er urettferdig, og det mener meldingen også, derfor går vi ikke inn i de tiltakene. Og som sagt slås det inn åpne dører, det ligger i meldingen, og jeg har ikke for vane å stemme to ganger på samme tiltak. De over 70 tiltakene som ligger i meldingen, kommer vi naturligvis til å gå for, i tillegg til en del andre, som vi allerede har presisert i merknader.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:41:50]: Jeg vil vise til at meldingen har noen gode omtaler av hvor viktig det er å få flere mannlige ansatte i barnehagen. Det er flott at regjeringen vil heve kompetansen om likestilling i barnehagen og øke rekrutteringen av menn til det pedagogiske arbeidet. I 2014 var 8,5 pst. av de ansatte i barnehagen menn. Trøsten for noen er kanskje at andelen er lavere i Sverige. Der er den på 3,5 pst. I Norge mener jeg at vi fortsatt har en vei å gå for å få flere menn inn i barnehagen.

Mitt spørsmål til Høyre er: Hvordan ser Høyre for seg veien videre på det området, og hva slags tiltak må til for å få flere menn inn i barnehagen?

Mette Tønder (H) [10:42:42]: Vi deler i hvert fall problemstillingen, og så skal ikke jeg si at jeg har eureka-svarene. Det tror jeg er galt. Vi må huske på, når Trettebergstuen sier at de har en slik offensiv likestillingspolitikk, at de brukte åtte år på sin likestillingsmelding i tillegg til at de fremla den med de samme problemstillingene som vi har gjort, rett før de gikk ut av regjering.

Dette er et pågående arbeid. Vi må jobbe med kompetansetiltak, vi må jobbe for å gjøre det enda mer attraktivt å jobbe i barnehagen for både kvinner og menn, og vi må jobbe med å heve kvaliteten. På den måten tror jeg at vi sakte, men sikkert vil se en endring. Men jeg har ingen konkrete eksempler på tiltak, annet enn at man kan foreslå kvotering, noe jeg ikke vil gjøre, fordi jeg mener det er en urettferdig måte å gjøre det på.

Kirsti Bergstø (SV) [10:43:51]: Det finnes muligens en trylledrikk for å bli havfrue, men «det fins ikke piller mot møkkete vann» eller for en fiks ferdig likestillingspolitikk. Der er det bare hardt arbeid og politiske tiltak som gjelder. Derfor er jeg glad for at representanten Tønder brukte tid i sitt innlegg på å snakke om de forskjellige erfaringene vi har som gutter og jenter, og som kvinner

og menn, knyttet til forventninger, seksuell trakassering og vold. Over halvparten av alle jenter opplever seksuell trakassering i løpet av livet – uønsket oppmerksomhet rundt kjønn, kropp og seksualitet, å bli klådd på mot sin vilje, kalt for hore og i ytterste konsekvens voldtatt. Derfor foreslår SV i dag en landsdekkende flerårig satsing mot seksuell trakassering i skolen. Jeg skulle gjerne høre representanten Tønders tanker rundt det, og om det muligens kan være noe for Høyre å støtte, slik at framtidens unge jenter og gutter kan få en annen hverdag enn det vi har sett til nå.

Mette Tønder (H) [10:44:55]: Representanten tar frem en viktig problemstilling. Jeg tenker at når man jobber i skolen mot mobbing, når man jobber med holdnings-skapende arbeid, når vi nå ser på det mer overgripende som går på livsmestring, vil jeg si at det vil være naturlig å ta dette inn i skolen som et emne å snakke med barn og unge om. Det forventer jeg i og for seg at skolen allerede gjør. I hvert fall vet jeg at mange skoler jobber godt med dette gjennom forskjellige typer program.

Når det er sagt, tenker jeg at forslaget fra SV går på bare én form, og jeg tenker at det er viktigere hvis man skal se på holdningsarbeid, å se på helheten – det å skape sterke mennesker, som faktisk kan stå i stormen når det gjelder og tørre å si nei, eller eventuelt også vet at det de gjør, er feil.

Kirsti Bergstø (SV) [10:46:01]: Jeg tenker at det er viktig å kalle ting ved sitt rette navn. Når vi snakker om livsmestring, kan det inneholde alt og ingenting. Et problem mellom kjønnene, mobbingen på skolen, den seksuelle trakasseringen, er at det nettopp ikke har blitt kalt ved sitt navn, det har ikke blitt tatt fatt i. Tvert imot opplever mange elever at det blir bortforklart med flørtning, at det er en måte å få kontakt med det motsatte kjønn på. Vi vet også, sammen med statistikker rundt oppmerksomhet i klasserom og på skolen, at det er en kjønnet skolehverdag. Da er vi nødt til å ha målrettet innsats.

Et annet tema som er i samme gate, gjelder voksne jenter og spørsmålet rundt bekjempelse av vold mot kvinner. Jeg er veldig glad for at det ligger et forslag til votering i dag om å styrke krisesentrene. Jeg lurer på om representanten Tønder og Høyre kan gå med på det og se at man trenger å styrke også kampen mot vold og for voldsutsatte?

Mette Tønder (H) [10:47:05]: Det jobbes aktivt med å styrke krisesentrene, med å hjelpe til med bosetting etter at man kommer ut av krisesentrene – det er lagt inn mer midler til det – og med å se på ettervernet.

Så tilbake til oppfølgingen av det første spørsmålet. Ja, et livsmestringsfag kan bety alt – og det er det også, vil jeg si. Det å skulle ruste seg for å møte en tøff verden handler også om å ruste seg for å takle dem som ikke vil deg vel. Det handler også om å gi beskjed til dem som ikke vil deg vel, om at dette er helt uakseptabelt. Jeg tenker at de holdningene er det viktig at vi får inn i ung alder. Jeg synes det er flott at man også jobber med dette i barnehagen, at man begynner allerede der. Og jeg er helt enig med representanten i at ting skal kalles ved sitt rette navn – trakassering, voldtekt, at vold i hjemmet ikke er husbråk, osv. Jeg er vel-

dig opptatt av det, og det er jeg glad for at representanten er enig med meg i.

Arild Grande (A) [10:48:20]: Når hvordan man kan bli havfrue, blir gjennomgangstema i likestillingsdebatten, skjønner vi at vi har noe å gå på for å komme noen hakk videre. Mette Tønder finner grunn til å presisere at man trenger en trylleformel for å kunne bli havfrue. Ja, med regjeringens manglende tiltak trenger vi tydeligvis trylledrikk og trylleformel for å komme videre.

En annen og kanskje mer resultatfremmende metode kan være å stemme for opposisjonens mange forslag, som kan bringe oss noen steg videre i riktig retning for å oppnå mer likestilling. Men det nekter regjeringspartiene å gjøre, og dermed mener de at likestilling fortsatt bare skal være en privatsak.

Hvorfor er det sånn at regjeringspartiene nekter å anerkjenne de strukturelle hindrene for likestilling og nekter å lytte til andre enn bare seg selv?

Mette Tønder (H) [10:49:16]: Siden vi er i en likestillingsdebatt: Jeg er sikker på at representanten kan bli havmann, så det skal gå greit. Hvordan det ble et kontinuerlig tema, er vel bare fordi det av og til kan være litt spennende å ha litt gode poenger her opppe.

Men jeg kan egentlig stille spørsmålet tilbake igjen: Hvorfor vil man ikke stille seg bak de 70 gode, konkrete forslagene som allerede ligger i meldingen? Hvorfor er man så opptatt av å fortelle at vi ikke gjør noen ting? At vi ikke anerkjenner det strukturelle, er jo helt feil. Det betyr at man aldeles ikke kan ha lest denne meldingen godt nok, tenker jeg.

Så det blir nærmest et spørsmål tilbake – men det får vi ta en annen dag – om hvorfor Arbeiderpartiet ikke stiller seg bak de nær 70 forslagene som foreligger i meldingen, og som er gode og blir gjennomført.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [10:50:32]: Livet begynner med ei jente og ein gut. Allereie ved fødselen lagar biologien lite grann krøll i likskapstankegangen. Vi veit at barnet knyter seg naturleg til mora det første året, anten det er ei jente eller ein gut. Det er faktisk biologien som styrer: Kvinna føder, og kvinna ammar. Vi må ta inn over oss at biologien kanskje også gjer at mor og far vel som dei gjer. Dette er realitetar. Familien som barnet veks opp i, har eit stort ansvar for det vesle mennesket som skal veksa opp – ansvar på mange område, der også likestilling kan bli ein viktig samhandlingsfaktor frå foreldra si side. Men vidare kan vi som samfunn leggja til rette for at jenta eller guten kan gjera val ut frå sine interesser og draumar. Vala er mange, men dei må tora å velja.

Likestillingsmeldinga fokuserer på dei utfordringane vi har i Noreg. Det er vist til fem utfordringsområde: oppvekst og utdanning, arbeidsliv, helse, næringsliv og vern mot vald. I tillegg tek meldinga opp Noregs arbeid med likestilling internasjonalt, og ho sikrar eit mannsperspektiv og eit innvandrarperspektiv.

Oppveksten til det vesle barnet og møtet med samfunnet som enkeltindivid startar ofte i barnehagen. Dei tilsette i barnehagen har eit stort ansvar for å ta vare på barnet, anten det er ein gut eller ei jente, både i ein omsorgssammenheng, og også i eit likestillingsperspektiv. Gir ein dei moglegheitene der det er opne val, utan at det er kjønnsrelatert? Difor er det viktig at ein også får ein god kjønnsbalanse blant dei tilsette i barnehagane. Difor ønskjer regjeringa å heva kompetansen om likestilling i barnehagen og auka rekrutteringa av menn i det pedagogiske arbeidet.

Mange barnehagar samarbeider med ungdomsskular, der gutar får utplassering i barnehagar som arbeidspraksis. Tilbakemeldingar viser at dette er svært positivt, for både barnehagebarna og skuleelevane. Berre for å ha nemnt det: Delen av menn som jobbar i barnehage, har gått opp frå 8,7 pst. til 9,5 pst. det siste året, og det skjer når Høgre og Framstegspartiet styrer landet. Eg meiner at dette kanskje er vegen å gå. La gutane, som manglar innanfor dei ulike utdanningane og arbeidspraksisane, få prøva seg – og i motsett fall, la jentene prøva seg. Det er der ein må begynna: Gi dei ein sjanse og ei moglegheit.

I morgon går søknadsfristen til høgare utdanning ut. Mange ungdommar står framfor eit viktig vegval for vidare utdanning og arbeid. Dei fleste ungdommar i dag opplever at dei har det beste grunnlaget for å kunna velja det dei vil, uansett om dei er jenter eller gutar. Men vi ser klart at det som skjer i samfunnet rundt oss, også påverkar vala til ungdommane. Dette er det ikkje så lett å gjera så mykje med. Ein skal ikkje så langt tilbake i tid før ein ser at gutane var i fleirtal f.eks. på legeutdanninga, men det er snudd heilt opp ned i dagens samfunn, og ein finn no flest kvinner der.

Denne utviklinga har vore ønskt, men eg ser at det no er mange som stiller spørsmål ved om ein må gjera endringar, slik at ein får ein betre kjønnsbalanse på ulike felt. Det er fleire utdanningsløp der kjønnsbalansen er blitt endra dei siste åra. Regjeringa er bevisst på dette. Ein ønskjer f.eks. å

- rekruttera fleire jenter til realfaga gjennom Jenter og teknologi
- gjennomgå tilbudsstrukturen i vidaregåande opplæring
- vidareutvikla nettportalen utdanning.no
- vurdere vidareutvikling av læremiddel og materiell til bruk i rådgivarutdanninga
- vurdere støtta til høgskulenettverk for rådgivarutdanning
- styrkja kunnskapsgrunnlaget om kjønnsforskjellar i læringsutbytte, gjennomføringsgrad og utdanningsval

Det er også grunn til å sjå på dei vala ein gjer ut frå det behovet som arbeidsmarknaden har til kvar tid. Når ein ser på Sør- og Vestlandet, der det for tida er stor arbeidsløyse blant dei som arbeider i oljesektoren, kan ein oppleve at mange ungdommar kanskje vel meir ut frå fornuft og trygghet enn ut frå draumar når ein skal velja utdanning, spesielt i denne landsdelen. Då er det viktig at vi som foreldre, rådgivingstenesta og samfunnet generelt støttar opp om ungdommane sine val ut frå deira interesser og draumar. Dei skal trass alt òg trivast i dei yrka dei vel. Sjølv om arbeidsløysa er høg på enkelte område i dag, vil behova vera der i framtida. Det må vi for all del ikkje gløyma.

Etter utdanninga er kvinner og menn klare for arbeid. Det er viktig at vi har eit arbeidsliv som speglar begge kjønn på alle arbeidsarenaer. Dessverre er det framleis slik at gutar dominerer i bygg- og anleggsbransjen, og jenter dominerer i helsefag. Dette kan skapa avgrensingar for den enkelte og for samfunnet. Vi veit at det å kunna forsørja seg sjølv er av stor samfunnsverdi for likestillinga, og når kvinner vel yrke der deltid er det første dei møter i arbeidslivet, forsvinn også likestillingsverdien og moglegheita for sjølvforsørging. Heldigvis er deltidsarbeid på veg ned. Dette kjem av god samfunnskommunikasjon, at dei ulike organisasjonane har fokusert på dette og stilt krav, og at kommunane er meir bevisste på denne utfordringa og tilbyr fleire 100 pst.-stillingar. Det arbeider fortset ein med vidare.

Eg er glad for at regjeringa ønskjer ein aktiv og heilskapleg politikk for auka sysselsetjing og eit ope, inkluderande og fleksibelt arbeidsliv. Regjeringa ønskjer å leggja til rette for at familien har moglegheit til å ta egne val om arbeidsliv og familieliv. Difor ser eg fram til stortingsmeldinga om familieliv.

Regjeringa vil vidareutvikla trepartssamarbeidet om likestilling i arbeidslivet. Denne plattformen er eit godt utgangspunkt for vidare samarbeid mellom myndighetene og partane i arbeidslivet. Sjukefråvær, arbeidsmiljø, meir heiltidsarbeid og mindre deltid er nokre fokusområde som ein bør ha som gode tiltaksområde.

Helse er viktig for både kvinner og menn. God helse er investering i eige liv, men ein ser også at dette området ikkje er belyst godt nok, spesielt med tanke på kvinnehelse. Når vi også veit at sjukefråværet blant kvinner er mykje høgare enn blant menn, er det viktig at ein finn ut av og ikkje minst gjer noko med alle faktorar som påverkar dette.

Regjeringa arbeider bevisst for å nå målet om likeverdige forhold innan helse og omsorg. Forsking på kvinners helse, arbeidsliv og minoritetskvinners helse er satsingsområde hos Noregs forskingsråd. Ein ønskjer å auka kunnskapen om uønskte forskjellar mellom kvinner og menn i eit livsløpsperspektiv. Regjeringa vil sørgja for betre forebygging, diagnostikk, behandling og mestring av sjukdommar.

Dagens samfunn er i omstilling på mange arbeidslivs-område, og vi treng både kvinner og menn for å tenkja nytt og omstilla egne og andre jobbar til ny næring.

Det er høg sysselsetjing blant kvinner i Noreg, men trass det er kvinner i mindretal som leiarar og gründerar. Her er ein på rett veg, for eg nektar å tru at det er fråvær av kunnskap, kompetanse eller personlege eigenskapar som forklarar denne forskjellen. Difor er tiltak som gründerplanen, der det særleg blir fokusert på kvinner, svært viktig. Også forskinga på området er varetatt av regjeringa.

Regjeringa vil også ta initiativ til eit utgreiingsprogram som undersøker forskjellar i delen av kvinner i leiarstillingar mellom ulike sektorar, og årsaker til dette.

At regjeringa følgjer opp eigarskapsmeldinga, er også eit viktig bidrag til endringar når det gjeld kvinnelege leiarar.

Regjeringa leverer på likestillingsområdet og skal fortsetja med dette i sitt vidare arbeid – ikkje bombastisk og

overberande, men lyttande og med respekt for enkeltindivid og vala til familiane.

Eg vil til slutt opplysa om at Høgre og Framstegspartiet støttar forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arild Grande (A) [10:58:27]: Jeg registrerer at verken Mette Tønder eller Laila Marie Reiertsen brukte opp hele taletiden sin. Det var vesentlig igjen av den før de ga seg, og det er kanskje representativt for innholdet også i meldingen. Her er det lite nytt. Fremskrittspartiet liker å strø om seg med skryt av hvor langt Norge som likestillingsnasjon har kommet, men de har vært motstandere av stort sett alle tiltak som har gjort at Norge er der vi er i dag. Det blir som å ta æren for borettslagets vakre fellesareal uten at man noen gang har stilt opp på dugnad. Ingen liker slike naboer.

På denne regjeringens vakt har lønnsgapet mellom kvinner og menn økt, arbeidsmiljøloven er svekket, pappapermen er kuttet, og barnehageprisene har økt. Ikke bare nekter de å stille opp på dugnad, de fester og roter, slik at det blir mer å rydde opp i for de andre. Alt i oppramsingen fra Reiertsen var stort sett observasjoner eller tiltak som er igangsatt for lenge siden.

Når har Fremskrittspartiet tenkt å ta ansvar i stedet for bare å være en tilskuer?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [10:59:30]: Det ansvaret ligg i å vera i ei regjering som må sjå på kostnader, sjå på moglegheiter, sjå på utviklinga dette samfunnet er i ferd med å gå inn i. Difor tar vi eit ansvar for det i budsjettssammenheng. Mange av våre forslag som vi allereie er inne på, er sett i gang, dei er sett i sving. Det handlar veldig mykje om det. Eg lurar jo på korleis budsjetta framover frå Arbeidarpartiet si side vil sjå ut, når dei skal inn med forslaga sine.

Arild Grande (A) [11:00:00]: Som Anette Trettebergstuen pekte på i sitt innlegg, mener vi faktisk at likestilling er bra for det norske samfunnet. Det er i tillegg med og gir det norske samfunnet vesentlige inntekter, så det har vi god inndekning for.

Jeg registrerte at Laila Marie Reiertsen startet sitt innlegg med å peke på biologien, og at det kanskje er forklaringen på hvorfor vi har manglende likestilling på mange felt. Men da er jeg fristet til å spørre om det er sånn at Reiertsen mener at det er på grunn av biologien at kvinner i større grad enn menn jobber deltid, og at menn i mindre grad enn kvinner er hjemme og har foreldrepermisjon. Selvsagt er det ikke sånn. Det er på grunn av manglende tiltak, strukturelle hindre og ulike forventninger til kvinner og menn. Derfor har vi i dette hus, fra politikken side, et stort ansvar for å bidra til at flere skal få muligheten til selv å ta de valgene de ønsker.

Hvorfor er det sånn at Fremskrittspartiet alltid stiller seg på bakbena i slike prosesser, og mener at dette bare skal overlates til hver enkelt?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:01:03]: Viss representanten hørde kva eg sa, snakka eg om biologi med omsyn til det første året etter at barnet er født. Då er det ikkje så mykje ein kan gjera når det gjeld deltid, for dei er jo ikkje i arbeid, dei fleste har jo då fødselspermisjon.

Når vi kjem vidare i arbeidet – representanten snakka om deltid – var vi i Framstegspartiet faktisk med og støtta eit prosjekt for å få fleire til ikkje å jobba deltid, for nokre år tilbake. Det var vi faktisk positive til og var med og støtta. Det kan ein finna tilbake til i referatsamheng. Vi ser at det er gjort ein jobb når det gjeld deltid ute i samfunnet, i kommunane, i det offentlege og i det statlege. Dei jobbar med dette, og dei får til gode løysingar. Difor går deltidsfrekvensen nedover, og det er vi glade for.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:02:03]: En del av samarbeidsavtalen var at vi skulle redusere fedrekvoten til ti uker, og jeg skal ikke utfordre på det, for det var altså en del av samarbeidsavtalen. Men det viser seg at det å redusere fedrekvoten til ti uker gjør at det er veldig mange menn nå som bare tar ut de ti ukene, og som ser på at nå er det det som er fedrekvoten. Slike ting gjør inntrykk på meg. Mitt spørsmål er: Gjør det også inntrykk på representanten Reiertsen? Og som en oppfølging: Er det fortsatt Fremskrittspartiets primære politikk at fedrekvoten bør fjernes, fordi likestillingen i Norge har kommet så langt at man ikke har bruk for den lenger?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:02:50]: Vi følger òg med på statistikk og på kva som skjer. Eg ser av statistikken at det er fleire menn som tar lengre permisjon, og den moglegheita har ein jo. Ein kan faktisk få 26 veker som ein kan fordela likt mellom pappaer og mammaer. Eg synest at pappapermen må vera her. No snakkar eg personleg. Mor og far skal ha dei same moglegheitene til å vera heime, men vi har ein jobb å gjera med kulturen rundt om på arbeidsplassane. Det er eg litt meir opptatt av, at kulturen blir slik at om ein ønskjer pappaperm, skal ein sjølvstgått få det. Ønskjer du meir pappaperm, skal vi òg stilla opp for at du får det. Det er den kommunikasjonen som ofte manglar, for vi ser at i enkelte yrkesgrupper er det noko ein ikkje snakkar om. Og sånn kan vi ikkje ha det. Der har vi ein jobb å gjera.

Kirsti Bergstø (SV) [11:03:59]: Jeg tror vi nylig var vitne til nok et litt artig forhold til statistikk og forskning fra Fremskrittspartiets side, hvis påstanden er at flere pappaer tar ut mer permisjon når pappakvoten er kuttet. Jeg har ikke registrert at SSB deler Fremskrittspartiets virkelighetsoppfatning her, og lurar på hvor de tallene kommer fra.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:04:32]: Det er iallfall det som eg har fått med meg. Det kan henda at eg tar feil, og då beklagar eg svært. Men når det gjeld pappaperm, trur eg òg at vi er meir opptatt av at familiane vel sjølve, og at det må vi respektera. Eg trur at vi skal gi dette litt meir tid. Det at vi har gått litt ned på vekene, det ser eg, og er det eit problem, og vi ser at dette blir vedvarande, må vi ta det på alvor. Då må vi kanskje sjå på det igjen.

Kirsti Bergstø (SV) [11:05:01]: Det er i så fall gledelig å høre.

Representanten Reiertsen sa i sitt innlegg at det kanskje var biologien som gjør at mennesker velger som de gjør. Hvis det ikke er sånn at det er biologisk funderte komponenter som avgjør våre valg, men kanskje miljø, erfaringer, interesser og det å bli gitt reelle muligheter, og hvis det er sånn at også Fremskrittspartiet deler SVs visjoner om et mindre kjønnsdelt arbeidsliv, kan det da tenkes at representanten Reiertsen og Fremskrittspartiet kan støtte SVs forslag om å vurdere en støtteordning for etablering av tekniske sentre, for nettopp å kunne gi unger flere og mindre kjønnsstradisjonelle erfaringer i løpet av skolegangen – så får vi kanskje styrket jenters erfaringer med teknologi og også på sikt gutters erfaringer med omsorg?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:05:59]: Her var det veldig mykje hopp og sprett. Når det gjeld biologien, var eg opptatt av det første året, det må eg berre få lov til å seia igjen. Det er ei erkjenning som alle i denne salen bør ta inn over seg. Vi veit at det er kvinner som føder, og vi veit at det er kvinner som ammar – så enkelt er det.

Så trekte representanten inn noko med skule og vidare opplæring. Eg trur vi er komne ganske langt. Eg ser berre på mi eiga dotter. Eg er kjempenøgd og veldig stolt av ho. Ho har valt teknologi som vidare utdanning mot arbeidslivet. Det synest eg er positivt. Og det kjem av at det har vore folk som har stått fram og sagt at dette må du velja, det er viktig, du har moglegheitene, det er ingenting som hindrar deg frå å velja dette om det er det du interesserer deg for. Men like viktig er det jo at desse ungdomane skal trivast.

Og til dette med teknologi: Det er sikkert veldig positivt med det senteret som representanten snakkar om, men det må vi i så fall sjå på i ein større samheng.

Anette Trettebergstuen (A) [11:07:02]: Det er ikke noe nytt at Fremskrittspartiet er imot kvoter som fungerer – at de er imot kjønnskvolering i offentlige styrer og råd og i næringslivet, og at de er imot pappakvoten, slik at menn kan ta ut pappaperm. Den eneste kvoten jeg oppfatter at Fremskrittspartiet er for, er økt taxfreetkvote.

Når det er slik at fedre tar ut pappakvoten og ikke særlig mer, er det fordi vi fortsatt ikke er der at kvinner og menn blir ansett for å være likeverdige omsorgspersoner. Vi ser også at når regjeringen har kuttet i pappakvoten fra 14 til 10 uker, går antall uker som fedrene tar ut, ned. Det viser tallenes klare tale.

Når NHO og LO og alt som kan krype og gå av organisasjoner, og fedrene selv, var imot det, og ber og kjemper om å få en større pappakvote, handler det om at det trengs hvis menn skal få lov til å ta mer av omsorg hjemme. Hva vil representanten Reiertsen si til alle de fedrene som opplever ikke å få lov til å ta ut den pappapermisjonen de ønsker fordi mor ønsker permisjonen selv eller arbeidsgiver ikke vil?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:08:15]: Eg skal ikkje harselera så mykje over kvotane, for det er ikkje denne de-

batten verdig – når vi blandar inn kvotar som ikkje har noko her å gjera.

Når det gjeld pappapermen i seg sjølv, må vi for det første vera klar over at pappa kan ta ut mykje meir enn dei vekene som ligg der i dag. Det er det full moglegheit til, både for han sjølv og den han bur saman med. Det er det eine.

Det andre er, som eg òg sa tidlegare, at vi har mykje å henta på god kommunikasjon, at vi får kommunisert det ut til arbeidsgjevarar, ikkje minst, både private og offentlege, for begge plassar slit, ser vi. Vi får meldingar om at ein skulle ha teke ut meir, men at det ikkje er kultur for det på arbeidsplassen. Der har vi ein jobb å gjera. Det innrømmer eg, men då må vi kanskje òg vera flinke til å fokusera meir på det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:09:24]: Kristelig Folkeparti er glad for at Stortinget i dag behandlar en helhetlig melding om likestillingspolitikk. Likestilling er for Kristelig Folkeparti en del av menneskeverdbegrepet. Kvinner og menn har lik verdi. Vi skal alle ha samme muligheter til å delta i samfunnet og påvirke samfunnsutviklingen. Ja, vi har kommet langt i Norge i 2016 når det gjelder likestilling, men vi er ikke i mål. Fortsatt opplever mange at deres muligheter begrenses på grunn av kjønn. Det er ikke ok.

Meldingen inneholder gode analyser og beskrivelser av behovet for likestilling, fordi det er en menneskerettighet, en samfunnsverdi og en del av norsk identitet. Det er bra at regjeringen i meldingen anerkjenner de store likestillingsutfordringene vi står overfor.

Som sentrumparti har det i arbeidet med innstillingen vært viktig for Kristelig Folkeparti å vise fram vår likestillingspolitikk, som til en viss grad sammenfaller med politikken til våre kollegaer i komiteen, på begge sider. Vår stemme er imidlertid noe annerledes og passer ikke alltid inn i den veldig todelte debatten mellom høyresiden og venstresiden, og det er helt naturlig – Kristelig Folkeparti er et sentrumparti. Som konstruktivt opposisjonsparti har det vært viktig for oss å anerkjenne det regjeringen gjør som er bra på feltet, samtidig som vi også fremmer forslag til tiltak som kan bringe likestillingen videre. Vi mener vi med dette bidrar gjennom stortingsbehandlingen med en enda større ambisjon og ytterligere konkretiseringer. Når vi anerkjenner regjeringens innsats, mener vi f.eks. at det er bra at regjeringen arbeider aktivt med kampen mot vold i nære relasjoner, vi ser fram til regjeringens forslag til opptrappingsplan her, og vi roser regjeringen for at det er varslet bedre systemer for håndhevelse av diskrimineringslovgivningen, for å nevne noe.

Kristelig Folkeparti har en stolt partihistorie på likestillingsfeltet med Valgerd Svarstad Haugland som likestillingsminister. Hun ble ansett som radikal, og det var nok mest fordi hun viste vilje til å bruke politiske virkemidler på feltet. Hun sørget for at utdanningsinstitusjoner fikk bedre vilkår for å praktisere radikal kjønnskvoltering, hun fikk gjennomført lovfestet vern mot seksuell trakas-

sering, og det var Valgerd som sammen med Laila Dávøy startet prosessen som sikret flere kvinner inn i norske styrerom. I tillegg kom hun med forslaget som utvidet prinsippet om lik lønn for likt arbeid, hun sørget for at retten til lik lønn for likt arbeid kan praktiseres på tvers av fagrensene og tariffavtaler, noe som har betydd mye i kampen for likelønn. Valgerd var radikal, modig og klok. Hun sørget for at like muligheter ikke bare fantes på papiret, hun tok grep for å gjøre like muligheter til en realitet også for kvinner.

Det er viktig at vi ikke tar likestillingen for gitt. Vi er ikke i mål, og framskritt kommer ikke av seg selv. Det går ikke an å lukke øynene for de store likestillingsutfordringene vi står overfor. Vi vet at kvinner utsettes for vold og overgrep, vi vet at kvinner og menn diskrimineres i arbeidslivet, at kvinner tjener mindre enn menn og mye sjeldnere har lederstillinger. Vi vet at jenter og gutter behandles forskjellig og får ulike muligheter ut fra hvilket kjønn de har. Vi vet at det i mange land er mye mindre sannsynlig at en i det hele tatt blir født eller får utdanning, arbeid og et godt liv dersom en er jente istedenfor gutt. Det går ikke an å si at dette ordner seg av seg selv. Vi er nødt til å gjøre som Valgerd, vi må bruke politiske virkemidler for å løse likestillingsutfordringene.

Mange argumenterer for likestilling fordi det lønner seg for arbeidslivet. For min del handler likestilling først og fremst om menneskeverd. Jeg er overbevist om at likestilling er rett fordi vi alle er like mye verdt. Jeg mener likestilling er bra for menn og for kvinner, for barna og for samfunnet som helhet. Vår komité har ansvar for både familie- og likestillingspolitikk, og det er helt opplagt at god likestillingspolitikk henger sammen med god familiepolitikk. En av de viktigste oppgavene vi har som politikere, er å gjøre det mulig for foreldre å kombinere familieliv og arbeidsliv, og retten til å gå ut i arbeid og slippe å velge mellom familie- og arbeidsliv har vært sentral i kvinnekampen og er et viktig gode i dagens Norge.

Arbeidslivet skal tilpasse seg familielivet og ikke omvendt. Et godt samfunn bygger på familien og barnas premisser. Mange antar at dette betyr mindre likestilling. Det er jeg ikke enig i. Jeg synes det er uheldig når familiens behov og likestillingshensyn settes opp mot hverandre. Jeg tror nøkkelen til god familie- og likestillingspolitikk nettopp ligger i samspelet mellom disse to.

Jeg tar opp det forslaget Kristelig Folkeparti har fremmet i denne saken.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sonja Mandt (A) [11:14:56]: Først vil jeg rose Kristelig Folkeparti for et veldig godt, aktivt og konstruktivt samarbeid for en bedre likestillingspolitikk og for at vi har klart å få flertall for så mange av forslagene.

Men jeg har lyst til å spørre representanten om hva han mener om regjeringas likestillingsinnsats, og om han kan si litt om hva han har tenkt de ukene som vi har jobbet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:15:22]: Jeg har lyst til å gjenta noe av det jeg sa i mitt innlegg. Jeg tror det er grunn til å rose regjeringen for de tingene det er grunn til å rose regjeringen for. Jeg pekte på noen områder, bl.a. det som meldingen er veldig god på å beskrive, nemlig det som har med vold i nære relasjoner å gjøre. Det er jeg veldig glad for, for dette er en stor likestillingsutfordring. Jeg er glad for at vi har en regjering som er framoverlent, og som ønsker å sette tiltak ut i livet. Det har vi et flertall for her på Stortinget, og jeg ser fram til at vi skal komme noen skritt lenger på det punktet.

Ellers har vi vært opptatt av å vise Kristelig Folkepartis likestillingspolitikk. Kanskje en av forskjellene er at Kristelig Folkeparti ikke er redd for å bruke politiske virkemidler for å komme et stykke videre når det gjelder de utfordringer som vi har på likestillingsfeltet.

Sonja Mandt (A) [11:16:22]: Vi har hørt fra talerstolen her at i de åtte åra de rød-grønne satt i regjering, var det lite nytt. Men kan representanten Bekkevold se noe nytt i det som regjeringa legger fram, utover at de har videreutviklet og bygd på det som har ligget der fra før? Er det kommet noen nye ting og nye tanker fra regjeringas side når det gjelder likestilling, etter det representanten kan vurdere?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:16:47]: En av de nye tingene som jeg også er veldig glad for, er at regjeringen anerkjenner at det trengs mer forskning på feltet vold i nære relasjoner. Jeg husker at i starten av denne perioden var det et ønske om å få en omfangsundersøkelse hva gjelder vold mot barn. Det mente regjeringen at det ikke var behov for, fordi man hadde kunnskap nok, og at det var mer behov for handling. Det at regjeringen anerkjenner at det er behov for mer forskning for å komme videre på det området, synes jeg er veldig bra, og det er en av de tingene jeg vil rose regjeringen for.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:17:35]: Jeg skal gå fra representanten Mandts vennligsinnede intervju til en reell replikk!

Jeg noterte meg i innlegget til representanten Bekkevold at man ikke er i mål, og at man må komme dit at man ikke lenger begrenses av kjønn, og det er vi helt enige om. Men det er ikke bare kjønn det er snakk om, det er f.eks. også legning, som i mange tilfeller kan virke begrensende. Som vi nå har sett, har Kirken endelig løst litt på det, og det er jo lov å håpe at Kristelig Folkeparti også kommer etter.

Men når det gjelder familiepolitikken, har det vært noen tradisjonelle skillelinjer – likestilt ekteskapslov, kontantstøtte og reservasjonsrett, for å nevne noen – mellom Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet. Nå omfavner Dagbladet Kristelig Folkepartis familiepolitikk, og Marie Simonsen sier at «KrF skifter partner». Jeg vet ikke om representanten Bekkevold er enig i den beskrivelsen?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:18:26]: Jeg leste også kommentaren i Dagbladet i går, og ble egentlig litt

overrasket over overskriften. For hvis man leser innholdet i den kommentaren, er det egentlig en ganske god historisk gjennomgang av Kristelig Folkepartis likestillingspolitikk. Også i den artikkelen pekes det tilbake igjen på den viktige jobben bl.a. Valgerd Svarstad Haugland gjorde. Så hvis man leser innholdet i artikkelen, er det litt rart å skulle forsvare overskriften, at vi «skifter partner». Poenget er at vi selvfølgelig har benyttet muligheten som denne meldingen har gitt oss, til å synliggjøre Kristelig Folkepartis politikk på dette området, og har derfor vært konstruktive og lagt inn konstruktive forslag, som vi håper kan være med på å bidra til at likestillingspolitikken går videre.

Ib Thomsen (FrP) [11:19:26]: Kristelig Folkeparti ønsker å framstå som et seriøst likestillingsparti, noe som også Dagbladet har fått med seg, når de skrev den artikkelen som de gjorde i går.

Men det står i en merknad i saken at Kristelig Folkeparti ønsker å pålegge bedrifter aktivitets- og redegjørelsesplikt. Det gjelder alle bedrifter, og så refererer man til DNB som et godt eksempel. Hva er effekten av denne redegjørelsesplikten? Og hvilke konsekvenser har det for bedrifter som ikke klarer å følge opp det helt og holdent?

Det var de to første spørsmålene mine, og så har jeg ett vedrørende kontantstøtte. Hvordan har kontantstøtten fremmet likestillingsproblemet og -utfordringene vi har i Norge i dag, fram til nå, hvordan vil kontantstøtten fremme likestillingen i tiden framover, og hvilke virkninger vil den ha?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:20:23]: Dette var spørsmål som jeg trenger mer enn 1 minutt for å kunne besvare.

Jeg velger å svare kort på det første: Vi er opptatt av at vi ikke skal gi fra oss de mulighetene vi har for å fremme likestilling på arbeidsplassen, og redegjørelsesplikten og aktivitetsplikten har vært viktige i så henseende. Vi er opptatt av at dagens ordning skal fortsette, og dersom dagens ordning ikke fungerer optimalt, så la oss stramme inn ordningen, slik at den fungerer etter hensikten. Men dette er litt prematurt, for vi vet ennå ikke hva regjeringen velger å komme til Stortinget med.

Når det gjelder kontantstøtten, sa jeg i mitt innlegg at jeg tror ikke det behøver å være noen motsetning mellom god familiepolitikk og god likestillingspolitikk. Der ligger Kristelig Folkeparti, og der skiller vi oss kanskje litt ut fra andre partier, fordi vi er opptatt av at også familielivet skal gå opp skal man kunne fungere godt i arbeidslivet. Så for oss vil kontantstøtten fortsatt være et politisk virkemiddel som gir familiene rom og mulighet for å ta selvstendige valg.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [11:21:25]: Alle menneske skal ha like rettigheter og like muligheter til å delta i samfunnet, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, språk, religion og seksuell orientering. Samanlikna med andre land i verda har Noreg kome langt når det gjeld likestilling, men vi

har framleis utfordringar. No har regjeringa fremja ei stortingsmelding med den gode tittelen «Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn», men Senterpartiet sluttar seg til kritikken om at sjølv om tittelen er god, er dessverre meldinga ei god situasjonsbeskriving og ein god analyse av utfordringane, men tiltaksdelen er for tynn, og vi hadde òg forventa meir.

Senterpartiet sit ikkje i komiteen, men vi kjem til å støtta fleire av forslaga i innstillinga. Eg vil gi honnør til saksordføraren, Anette Trettebergstuen, for eit stort engasjement og for mange gode forslag som er tatt opp i innstillinga.

Av forslaga frå Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti i innstillinga støttar Senterpartiet alle, utanom forslaga nr. 10, 13 og 14. Av forslaga som Arbeidarpartiet har fremja aleine, støttar vi forslaga nr. 27, 28, 30, 31, 33, 34, 36, 40 og 41. Når det gjeld SVs forslag, som er omdelte i dag, støttar vi forslag nr. 77. Venstre sine forslag vil vi koma tilbake til i eit anna innlegg, vi må sjå litt meir på dei.

Ein god del av forslaga er vi einige med Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti om. Ein del forslag som vi vil stemme imot, er vi einige i intensjonen i, men vi er skeptiske til å gå inn på det som er reine budsjettprioriteringar, og ein del forslag går vi imot fordi dei kan verka litt vel byråkratiske.

I meldinga er ein inne på mange viktige likestillingsområde, som like moglegheiter for gutar og jenter, likestilling i arbeidslivet, vern mot vald og overgrep, god helse for kvinner og menn, fleire kvinner i næringslivet og internasjonalt likestillingsarbeid.

Eg vil ta opp dette med god helse for kvinner og menn som eit viktig likestillingsområde, og eigentleg burde helse- og omsorgskomiteen ha vore meir engasjert i denne meldinga og i denne debatten. Like moglegheiter for alle, som er ein overordna visjon, får ein ikkje om ein ikkje òg har god helse for alle. I dag er god helse ulikt fordelt i samfunnet – mellom ulike samfunnslag, ja, men òg ulikt fordelt mellom kvinner og menn – og kvinner og menn vert behandla forskjellig i helsevesenet.

I februar 2015 behandla Stortinget eit felles forslag frå Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet om å be regjeringa gjennomføra ei offentleg utgreiing om kvinnehelse i Noreg. Da stemte Venstre, Høgre og Framstegspartiet imot at ein skulle få eit eige kapittel om kvinnehelse i likestillingsmeldinga, der ein skulle ta opp utfordringar og tiltak for å endra på det som er ei utfordring knytt til uønskte kjønnsforskjellar i kvinners disfavør. Eg meiner vi her har fått ei beskriving av utfordringane når det gjeld helse – og kvinnehelse, spesielt – men det er ingen tiltak som i tilstrekkeleg grad vil retta opp i kjønnsforskjellar innan helse. Difor har Senterpartiet fremja fleire forslag for å retta opp i ein del av dette. Vi håpar at vi kan få støtte for dette under voteringa.

Til slutt vil eg nemna Arbeidarpartiets forslag nr. 27, om eit nytt kommuneprogram etter modell av «Likestilte kommuner». Eg kunne ønskt at partiet såg på det forslaget igjen. Eg meiner at vi må sjå på likestillingsarbeidet i kommunane. Vi må òg sjå på likestillingsarbeidet i politikken, vi må få fleire kvinnelege lokalpolitikarar og ordføra-

rar. Eg las nettopp ei svensk undersøking som viste at fleire kvinnelege politikarar gir mindre lønsforskjellar, meir likt fordelt foreldrepermisjon og fleire heiltidsstillingar i offentlig sektor, så eg vil slå eit lite slag for det forslaget.

Så vil eg ta opp forslaga frå Senterpartiet i saka.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:27:11]: Takk for et godt innlegg.

En ting som Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har stått sammen om, er kontantstøtten. Nå ser vi at den angripes nær sagt fra alle kanter, også fra partier som tidligere har støttet kontantstøtten som en god ordning for å gi familiene større romslighet med hensyn til å kunne ta egne valg.

Er Senterpartiet også på glid bort fra kontantstøtten, eller kan representanten Toppe forsikre om at Senterpartiet fortsatt vil verne om kontantstøtten som den gode ordningen den er?

Kjersti Toppe (Sp) [11:27:53]: Senterpartiet har eit tydeleg partiprogram no med at vi går for den ordninga som denne regjeringa òg har vidareført, at det skal vera ei ordning opp til to år, og at ein skal gi auka støtte til dei med barn mellom 12 og 18 månader. Det er noko som vi står for, og i eit slikt likestillingsperspektiv meiner eg at ordninga slik ho er i dag, er grovt overvurdert. Eg forstår meir kritikken mot kontantstøtta då ho òg gjaldt for toåringane, altså fram til tre år. Når det er ei ordning fram til dei fyller to år, og når vi òg veit at dei fleste brukar ho som ei fleksibel ordning for kanskje å utsetja barnehagestarten nokre månader, synest eg det framleis er ei god ordning, som eg skal bidra til å støtta opp om saman med Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Ketil Kjenseth (V) [11:29:13]: Liberalismens mål er enkeltmenneskets frihet. For Venstre betyr det at vi vil utvide den enkeltes mulighet til å ha makten i eget liv, uavhengig av kjønn, livssituasjon og bakgrunn. Vi hviler først når friheten gjelder overalt, for alle. Det er ambisiøst, og i likestillingspolitikken har vi fortsatt et stykke å gå før det målet innfris. Kvinnekampen er ikke over. Det går for sakte. Da krever det at vi tar grep, ikke at vi venter på at resultatene modnes. Like rettigheter skal sikres formelt gjennom lovverk. Like muligheter skal sikres gjennom aktiv offentlig politikk, mens skole, næringsliv, arbeidsliv og sivilsamfunn har et medansvar for å spre kunnskap og formidle holdninger som underbygger likestilling og respekt mellom kjønnene. Kvinner og menn skal ha en like selvsagt tilgang på makt og innflytelse som de skal ha lik mulighet til å ha omsorgsfunksjoner for barn og familie. Det er Venstres utgangspunkt som et liberalt parti.

Det er blitt en del oppmerksomhet rundt at Venstre vil avgjøre flertallet når det gjelder en del av forslagene i saken i dag. Det er ikke første gang Venstre er et vippeparti

og avgjør retningen på likestillingspolitikken. Venstres likestillingshistorie er lang og stolt. Det var Venstre-kvinner og -menn som dannet Norsk Kvinnesaksforening, og det var Venstre som førte an i stortingskampen for stemmerett for kvinner før det fikk allmenn tilslutning i 1912. Venstre hadde Norges første kvinnelige partileder, Eva Kolstad, som siden ble verdens første likestillingsombud. Venstre innførte kjønnskvotering som første parti, og Venstre satt i regjeringa som innførte kjønnskvotering i styrer i 2004. Dette er virkemidler vi står inne for også i dag. Det er naivt å tro at likestillingen vil gå sin gang uten kvotering og statlige reguleringer – som vi forhåpentlig en dag kan oppheve. Dette er den liberale feminismen: at det ikke skal ha noe å si hvilket kjønn du er for hvilke muligheter du har i livet, at vi ikke skal blande oss opp i hvordan folk vil leve livet sitt, og at vi erkjenner at det er strukturelle utfordringer som det er en politisk oppgave å løse gjennom regulering.

Regjeringa har lagt fram en stortingsmelding som av enkelte i Venstre har blitt beskrevet som så svak at den burde sendes tilbake. Jeg deler ikke det synet, men Venstre er villig til å bidra på tiltakssiden. Venstre støtter i hovedsak de tiltakene som tross alt varsles i meldinga. Meldinga er god på å beskrive utfordringene på de fem utvalgte områdene. Særlig er den sterk om kjønnsstradisjonelle utdannings- og yrkesvalg og hvilke konsekvenser dette har for kjønnsbalanse i topplederstillinger. I stor del av offentlig sektor, f.eks. i helse og omsorg, er flertallet av de ansatte kvinner, men lederne er oftest menn. Det er ikke godt nok. Vi må gi kvinner med lederegenskaper og lederambisjoner mulighet til å ta lederposisjoner. Jeg vil også gi regjeringa skryt for å løfte fram både kvinnehelse og en likestillingspolitikk som henvender seg til det private næringslivet. Bare 30 pst. av gründerne er kvinner, og færre kvinner enn menn lykkes. Om kvinner og menn skal ha like muligheter for å påvirke samfunnsutviklingen og likestilles på alle områder, er dette viktig å huske.

Men så er det noen vesentlige mangler. Den store svakheten ved meldingen er mangelen på familiepoltiske tiltak. Jeg vil også si: mangelen på en analyse som erkjenner at de store kjønnsforskjellene i foreldres fordeling av omsorgsoppgaver får konsekvenser for likestilling i utdanning, arbeidsliv og ledelse – og sannsynligvis også politikk og demokrati. Sagt på en enklere måte: Likestilling begynner ved kjøkkenbenken. Jeg registrerer at regjeringa vil fremme en egen stortingsmelding om familiepoltikk, og at dette er grunnen til mangelen på familiepoltiske tiltak. Men en likestillingsdebatt uten dette perspektivet blir en halv likestillingsdebatt. Både regjeringas eget fakta-grunnlag og samtlige høringsinstanser understreker sterkt sammenhengen mellom familiepoltikk og likestilling.

Dette er også bakgrunnen for at Venstre i dag fremmer forslag om 18 tiltak, som jeg med dette tar opp. Blant disse er forslag som berører viktige familiepoltiske tiltak som foreldrepermisjon og kontantstøtte, som begge legger sterke føringer på hvor reell likestillingen er. Vi forventer ikke flertall for disse forslagene i dag, men debatten vil komme med full tyngde i forbindelse med den varslede familiemeldinga.

Jeg får ikke anledning til å gå i detalj på alle Venstres forslag, men jeg har lyst til å trekke fram særlig et forslag, nr. 59, om innføring av en tredje kjønnskategori. Debatten er neppe moden nok til at dette forslaget får flertall i dag, selv om det har bred støtte i partienes ungdomsorganisasjoner. Det er fristende å trekke historiske linjer og se hvordan homofilidebatten har utviklet seg de siste 25 åra, og hvordan homofili i dag har vunnet både politisk respekt og også allmenn respekt i samfunnet. Vi ønsker med dette å utvikle den samme respekten og forståelsen for dem som ikke føler seg hjemme i et av de to kjønnene.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [11:34:35]: Jeg vil takke Venstre for to ting – for det første for at Venstre og Arbeiderpartiet alltid har stått sammen i kampen for LHBT-personers rettigheter. Jeg vil også rose Venstre for å ta den debatten videre i dag og fremme forslag om å innføre et tredje kjønn. Jeg er helt sikker på at det er en debatt vi nå må gå inn i, og at utviklingen går dit at det må vi snart gjøre.

Jeg er også glad for at Venstre, sammen med resten av opposisjonen, i dag sier at nok er nok og parkerer regjeringens ulikestillingspolitikk, og at vi sammen kommer med de tiltakene som kan bringe likestillingen framover. For det er slik at alle på høringen – alle organisasjoner, partene i arbeidslivet – alle som har ment noe om denne meldingen, mener at den er for svak, at den trenger tiltak. Vi har gjort den jobben sammen, og det er jeg glad for har brakt oss fram til så mange konkrete forslag som vi i dag fremmer.

Hva synes representanten Kjenseth om at regjeringspartiene i Stortinget ikke har funnet grunn til å støtte et eneste forslag som vi sammen fremmer her i dag?

Ketil Kjenseth (V) [11:35:46]: Det må de først og fremst kommentere selv. De har sin politikk. Jeg registrerer at de mener at likestillingen går raskt nok framover, uten at de behøver å bruke de såkalt radikale virkemidlene som vi ønsker å bruke. Vi er ikke enig i det. Historien viser at vi er nødt til å sette inn radikale tiltak, enten det gjelder bruk av penger, eller det gjelder kvotering. Det er en reell uenighet mellom partiene.

Jeg er glad for at vi har et storting og partier som spekterer at det er ulikhet, og at flertallet i Stortinget finner sammen, uavhengig av blokker. Jeg synes det er et storting verdig, og et storting vi bør ha, som skaper en sånn dynamikk, og at den måten man samarbeider på, som er den første samarbeidsavtalen som er inngått mellom en regjering og to partier, også er en måte å drive fram politikk på – og at vi ikke låser oss til en flertallsregjering som ikke tør å ta sånne vanskelige debatter.

Anette Trettebergstuen (A) [11:36:52]: Men dette er jo ikke første gang Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folke-

parti og Senterpartiet står sammen. Vi har gjort det mot denne regjeringen ved flere anledninger. Vi har nesten årlig i budsjetttrundene måttet hindre store kutt til f.eks. enslige forsørgere, kutt og forslag som ville forverret barnefattigdommen i landet. Vi har også tidligere i budsjetttrundene stått sammen om forslag som vil føre likestillingen videre, spesielt på LHBT-feltet. Det er jeg veldig glad for. Det vi gjør i dag, er en fortsettelse av en tradisjon der regjeringspartiene står alene i kampen mot økt likestilling.

Jeg vil likevel spørre representanten Kjenseth: Hva synes representanten om å tilhøre et parti som hvert eneste år – gang etter gang i Stortinget og i hvert budsjett – må legge all sin politiske prestisje i å hindre grove forslag til kutt til barnefamilie og tiltak som vil forverre likestillingen i landet?

Ketil Kjenseth (V) [11:37:56]: Representanten Trettebergstuen representerer et parti som satt i en regjering som skulle fjerne barnefattigdommen med et pennestrøk. Det skjedde ikke.

Jeg er stolt av å representere et parti som har vært med på å skaffe flertall for 64 tiltak – var det vel – for å redusere barnefattigdommen. Vi har ikke sagt vi skal fjerne den med et pennestrøk, men dette er også en viktig del av det vi snakker om i dag, om likestillingen. For det er klart at når barn starter på et livsløp og har med seg en sånn bagasje, blir det senere i livet også krevende å skaffe seg utdanning og jobb og å måtte kjempe kanskje litt hardere enn dem som var heldigere med utgangspunktet.

Det å bekjempe barnefattigdom er svært viktig. Vi har fått med Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti langt på vei – jeg vil si lenger på vei enn det den rød-grønne regjeringa greide. Det gjenstår fortsatt kamper. Jeg håper vi kan kjempe dem sammen, med stor bredde i Stortinget.

Svein Harberg (H) [11:39:10]: Det var innledningen til representanten på talerstolen som fikk meg til å be om replikk. Der ble Venstres ideologi og ønsket om at familiene skal få velge – gjøre sine egne valg på et mest mulig fritt grunnlag – slått veldig klart fast.

Så har vi hatt en sjarmoffensiv fra representanten Bekkevold fra Kristelig Folkeparti her oppe, et par runder der han har slått fast det som ikke kan bestrides, at nettopp kontantstøtten er noe som skaper valgfrihet for familiene. Jeg har registrert at blant de forslagene som Venstre legger fram, er det forslag både om å fjerne kontantstøtten og om en tredeling av foreldrepermisjonen. Det henger vel dårlig sammen med innledningen i salen her?

Ketil Kjenseth (V) [11:39:58]: Jeg antar at representanten sikter til frihet. Kontantstøtten har jo en historie i Venstre der vi har vært for. Det stammer fra en tid da barnehage var subsidiert, mens det å være hjemme ikke hadde tilsvarende støtteordninger. Og det var ikke full barnehagedekning. Nå er vi i en helt annen situasjon der vi har tilnærmet full barnehagedekning, og vi ser at det er utfordringer med at kontantstøtten gjør det attraktivt for en del innvandrerfamilier å velge den løsningen. For Venstre er det i hovedsak muligheten til å få flere kvinner med mi-

noritetsbakgrunn i arbeid som er vår begrunnelse for å ta bort kontantstøtten. Vi ser ikke i dag at det er noen begrunnelse for den så lenge barnehagedekningen er så høy som den er.

Svein Harberg (H) [11:41:08]: Det var for så vidt en plausibel forklaring. Selv om en for så vidt innrømmer at det tar bort friheten for andre store grupper, var det en forklaring.

Men når det gjelder foreldrepermisjonen, går en jo også feil vei med tanke på familienes frihet til å velge selv. Hva er begrunnelsen for den endringen?

Ketil Kjenseth (V) [11:41:33]: Apropos kontantstøtten: Det ligger jo også en frihet for kvinner i å skulle velge en yrkeskarriere. Kontantstøtten gir ikke nødvendigvis noe bidrag til det. Men dette må diskuteres i sammenheng med foreldrepermisjonen også. Vi ser jo at fars andel er viktig. Det påvirker mors yrkesvalg, derfor ønsker vi å bruke muligheten til å dele foreldrepermisjonen. Vi mener at friheten vi nå legger til rette for, i sum er en økt frihet for familier, og der far må ta litt større ansvar for at mor kan få en valgfrihet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kirsti Bergstø (SV) [11:42:44]: Samfunnet vårt preges fortsatt av ujevne maktforhold mellom kvinner og menn. Kvinner er underrepresentert i maktposisjoner. Kvinner eier mindre, og vi tjener mindre enn det menn gjør. Og fordi makten mellom kvinner og menn er ulikt fordelt, vil tilsynelatende kjønnsnøytral politikk slå veldig ulikt ut for kvinner og menn og forsterke de ulikhetene i makt, muligheter og ressurser som finnes i dag. Derfor er det nødvendig å ta i bruk virkemidler for å utfordre de strukturene som opprettholder de skjeve maktforholdene mellom kjønnene.

I dag føres det en politikk som forsterker forskjellene. Den økonomiske politikken med skattelette til de rikeste øker forskjellene både når det gjelder kjønn, og når det gjelder klasse. Det å gi skattelette til de rikeste er å gi landets hvite menn en bedre økonomisk situasjon.

Angrepet på arbeidsmiljøloven har en tydelig slagside når det gjelder kjønn. Det gjør kvinner mer sårbare og mer utsatt i arbeidslivet, og det er en direkte motsetning mellom å sikre et arbeidsliv som gjør at man kan kombinere det å stå økonomisk selvstendig på egne ben, med å ha et trygt familieliv.

Privatiseringspolitikken fører til tøffere arbeidsliv og mindre pensjon for hardtarbeidende kvinner, noe vi så da rengjørerne i Forsvaret måtte gå på grunn av privatisering. Vi ser at det blir tap av pensjon og tøffere dager.

Vi ser også at forsøket på angrep på abortloven, angrepet på likestillingsloven, kutt i pappaperm og det at vi har lengre barnehagekøer, forsterker forskjellene mellom kjønnene.

Dette er bevisste politiske valg og prioriteringer. Derfor er det gledelig å se at regjeringen er parkert ved at Stortinget gir en helt nødvendig starthjelp i likestillingspolitik-

ken i dag. Jeg vil takke saksordfører Trettebergstuen spesielt for å gjøre en veldig god jobb og for å ha gjort en sterk innsats i arbeidet med meldingen.

Jeg synes at det er veldig positivt med de mange forslagene som vi ser i dag, fra ulike partier. SV støtter samtlige av forslagene fra Arbeiderpartiet og forslagene som Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har samlet seg om. Resten av forslagene må jeg komme tilbake til senere. Det er mange å kommentere. Mange av de forslagene har SV også fremmet i sitt alternative budsjett – med bedre struktur for likestilling, med sterkere innsats, med konkrete tiltak.

Jeg vil ta opp SVs forslag og kommentere dem raskt.

SV ønsker en landsdekkende satsing mot seksuell trakassering i skolen. Grensesetting og respekt for andres grenser er nødt til å bli en del av unges opplæring.

Vi ønsker et forpliktende løp med omfangsundersøkelser når det gjelder erfaring med vold og seksuelle overgrep, i tiden som kommer.

Vi ønsker også flere forsøk med redusert arbeidstid – med seks timers arbeidstid. Jeg registrerer at i meldingen står det gjentatte ganger at det er et problem at sykefraværet er høyt, og blant kvinner spesielt. Jeg vil utfordre regjeringen til å gjennomføre forsøk med følgeforskning for å se om sykefraværet i de sektorene der det er spesielt høyt, kanskje kan ha noe å gjøre med arbeidstypen og mengden press kombinert med å være dobbeltarbeidende kvinne.

SV foreslår også å erstatte kontantstøtten med en ventestøtte mens man venter på barnehageplass, og å øke kampen mot trafficking.

Vi er enig i analysene og problembeskrivelsene i meldingen, men når hardtslående fakta legges på bakken, ja, så må det bygges opp tiltak som monner. Ellers finnes det ikke noe fundament å reise noe annet på – å bygge et samfunn, en ny politikk på. Debatten i dag har vist en nødvendighet i likestillingspolitikken, og det er at festtaler må få følger. Regjeringen må gå fra prat til praksis. Et mer likestilt samfunn er både mulig og nødvendig, men da må det tiltak til. Jeg er veldig glad for at Stortinget i dag hjelper regjeringen med å smi nøkkelen som kan være en viktig start på veien.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [11:48:08]: De Grønne setter personlig frihet høyt, men samtidig må solidaritet og medfølelse sette grenser for individuell frihet, ikke omvendt. Vi vil ha en rettferdighet som er uavhengig av kjønnsidentitet, gjennom likeverd, lik status, lik lønn og lik representasjon. Vi ønsker frihet fra trange kjønnsroller, frihet fra forbrukerjag og skjønnetstyranni som følger med dette, og frihet fra objektivisering, vold og seksuell trakassering.

Miljøpartiet De Grønne arbeider for reell likestilling mellom menn og kvinner i arbeid og familieliv gjennom en arbeidslivspolitik som sikrer både en reell likestilling mellom kjønnene, og som flytter fokus fra forbruksøkning til livskvalitet. De Grønne vil avskaffe ufrivillig deltid og

verne om arbeidsmiljøloven. Vi mener at et arbeidsliv som fokuserer mer på å ta ut verdiskapningen i form av tid enn i form av forbruksøkning, gir mer frihet for den enkelte, uavhengig av kjønn.

Komiteens innstilling har flere gode tiltak. Et av dem er i økt grad å fokusere på likestilling i barnehagen. Barn må stimuleres til å reflektere rundt kjønn. De må stimuleres til å reflektere rundt at kjønnsstereotypene er smale kategorier som ikke alle kjenner seg igjen i, og de må reflektere over at samfunnet må gi plass til dem som faller utenfor disse stereotypene.

På tross av at Norge har lyktes på mange fronter i likestillingsarbeidet, er det – som vi alle vet – fortsatt store kjønnsulikheter, også innenfor velferdsordninger som er delvis kjønnsdelt. Regjeringen legger ikke fram gode nok tiltak for å løse dette problemet. Vi vet at menn oftere faller utenfor skolen, oftere har rusproblemer, oftere ender i kriminalitet, sjeldnere oppsøker helsehjelp og har lavere forventet levealder og høyere selvmordsrisiko enn kvinner. Vi vet at kvinner på sin side oftere lever i frykt for vold, oftere er utsatt for vold i nære relasjoner, oftere er utsatt for seksuell trakassering og overgrep, og oftere opplever manglende rettsikkerhet, dårligere helsetilbud og vern mot overgrep. Ikke minst vet vi at det er veldig store mørketall når det gjelder voldtekt. Vi vet at flyktninger og innvandrerkvinner oftere faller utenfor integreringsarbeidet og bl.a. har den laveste deltakelsen i arbeidslivet og lav utdanning. Vi vet at mennesker med en annen seksuell orientering fremdeles blir utsatt for mobbing og trakassering pga. manglende toleranse i samfunnet. Derfor må likestillingsarbeidet foregå på alle sider av samfunnet med aktiv inkludering, ikke ved hjelp av fristilling.

Dette er utfordringer som krever kunnskapsbasert likestillingspolitikk for å endre adferd, holdninger og strukturer, slik vi har jobbet med likestilling i mange år. Vi har oppnådd mye, men ikke alt. Vi må ha konkrete tiltak for å bygge ned historiske skjevheter og fjerne glass-tak og kjønnsbarrierer, og for å demonstrere aktivt at større kjønnslikhet gir veldig mange positive effekter.

Regjeringen skriver i likestillingsmeldingen at «virkemidlene skal i størst mulig grad stimulere til resultater på en annen måte enn påbud, forbud og kvotering».

Miljøpartiet De Grønne er helt enig i at det beste er når man klarer å oppmuntre folk til å tenke og handle riktig selv. Miljøpartiet De Grønne mener også at offentlige tiltak er nødvendige virkemidler i dette arbeidet. Høyre har levert et av de beste bevisene på akkurat dette da næringsminister Ansgar Gabrielsen i 2002 foreslo at det skulle være minst 40 pst. av begge kjønn i styrene i norske allmennaksjeselskap. I 1993 var det 3 pst. kvinner i disse styrene, i 2003 var det 7 pst, og i dag oppfyller alle allmennaksjeselskapene lovens krav til 40 pst. Dette lønner seg ikke bare for likestillingen, men undersøkelser – som sikkert mange har fått med seg – indikerer at man får litt bedre avkastning når man har mer kvinner med i styrene, og at selskaper som har valgt å ha kun menn i styrene, har vesentlig mer risikabel aksjekurs. Dette viser at et så kraftig inngripende tiltak som Høyre og Gabriel-

sen gjennomførte i 2002/2003, har veldig positive effekter.

Miljøpartiet De Grønne stemmer derfor for flere av forslagene om økt bruk av kvotering, både i næringslivet, i akademia og i skolevesenet, og for konkrete tiltak for å styrke likestillingsarbeidet i Norge. Vi støtter også flere andre forslag om kunnskapsinnhenting og aktive tiltak, og vi støtter forslaget til tiltak mot vold og overgrep. Beskjeden til regjeringen er: Vi må ha en mer aktiv likestillingspolitikk.

Statsråd Solveig Horne [11:53:33]: Likestilling bidrar til bedre liv for den enkelte og til et bedre samfunn. Det handler om grunnleggende menneskerettigheter, om likeverd og like muligheter. Valgfrihet for den enkelte og muligheten for å ta egne valg må være grunnlaget for norsk likestillings- og familierpolitikk.

Forskjellene mellom menn og kvinner blir mindre i Norge. Ferske tall fra SSB viser at på områder der kjønnsforskjellene tradisjonelt har vært store, har det de siste årene vært en svak, men positiv utvikling mot mer likestilling. Kjønnsforskjellene i lederstillinger, inntekt og deltidsarbeid er de laveste siden 2008. Det er historisk at vi i 2015 for første gang kan vise til at det samlet for ledere på alle ledernivåer i staten er 51 pst. kvinner. Flere kvinner deltar også i lokalpolitikken. Resultatet fra valget i 2015 viser en svak vekst når det gjelder andelen kvinner som er valgt inn i norske kommunestyre.

Norge er et av verdens mest likestilte land. Likevel, etter flere tiår med likestillingspolitikk, har vi fortsatt utfordringer. Kvinner og menn har like rettigheter, men fortsatt ikke like muligheter. I dag har vi sett en debatt om hvorvidt det er tiltak eller ikke tiltak i denne meldingen som regjeringen har lagt fram.

Jeg har lyst til å understreke at meldingen vi behandler i dag, inneholder flere tiltak innenfor områder der vi mener det fortsatt er store utfordringer, spesielt når det gjelder vold og overgrep, oppvekst og utdanning, arbeidsliv, helse, næringsliv og entreprenørskap.

Noen tiltak er allerede satt i gang. Andre vil vi følge opp i årene som kommer. Jeg har lyst til å be representantene om å lese forslagene. Det står tydelig og klart under hvert felt at regjeringen vil styrke og etablere og utfordre. Det er konkrete tiltak som ligger i denne meldingen. Likestillingsmeldingen belyser både kvinner og menns utfordringer og utfordringer mange kvinner med innvandrerbakgrunn opplever. For å nå målene våre må vi arbeide langsiktig og målrettet.

I dag presterer jenter gjennomgående bedre på skolen enn gutter. Gutter dropper ut av videregående i større grad enn jenter. Jenter og gutter skal kunne velge utdanning og yrke etter interesser og evner, ikke etter forventninger. Regjeringen har satt i gang forskning om hvilken betydning kjønn har for læringsutbytte, for utdanningsvalg og for gjennomføringsgrad.

Sist uke møtte jeg Nora på Høgskolen i Oslo og Akershus. Hun er rollemodell i prosjektet Jenter og teknologi, der målet er å få enda flere jenter til å velge teknologistudier. Nora forklarte sitt valg på følgende måte: «Først og

fremst fordi jeg synes det er veldig gøy. Men det er også behov for oss og det er et spennende felt.» Unge rollemodeller som Nora er viktig for å motivere flere til å velge utradisjonelt. Jeg er glad for at regjeringen støtter NHOs prosjekt om jenter og teknologi med 2 mill. kr i år. Dette bidrar til at flere jenter kan velge som Nora har gjort.

I Norge har vi fortsatt et kjønnsdelt arbeidsmarked. Vi trenger flere kvinner som er ingeniører og ledere. Vi trenger flere menn som er sykepleiere og lærere. I helse- og omsorgssektoren har det tradisjonelt vært få menn. Dette er uheldig. Norge trenger både menn og kvinner for å møte morgendagens behov for arbeidskraft i denne sektoren. Et av prosjektene regjeringen framhever i meldingen, er Menn i helse, som skal bidra til å rekruttere flere menn til omsorgsykker. Vi støtter prosjektet med 4 mill. kr i år.

Regjeringen ønsker et inkluderende arbeidsliv der likestilling og mangfold står sentralt. Et spennende tiltak er et pilotprosjekt i Agder, som også får støtte i år med å utvikle en egen sertifiseringsordning.

Å kunne forsørge seg selv er en forutsetning for likestilling. Derfor er prosjektet Jobbsjansen så viktig. Det gir flere kvinner med innvandrerbakgrunn en inngang til arbeidslivet. Jobbsjansen har blitt styrket med over 10 mill. kr i 2016.

I Norge har vi en unik mulighet til å kombinere familieliv og arbeidsliv. Norge er i toppen når det gjelder kvinners yrkesdeltakelse. Vi har noen av verdens beste ordninger: full barnehagedekning, et godt SFO-tilbud, retten til å være hjemme med syke barn og ikke minst den gode foreldrepengeordningen. Dette er ordninger som medfører økt likestilling. Ordningene gir begge foreldre økt valgfrihet og fleksibilitet til å kombinere familieliv og arbeidsliv, og sånn henger familie- og likestillingspolitikken godt sammen.

Vold er en av de største likestillingsutfordringene vi har. Vi kan ikke akseptere at noen utsettes for vold og overgrep der de skal føle seg som tryggest, nemlig i sitt eget hjem. Derfor er innsatsen mot vold en prioritert oppgave for regjeringen. Vi har satt av 50 mill. kr over fem år til forskning om vold i nære relasjoner, og vi har styrket krisesenter tilbudet med 3 mill. kr i inneværende år. Innsatsen mot tvangsekteskap, sterk sosial kontroll og ettervern styrkes. Jeg har lyst til å nevne veiviseren dinutvei.no, som regjeringen lanserte tidligere i år. Nettportalen gir informasjon til utsatte for vold, overgrep og voldtekt, til pårørende og bekymrede, og ikke minst til dem som utøver vold, og til fagpersoner.

Det kan heller ikke være sånn at vi får ulike helse- og omsorgstjenester ut ifra om vi er kvinner eller menn. Vi trenger mer kunnskap. Den kunnskapen vi allerede har, må tas bedre i bruk. Dette gjelder kunnskap om årsaker til forskjeller i helse mellom kvinner og menn, og om uønskede forskjeller i tjenestetilbudet.

Norge trenger flere kvinner som ledere i næringslivet, som gründere og i styrer. Vår ambisjon er å øke andelen kvinner som styreledere i selskaper med statlig eierandel. Det er derfor satt i gang et arbeid med å etablere et måleinstrument for kjønnsbalanse i topplederstillinger i næringslivet. Med det kan både vi og bedriftene følge med på

utviklingen over tid og sammenligne utviklingen i Norge med andre land. Gründerplanen som regjeringen nå har lagt fram, inneholder flere tiltak for å få fram flere kvinner som gründere i Norge.

Denne regjeringen bygger videre på dagens likestillingsstruktur. Hver enkelt sektor har ansvar for å fremme likestilling på eget område. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har blitt gitt en sentral rolle som fagdirektorat med ansvar for å utvikle god kunnskap og dokumentasjon, og de skal også bidra til å gjennomføre likestillingspolitikken. Likestillings- og diskrimineringsombudet og -nemnda håndhever lovgivningen. Likestillingen kan ikke drives fram av det offentlige alene. Derfor er det viktig å støtte opp om gode prosjekter og forbilder. Forskningsmiljøer, sivilt samfunn, arbeidsliv og næringsliv er viktige bidragsytere i likestillingsarbeidet.

Regjeringen har også hatt på høring et forslag om ny felles likestillings- og diskrimineringslov. Forslaget innebærer en styrking av kvinners rettigheter på en rekke områder. Et godt regelverk forutsetter et godt og effektivt håndhevingsapparat. Regjeringen ønsker å skille klarere mellom håndhevingsrollen og den uavhengige pådriverrollen. Vi har derfor fått utredet håndhevings- og virkemiddelapparatet på likestillings- og ikke-diskrimineringsområdet.

Vi har kommet langt når det gjelder likestilling i Norge. Vi er enige om at vi fortsatt har utfordringer, og vi er enige om på hvilke samfunnsområder utfordringene er størst. I det offentlige ordskiftet må det være rom for å ha ulike syn på hva som driver likestillingen framover. I denne meldingen som regjeringen nå har presentert, og som debatteres i dag, peker vi på strategier og tiltak for å drive likestillingen framover på prioriterte områder. Gjennom regjeringens arbeid og forslagene i meldingen legger vi til rette for like muligheter mellom kvinner og menn. For oss er dette likestilling i praksis: å ta tak i utfordringene der de er.

Til slutt: Likestilling angår oss alle og engasjerer bredt. Dette er en viktig forutsetning for å drive likestillingen framover både i Norge og internasjonalt. Likestilling er ikke bare et mål i seg selv, men en integrert del i bredden av de målene vi skal nå. Målet for arbeidet med likestilling er langsiktig og klart definert i de universelle bærekraftmålene som Norge nå har sluttet seg til: full likestilling mellom kjønnene innen 2030.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [12:03:25]: Statsråden fortsetter å skryte av at Norge ligger høyt på likestillingsstatistikken, samtidig som hun og regjeringen hver eneste dag svekker og avviker de tiltakene, den politikken, som har brakt oss dit.

Statsråden fortsetter i salen i dag å påstå at denne meldingen vi diskuterer, har tiltak som vil gjøre noe med utfordringene. Det vitner om en statsråd og en regjering som ikke lytter, men som lever i sin egen virkelighet mens ingen er enig med dem. Unio, Aftenposten, Venstre, en samlet opposisjon, Spekter, LO, NHO, Likestillingsombudet, likestillingsforskerne – alle som møtte opp på høringen til

meldingen, var skjønt enige om at denne meldingen er god på beskrivelse, men mangler tiltak. Og når statsråden trekker fram svekkelsen av arbeidsmiljøloven som et likestillingstiltak, er det å peke nese til fagbevegelsen som gikk til generalstreik mot regjeringen på grunn av likestillingskonsekvensene av disse svekkelsene.

Hva tenker statsråden om at hun er helt alene, sammen med Høyre, om å mene at denne meldingen har tiltak? Gjør det inntrykk?

Statsråd Solveig Horne [12:04:37]: Jeg er stolt av den stortingsmeldingen som er lagt fram her. Det er mange konkrete tiltak der. Men så er ikke denne stortingsmeldingen en budsjettproposisjon. Det er en stortingsmelding, hvor det er forslag som er kommet i budsjettet, men også forslag og tiltak som er satt i gang, og som vi jobber videre med.

Jeg er stolt av å bo i Norge som et av de mest likestilte landene i verden. Det er ikke sånn at det er Arbeiderpartiet som har definisjonen av hva som har brakt likestillingen framover. Barnehageforliket, som er et av de viktigste grunnlagene for at kvinner kan kombinere arbeidsliv og familieliv, var det SV og Fremskrittspartiet som sto i spissen for. Foreldrepengeordningen som vi har i dag, som også er et av de viktigste tiltakene vi har, har full støtte i Fremskrittspartiet. Jeg er stolt av å kunne legge fram tiltak som vil føre likestillingen framover, og som peker på de utfordringene vi har i dag.

Anette Trettebergstuen (A) [12:05:43]: Det hjelper ikke å skryte av barnehageforliket når statsråden tilhører et parti og en regjering som har gjort barnehagene dyrere og køene lengre, når de har makt. Det er det man gjør når man har mulighet til å gjøre noe, som avgjør.

Det er som sagt slik at ingen er enig med regjeringen i at denne meldingen har et eneste tiltak som vil bringe likestillingen videre. Jeg registrerer at statsråden fortsetter å mene det, at hun ikke lytter til folk eller fagfolk, så jeg spør igjen: Gjør det inntrykk på statsråden at opposisjonen her i dag samler seg, sier at nok er nok, og fremmer konkrete tiltak som vil bringe likestillingen videre? Gjør det inntrykk at Unio, LO, Spekter, NHO og de fleste aviser på lederplass mener at denne regjeringen setter likestillingen i revers? Gjør det i det hele tatt inntrykk på statsråden?

Statsråd Solveig Horne [12:06:36]: Jeg synes det er en historisk dag i dag, for i dag diskuterer vi denne stortingsmeldingen. Den forrige regjeringen brukte åtte år uten at de klarte å legge fram en likestillingsmelding som de fikk behandlet i Stortinget. Venstre fremmet et Dokument 8-forslag i forrige periode om likestilling, som Arbeiderpartiet stemte imot. I dag er det mange tiltak som regjeringen har lagt fram, som blir vedtatt.

Så har jeg lyst til å minne representanten om at på flere områder her står det om konkrete tiltak som jeg er stolt av. Regjeringen vil styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner. Regjeringen vil arbeide målrettet med enkelte tiltak. Regjeringen vil øke kunnskapen. Jeg vet ikke om det er så mye mer konkret i de tiltakene som kommer fra Arbeider-

partiet og opposisjonen, der Stortinget ber regjeringen om å ha ambisjoner for å nå det og det målet. Jeg mener at det er mer enn flere strukturer og mer kvoterings, byråkrati og statlig styring som skal til for å oppnå likestilling framover.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:07:53]: Statsråden kjenner godt til mange av de utfordringene vi har innenfor likestillingsområdet internasjonalt. Hun deltar i FN hvert eneste år og diskuterer likestillingspolitikk. Vi vet at jenter og gutter behandles forskjellig og får ulike muligheter ut fra hvilket kjønn de har, og vi vet at i mange land er det lite sannsynlig når man vokser opp som jente, at man får utdanning, at man får et godt liv.

Dette må møtes med politiske virkemidler, for dette går ikke over av seg selv. Derfor lurer jeg på: Hvordan ønsker statsråden at denne regjeringen skal bli husket, med tanke på hvilke politiske tiltak de vil foreslå, hva de vil arbeide med når det gjelder de store likestillingsutfordringene som finnes internasjonalt? Hva ønsker statsråden at denne regjeringen skal bli husket som?

Statsråd Solveig Horne [12:08:55]: Jeg har lyst til å takke for spørsmålet. Jeg er veldig glad for at representanten også drar inn det internasjonale perspektivet i denne likestillingsdebatten. Jeg er veldig glad for at regjeringen, i samarbeid med både Kristelig Folkeparti og Venstre, har klart å få til den satsingen som vi gjør innen bistand som skal gå til utdanning av jenter. Vi vet at utdanning er nøkkelen til å få bedre kunnskap om helse og til å få seg arbeid. Derfor har regjeringen i sitt bistandsbudsjett nå klart – som ikke den forrige regjeringen gjorde – å intensivere arbeidet for at flere jenter skal få utdanning i de landene der dette er nødvendig. Dette er også et arbeid som statsministeren står i spissen for, og man har fått internasjonal anerkjennelse for det arbeidet Norge gjør for utdanning for jenter. Det er et viktig arbeid. Det arbeidet regjeringen gjør i forbindelse med både tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og seksuelle rettigheter, er det også viktig å framheve når vi diskuterer internasjonal likestillingspolitikk, og der er regjeringen godt i gang.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:10:03]: Jeg takker for svaret.

Tilbake til Norge: Selv om vi er kommet langt på likestillingsområdet i 2016, er det fortsatt store utfordringer. Jeg vil spesielt peke på det som har med vold i nære relasjoner å gjøre, som er en stor likestillingsutfordring. Vi har i dette storting vedtatt en opptrappingsplan, og den ligger nå i statsrådets hender. Vi venter utålmodig på at regjeringen skal starte denne opptrappingsplanen, og ønsker en forsikring om at dette er en sak der statsråden er framoverlent, og at vi allerede i budsjettet i 2017 kommer til å se at her jobbes det aktivt med denne store likestillingsutfordringen.

Statsråd Solveig Horne [12:10:49]: Vold og vold i nære relasjoner er en av de største likestillingsutfordringene vi har, det at jenter og kvinner ikke skal kunne føle seg trygge i sitt eget hjem, men vi vet at også menn blir rammet

av vold. Derfor er arbeidet mot vold i nære relasjoner et viktig arbeid for regjeringen. Jeg mener at det har regjeringen vist bare dette siste halvåret, både med hensyn til de digitale portalene som er lansert, de som skal hjelpe kvinner til å komme seg ut av forhold som er skadelige for dem, og når det gjelder arbeidet vi har gjort for ettervern, og det vi nå gjør på krisesentrene. Dette er viktige tiltak som er med på å bringe likestillingen videre.

Så er også den forskningen som representanten nevnte i sitt innlegg, en viktig del av det vi trenger for å komme videre.

Så spør representanten etter opptrappingsplanen. Ja, Stortinget har vedtatt at det skal komme en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner, med sterkt fokus på barn. Det er et arbeid som jeg koordinerer, og vi er godt i gang med det arbeidet, så den kommer til Stortinget i løpet av året.

Ketil Kjenseth (V) [12:12:05]: Jeg vil inn på et område som ikke så mange har vært inne på her i dag. Statsråden ferdes jo i mange sektorer der det er kvinnedominans blant de ansatte. I helse- og omsorgssektoren er det svært stor kvinnedominans. Vi ser også en utfordring i at offentlig sektor sliter med å skape nye modeller, nye behandlingsmetoder, ta i bruk ny teknologi – man blir litt låst inne i systemer. Der representerer Høyre og Fremskrittspartiet kanskje noen alternativer for å drive fram likestilling og muligheter for bl.a. kvinner i form av å bruke private aktører og ideell sektor i større grad. Kan statsråden si noe om hvordan vi kan bruke de mulighetene mer aktivt innenfor helse- og omsorgssektoren, for å få flere kvinnelige gründere, bl.a.?

Statsråd Solveig Horne [12:13:12]: Jeg takker for spørsmålet. Som representanten er kjent med, er det et kjønnsdelt arbeidsmarked i dag, og det er en utfordring som vi er nødt til å jobbe med. Vi må begynne så tidlig som ved utdanningsvalg – både jenter og gutter skal kunne velge yrke etter evner og kvalifikasjoner og ikke bare etter hva en forventer av dem. Jeg mener at Jenter og teknologi, et tiltak som er med på å skape rollemodeller for å få flere jenter til å velge utradisjonelt og komme inn i teknologifaget, er en viktig del av det arbeidet.

Det at vi trenger flere menn inn i helse- og omsorgssektorene, er en utfordring, og det må vi også jobbe med. Jeg mener at tiltaket Menn i helse, som representanten kanskje kjenner til, også er et viktig bidrag for å få menn som rollemodeller og menn til å jobbe i helsesektoren.

Så har jeg lyst til også å nevne at da regjeringen hadde forslaget til en felles likestillings- og diskrimineringslov ute på høring, var det et forslag også for å kunne positivt særbehandle menn inn i yrker – et viktig tiltak i likestillingsdebatten.

Kirsti Bergstø (SV) [12:14:26]: Ser statsråden at det er behov for en sterkere struktur for likestillingsarbeidet hvis målene og visjonene som statsråden nettopp har delt i sitt innlegg, skal virkeliggjøres i samfunnet og i folks hverdag? Det er mitt hovedspørsmål til statsråden. Så lurer jeg

også på om statsråden ser at det er en tydelig sammenheng mellom de økonomiske rammene til likestillingssentrene og arbeidet med likestilling i barnehagene. Det tredje handler om ambisjonene med tanke på det kjønnsdelte arbeidslivet, for det er et mål som vi alle deler her, men det er litt ulikt perspektiv på hva man skal gjøre for å få det til. Jeg lurer på om statsråden mener at tidlige erfaringer – som kan bidra til at man tar mindre tradisjonelle valg – og det å få bygd opp flere tekniske sentre kan bidra positivt til jenters erfaring med teknologi.

Statsråd Solveig Horne [12:15:26]: Denne regjeringen bygger videre på de likestillingsstrukturene som vi har i dag. Det er fire likestillingssentre, deriblant Reform, som denne regjeringen også har styrket, som er et viktig arbeid for å jobbe med likestilling. Men det er ikke staten som skal gjøre dette alene. Vi trenger å komme videre med likestillingstiltak, og det må jobbes med både på arbeidsplassen, i kommunene og i frivilligheten. Det er altså flere instanser som må jobbe med dette. Det er mange gode tiltak som regjeringen mener det er viktig å støtte opp om, og det har vi gjort både ved å støtte NHO når det gjelder Jenter og teknologi – som skaper rollemodeller for jenter for å kunne velge teknologi – og ved å bygge opp om det tiltaket som de to Agder-fylkene har fått i gang, altså ved å støtte opp om sånne strukturer. Jeg tror det også er viktig at vi tenker at vi kan være med og støtte opp om det som allerede er der, uten at vi trenger å ha mer byråkrati, flere strukturer og mer kvotering.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Jonas Gahr Støre (A) [12:16:46]: Når vi i dag diskuterer likestilling mellom kvinner og menn, er det på sin plass å minne om at også Norge har vært et land med lav kvinnelig yrkesdeltakelse, og det er faktisk ikke lenge siden. På 1970-tallet kom endringen. Kvinner født etter 1950 deltok i utdanning og arbeid på en helt annen måte enn kvinner født på 1930- og 1940-tallet. I 1972 var fire av ti kvinner i Norge sysselsatt, i dag er andelen nær sju av ti. Fra 1970 til 1985 gikk Norge fra å ligge nesten nederst til å ligge øverst i kvinnelig sysselsetting innen OECD.

Noen ganger undervurderer vi omfanget av denne dype sosiale endringen. Kvinner utgjør i dag nær halvparten av alle som jobber i Norge, men mange av utfordringene innen likestilling mellom kvinner og menn, både i hjemmesfæren og i arbeidslivet, kan spores tilbake til hvordan samfunnets tjenester og holdninger var, eller rettere sagt ikke var, forberedt på likestillingens realiteter. Fortsatt har vi kvinneyrker og mannsyrker, kvinner tjener systematisk mindre enn menn, og langt flere kvinner jobber deltid. Fremdeles gjenstår mye likestillingsarbeid. En samlet opposisjon forstår dette og fremmer i dag flere titalls nye likestillingsforslag – mot Høyre og Fremskrittspartiets stemmer. Det sier noe om det politiske Norges forståelse av denne utfordringen.

Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet og er det viktigste virkemidlet for å motvirke fattigdom, utjevne sosiale forskjeller og oppnå likestilling mellom kvinner og

menn. Arbeid til alle er jobb nr. én, og det er også likestillingsjobb nr. én. Likestilling, like rettigheter og familie- og velferdspolitik er viktig for å nå målene om et godt samfunn og et godt arbeidsliv, men det er også god økonomisk velferdspolitik og bra for verdiskaping, både i privat og i offentlig sektor.

Vi lever av hverandres arbeid, og når regjeringen lager sine budsjetter, bør de takke norske kvinner hver eneste dag. Hvis vi sammenligner norske kvinners yrkesdeltakelse med gjennomsnittet i OECD, utgjør merverdien av våre kvinners høye yrkesdeltakelse like mye som oljeformuen vår. Det er en standard som sier mye om nivået. Det illustrerer også betydningen av arbeid – eller sagt på denne måten: Den norske modellen er utenkelig uten likestilling og kvinners deltakelse i arbeidslivet.

Så hva er det som har gjort dette mulig? Og hvordan har vi klart det, samtidig som fødselstallene har vært i den høyere delen av skalaen i Europa? Normer i samfunnet og forventningen og muligheten til at kvinner skal jobbe, er viktig. Men likestillingspolitikken må også bidra til å gi reelle muligheter i praksis. Derfor har utbygging av barnehager, fødselspermisjon og fedrekvoten – eksempelvis – vært viktig. Og nettopp fordi mye var ugjort den gangen på 1970- og 1980-tallet, må politikken ha driv, visjon, ambisjon og handling også i dag, og på veien mot 2020, i alle sektorer av samfunnet. Det er mot dette bakteppet regjeringens melding er svak – mye god beskrivelse, men i handling svak.

Alle – med unntak av Fremskrittspartiet og Høyre – er enige om at regjeringens melding ikke er god nok, at den mangler tiltak, mangler konkret ambisjon. Regjeringens insistering på ambisjoner motbevises i Stortinget. Tyngdepunktet i norsk politikk ligger ikke der regjeringen befinner seg, til høyre for Høyre, men tyngdepunktet tas tilbake av flertallet her i dag.

Vi ser at politikken som regjeringen har gjennomført så langt, også bidrar til å svekke likestillingen – som kutt i pappapermen, økt kontantstøtte og hevet pris i barnehagene, kort sagt det motsatte av det som virker – og igjen er det bra at flertallet tar flertallet tilbake til der det hører hjemme, et annet sted enn mellom Fremskrittspartiet og Høyre.

Fortsatt må vi jobbe for et mer likestilt arbeidsliv. Likestilling kommer ikke av seg selv. Arbeiderpartiet vil øke pappakvoten, vi vil bygge flere barnehageplasser og øke kvaliteten i barnehagene – til en rimelig pris. Vi vil vite mer om mannens levekår og ta menns likestillingsutfordringer på alvor. Det er på tide med et nytt mansutvalg som kan komme med forslag til ny politikk og kunnskap som kan gi grunnlag for tiltak. Og når vi i Arbeiderpartiet utvikler ny politikk, ser vi etter bedre ordninger for barnefamilie, slik at det blir lettere å kombinere barn og familieliv med arbeid.

Arbeiderpartiet har foreslått til sammen 50 tiltak for økt likestilling. Jeg berømmer komiteens flertall for å ha funnet gode flertallsløsninger på veldig mange av de forslagene. Med dette gir vi likestillingsmeldingens anledning også innhold. Jeg er glad for at vi har fått til bred enighet. Flertallet vet nemlig at likestillingspolitikk er nødvendig, fler-

tallet vet at likestillingspolitikk virker, og flertallet ønsker å ta det norske samfunnet fremover, ikke sette oss tilbake.

Svein Harberg (H) [12:21:59] (komiteens leder): En likestillingsmelding og påfølgende debatt her i salen er på sin plass med jevne mellomrom. Jeg skulle imidlertid ønske at vi i 2016 hadde en bredere likestillingsdebatt enn det oppspillet vi har hatt til denne debatten i dag, og som kun dreier seg om kjønn. Det er helt klart andre deler av samfunnet der ute som opplever manglende likestilling, som fortjener vår oppmerksomhet, og burde fått det. Likevel er det nok behovet for fortsatt å bruke energi på grunnleggende holdninger og rettigheter for kjønnslikestilling som virkelig opprører meg. Dette er altså ikke kritikk til andre partier her i salen, men til deler av samfunnet rundt oss.

Som leder for likestillingskomiteen opplever jeg jevnlig å få tilbakemeldinger om miljøer som praktiserer eller omtaler likestillingsholdninger som henger igjen fra en tid vi absolutt ikke vil identifisere oss med. Retro er in for tiden, men vi må ikke ta med oss holdningene på kjøpet.

Det siste eksempelet fikk jeg på mandag. Da var jeg på en debatt om kjønnskvalifisering i filmindustrien. Der forteller kvinner som er i bransjen, om systematisk nedprioritering, manglende støtte og manglende muligheter sammenlignet med sine mannlige kolleger – avgjørelser som ikke kan forklares med annet enn forskjeller på grunn av kjønn. Også i utdanningen formidles holdninger om hva kvinner må gjøre for å komme videre som er milevis unna likeverd og likestilling! Joda, noe av dette gjelder nok å forsvare egne posisjoner, men uansett – dette går ikke an.

Dette var bare ett eksempel av flere der vi opplever holdninger i et miljø og i hodet til folk som viser at vi må sette inn ressurser på å formidle elementære og grunnleggende likestillingspremisser på en slik måte at holdningene endrer seg. Og her er det full mulighet til igjen å bredde debatten til å gjelde mer enn kjønnslikestilling. Hvordan håndterer vi så denne utfordringen? Ja, det er her vi skiller lag her i salen.

Jeg tror ikke regissører, manusforfattere og direktører i filmbransjen i morgen inntar en helt ny holdning fordi vi har fått et flertallsvedtak i Stortinget om kvotering. Jeg tror det kan bli oppmerksomhet rettet mot hvilke lure grep man kan gjøre for å innfri kravet. På den måten endrer vi ikke holdninger.

Likestillingsmeldingen fra regjeringen inneholder rundt 70 aktive grep som alle bidrar til å rydde i holdninger, mangelfulle rettigheter og rutiner for oppfølging, samtidig som det arbeides konkret med å finne fram til hva som kan skape grunnlag for ulikebehandling, og selvsagt målrettet arbeid med holdninger. For Høyre er det viktig å skape forståelse og gode holdninger, og at hver enkelt av oss, som politikere, ledere i både offentlig og privat sektor, kolleger, naboer og tillitsvalgte i organisasjoner, blir utfordret på våre egne holdninger dersom vi skulle trå feil.

Jeg registrerer at det i salen i dag er et flertall for en del forslag som inneholder kvotering. Det er ikke vår foretrukne metode. Tvang og straff kan selvsagt ha en effekt, men vi velger en annen linje. Det er også fremmet en del forslag

som slår inn åpne dører. Det underligste er de etter hvert mange forslagene som går på det som allerede er omtalt i meldingen. Noen harselerer med at det er underlig at vi da stemmer imot. Ja, det må vel kunne sies å være enda mer underlig at en foreslår det som står i meldingen en gang til. Høyre står med rak rygg bak meldingen, de utfordrer den beskriver, og de aktive tiltak som oppsummeres. Jeg har ikke fasiten på hvordan vi raskt skal oppnå full likestilling på alle områder, men kan slå fast at kvotering ikke har endret holdningene til folk i tilstrekkelig grad. Resultatet håper jeg tross alt blir at meldingen og debatten gjør noe med oss – likestilling og likebehandling er et avgjørende grunnlag for et godt samfunn for alle, og det vil vi ha, president!

Ib Thomsen (FrP) [12:27:06]: Likestillingsdebatten er uten tvil en viktig debatt, kanskje er den viktigere enn noensinne. Den senere tid har dessverre vist oss mange eksempler på hvilke fatale konsekvenser som kan ramme et land som ikke tar menneskers muligheter på alvor, europeiske land der de gyldne muligheter kun blir forbeholdt en liten gruppe, der en må velge sine foreldre med omhu for å lykkes, og må svi for sine nasjonale utfordringer og mangler på integrering. Heldigvis har vi en regjering og en minister som ser viktigheten av ikke å innsnevre folks muligheter og drømmer, og ingen regjering har gjort så mye for å inkludere alle som denne regjeringen.

Vi vil øke kompetansen på likestilling allerede i barnehagen, vi har innført gratis kjernetid i barnehagen for familier med lave inntekter, vi gjør det enklere for innvandrere å anvende sin utdannelse, og vi ser på tiltak som fører til at flere gutter fullfører videregående skole og tar høyere utdanning. Listen er lang. Men Norge har ikke bare et nasjonalt ansvar, vi har også et internasjonalt ansvar når det gjelder likestillingsutfordringer.

Når jeg hører debatten her i dag, om styreverv og høyere utdanning, vil jeg minne om at dette ikke er utfordringer alle kvinner i Norge har i dag. Dette gjelder de daglige utfordringer i hele verden. Vi skal selvfølgelig kunne ha to tanker i hodet, men den viktigste jobben for likestilling gjøres ikke bare i Norge, den må gjøres også internasjonalt.

Kvinner og jenter blir daglig utsatt for tortur, kjønnslemlestelse, overgrep og forskjellsbehandling, som i verste fall fører til døden. Norge skal være en tydelig stemme internasjonalt, tale kvinners og jenters sak og være et globalt forbilde i vår nasjonale politikk. Gjennom tydelige prioriteringer og krav i bistandsarbeidet og innsats i ulike internasjonale fora bidrar Norge til at kvinner og jenter over hele verden får bedre levevilkår.

Jeg er stolt av å representere en regjering som vil ivareta kvinners rettigheter og likestillingsperspektivet i bredden av utenriks- og utviklingspolitikken ved å prioritere å sikre at jenter får samme tilgang til utdanning som gutter, videreføre et sterkt engasjement for å bekjempe dødelighet, styrke helsetilbudene for kvinner og jenter i hele verden, styrke den internasjonale innsatsen mot kjønnslemlestelse av jenter og ikke minst fortsette arbeidet mot tvangsekteskap.

Vi har ikke bare en jobb å gjøre nasjonalt, vi har også et

ansvar internasjonalt overfor kvinner og barn som daglig opplever diskriminering, tortur og forskjellsbehandling på grunn av sitt kjønn. Det hjelper ikke å være på god vei om vi bare står der, og derfor er jeg glad for at vi har en regjering som løfter likestillingsutfordringene internasjonalt, med flere tiltak enn noensinne.

Hadia Tajik (A) [12:31:09]: Dette er ein historisk dag. I dag vedtek me ny, framtidretta likestillingspolitikk – og mykje av det utan regjeringspartia. Stortinget sjølv har drive fram dei nødvendige endringane.

Me har ein barne- og likestillingsminister som har fått det for seg at likestillinga har gått for langt på nokre område. Det ser ut til å vera ei utbreidd oppfatning blant politikarar på høgresida at me i Noreg anten er i mål, eller at me i det minste har kome såpass langt at det ikkje lenger er behov for aktive, målretta og konkrete politiske tiltak. Det høyrer med til historia at politikarar på høgresida aldri har meint at politiske vedtak trengst for å løysa likestillingsutfordringane. Når dei no seier at verkemidla ikkje er så nødvendige lenger, fordi me har kome så langt, skal me veta at dei var aldri for desse verkemidla i utgangspunktet.

Her om dagen kunne me høyra stortingsrepresentant Heidi Nordby Lunde, frå Høgre, på radio. Ho snakka om fedrarkvoten og sa:

«Det høres jo veldig synd ut på disse stakkars mennene som må argumentere mot sin samboer eller kone og argumentere til sin arbeidsgiver for at de skal få mulighet til å være sammen med barna sine.»

Så la ho til: Eg trur menn er «godt rustet til å ta den kampen», akkurat som kvinner gjorde på 1970-talet, då dei gjekk inn i arbeidslivet.

Dette er historielaut. Kvinner fekk ikkje plass og posisjon i det norske samfunnet fordi kvar og ein av oss krangla med ektefelle eller arbeidsgjevar. Kvinner fekk moglegheiter fordi me gjekk saman, slost saman og vann saman. Dei fekk endra lovverk og prioriteringar – og me fekk rettar å slå i bordet med.

Det er ein veldig viktig forskjell på høgresida og oss. Deira syn på kvardagen til folk er at dersom sola ikkje skin på deg, ja så gå og still deg i sola, då. Det er det som er likestillingspolitikken til høgresida – at kvar enkelt kvinne og kvar enkelt mann skal ordna seg sine egne rettar. Det gjer det til noko som ein må forhandla om, i staden for å vera noko ein har krav på. Kva val me tek, avheng av kva val me har. Då er det ei politisk oppgåve å sørja for at folk har reelle val.

Likestillingsmeldinga til regjeringa er god på eitt punkt, og det er i beskrivinga av situasjonen, t.d. at altfor mange av dei små og store vala me tek, vert styrte av dei ulike forventningane som vert stilte til kvinner og til menn. Sjølv om me har formelle rettar, har me ikkje like moglegheiter i praksis.

Problemet med meldinga er tiltaka. Dei er anten svake eller fråverande. Det kjenneteiknar denne regjeringa. Dei beskriv problema – utan å levera ein politikk som løyser dei problema. Me har venta i to år på ei melding som ikkje bidreg til auka likestilling, i tillegg til at me har ei regjering som dagleg driv ein politikk som set likestillinga i revers.

Difor er det så viktig at statsråd Horne ikkje får gjennomslag for forslaget sitt om å fjerna likestillingsloven og i staden ha eit generelt diskrimineringslovverk. Utan likestillingsloven mister me nokre av dei beste verktoya me har for å fremja likestilling blant damer og blant menn.

Eg er glad for at Høgre–Framstegsparti-regjeringa får motstand for likestillingspolitikken sin frå fleire enn oss. Det som skjer i dag, er eit samarbeid mellom alle opposisjonspartia på Stortinget. Det er eit samarbeid som har vore konstruktivt og godt. Det er ikkje overraskande at Arbeidarpartiet har heilt andre løysingar på likestillingsutfordringane enn det regjeringa har, men det som skjer i dag, er at fleirtalet på Stortinget sender ein krystallklar beskjed til den sitjande regjeringa om at dei store utfordringane i samfunnet vårt ikkje vert løyste ved at ein beskriv dei. Ein treng tiltak, og ein treng politikk.

I dag skriv dette fleirtalet ny norsk likestillingshistorie, mens regjeringspartia sit og ser på.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [12:36:10]: Når man hører på debatten her i dag, er det innimellom slik at man tenker at vi er i 1916 og ikke 2016. Det er veldig polarisert, det er veldig spissformulert, og igjen skal alt telles, det skal måles, og det skal kvantifiseres. Men hvis vi først skal måle, kan vi tenke litt på kåring etter kåring – år etter år etter år – hvor Norge er blitt kåret til verdens beste land å bo og leve i. I disse kåringene er også kvinner spurt. Det er ikke så galt, og det er ikke så nær ragnarok som man kan få inntrykk av når man lytter til denne debatten.

Det handler om likeverd. Det handler om likestilling, og det handler om like muligheter – for alle mennesker. Med det petimeterpirket som jeg hører innimellom, for å illustrere nivået, burde man kanskje ikke si mennesker lenger, men «personer». Vi er nede på et sånt detaljnivå som er veldig spesielt.

Spøk til side. – Mye er bra. Mye har vært gjort, og mer kan og skal gjøres, som også denne meldingen peker på. Samtidig må det være lov å tillate seg å løfte frem og være stolt over at Norge er et foregangsland, og at vi internasjonalt både er en supermakt og har en lederrolle når det gjelder likestillingsarbeid.

Jeg har lyst til å fortelle en historie fra mitt eget liv, for veldig mye har skjedd på veldig kort tid, på bare en generasjon eller to. For ikke så veldig lenge siden besøkte jeg noen jeg kjenner godt, og en ung person i huset hadde akkurat fått seg ny kjæreste – veldig spennende. Jeg var på vei for å hilse på denne kjæresten, og jeg ble advart av en annen ung person i husstanden: Før du går og hilser på kjæresten, må du vite en ting, at denne kjæresten er litt innadvendt, litt stille og beskjeden og forsiktig, og du er ofte litt foroverlent og «på», så bare gi vedkommende lite grunn tid, så skal du se at det er en veldig hyggelig person. Ja, det er greit å vite i forkant, tenkte jeg. Så går jeg inn og hilser på en beskjeden, svært hyggelig og trivelig person. Det som jeg ikke var blitt fortalt, og som ville vært naturlig i min generasjon, var at vedkommende hadde en annen hudfarge og var av samme kjønn som kjæresten, men dette var helt naturlig for personen som advarte meg. Sånn skal

det selvfølgelig være. Vi har beveget oss veldig langt, og det skal vi være glad for. – Vedkommende har nå en annen kjæreste, med en annen hudfarge og av et annet kjønn, så det beveger seg.

Vi har kommet langt selv om mye gjenstår, og skjevheter skal selvfølgelig rettes opp. Noen ganger må det sterke virkemidler til. Historisk har vi sett det, også i Høyre, som da Høyres minister i sin tid kvoterte kvinnene inn i styrerommene. Men den tellekant-likestillingen som vi er i ferd med å bevege oss mot nå, hvor det er prosenter, antall hoder, annenhver kvinne og mann – ja vel, det må vi kanskje justere senere hvis man skal følge Venstre og innføre det tredje kjønn. Skal det være tredje hver kvinne, mann og hen? Det viser litt hvor denne debatten er på vei.

Det samme gjelder antall uker. 10 uker pappaperm er en skandale, 14 uker er likestilling – igjen et eksempel. Mitt første barn ble født i 1999, og jeg var hjemme syv måneder med det barnet. Med det andre barnet, som er født i 2001, var jeg hjemme fem måneder. Var jeg da mer likestilt med det første barnet og mindre med det andre, eller var det kona som var mest likestilt, eller var hun minst likestilt? Hvis noen kan forklare meg det, er det veldig fint. Det var ikke et resultat av knallharde forhandlinger ved kjøkkenbordet. Det var en familie som løste en utfordring og en glede familien hadde, til beste for akkurat den familien.

Ja, vi har fortsatt utfordringer, det er fortsatt uløste oppgaver. Likestillingsmeldingen peker på mange av dem, og som også de rød-grønne har sagt, beskriver meldingen mange av dem godt. I tillegg, som det er pekt på tidligere i debatten, viser vi også til over 70 tiltak, som sist jeg telte etter, er mer enn 50, som er de andre. Så dette er med på å bringe likestillingspolitikken videre, en politikk som gjennom mange år har vært god, og som nå blir enda bedre. Så håper jeg at vi kan fortsette denne debatten uten å polarisere den unødvendig.

Marianne Aasen (A) [12:40:55]: Det er noen valg som er viktigere enn andre, og det viktigste er kanskje valg av partner. Det lar jeg ligge her, selv om det også er likestilling.

Det andre viktige valget man tar, skjer som oftest langt tidligere. Det er å velge utdanning, og ofte skjer det dessverre på ganske sviktende grunnlag. Mange ungdommer vet lite om arbeidslivet, og naturlig nok har mange foreldre kun kunnskap om det som handler om eget yrkesliv.

Karriereveiledningen, eller -rådgivningen, på veien er langt fra god nok, og altfor mange tar sine valg basert på andre forhold enn egne evner, talent og hva de selv vil trives med. Det er mange grunner til det, men kjønnsroller er en hovedårsak. Særlig gjelder dette utdanningene som ungdom velger på videregående skole. De er svært kjønnsdelt. Jeg mener at det kanskje er et av de mest alvorlige likestillingsproblemene vi har, med unntak av vold mot kvinner. Kun 3 pst. av lærlingene på bygg- og anleggsteknikk er jenter. På design og håndverk er det litt over 10 pst. gutter, det samme som på helse- og oppvekstfag. 86 pst. av sykepleierstudentene er kvinner. Kjønnspoeng kan bøte på noe av det, og det er veldig bra at Stortinget nå får på plass ekstrapoeng til jenter eller gutter når

det er mer enn 80 pst. av motsatt kjønn på den linja de søker.

Men vi kommer ikke i mål bare med det, særlig ikke på studier hvor det er lave opptakskrav. Vi må gjøre mer med rådgivning, karriereveiløp osv. og sette i gang tiltak, for årsaken til at dette er alvorlig, er at det følger så mange problemer knyttet til likestilling med nettopp dette med utdanningsvalg. Lønn, hvordan arbeidsplasser fungerer, hvordan oppgaver løses, påvirkes av kjønn. Det vil være forskjell på en barnehage eller en barneskole med kun ett kjønn blant de ansatte og en hvor barn møter både menn og kvinner på dagtid. Det er også slik på helt andre typer arbeidsplasser. Det er derfor Forsvarets ledelse er sterk tilhenger av felles verneplikt – at begge kjønn avtjener verneplikten, vil gjøre Forsvaret bedre, mener de.

Men at vi har like formelle rettigheter, betyr ikke at vi har like muligheter i praksis. Altfor mange av de små og store valgene vi styres av, knyttes til ulike forventninger til kvinner og menn. Dette er systemproblemer. Dette er strukturproblemer, og de kan ikke løses av individene alene med sine frie valg. Jeg synes det er nesten rørende naivt å høre på Fremskrittspartiet og Høyre som gjennom denne debatten hyller retten til å ta sine egne valg, og at de tror at dette skal løse likestillingsproblemene.

Denne regjeringen gjentar jo til stadighet at de er opptatt av kunnskap, og de øker bevilgningene til forskning. Vel, forskning viser at vi ikke er i mål med likestilling, og forskning viser at vi er nødt til å ta i bruk langt sterkere virkemidler enn det vi nå ser.

Statsråd Hornes likestillingsmelding får stryk av forskerne, men regjeringen gjør ingenting. Man kan lure på hvorfor. Vi søker jo kunnskap for å bli klokere, og når vi får ny kunnskap, bør det jo føre til en endring. Jeg vet ikke hvor i denne kjeden det svikter hos Høyre og Fremskrittspartiet – trolig når kunnskapen kolliderer med ideologien. Høyre og Fremskrittspartiets dyrking av individets valg trumfer åpenbart kunnskap.

La meg ta et klassisk eksempel i likestillingsdebatten, som også har vært oppe her i dag, nemlig pappaperm. Tilsynelatende handler jo dette om pappaens og mammaens frie valg – på papiret. Men slik er det jo ikke. I Bergen har Norges Handelshøyskole opprettet et forskningscenter som har stor suksess. The Choice Lab, heter det, og her forsker økonomer på hvordan vi mennesker foretar valg basert på moral, risiko, tid og andre forhold.

Professor Alexander W. Cappelen har skrevet om hvordan redusert pappaperm gjør det vanskeligere for fedre å velge lengre permisjon. Dette fordi pappaen tar utgangspunkt i de ti ukene som han har nå – mot 14 uker før – og så vet han at mammaen kanskje vil ha mer, og han vet at jobben kanskje vil at han skal ta mindre. Det folk gjør når de skal ta sånne valg, er at de vil hindre tap – de er mer opptatt av det enn av å få en gevinst av valget sitt. Dermed vil de kjempe veldig hardt for ikke å få mindre permisjon og ikke fullt så hardt for å få mer permisjon, og dermed ender mange menn opp med å ta ut akkurat den fedrekvoten som staten har bestemt, slik at de slipper å kjempe enda flere kamper. Dette spådde vi, og sånn har det gått, og regjeringen bør klare å forstå at det faktisk er slik.

Valgfrihet er nemlig et fint ord, men det er hult. Man forsøker å innbille oss alle at vi mennesker står helt fritt til å gjøre akkurat det vi vil – slik er det ikke, og derfor trenger vi tøffe likestillingstiltak.

Arild Grande (A) [12:45:59]: For oss i Arbeiderpartiet handler likestilling om like muligheter for alle, om rettferdighet og om et samfunn med små forskjeller. Det er politikken oppgave å beskytte familien og enkeltindividet. Her har regjeringen sviktet totalt. Lønnsgapet har økt, arbeidsmiljøloven er svekket, pappapermen er kuttet, barnehageprisene har økt, køene til barnehageplass har blitt lengre. Dette går ut over mulighetene til hver enkelt til selv å ta de gode og de riktige valgene. Vi mener at likestilling lønner seg – for bedrifter, for samfunnet og for våre barn.

Regjeringen virker blind for det ansvaret de har for å sørge for at flest mulig selv skal kunne ta sine egne valg. Jeg synes Kårstein Eidem Løvaas illustrerte dette veldig fint i sitt innlegg ved å omtale debatten som pirkete. Han forteller en solskinnshistorie om hvor flink han selv var til å ta pappaperm og være hjemme, og det er flott, men når man selv står i solen, kan man faktisk bli blendet og ikke se at det kanskje er andre som ikke har så frie valg og så frie muligheter som høyresidens representanter.

Jeg synes debatten her viser med all tydelighet at høyresidens representanter ikke gjør noe annet enn å observere problemene i samfunnet, og at de derfor heller ikke handler. Vi ser for så vidt dette mønsteret i en rekke andre saker, jeg kan f.eks. nevne den stadig økende arbeidsledigheten, der regjeringen er flink til å være ute og omtale problemet og si at folk må søke gode råd, men når det kommer til handling – å ta det ansvaret som regjeringen faktisk har – hører vi ingenting. Den mangelen på tiltak vi ser fra regjeringen, er mildt sagt oppsiktsvekkende, og det virker for meg som at nye ideer og bedre løsninger er erstattet med gamle ideer og ingen løsninger.

Resultatet på likestillingsfeltet, som vi diskuterer i dag, er likestilling i revers. Jeg synes for så vidt det var nyttig at komitéleder Harberg nevnte filmpolitikken og filmfeltet som et eksempel. Jeg var med i den samme debatten og fikk høre de samme historiene. Vi har sett en positiv utvikling for kvinner innenfor film de siste årene. Men utviklingen har stoppet opp og gått tilbake som følge av at noe av det første kulturministeren fra Høyre gjorde etter valget i 2013, var å si at det ikke lenger skulle være et mål for staten å bidra til likestilling på dette feltet. Vi ser at kvotering virker, det har virket innenfor film tidligere, det har virket når det gjelder pappapermisjon – og det å fjerne slike tiltak virker også. Det ser vi nå med en dårlig utvikling for kvinner innenfor film, og vi ser en dårlig utvikling når det gjelder menn som er hjemme med barn.

Da er det vårt ansvar å ta inn over oss denne utviklingen og gjøre det vi kan for å bidra. Der peker Harberg bare på problemene, men har ingen løsninger. For de mange kvinner som i dag venter på å få muligheten til å slippe til i filmbransjen, er det ingen hjelp å få fra denne regjeringen. For de mange mennene som ønsker å ha mer tid sammen med ungene sine, er det ingen hjelp å få fra denne regjeringen. Slik ser vi mønsteret på område etter område.

Nå har nær sagt alle som er opptatt av dette feltet, kritisert regjeringen for manglende tiltak, og jeg forstår ikke at det ikke i det hele tatt er vilje til å lytte til disse signalene fra Unio, fra LO, fra NHO, fra Spekter og fra likestillingsforskere. Men også det mønsteret ser vi igjen fra regjeringen. Denne regjeringen evner ikke å lytte til andre enn seg selv.

Til slutt: Regjeringens representanter sier i denne debatten gjentatte ganger at mange av forslagene som kommer fra opposisjonen, allerede enten er omtalt i meldingen eller er iverksatt. Men det har ikke kommet et eneste eksempel på hva de mener med det. Jeg inviterer derfor dem fra høyresiden som skal ta ordet videre i debatten, til å klargjøre på hvilke områder de mener at de allerede er godt i gang med tiltak i forhold til forslagene vi fremmer. Og hva er årsaken til at de i så fall ikke kan være med og gi støtte til de forslagene?

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sonja Mandt (A) [12:51:25]: Det har vært interessant å høre på debatten og historiene fra Høyres og Framskrittspartiets representanter om egne liv og egne opplevelser – spøking og harselering med likestilling. Ingen gode svar har de, ingen gode løsninger. Å snakke om noe annet er altså viktigere.

Men vi vet at likestilling ikke kommer av seg selv. Vi vet at de mange kampene som er kjempet i årevis for å komme dit vi er, har kommet på grunn av tiltak. Arbeiderpartiets ambisjon er at vi skal forbli et av de mest likestilte landene i verden. Den ambisjonen ser vi at den blå-blå regjeringa ikke deler.

I mange yrker har vi overrepresentasjon av kvinner, særlig innenfor helse- og sosialsektoren, der kvinner utgjør 80 pst. av de sysselsatte. Disse yrkene har også mer deltid, lavere lønn enn sammenlignbare utdanninger, skift- og turnusproblematikk, og få kan få ledende stillinger. Lønns-gapet gjør at flere kvinner enn menn reduserer sin arbeidstid for å få hverdagen til å gå lettere i hop. Dette får konsekvenser, bl.a. for kvinnes pensjon senere i livet. Også innenfor læreryrket ser vi flest kvinner. Og alle disse kvinnedominerte yrkene er yrker menn absolutt bør ha. Hva er så regjeringas svar?

Når det lykkes så godt å få flere kvinner inn på mannsdominerte studieretninger, bør også det motsatte være mulig. Erfaringer og tiltak bør videreføres, men også nye tiltak bør tas i bruk. For det er få tiltak i meldinga, som vi har hørt her, om hvordan en skal få til å øke andelen av menn som lærere, og ingen tiltak om hvordan vi skal få flere menn til å jobbe i viktige yrker innenfor helse, omsorg og sosial – kun en beskrivelse av problemene.

Derfor har vi foreslått ulike tiltak som kan virke. Vi mener at tiltak som å redusere bruken av deltid, å fjerne den generelle muligheten for midlertidige ansettelser, å gi ekstrapoeng til gutter og jenter som søker linjer der det er 80 pst. av motsatt kjønn, å få mer likestillingsarbeid inn i barnehagene og å utrede likestillingsstipend der det er overvekt av studenter av mot-

satt kjønn, er noen av de tiltakene som er viktig å gjøre.

Dette løser seg ikke av den frie viljen og egne valg, som Høyre liker å si, dette må arbeides med og satses på. Dette løses kun ved at samfunnet er villig til å ta på seg det ansvaret, være til stede og lage innretninger som bidrar. Høyre og Fremskrittspartiet viser tydelig at de vil ha et annet samfunn der folk får greie seg selv best mulig. Det har vi også hørt av historiene som representantene har fortalt fra denne talerstolen.

Stefan Heggelund (H) [12:54:22]: Jeg hørte på Politisk kvarter i dag. Da fikk vi høre Trettebergstuen vise Arbeiderpartiets sjel – partiets ståltro på byråkrati. Det var byråkratene som var likestillingens frontkjempere. Ja, det var da det ble snakk om byråkratiet at Arbeiderpartiets hjerte begynte å banke. Tenk på hva vi har fått til gjennom byråkrati! Problemet er selvfølgelig at det er for lite byråkrati i Norge, ikke for mye. Og i tråd med det synet foreslår Arbeiderpartiet en rekke ting som vil øke byråkratiet i dette landet.

Så begynte denne debatten i salen, og da snakker ikke Arbeiderpartiet så mye om byråkratene. Nå er det politikere som er heltene, politikerne som er likestillingens viktigste. Det er politikerne som er frontkjempene. Ja, vi politikere er virkelig bemerkelsesverdige. Kanskje det beste man kan håpe på er politikere som oppfører seg som byråkrater? Det ville være sosialdemokratiet slik vi har lært å kjenne det.

For ikke lenge siden hadde vi en stor debatt om de moderate justeringene i arbeidsmiljøloven. Arbeiderpartiet kritiserte disse med brask og bram, men i ettertid har de vært fullstendig uklare på hva de ønsker å reversere. Det har ikke vært mulig å få noe svar på det. Det eneste de har sagt at de vil, er å heve terskelen til arbeidslivet for dem som står langt utenfor. Men med de justeringene i arbeidsmiljøloven tok vi tak i en viktig likestillingsutfordring, og det er den ufrivillige deltiden. Det er noe som venstresiden har vært med på å snakke en del om, men den forrige regjeringen avsto fra å gjøre noe med det. Gjennom gjennomtenkte, moderate endringer bevarte vi viktige strukturer i vårt felles arbeidsliv samtidig som vi ga folk mer makt til å bestemme over sin egen arbeidstid. Der man har gjennomført forsøk med slike ordninger, har man sett at trivselen har gått opp, sykefraværet har gått ned, og det har blitt større stillingsbrøker.

I den diskusjonen vi har hatt her i dag, er også sykefraværet blant kvinner blitt adressert. Gjennom forsiktige endringer i sykelønnsordningen bidrar vi til en bedre ordning, og IA-avtalen som ble inngått i 2014, legger opp til mindre byråkrati og mer oppfølging i sykefraværarbeidet.

Men denne meldingen jobber også på andre områder – rekruttering av menn som barnehagelærere, styrking av kunnskapsgrunnlaget om kjønnsforskjeller i læring, gjennomføring og utdanningsvalg, og vi støtter aktiv rekruttering av flere jenter til realfagene. Arbeiderpartiet kan prate om politikere og byråkrater, men det er jammen bra vi har en regjering som ønsker å gjennomføre.

Martin Henriksen (A) [12:57:30]: Det er to ulike syn på likestilling som står mot hverandre her i dag. Det ene er at likestilling er hvert enkelt individs ansvar, og det andre er at fellesskapet, politikken, har en rolle i å forandre samfunnet og øke likestillinga.

Innlegget fra representanten Heggelund bekrefter egentlig at Høyre og Fremskrittspartiet har redusert seg selv til kommentatorer som betrakter utviklinga passivt. Det er bare prat – det er ingen tiltak. Handlingslammelsen er så total at dersom likestillingsministeren hadde vært en kommune, ville hun blitt satt på ROBEK-lista fra dag én.

Flertallet ønsker heldigvis en aktiv og målrettet politikk. Det jubler feministen i meg for. For politikk virker. Fedrekvoten er bare ett eksempel på det. Før fedrekvoten var det nesten ingen menn som tok ut foreldrepermisjon, men da, som nå, var det mange som mente at nei, det ville skje av seg selv etter hvert. Vel, det gjorde ikke det før man innførte fedrekvoten og gradvis økte den. Nå tar nesten alle fedre ut fedrekvote – riktignok nesten ikke en dag mer enn selve fedrekvoten, men det har gitt mer likestilling i familien. Siden tusenårsskiftet har menn økt tida brukt på husarbeid med seks timer i uka – nesten en time om dagen. Det er en liten revolusjon. Det er ikke nok, men det er bra for kvinner, det er bra for menn, det er bra for likestillinga.

Hvis man går gjennom denne innstillinga, kan man finne mange forslag som handler om menn og likestilling og telle dem opp. Det er om kjønnspoeng, menn i barnehage, NOU og menns likestillingsutfordringer, men det er egentlig en feilslutning å tenke slik. All politikk, alle tiltak for likestilling, er bra for menn. Men skal vi komme videre, trenger vi handling.

Jeg legger merke til at Høyre og Fremskrittspartiet er glad for at vi er mer likestilt enn før. De hyller resultatene, men de vil skrote virkemidlene som tok oss dit. Regjeringspartiene gjør seg skyldig i en av de største truslene mot likestilling, nemlig å ta den for gitt. Likestilling kommer ikke av seg selv, det er et kontinuerlig arbeid, en kontinuerlig prosess. Å si at nå er det godt nok, nå legger vi bort verktøyene som tok oss hit, er litt som om en idrettsutøver skulle si: Vel, trening var fint før, men nå er jeg i mitt livs form, så nå kan jeg slutte med all denne treninga. Den er gammeldags, umoderne og utdatert. Se for dere at en Petter Northug eller en Marit Bjørgen hadde hatt den innstillinga. Det hadde selvfølgelig ikke skjedd.

Likestilling er kondisjonstrening og må holdes ved like. Det er årsaken til at likestillingsministeren nå blir instruert av Stortinget til å ta flere aktive grep enn det Høyre og Fremskrittspartiet hadde tenkt å ta. I dag blir regjeringa satt under administrasjon av Stortinget. En likestillingsmelding uten tiltak er ikke godt nok for flertallet, og jeg er glad for at flertallet vil skrive ny likestillingshistorie.

Morten Wold (FrP) [13:00:49]: Når man hører venstresidens raljering med regjeringspartiene her i dag, så la meg innledningsvis understreke at for meg er likestilling et av de bærende prinsipper i vårt samfunn. Likestilling viser hvem vi er, og hva vi tenker om andre.

Likestilling handler også om den enkeltes grunnleg-

gende menneskerettigheter og er en del av Norges identitet, noe vi mener denne meldingen viser.

En veldig viktig arena for de fleste er jobben. Derfor er likestilling i arbeidsmarkedet en av de beste måtene å realisere reell likestilling på. Det er i arbeidslivet viktig at folk får muligheter ut fra hva de kan bidra med, og ikke ut fra hvem de er. Det er etter min mening reell likestilling.

Jeg er glad for at Fremskrittspartiet i regjering, sammen med Høyre, jobber for at partene i arbeidslivet skal ta likestilling på alvor. Vi sørger f.eks. for et pilotprosjekt om sertifisering av virksomheter som oppnår likestillings- og mangfoldstandard.

I arbeidslivet må man kunne ha flere tanker i hodet samtidig. Vi må sørge for at de som er i jobb, blir likt behandlet. Vi må sørge for at de som søker jobb, blir det samme. Og for innvandrere, som flere har nevnt her i dag, er det en nøkkel å kunne norsk for å få seg jobb. Derfor mener Fremskrittspartiet at det er viktig at også innvandrerkvinner lærer språket vårt. På den måten blir de integrert, på den måten blir de likestilt, på den måten blir de frigjort, og på den måten kan de bidra aktivt og konstruktivt til samfunnet. Dette gjennomfører vi ved å styrke Jobbsjansen og ved å bedre kvaliteten i introduksjonsordningen og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Jeg har alltid ment at alle har lik verdi, like rettigheter og skal ha like muligheter. Derfor er det så viktig at likestillingen er et bærende prinsipp i våre holdninger, men også i hvordan vi organiserer arbeidslivet og samfunnet rundt oss.

Avslutningsvis: Likestillingen i Norge er kommet langt. Det er en kontinuerlig prosess. Vi ser at vi har høy deltakelse av kvinner i arbeidslivet. Dessverre er kvinner underrepresentert i styrerommene. At norske styrer inneholder lavere andel kvinner, er et signal om at de som rekrutterer styremedlemmer, ikke helt forstår likestilling, men også et signal om at de ikke forstår at de i praksis bare rekrutterer fra halvparten av talentene i landet. Likevel ønsker ikke jeg kvotering. Jeg mener det er bedre at de rekrutteres fordi de er dyktige.

Partene i arbeidslivet har et stort ansvar for likestillingen. Stortinget kan vedta hva det ønsker, men det gir ikke nødvendigvis reell likestilling. Det skaper vi alle i samfunnet sammen gjennom gode holdninger og likeverdig respekt for begge kjønn.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Gerd Eli Berge (Sp) [13:04:04]: Likestilling kjem ikkje av seg sjølv. Det har blitt sagt mange gonger her i salen, og det må understrekast. Det må stadig jobbast med, det er ikkje gjort ein gong for alltid. Likestilling er ikkje noko ein kan ta for gitt. Ja, Noreg har kome langt samanlikna med mange andre land, men det står igjen ein god del. Me opplever stagnasjon og til og med tilbakesteg på enkelte område.

Likestilling i praksis krev handling. Like moglegheiter for kvinner og menn blir skapte gjennom handlingar,

konkrete tiltak, ikkje berre prat. Det er ein verkselverknad mellom handlingar og haldningar.

Meldinga frå regjeringa har mange fine ord og omtale av forhold, men er på mange område skuffande svak når det gjeld handling. Difor har Senterpartiet fremja nokre eigne forslag, og støttar i stor grad forslaga som ligg i innstillinga frå Kristeleg Folkeparti og Arbeidarpartiet, og lause forslag som har blitt fremja i salen i dag.

Kvotering på ulike område har vore eit godt verkemiddel, mest for kvinner, men prinsippet er like aktuelt for menn. Kvotering som verkemiddel er ikkje utdatert, men må framleis brukast. Likestilling i arbeidslivet er viktig og avgjerande for likestilling i familielivet. Arbeidsplassar med begge kjønn fungerer best. Det er stor merksemd rundt sjukefråværet til kvinner, at det er høgt av ulike grunnar – noko ein må finna ut meir om bakgrunnen for og årsakene til.

Kvinner er sterkt overrepresenterte i omsorgsyrke og dei fleste yrke som har med barn å gjera. Dette er arbeidsplassar der ein er utsett for ulike infeksjonssjukdommar, som gjer at ein kan bli smitta sjølv, eller at ein kan smitta dei ein skal jobba for og visa omsorg for.

Framleis er det i stor grad kvinner som er heime når barn er sjuke. Det påverkar og forklarar noko av fråværsstatistikken. Men dette kan me gjera noko med. Me kan gjera det lettare for menn å kunna vera heime og ta del i den omsorga. Med meir likestilling i yrkesval og lønnspolitikken kan det fordelast. Men me må akseptera at det alltid vil vera høgare sjukefråvær i småbarnsfasen, og me kan ikkje sjå på det berre som ein kostnad. Det er ei investering for framtida – barn er framtida.

Likestillinga må synleggjerast: syna fram at menn og kvinner kan vera i alle yrke, på alle nivå i samfunnet, syna fram at kvinner og menn er i leiarposisjonar. Arbeidet med å få fleire menn som arbeider i barnehage og skule, er avgjerande viktig for både barn og vaksne si oppfatning av roller.

Lene Vågslid (A) [13:07:29]: Noreg er eit av verdas mest likestilte land, sa likestillingsministeren. Det har ho rett i, men det har ho ikkje veldig mykje av æra for – i alle fall ikkje partiet som likestillingsministeren representerer.

Kollegaen hennar, Ib Thomsen, meinte at inga regjering hadde gjort meir for å inkludere alle enn denne regjeringa. Det trur eg det skal vere rimeleg enkelt å tilbakevise. Me skal hugse at det er dagens regjering som fremja forslag om reservasjonsrett for fastlegar. Så viss det er nokon som lurar på om me er tilbake i 1916, eller kva det var representanten Eidem Løvaas sa, er det heller ikkje så vanskeleg å finne svaret på nettopp det.

Me har ei regjering som aukar kontantstøtta, som gjer det dyrare å vere i barnehage, og som kuttar i pappapermisjonen. Me har representantar som står her i salen i dag, og som anten ikkje kan sin eigen politikk, eller som prøver å framstille resultatata som noko heilt anna enn det dei eigentleg er. Representanten Reiertsen meinte at det ikkje var færre fedrar som hadde tatt ut pappaperm, men det veit me jo er fakta, og det visste me eigentleg før regjeringa kutta. Solveig Horne sa før kuttet i pappapermen at end-

ring i kvota ikkje ville ha noko å seie for fedrar sitt uttak av permisjon. Sjølv sagt har det det.

Sjølv om representanten Eidem Løvaas var veldig flink til å ta ut sin del av permisjonen, har eg møtt ganske mange menn, spesielt i industrien, som opplever at det er krevjande å ta ut meir enn den kvota ein er blitt gjeven.

Eg er glad for at me, ein samla opposisjon, i dag går mot regjeringas mangel på likestillingspolitikk og gjer noko med anledninga til å fremje gode forslag i samband med denne meldinga.

I dag tidleg på Politisk kvarter sa representanten Tina Bru at denne debatten handlar om kor langt me skal gå. Det gjer han, det har han alltid gjort. Arbeidarpartiet, SV og andre parti har ofte villa gå veldig mykje lenger enn det Høgre og Framstegspartiet tradisjonelt har gjort. Det er me ikkje overraska over. Dette er klassiske skiljelinjer i politikken, og eg er glad for at Venstre og Kristeleg Folkeparti er på rett side i dag.

Det er ein Høgre-politikar eg har lyst å takke – han har eg takka mange gonger før – og det er Ansgar Gabrielsen. Eg trur kanskje ikkje det var heilt forankra i Høgres gruppemøte då han føreslo kvotering i ASA-styrer. Men det var eit viktig og godt forslag som fortener honnør.

Arbeidet med vald i nære relasjonar er veldig viktig, og eg veit at engasjementet til statsråd Horne er stort på det området. Det er eit samfunnsproblem, det er grov kriminalitet, og det er eit likestillingsproblem. Samtidig vil eg vel ikkje meine at dagens regjering er spesielt framoverlent. Ho vidarefører den førre regjeringas politikk på området. Det er veldig bra. Men det var vel heller ikkje dagens regjering som føreslo å styrkje krisesentra, som har blitt nemnt mange gonger i dag. Det var det vel Venstre og Kristeleg Folkeparti som sørgde for i forliket, som er eitt eksempel.

Anders B. Werp (H) [13:10:39]: Arbeiderpartiet sørget i forrige periode for at ansvaret for oppfølging av voldtaktssaker og vold i nære relasjoner ble pulverisert ved at ansvaret ble splittet mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Det er kvinner som er mest utsatt i disse sakene, og ofte er det samme kvinne som er rammet av både vold og overgrep. Forslaget fra Arbeiderpartiet og det vedtaket vi fikk i forrige periode, møtte naturligvis sterk motstand fra fagmiljøene, og det måtte et regjeringsskifte til for å snu dette.

Med Arbeiderpartiet i Justisdepartementet var det over 1 200 dommer i soningskø ved regjeringsskiftet. Flere av disse gjaldt kvinner som fikk satt sitt liv på vent, uten mulighet til å planlegge arbeidsliv, familieliv eller privatliv. Mange kvinner måtte den gangen sone i fengsler for og med menn. Mange kvinner måtte sone fire på samme rom.

Nå har regjeringen redusert soningskøen til under 500 dommer. Det gir kriminalomsorgen og de kvinnelige innsatte større muligheter for verdige soningsforhold. Arbeiderpartiets politikk vil igjen øke soningskøen ved at de vil avvikle 454 soningsplasser i Nederland, uten at ny kapasitet kan overta i Norge. Hvorfor hører vi ikke et ord fra Arbeiderpartiet om dette negative kvinneperspektivet i deres egen politikk? Nei, de store ordene i denne debatten er tydeligvis ment å kamuflere skyggesidene ved egen politikk.

Vold og overgrep hindrer like muligheter og har alvorlige konsekvenser for den enkelte og for samfunnet. Derfor er dette et viktig bakteppe for regjeringens historiske satsing på kampen mot kriminalitet og vold. Politiet er styrket med over 3 mrd. kr, og over tusen nye politistillinger er opprettet etter regjeringsskiftet. Oppklaringsprosenten øker. Vold i nære relasjoner, personforfølgelse og stalking, tvangsekteskap, menneskehandel – hvert eneste ett av disse temaene berører kvinner i sterk grad, og de er styrket og øket under denne regjeringen. Det er vi stolt av.

Regjeringen gjør hverdagen tryggere for kvinnene i dette landet. Det er jeg stolt av. Stortingsmeldingen viser det på en god måte. Vi har fortsatt en vei å gå på mange måter, men dette er en stortingsmelding som reflekterer realitetene i samfunnet – ambisiøse mål, ikke høytflyvende retorikk.

Bente Thorsen (FrP) [13:13:51]: I meldingen sies det:

«Alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter til å delta i samfunnet, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, språk, religion og seksuell orientering.»

Det er noe alle partier står sammen om, men det er uenighet om hvordan dette skal oppnås. Arbeiderpartiet vil ty til tvang, mens Høyre og Fremskrittspartiet mener at samfunnsendringer og holdningsendringer skjer gjennom debatt, tilrettelegging og incentivordninger.

Jeg vil påpeke at kvinner i store deler av verden opplever sterke begrensninger av sin frihet kun fordi de er kvinner. Slik er det heldigvis ikke i Norge, men det betyr ikke at alt er som det skal være. Derfor har regjeringen lagt opp til en aktiv likestillingspolitikk.

Regjeringen er opptatt av at målene for likestilling må gjelde begge kjønn. Den høye andelen gutter som ikke fullfører videregående, er et felt der guttene sliter, og det er blant områdene som tas opp i meldingen. Regjeringen vil bl.a. styrke kunnskapen om kjønnsforskjeller i læringsutbytte, gjennomføringsgrad og utdanningsvalg, for å finne gode tiltak som får flere gutter til å fullføre videregående.

Kompetansen om likestilling i barnehagen styrkes for å øke rekruttering av menn. Videre legges det til rette for at flere kan velge utradisjonelle utdanninger og karrierer gjennom bl.a. å rekruttere flere jenter til realfagene gjennom «Jenter og teknologi» og ved å se på tilbudene i videregående opplæring.

Forskning innen kvinnehelse var sterkt underprioritert tidligere, før Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen tiltrådte. Nå prioriteres forskning på dette gjennom Norges forskningsråd. Videre får flere unge kvinner erfaring med entreprenørskap i regi av Ungt Entreprenørskap, og det opprettes arenaer for gründere innen helse- og omsorgssektoren.

Fremskrittspartiet vil understreke at barnehagen og skolen er avgjørende for likestillingsarbeidet. Skal vi oppnå et likestilt samfunn, må barn møtes med de samme forventninger og gis de samme mulighetene, uavhengig av kjønn.

Det manglet sanneligvis ikke på svartmaling fra Arbeiderpartiet og SV i forbindelse med regjeringsskiftet. Blant annet ville familie- og arbeidslivspolitikken gå ad undas.

Dette er grundig tilbakevist, bl.a. i en artikkel i Aftenposten den 8. mars i år. I virkeligheten er det nå mer likestilling på de fleste områder, inkludert flere kvinnelige professorer i akademia.

For Fremskrittspartiet betyr ikke likestilling og likeverd at alle skal velge likt, men at vi skal ha like muligheter og frihet til å ta egne valg. Vi skaper ikke likestilling kun ved regulering og lovgivning, men gjennom tilrettelegging og incentividordninger.

Gunvor Eldegard (A) [13:16:56]: Det er flere som har sagt i dag at dette er ein historisk dag fordi me vedtek ein likestillingspolitikk – trass i regjeringa.

Me var veldig spente då meldinga kom, og personleg var eg veldig spent på kva som stod om kjønnsstradisjonell arbeidsmarknad. Det var ei god beskriving, og eg vil seia at det var ei veldig rett beskriving, men det var ingen tiltak for å gjera nokre endringar som stod i meldinga. Då synest eg at det er veldig bra at fleirtalet her i Stortinget i dag heller bestemmer seg for å koma med nokre tiltak sjølve, m.a. at me får fleirtal for at ein får ekstrapoeng både i vidaregåande skule og andre studium dersom det der er 80 pst. eller meir av det eine kjønn, at me greier ut likestillingsstipend og sørgjer for mentorar.

Ein grunn til at eg har jobba så masse med dette, er at eg ønskjer å gje ungdommen vår dobbelt så mange moglegheiter, og det er det me gjer dersom me tør å ta tak i det kjønnsstradisjonelle arbeidet. Det er ikkje så vanskeleg. Masse kan gjerast med enkle tiltak. Me treng ikkje forskning på det eingong. Me kan berre f.eks. få ein likestillingsansvarleg i fylkeskommunane. Ifølgje Skjeie-utvalet viser det seg at der det er ein person som har engasjement for likestilling, skjer det mange ting. Men der det ikkje er personar som har engasjement, skjer det ingenting. Så dersom me har ein likestillingsansvarleg, kjem ein eit godt stykke på veg.

Me må sørgja for rollemodellar som kan vera i ungdomsskulen og hjelpe til med yrkesrådgjeving. Eg veit at mange av dei jentene som er bilmekanikarar, som er elektrikarar, brukar fritida si, når dei tek fri frå arbeid, til å reisa rundt og driva med det. Men me må på ein måte jobba meir systematisk for å vera støtte for dei jentene som gjer det, men no gjer dei det på eiga hand og eige initiativ.

Me må leggja til rette for nettverksbygging for både dei gutane og jentene som vel utradisjonelt, og så må me sørgja for at dei kjem i nettverk, slik at dei ikkje kjem i ein einsam posisjon, men at dei har glede av å vera på studia sine.

Me må òg få kompetanseheving blant rådgjevarane. Denne undersøkinga er frå 2010, den er litt gamal, men me har ikkje noko nyare, og det var SINTEF som føretok den blant rådgjevarar. Dei spurde kva fokus rådgjevarane hadde på det med kjønnsutradisjonelle val. 55 pst. sa at dei ikkje hadde noko fokus i det heile teke. Så det er enkle grep, men fleire grep òg, som skal til, men det må eg ta i neste innlegg. Eg meiner at det er masse som kan gjerast utan at me treng å greia ut så veldig mykje. Me kan berre starta arbeidet allereie i dag.

Heidi Nordby Lunde (H) [13:20:13]: I mars i år gravde Aftenposten fram – det er så populært i disse dager – likestillingsresultatene etter over to år med Høyre og Fremskrittspartiet i regjering. De kunne slå fast at det var framgang på nesten alle fronter. Færre kvinner jobber deltid nå enn da regjeringen tok over i 2013, andelen kontantstøttebarn går ned, og andelen barn i barnehage øker, inkludert andelen minoritetsspråklige. Regjeringen har riktignok prisjustert maksprisen i barnehage, men samtidig har mange lavtlønnede fått billigere barnehage, og flere har fått gratis kjernetid. I tillegg har helseminister Bent Høie ryddet opp i reglene, slik at fastleger ikke lenger skal henvise til abort. Dette var etter at Arbeiderpartiet ikke fjernet reservasjonsretten i løpet av sine åtte år i regjering.

I sin felles antipati mot regjeringen har både Arbeiderpartiet og LO påstått at denne regjeringen vil fjerne likestillingsloven. Men regjeringen erstatter altså denne med en felles diskrimineringslov, i tråd med Likestillings- og diskrimineringsutvalgets innstilling om at en styrket, felles lov mot diskriminering ikke bare vil gi retts tekniske forbedringer og bedre vern mot sammensatt diskriminering, men også samtidig ha en viktig signaleffekt.

Arbeiderpartiet har i stedet lagt seg på linje med Kvinnefronten og Kvinnegruppa Ottar, som mener at kvinner har mer rett til et særskilt diskrimineringsvern enn f.eks. funksjonshemmede. Vel, det er jeg uenig i. Men både dette og flere av kvoteringsforslagene viser den venstredreiningen Arbeiderpartiet er i ferd med å gjøre politisk. Jeg er, i motsetning til Jonas Gahr Støre, overbevist om at flertallet i befolkningen er et helt annet sted enn stortingsflertallet i dag, og mer i takt med regjeringen.

Endringer kommer ikke av seg selv. De fleste er faktisk enige om at driverne for endringer er en symbiose av teknologiske framskritt og økonomiske, kulturelle og regulatoriske forhold. Det skal en helt særskilt arroganse til for å ta hevd på alle eller deler av disse.

I likestillingsdebatten er det to parallelle historier i Norge. Den ene handler om at likestilling må presses fram av politikere. Den andre handler om at endringer i samfunnet presses fram bestemte typer politikk. I begge tilfeller er endringer i lover og regulering nødvendig, enten for å understøtte eller akselerere en ønsket utvikling.

Vi fikk kvinner ut i arbeidslivet, sa representanten Tretbergstuen. Ja vel, dette er feil. Historisk sett har Arbeiderpartiet sluttet opp om LO når LO har prioritert arbeid til menn ved å fjerne gifte kvinner fra lønnet arbeid. Forskning viser at på 1970-tallet kom kvinnene ut i arbeidslivet først. Deretter kom barnehagetilbudet. 20 år senere kom fedrekvote, og først i dag har vi en tilnærmet full barnehagedekning. Fortellingen om at politikk kom foran er ikke riktig, men den brukes altså til å legitimere større politisk inngripen i samfunnet for å oppnå egne politiske mål. Det er der hovedskillene i norsk politikk går, og det er der også denne debatten går.

Så vil jeg bare påpeke, når man sier at dette er en historisk dag, at en mindretallsregjering av og til får et flertall mot seg, så da er jeg egentlig litt uenig i det.

Kari Henriksen (A) [13:23:30]: Først vil jeg knytte noen kommentarer til Nordbys innlegg nå sist. Hun lever i den villfarelsen å tro at likestillinga kommer av seg selv, ved hjelp av gode ord og velvillige tanker. Hvis en skulle fulgt det resonnementet og tatt de grepene Høyre har tatt tidligere i historien, hadde vi garantert ikke vært ledende i Europa, og også på verdenstoppen, når det gjelder likestilling. Skal vi endre samfunnet, kreves det ikke bare at kvinner ønsker, og at de – som Nordby helt riktig sier – gikk ut i arbeidslivet på 1970-tallet, men det krever en samfunnsstruktur som bygger opp om at de få kvinnene som startet den prosessen, faktisk fikk samfunnsstrukturer som gjorde dette mulig. Da snakker vi om barnehager, da snakker vi om pappapermisjon, da snakker vi om kvotering.

Men disse historiske skillelinjene er veldig gjenkjennbare. Dette er Høyre på sitt aller, aller beste. De viderefører den tradisjonen de har hatt gjennom historien med å gå baklengs inn i framtida. De stritter imot – nei, det er godt nok, vi trenger ikke mer, dette går bra, vi må bare la folk velge selv, så vil det løse seg. Der står Arbeiderpartiet for en annen tradisjon: Vi vil ha kraftfulle virkemidler, og vi vil ha en politikk som virkelig tar grep, og som fører til at mennesker får bedre liv der de lever sine liv.

Det er interessant å se i dag at Høyre og Fremskrittspartiet står helt alene. Det er interessant å se at Stortinget tar steg, til tross for at regjeringa har hatt to år på seg til å lage en likestillingsmelding – som ikke Stortinget vil ha. Det vitner om en regjering som ikke bryr seg om å lytte, som ikke har evne til å utvikle en politikk i samsvar med det som faktisk rører seg i befolkningen.

Sørlandet er en tradisjonell, konservativ landsdel. Vi har store utfordringer på Sørlandet, og jeg må si at det er beklagelig at ikke Sørlandets representanter stemmer for en styrking av Likestillingssenteret på Sørlandet. Vi har behov for et styrket likestillingssenter. Vi har en stor debatt nede på Sørlandet nå som angår kvinner i media, som er et viktig politisk tema, og som Skjeie-utvalget også berørte i sin rapport. Et kraftfullt likestillingssenter kunne virkelig ha tatt grep for å bidra til dette. Det er riktig at regjeringa støtter et tiltak nede på Sørlandet som er bra for likestilling, men ett tiltak er ikke nok. Det burde ha vært økt fokus på dette, spesielt med tanke på at en vil styrke de regionale likestillingssentrene. De trengs, de kan bidra til å få likestilling til å skje i praksis ute i kommunene og i bedriftene – ikke minst på Sørlandet.

Tina Bru (H) [13:26:42]: Vi har hørt her i hele dag at likestillingen er satt i revers. Det er en usannhet som blir gjentatt om og om igjen av Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiet vil kanskje ikke stole på meg når jeg sier at det er feil, før i dag ble jo Aftenposten trukket frem som et bevis på at regjeringens melding ikke er god nok. Men kanskje Aftenposten kan være et sannhetsvitne på hvordan det egentlig står til, som Arbeiderpartiet kan stole på. Hva sier så Aftenposten om status for den såkalte reverseringen? Jo, færre kvinner jobber deltid i dag enn da de rød-grønne styrte. Flere barn går i barnehage. Det er færre som benytter seg av kontantstøtten for barn, selv om be-

løpet har økt, og andelen kvinnelige ledere er tilnærmet lik.

Til tross for dette står Arbeiderpartiet på at alt er satt i revers. Og så har de fremmet en lang liste med forslag de mener skal løse alle likestillingsproblemene i Norge. Så svarer vi: Mange av disse tingene ligger allerede i meldingen. Og så blir det etterlyst et konkret eksempel fra representanten Grande. Jeg skal komme med ett. I meldingen står det at regjeringen ønsker å øke andelen kvinnelige styreledere og tilstrebe mest mulig lik representasjon mellom kvinner og menn i disse selskapene. Hva sier så forslagene til Arbeiderpartiet? Jo de sier «sette mål om», «jobbe for», «sette seg som ambisjon». Jeg vil faktisk påstå at regjeringen er mer konkret på dette spørsmålet enn de forslagene Arbeiderpartiet har. Det er litt betegnende, for hva preger forslagene? Jo, en overdreven tro på at mer statlig byråkrati og flere formuleringer om ambisjoner og mål i retning kvotering i statlige selskaper skal løse alt. Disse forslagene løser ikke de store strukturelle utfordringene med likestilling i Norge i dag.

Og det er rett som Arbeiderpartiet sier, at likestillingen ikke kommer av seg selv. Men man kan heller ikke bare vedta seg ut av alle utfordringer, og flere kvoterte kvinner i Telenor eller Statoil vil ha begrenset effekt. For hva er status også etter åtte rød-grønne år? Jo, vi har fortsatt Europas mest kjønnsdelte arbeidsmarked. Nesten 40 pst. av kvinnene i arbeidslivet jobber deltid, mange ufrivillig. 70 pst. av de ansatte i offentlig sektor er kvinner, mot 30 pst. i privat sektor. Fortsatt har vi store utfordringer med vold i nære relasjoner. Alt dette er utfordringer som regjeringens melding diskuterer og gir noen svar på.

Venstresiden har i likestillingsdebatten en overdreven tro på lovreguleringer, byråkrati og det offentlige som veien til det perfekte likestilte samfunn, men så er man imot lovreguleringer som faktisk har en effekt, som f.eks. de moderate endringene vi gjorde i arbeidsmiljøloven. På samme måte har de nærmest en allergi mot å erkjenne at holdninger spiller en rolle i utviklingen. Likestilling skapes ikke bare av det offentlige, det skapes i arbeidslivet, i familien, i frivilligheten og i utdanningen. Så denne såkalte parkeringen som det blir hevdet skjer her i dag, den lever jeg godt med. Vi går faktisk lenger i regjeringens melding enn de forslagene som kommer fra Arbeiderpartiet.

Tormod Overland (FrP) [13:30:01]: Jeg vil berømme den jobben som er nedlagt med denne meldingen. Mens enkelte partier vil innføre mer detaljstyring, mer byråkrati og bruke mer offentlige midler, står regjeringen for en linje som favner bredt, gir gode føringer, og som åpner opp for valgfrihet på en del områder i samfunnet og familielivet.

Med bakgrunn fra Forsvaret kjenner jeg godt til begrepet «intensjonsbasert ledelse». Det innebærer at det er umulig, og heller ikke ønskelig, at en leder skal drive med detaljstyring av alt. Jeg oppfatter at regjeringen driver en likestillingspolitikk godt i tråd med denne fornuftige filosofien – og liberalistisk tradisjon – og jeg blir litt oppgitt over enkelte partiers ønske om å gå inn og detaljstyre, med kvoter og tvang.

Jeg synes resonnementet til representanten Tretteberg-

stuen tidligere i dag om behovet for å bruke tvang for å gi folk valgfrihet, vitner om et menneskesyn som antyder at norske menn og kvinner ikke er i stand til selv å ta frie valg når det gjelder likestilling – et menneskesyn jeg ikke deler.

Arbeiderpartiet hevder også at familie-, arbeidsmarkeds- og velferdspolitikken har mest å si for likestillingen i et samfunn. Denne påstanden er i alle fall ikke universell, slik jeg opplever det.

Jeg vil i den anledning benytte muligheten til å fortelle om en personlig erfaring jeg har med likestillingsarbeid i en internasjonal kontekst. Som norsk stabsoffiser i Forsvaret hadde jeg gleden av å ha den svært krevende, utfordrende og frustrerende oppgaven å være «gender advisor» – oversatt til «kjønnsrådgiver» på norsk – for NATO-koalisjonen i ISAF og Resolute Support Mission i Kabul i Afghanistan fra desember 2013 til mars 2015.

I et land som Afghanistan starter likestilling med respekt for menneskerettigheter og likhet for loven. Skal en få til det i et kjønnsdelt samfunn som Afghanistan, må en få flere kvinner inn i politi og forsvar, kvinner som kan jobbe spesifikt med å gi afghanske kvinner den beskyttelse og de like rettigheter de har etter loven og den afghanske konstitusjonen. Dette kan komme som en overraskelse på noen, men da jeg forlot Afghanistan i 2015, hadde vi sammen med afghanske myndigheter og internasjonale samarbeidspartnere opp gjennom årene klart å rekruttere, trene og ansette totalt 4 000 kvinner i politiet og forsvaret i Afghanistan. Dette arbeidet fortsetter også i dag, og på sikt håper jeg det kan bli et viktig bidrag til likestillingsarbeidet i det landet.

At regjeringen i meldingen presiserer at Norges internasjonale likestillingsarbeid skal ivareta likestillingsperspektivet i hele bredden av utenriks- og utviklingspolitikken, synes jeg derfor er svært viktig. Vi har en lang og god tradisjon for menneskerettigheter og likestilling på mange samfunnsområder i Norge. Denne kunnskapen må vi dele solidarisk med land med større likestillingsutfordringer enn vi i Norge.

Else-May Botten (A) [13:33:05]: Å legge fram en likestillingsmelding i dag stiller forventninger til at det ligger et politisk ønske om nettopp likestilling og tiltak som bidrar til et mer likestilt samfunn. Fremskrittspartiet vil at likestillingen skal komme av seg selv, men da bruker de rett og slett opp tiden vår, for det trengs tiltak nå. Historien har gang på gang vist at uten tiltak skjer det lite.

Da mangeårig konsernsjef i Statoil Helge Lund sa at han var ferdig i selskapet, løftet media fram flere kvinnelige kandidater – deriblant konserndirektør i selskapet, Margareth Øvrum. Eldar Sætre ble ansatt. Kort tid etter var Jon Fredrik Baksaas klar til å takke for seg i Telenor. Også da ble flere kvinner utpekt til å ta over sjefsjobben. Sigve Brekke ble ansatt. Totalt er det bare kvinnelige toppledere i 5 av de til sammen 47 selskapene der staten har en betydelig eierandel. Det gjelder Flytoget, Innovasjon Norge, Kommunalbanken, Baneservice og Petoro. Noen selskap har i svært liten grad kvinner representert i konsernledelsen. Det gjelder både Statoil, Mesta, Nammo og Statkraft, hvor det bare er én kvinne i toppledelsen. NSB har ingen.

På internasjonale rangeringer plasserer de oss på 50. plass når de undersøker kjønnsbalansen blant ledere på alle nivå – i både offentlig og privat sektor. Til sammen har vi 32 pst. kvinnelige ledere og ligger langt bak land som USA, Island, Sverige og New Zealand. Det er verdt å merke seg at de nasjonene som har flest kvinnelige ledere, er Jamaica, Colombia og Panama, som har rundt 50–60 pst. kvinnelige ledere.

Når vi kommer så pass dårlig ut, kan vi spørre oss om norske kvinner ikke er godt nok kvalifisert til å ta den type posisjoner. Går vi til utdanningsnivået, ser vi at det er mange flere kvinner enn menn, som tar høyere utdanning. Så dette er det vanskelig å forstå sammenhengen i. Det viser at det er politiske vedtak som må fattes og følges for å skygge unna generelle ulike hindringer og andre krav som flere kvinner enn menn blir stilt overfor på tur opp karrierestigen. Derfor har vi nå fått inn en rekke viktige forslag for å øke kvinneandelen i norsk næringslivsledelse i denne meldingen, og det er vi veldig glade for. Vi må fokusere på at det ikke bare er menn som driver ansettelsesprosesser, men ha en langt bedre kjønnsfordeling, og vi må bidra til en holdningsendring rundt kvinner i ledelsen på de ulike arbeidsplassene. Det er et tankekors når Facebook-sjef Sheryl Sandberg i boken «Lean in» skriver at jo mer suksess en mann har, jo bedre likt er han av både kvinner og menn. Når en kvinne gjør suksess, blir hun dårlig likt av både kvinner og menn.

Så til Fremskrittspartiet: Likestilling kommer ikke av seg selv. Vi må bidra til å løfte dette temaet og ikke ha en vente-og-se-holdning.

Åsmund Aukrust (A) [13:36:22]: Vi står på kjempers skuldre – mange modige kvinner, og noen menn, som gjennom hundre år har banet veien for likestilling. Noen sier de har drevet med tvang. Det har de ikke. Dette handler om frihet. Likestillingens forkjempere er vår tids største frihetshelter – de som har tatt kampen for at unge jenter og gutter i dag vokser opp som friere mennesker med muligheter til å velge eget liv. Dette har ikke kommet av seg selv. De som har tråkket vei, har ofret mye på veien. De har møtt stengte dører og ikke valgt den enkleste vei.

Vi skylder alle dem som har gått foran, å gå videre, for den største trusselen mot likestilling er troen på at vi har det, troen på at vi er i mål. For vi er langt unna. På nesten alle områder har vi en lang vei å gå. I dag går Stortinget en del av den veien når vi avviser regjeringens tilbakesteg.

For Arbeiderpartiet går likestilling som en rød tråd gjennom hele vår historie, fra fyrstikkarbeidernes kvinner til Gro Harlem Brundtlands kvinneregjering og til Jens Stoltenbergs mannsrolleutvalg. Vi er vant til at når venstresiden styrer, tas de store likestillingsløftene, og når høyrepartiene styrer, står det stille. Det nye med Erna Solberg og Solveig Horne er at likestillingen ikke står stille. Den blir satt tilbake, og det er ikke noe Arbeiderpartiet sier. Nei, likestillingsministeren sa det selv da hun møtte i Stortinget etter regjeringsskiftet. Da sa hun:

«Kritikken de siste ukene har gått på at vi er umoderne, og noen sier at vi har satt Norge tilbake igjen til 1950-tallet. Da vil jeg si at jeg er enig med dem som sier

at vi kanskje er retro-regjeringen. Retro er som kjent tilbake igjen og moderne igjen.»

Retro i likestillingskampen er ikke moderne. Vi vil ikke tilbake i tid, vi vil framover. Derfor trengs det tøffe politiske virkemidler. Vi hørte Mette Tønder i sitt innlegg bruke prosentfeminisme nærmest som et skjellsord i debatten, og i en debatt om likestilling skjønner jeg at det er ubehagelig å se prosentene – at kvinner tjener 80 pst. av det menn gjør, at kvinner gjør mer enn 30 pst. av husarbeidet hjemme, at 8 pst. av de ansatte i barnehagen er menn, at 10 pst. av kvinnene er utsatt for vold. Det er disse prosentene vi vil til livs. For feminisme handler om å forandre virkeligheten, ikke om å analysere den. Vi har klart det før fordi vi har stilt opp, stilt krav, telt, banet vei.

Regjeringen er ikke i takt med folket. Da rekordmange stilte opp på 8. mars, sa statsministeren at dette var veldig spesielt, og at de hadde misforstått. Da det var generalstreik, sa regjeringen at folket ikke forsto. Og i dag har vi hørt at når man sier at dette er en stortingsmelding uten innhold, har vi ikke lest den godt nok.

Det er kanskje nettopp på grunn av at vi har fått en melding som står til stryk, at dagen i dag blir historisk. Alle partier unntatt regjeringspartiene samler seg i dag om vedtak som vil forandre Norge. I dag fører vi kampen videre.

Kirsti Bergstø (SV) [13:39:36]: Jeg er feminist og organisert i et feministisk parti fordi jeg ønsker frigjøring, fordi mennesker ikke bør fødes inn i båser, inn i transe kjønnsroller, og fordi fortellingen om det naturlige, om hva som passer seg for kvinner og menn, om hvordan man skal kle seg og te seg, alltid har blitt brukt til å holde mennesker – og særlig kvinnfolk – nede.

Det kan være vanskelig å måle gradene av sosial frihet, av seksuell frihet, av juridisk og økonomisk frihet. Men én ting er iallfall sikkert, at når visjonen finnes der fremme – ja, så nærmer du deg aldri ved å gå bakover.

Representanten Wold fra Fremskrittspartiet sa tidlige i debatten at likestilling er en norsk verdi. Men det at kvinnelivet nesten ikke er til å kjenne igjen i dag i forhold til hvordan det var for hundre år siden, er ingen evolusjon, det er ingen naturlov. Det er et resultat av godt organiserte krefter, av tid og tårer og våkenetter. Heltene som vi i dag kan takke og se tilbake på med stolthet, har ikke blitt hyllet i sin samtid, de har blitt hetset, og høyresiden har konsekvent strittet imot.

Wold og Fremskrittspartiet må gjerne kalle likestilling en verdi, men i den verdikampen har Fremskrittspartiet konsekvent stått på feil side. Da synes jeg det er nedslående at vi har en regjering uten evne til eller ønske om å ta reelle initiativ i likestillingspolitikken. Det mener jeg replikkvekslingen her i sted viste veldig tydelig, og jeg mener at meldingen bærer helt grunnleggende preg av det. Man lener seg på tidligere politikk. Jeg er glad for at de analysene som har blitt brakt opp i dagen, blir presentert, men man sier likevel at man ikke vil gjøre noe selv. Man støtter seg på det som finnes, og kutter, men uten nødvendigvis å rive ned alt. Det er grunnleggende passivt. Og hva er det som skjer

når du står stille? Da vil man jo gradvis bli flyttet bakover.

Representanten Bru var i sted inne på at det er færre som jobber deltid nå. Det kan være sammensatte grunner til det, men én ting er sikkert: Det var tunge programmer, 75 mill. kr ble brukt over tre år på å jobbe for en kultur for heltid i arbeidslivet under den rød-grønne regjeringen. Vi instruerte helseforetakene for å få ned deltidsarbeid og satset på likestillingsarbeid i kommunene. De tallene vi ser i dag, er like mye et resultat av at rød-grønn politikk virker, men vi vet at resultatene blir noe annet hvis det er en passiv politikk som fremmes, og politikken går i revers.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:42:57]: Høyres viktigste helsepolitiske mål er å skape pasientens helsetjeneste. Vi er opptatt av en sterk satsing på en likestillende og ikke-diskriminerende helsetjeneste fremover.

Innenfor helse er det viktig at forskning på kvinnehelse er prioritert i de regionale helseforetakene gjennom styringskravene, og at vi har en nasjonal kompetansetjeneste som genererer viktig kunnskap på området. Jeg er spesielt glad for at regjeringen i likestillingsmeldingen så klart fremhever behovet for prioritert forskning på eldre kvinners helse, arbeidsliv og helse og minoritetskvinners helse. På disse områdene er det behov for mer kunnskap og kompetanse om hvorfor vi har helseulikheter mellom menn og kvinner.

I valget mellom svulstig retorikk om likestilling og praktisk politikk om likestilling foretrekker jeg det siste. Derfor tok regjeringen i årets budsjett et av de viktigste løft for kvinnehelse. Fra 2016 får alle kvinner opp til 26 år tilgang til gratis vaksine mot HPV for å unngå livmorhalskreft. Endelig kan kvinner som var eldre enn tolv år da vaksinen ble innført, få denne, eller kvinner som var tolv år den gangen, og som av ulike årsaker takket nei, eller kvinner som har flyttet til Norge, og som ikke har fått tilbudet som en del av barnevaksinasjonsprogrammet, der en kan få vaksinen. Livmorhalskreft er den vanligste kreftformen hos kvinner under 35 år og den tredje vanligste kreftformen som rammer kvinner generelt. Dette er et tiltak som kunne vært gjennomført allerede i 2009. Den forrige regjeringen prioriterte ikke penger til dette i sine budsjetter. Derfor er bevilgningen til innhentings- eller opphenningsprogrammet en stor seier for unge kvinners helse.

Likestilling innen helse handler også om mye mer. Det handler om hvordan en kan få en bedre kjønnsbalanse i arbeidsstyrken. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet er opptatt av strenge statlige reguleringer, kvoteringer og mentorordninger for å få flere menn inn i en sektor med overvekt av kvinner. Jeg tror det er feil medisin. Sist jeg sjekket, var det slik at i Italia er én av fire sykepleiere menn, i Norge én av ni. Italia har ikke gjort noe spesielt for å rekruttere menn. De innførte sykepleierutdanning 30 år etter Norge, og de har kanskje mer tradisjonelle kjønnsroller enn det vi har i Norge, men én av fire er sykepleiere er altså menn.

Jeg tror det handler om at vi trenger en kulturendring der ute. Det handler om at vi må fortsette det løftet denne regjeringen har gjort for kompetanseheving, for en satsing på ledere som sørger for en likestilt arbeidsstyrke, og

som støtter og bygger opp under mannlige helsearbeidere, som i Norge i dag faktisk opplever både mobbing og trakassering på arbeidsplassen.

Svein Harberg (H) [13:46:06]: Det har vært en tydelig debatt – jeg tror skillelinjene er kommet klart fram i de mange innleggene. Bare et par kommentarer:

For det første: Trettebergstuen innledet debatten i dag med å slå fast at noe var galt fordi barnehagen ringer flere ganger til mor enn til far. Fakta i den saken kan jeg ikke, men hvis så er tilfellet, er det for vår del riktig, for jeg regner med at i de fleste barnehager og i barneskolen er det slik som vi har det: Vi melder inn hvem de skal ringe til først, hvem som er nr. 2 på listen, og hvem som er nr. 3. En har altså valgt at de skal ringe til mor først. Hvis statistikken da blir at det ringes mest til mor, synes vi det er en god løsning, fordi en har valgt det.

Så til Kari Henriksen, som kom med en direkte utfordring til Sørlandets representanter, som i dag ikke ville bevilge penger til Likestillingscenteret på Sørlandet. Nei, da må vi nok snakkes igjen når vi kommer til budsjettdebatten. I tidligere budsjettdebatter har vi vært flittige på dette. «Jenter og teknologi», som har sitt utgangspunkt på Agder, har denne statsråden tatt inn som et viktig program i likestillingsarbeidet og gitt penger til det. Sentrene er styrket med flere millioner kroner, og pilotprosjektet på Agder er styrket. Så får vi se hva som kommer i framtidige budsjettbehandlinger.

Da er vi over på forklaringer. Det er mange etterlysnings av hvorfor vi ikke er med på disse forslagene. For det første må jeg si at det er utfordrende med en sak som så mange partier er engasjert i, og der så mange partier ikke sitter i komiteen. Det gjør det vanskelig å forholde seg til forslag som kommer den siste kvelden. I går kveld fikk vi klarhet i mange forslag, som vi da skulle ta stilling til. En del av dem har budsjettmessig konsekvens – det tar vi i budsjettet. En del av dem beskriver det som allerede er beskrevet i meldingen – dem trenger vi ikke gå for en gang til. En del av dem kunne med letthet – hvis vi hadde arbeidet sammen tidligere – vært skrevet om, slik at vi kunne samles om dem. Og en del er vi prinsipielt uenige om. Det er helt kurant.

Til den voldsomme retorikken om at det er helt forferdelig at Høyre og Fremskrittspartiet ikke stiller seg bak alle disse forslagene: Det er det mange forklaringer på, og der står vi med rak rygg.

For øvrig er noen upresise. Når det sies at ledergrupper i staten skal bestå av «40 prosent av begge kjønn», har vi et regnestykke som ikke går opp. Vi må antakelig ha flertall for Venstres forslag om et tredje kjønn for å få 100 pst.

Bård Hoksrud (FrP) [13:49:24]: Som helsepolitiker kommer jeg borti flere situasjoner hvor mennesker opplever seg forskjellsbehandlet, og hvor det er klart for omverdenen at de faktisk blir forskjellsbehandlet. Det er ikke akseptabelt. Historisk har sykdommer som i størst grad rammer menn, fått større oppmerksomhet enn sykdommer som et flertall av kvinner får, og flere menn enn kvinner blir tidligere inkludert i kliniske studier. Dette gjør at det

fremdeles kan være mangelfull kunnskap om sykdom som er mer typisk for kvinner. I helsesektoren har vi 40 pst. kvinnelige toppledere. Det høres ganske bra ut, men i en sektor hvor nesten åtte av ti ansatte er kvinner, burde nok tallet vært høyere. På helseforetaksnivå er bare en av fire direktører kvinner. I felleseide virksomheter i spesialisthelsetjenesten er det bare 6 av 32 ledere som er kvinner.

På samme måte som det er få kvinner i toppledelse, er det få menn som har direkte pasientkontakt, og som jobber som sykepleiere og i andre omsorgsykker. I dag er det rundt 10 pst. menn i omsorgsykker i Norge. Det tallet er for lavt. Vi har mye å vinne på å øke andelen menn, og studier viser at bedre kjønnsbalanse også vil øke trivselen på arbeidsplassen.

Vi må derfor se på menn som en mulighet og finne ut hva som må til for at menn skal gå inn i omsorgsykker. Med dette som utgangspunkt har regjeringen tatt grep. Trondheim kommune startet allerede i 2010 et prosjekt som dreier seg om å rekruttere flere menn til omsorgssektoren. Prosjektet var vellykket, og Helse- og omsorgsdepartementet ga i 2014 KS i oppgave å videreføre dette prosjektet.

Som jeg nevnte innledningsvis, møter jeg som helsepolitiker flere likestillingsutfordringer. En av de største er nok den høye deltidsandelen blant kvinner. Hele 74 pst. jobber deltid, mange ufrivillig. Dette er noe man må gjøre noe med. Tendensen ser man dessverre ikke blant menn, som er i samme situasjon i andre yrker.

Men jeg fortviler ikke. Jeg er faktisk både glad og stolt over å kunne fortelle at denne regjeringen har store mål og like store tiltak for likestillingsutfordringen. Jeg vet at regjeringen er godt i gang med å skape pasientens helsetjeneste, en helsetjeneste hvor det er pasientens behov som skal stå i sentrum, og ikke hvem de er. Regjeringen vil prioritere forskning på bl.a. eldre kvinners helse, arbeidsliv og helse og på minoritetsgruppers helse innenfor den strategiske satsingen på kvinners helse, i regi av Norges forskningsråd, øke kunnskap om årsaken til uønskete forskjeller i helse- og tjenestetilbudet mellom kvinner og menn i et livsløpsperspektiv, sørge for at oppdatert kunnskap om menns og kvinners særlige behov tas i bruk, sørge for bedre forebygging, diagnostikk, behandling og mestring av sykdommer som fører til langvarige sykemeldinger og uførhet blant kvinner – i tillegg til en rekke andre tiltak, men på grunn av tiden har jeg ikke sjanse til å gå gjennom alle. I tillegg til det vil regjeringen også sørge for at helsetjenestene bidrar til bedre muligheter for aktiv deltakelse i samfunns- og arbeidsliv for unge og eldre kvinner som har psykiske og andre helsemessige utfordringer.

Anette Trettebergstuen (A) [13:52:27]: Debatten hitil viser en regjering som er bakpå, regjeringspartier som sliter med å forsvare sin egen bakstrevske politikk, og som i dag derfor parkeres i Stortinget.

«Vi forsto den tid vi levde i, og ga svar menneskene trodde på.» Dette er et sitat fra Trygve Bratteli, men det er et sitat vi bør lytte til den dag i dag og ha som rettesnor når vi politikere lager politikk. Her svikter regjeringen. De følger ikke med i tiden, ser ikke den virkeligheten folk flest

lever i, hvilke utfordringer folk har, og hva folk trenger politikken til. Ikke uventet gir regjeringen derfor folk løsninger de ikke vil ha – reservasjonsretten for abort, kutt i pappakvote, økt kontantstøtte, dyrere barnehager og lengre køer. Representanten Hoksrud sto her nettopp og sa at man vil ufrivillig deltid til livs. Noe av det første denne regjeringen gjorde, var å fjerne den deltidspotten i statsbudsjettet som den rød-grønne regjeringen innførte, som gikk til tiltak lokalt, og som skapte resultater.

Når folk protesterer mot politikken til regjeringen, får de høre at de ikke har forstått. Men folk som opplever ufrihet på grunn av kjønn, jenter som mister jobben fordi de er gravide, eller pappaer som ikke får ta ut permisjon – ingen av disse får drahjelp i sin kamp av regjeringens partiene i dag – ingen. For det hjelper ikke å peke på utfordringene og heie på folk. Nei, politikken oppgave er å rive ned de hindrene folk møter, slik at alle kan stille likt, og så kan folk velge hvordan de vil leve sitt liv.

Representanten Harberg var tidligere i dag opptatt av at debatten handler for mye om menn og kvinner, at den er for vag på kjønnsidentitet. Det er underlig å si, for i innstillingen til stortingsmeldingen er det bare Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti som er opptatt av at kjønnspektivet er videre enn bare menn og kvinner.

Det har vært mange anekdoter og historier i mangel på handlekraft her i dag. Vi har hørt om Tønders datter og personer statsråden har møtt, og om Eidem Løvaas' liv. Det er typisk denne regjeringen, å basere politikken sin på svogerforskning og anekdoter og ikke lytte til verken folk eller fagfolk. Det er veldig fint at Eidem Løvaas kjenner en homo, men stortingsflertallet i dag er mer opptatt av at regjeringen nå får ut fingeren og kommer med den handlingsplanen vi er blitt lovet for LHBT-personer.

Regjeringen er passiv, de prater. Jeg er glad stortingsflertallet nå går videre og setter skapet på plass. Vi trenger en mer offensiv likestillingspolitikk. Denne regjeringen er dessverre ikke med på det.

Presidenten: Presidenten vil påpeke at det finnes mer parlamentariske uttrykk enn «å få ut fingeren».

Mette Tønder (H) [13:55:29]: Da får jeg la være å gjøre det.

Ingen store samfunnsendringer skjer uten at det enkelte menneske er med og kjemper endringene frem, heller ikke likestilling. For meg betyr ikke likestilling og likeverd et ønske om at alle skal velge likt, men at alle mennesker skal ha like muligheter og rettigheter. Kvinner, menn og familier må ha frihet til å ta egne valg, også dem som Arbeiderpartiet ikke liker. Staten skal legge rammene og regelverket for å sikre likestilling og likeverd, men innenfor disse rammene og regelverkene må det også være rom for mennesker til å ta egne forpliktende valg.

Det er her blå likestillingspolitikk skiller seg fra den røde. Der Arbeiderpartiet mener at det nærmest er en fallitterklæring at temaer som fødselspermisjon og fordeling skal tas over kjøkkenbordet, slår Høyre ring rundt familiens frihet til å velge. Der Arbeiderpartiet mener at alt fikses med kvotering, vet Høyre at urettferdighet ikke fik-

ser problemer, selv ikke når urettferdigheten gjøres i det godes tjeneste. Der Arbeiderpartiet er opptatt av en nærmest kalkulatorfeminisme, er Høyre faktisk opptatt av at mennesker må få gjøre egne valg. Der Arbeiderpartiet er opptatt av å pålegge og forby, er vi opptatt av å stille krav og sikre mennesker like muligheter.

Det er utfordringer i Norge i dag, de samme utfordringene som de rød-grønne hadde i åtte år i sin regjeringssperiode, men vi må ikke glemme at mye går bra også.

Mange har referert til Aftenpostens artikkel. Den viser at antall kvinner som jobber ufrivillig deltid, går ned, antall kvinnelige professorer øker, andelen barn i barnehage øker. Ifølge SSBs tall er det likere lønn mellom kvinner og menn nå. Andelen kvinner i ledende stillinger er henholdsvis 49 pst. i departementene og 52 pst. i de ytre etatene.

Selv kommer jeg fra en kommune hvor absolutt alle stort sett er i ledende stillinger, om de er administrative eller politiske, er kvinner. Og vi har kvinnelig statsminister og finansminister.

Vi er ikke i mål på alle områder, og vi skal ha et nøkternt bilde av status og veien videre – men et likestillings ragnarok fornemmer ikke jeg i disse tallene.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [13:58:01]: Vi har ikkje parkert, vi går framover.

Det er synd at Stortinget har ein sånn debatt. Ein viser til at dette er ein historisk dag – ja, ein historisk dag for auka byråkrati og auka detaljstyring. Det ønskjer ikkje vi å vera deltakarar i. Men vi skal ta med den litle bukettan det er at vi stiller oss bak forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti. Det har eg sagt tidlegare. Vi bygger vidare gode likestillingsveggar, men vi må ta omsyn til budsjettprosessar og handlingsplanar.

Det har vore etterlyst eksempel på forslag som alle-reie er tatt opp. Vi kunne jo ha nummerert forslaga våre, men det blir heilt feil fordi mange av forslaga våre allereie er sette i verk. Men eg skal likevel ta med nokre av dei forslaga som eg ser kanskje får fleirtal ved voteringa:

«Stortinget ber regjeringen utrede utforming og innføring av ekstrapoeng til gutter og jenter som søker på linjer på videregående skoler der det er for eksempel 80 prosent eller mer av det motsatte kjønn, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Her kan det vera særlege utfordringar for jenter på utdanningsprogram med stor overvekt av gutar, og omvendt. Ei av dei største utfordringane i vidaregåande opplæring i dag, som vi vil ha fokus på, er den låge gjennomføringa. Å koma seg gjennom skulen, er ikkje det det viktigaste? Vi veit at motivasjon er viktig for gjennomføring, og at inn-tak til førstevealet er viktig for motivasjonen til den enkelte elev. Det er vi opptatt av.

Eit kvoteringssystem kan vera ei ulempe i denne samanhengen, og eg trur eit kvoteringssystem vil ha avgrensa effekt på kjønnspreiinga på dei ulike utdanningsprogramma.

Så er det eit anna forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennom styringsdialogen oppfordre til å få flere kvinner inn i ansettelses-

utvalgene i akademia, samt gjøre ansettelsene åpne og inkluderende.»

Tilstand, utvikling, leiingsforankring og rapportering på likestilling blir analysert og vurdert i samband med styringsdialogen som Kunnskapsdepartementet har med universitet og høyskular. Der det er nødvendig, blir spørsmålet tatt opp i etatsstyringsmøta med institusjonane.

Så til det forslaget som eg hadde ein replikk om, der ein «ber regjeringen opprette et eget trepartssamarbeid for økt likestilling». Det blei etablert eit samarbeid om likestilling i arbeidslivet mellom myndigheitene og hovudorganisasjonane på arbeidstakar- og arbeidsgivarsida i 2014. Eg synest at dei skal ta det ansvaret, og eg stolar såpass mykje på at dei gjer det dersom dei vil oppnemna eit underutval som skal fremja meir likestilling. Såpass tru har eg faktisk på dei.

Karin Andersen (SV) [14:01:14]: Det ligger under fra regjeringspartiene at vi i opposisjonen ikke helt stoler på regjeringen i disse sakene, og det har de helt rett i. Jeg har gått igjennom hva likestillingsministeren har sagt om disse tingene før hun ble likestillingsminister. Det viser at den bekymringen er korrekt.

I 2011 sa den nåværende likestillingsministeren at gutter og jenter har like mye ansvar for voldtekt. I september 2013 sa hun at transpersoner må inn under pasientloven, det er der de hører hjemme. I 2010 sa hun at likestillingsombudet skulle fjernes fordi det kostet 50 mill. kr hvert år og var i realiteten unødvendig. Det er mulig at det har skjedd en sånn «extreme makeover» her, i hvert fall i det ytre, men det viser jo at det er ikke en gjennomtenkt feminist som er likestillingsminister. Jeg har vært feminist i hele mitt liv – det begynner å bli langt – og jeg har vært med på veldig mange av de kampene som har vært, og det har vært enkeltrepresentanter fra Høyre som har vært med på dem. Det er helt riktig. Men fra Fremskrittspartiet har jeg aldri sett noen – aldri noen.

For det første: Likestilling er mer verdt enn olje for Norge. Det er mye, mye, mye mer lønnsomt for Norge enn at vi har funnet olje. Får vi det til enda bedre, går det veldig mye bedre for landet.

Likestilling er frihet fra vold. Hvorfor er da ikke f.eks. omvendt valdsalarm, som er vedtatt for lenge siden, på plass og blir brukt? Hvorfor vurderer ikke ministeren sterke tiltak for å utvide bruken av det? Noe av den verste begrensningen noen kan oppleve, er jo at den som utøver vold, går fri, mens den som blir utsatt for volden, må låse seg inne og begrense seg.

Den andre handler om arbeid og inntekt: Hvorfor har man ordninger hvor man betaler kvinner for å holde seg unna jobb og utdanning, og hvor man betaler barn for å holde seg unna barnehager? Det er helt meningsløst.

Man må få bestemme over kroppen sin selv. Hvorfor fremmer da regjeringen forslag om reservasjonsrett?

Når det gjelder pappaperm: Jeg er veldig for pappaperm, og jeg vil utvide den. Det vil jeg gjøre først og fremst for barnas skyld og for fars skyld, for barn har rett til faren sin. De har rett til å bli like trygge på faren sin som på moren sin. De fortjener de trygge omsorgspersonene. At

det er bra for likestillingen av kvinner, er også viktig, men dette er først og fremst et godt tiltak for likestilling av fedre og den retten til omsorg som barn har.

Gerd Eli Berge (Sp) [14:04:30]: Senterpartiet har i innlegg her i salen gjort kjent at me har egne forslag, og at me støttar nokre av forslaga frå andre parti. Eg vil då presisera at når det gjeld forslaga frå Venstre, støttar Senterpartiet forslaga nr. 49, 50, 55, 56, 58, 59, 61 og 62.

Så gjeld det ei presisering til våre forslag nr. 67 og 68. Forslag nr. 67 er eit alternativ til forslag nr. 13 i innstillinga, og forslag nr. 68 er eit alternativ til forslag nr. 14 – ikkje 12 og 13, slik det har vore skrive. Forslag nr. 67 går på at ein jobbar for at leiargrupper i selskap der staten har eigardel, direktorat og statsetatar skal ha minst 40 pst. av begge kjønn – ein har altså lagt inn ordet «minst», ikkje berre at det skal bestå av 40 pst. av begge kjønn. Då går det opp, det reknestykket som Framstegspartiet hadde litt problem med her i eit innlegg.

Presidenten: Da har representanten Berge redegjort for Senterpartiets stemmegivning og forslag.

Lene Vågslid (A) [14:06:03]: Rett før Stoltenberg II-regjeringa gjekk av, blei det sendt ut på høyring forslag til ein ny stalkinglov. Veldig mange kvinner i Noreg er utsette for personforfølging og stalking, og min komitékollaga Anders B. Werp tok det prisverdig opp i innlegget sitt her tidlegare i dag. Det representanten Werp ikkje sa, var at denne regjeringa no har bruka to år på å fremje forslag til ein stalkinglov som så å seie er identisk med den Stoltenberg II-regjeringa la fram. Det vitnar ikkje om handlegkraft, og Arbeidarpartiet, saman med opposisjonen, etterlyste denne loven for over eitt og eit halvt år sidan. Det går for tregt.

Eg har òg lyst til å seie som representanten Karin Andersen, at når det gjeld behovet for omvend valdsalarm, er alle parti einige om det. Me skreiv oss saman om det i eit forslag frå Arbeidarpartiet i fjor. Det er det heller ikkje blitt noko av. Så eg etterlyser at ein er meir framoverlent når det gjeld arbeidet med nettopp dette.

Representanten Werp prøver å polarisere debatten om vald i nære relasjonar. Det er eigentleg ikkje nødvendig. Me er veldig einige om veldig mykje når det gjeld vald i nære relasjonar. Men eg blir provosert – og det var sikkert meininga – når han antydar at førre regjering berre dreiv med høgtflygande retorikk. Førre regjering fremja ei eiga stortingsmelding om vald i nære relasjonar – full av tiltak og med meir enn 70 mill. kr. Meldinga fekk ros frå både posisjon og opposisjon. Og det er ei melding som den dag i dag blir følgt av dagens regjering – det er eg glad for. Etablering av barnehusa trur eg alle her meiner var viktig – òg gjord av førre regjering. Men det var då – no er no.

Det er mykje som blir gjort på området med omsyn til vald i nære relasjonar som er bra, men eg må òg minna om at i budsjettet før jul måtte ein kjempe for at ikkje regjeringa kutta i Kontoret for valdsoffererstatning, ein måtte kjempe for å få styrkt krisesentertilbodet. Arbeidarpartiet har òg fremja ei rekkje forslag i Stortin-

get om å styrkje krisesentertilbudet, som har blitt nedstemde.

Likestillingsministeren er stolt i dag. Då lurar eg på kva statsråden er stolt av, for me har jo høyrte her at denne meldinga er full av gode tiltak, men det er ingen som snakkar om tiltaka. Kva er det som ligg i denne meldinga som faktisk vil føre likestillinga framover, bortsett frå at ein oppfordrar til at folk må snakke meir om det?

Unio seier at det er historisk tiltaksløst om likestilling i denne meldinga. LO viser til at denne regjeringa ikkje har nokon likestillingspolitikk, og Politiets Fellesforbund seier at tiltaka er heilt fråverande. Då hadde eg trudd og gjerne sett at representantane frå Høgre og Framstegspartiet ville vere mykje meir konkrete i sine innlegg og vist til dei tiltaka som dei meiner vil føre likestillinga framover. Me meiner at det som ligg her, er for dårleg, det fører likestillinga i revers, og eg er glad for at opposisjonen tek ansvar og føreslår ei rekkje forslag som vil fremje likestillinga.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:09:19]: Når man i så stor grad er opptatt av å svartmale og polarisere denne debatten som saksordfører Trettebergstuen er, blir det litt underlig å etterspørre at regjeringspartiene skulle slutte seg til flere tiltakspunkter enn de 66 som allerede er foreslått fra regjeringen.

En tredjedel av forslagene er det egentlig liten uenighet om. Regjeringen vil øke antallet kvinner i styrer og ledelse, flertallet har en ambisjon om det. Da synes jeg det er helt greit at regjeringen er tydeligere, og det er ingen grunn til å gå ned i vårt eget ambisjonsnivå. En tredjedel av forslagene er forslag ikke engang Arbeiderpartiet får flertall for, som f.eks. å innføre en nasjonal mentorordning for jenter og gutter som starter på utdanning der det andre kjønn er i stort flertall. Og en tredjedel av forslagene er det faktisk uenighet om.

Men enkelte tror åpenbart at positive endringer i arbeidslivet kommer ene og alene fra partikontoret på Youngstorget. Det er forskjell på at «politikken må stille opp» – som representanten Trettebergstuen sa – og at politikken tar over, som f.eks. ved å bruke selskaper der staten er minoritetsaksjonær, som et politisk verktøy for Stortinget. Det er ikke bra for selskapene og trolig i strid med eierskapsmeldingen som Stortinget enstemmig har stilt seg bak. Det betyr også at ikke alt som foreslås av tiltak, fører til forbedringer. I Arbeiderpartiets egen likestillingsmelding, f.eks., slår de selv fast at det er vanskelig å angi hvilken effekt aktivitets- og redegjørelsesplikten faktisk har. Når denne regjeringen foreslår å erstatte dette med positive tiltak som informasjon, spredning av gode erfaringer og kompetanseutvikling, er ikke det lenger godt nok. Da må ikke politikken lenger stille opp, men ta over.

Saksordføreren startet dagen med at likestillingsmeldingen ikke inneholder ett eneste tiltak som vil bidra til økt likestilling. Representanten før meg etterlyste at vi snakket om noen av disse tiltakene, men tiltakene blir jo ikke anerkjent. Ett av dem er f.eks. regjeringens forslag om å heve kompetansen om likestilling i barnehager og øke rekrutteringen av menn til det pedagogiske arbeidet. Dette er ikke et tiltak, ifølge Arbeiderpartiet, fordi de ville ha en egen

formulering av det. Ei heller programmet for at gutter og jenter skal velge utdanning på tvers av kjønnsstereotyper, som regjeringen allerede støtter – heller ikke det er et tiltak, ifølge Arbeiderpartiet. Nei, for det er jo egentlig bare ett svar i likestillingspolitikken, og det er ikke at politikken skal stille opp, men at politikken skal ta over – gjennom økt kvotering og flere tvangsmidler i det som allerede er et av verdens mest likestilte land.

Men jeg vet faktisk ikke hvilket standpunkt jeg er mest overrasket over. Viljen til å polarisere og svartmale debatten fra Arbeiderpartiets side er det ikke. At et liberalt parti som Venstre nå på flere punkter bekjenner seg til ikke en progressiv, men en radikal likestillingspolitikk, er et av dem, eller at Kristelig Folkeparti velger seg et parti som benytter enhver anledning til å svartmale dem som mørkemenn i verdspørsmål, istedenfor det partiet som faktisk har stått lojalt sammen med dem.

Kari Henriksen (A) [14:12:29]: Jeg forstår at Nordby Lunde ikke helt forstår hva som har truffet partiet hennes, men det er faktisk flere partier som ønsker å gå i en annen retning, og det er det vi ser resultatet av her i dag.

Jeg har bare lyst til å knytte noen kommentarer til representanten Werp, som var oppe her og snakket om justispolitikk og også om fengsel og kvinner. Den eneste store saken vi har fått fra Justisdepartementet når det gjelder kriminalomsorgen, var en stortingsmelding, og der var det fritt for omtale av tiltak for kvinner. De bruker mer enn 270 mill. kr i året på menn i Nederland, mens de kutter – effektiviseringskutt – i alle fengslene i Norge, også for dem som ivaretar kvinnene. Arbeiderpartiet har i motsetning til regjeringen hvert år levert budsjettforslag som er øremerket for kvinner. Likestillingsombudet har sagt at de skal gå inn og se på kvinners forhold i fengsel i 2016, det er en prioritert oppgave. Det er noe Arbeiderpartiet støtter helhjertet opp om, og vi ser fram til de resultatene som kommer.

Justisministeren har også ansvar for likestillingspolitikken i eget departement, og helt fram til vi fikk en kvinnelig minister, var det så godt som fritt for kvinnelige politikere i Justisdepartementet. Vi ser at likestillingen i det departementet når det gjelder de administrative stillingene, har gått tilbake. Det har blitt dårligere på mange områder, og justisministeren har fått kraftig kritikk fra fagorganisasjoner for sin likestillingspolitikk. Så den kritikken fra justispolitikeren Werp finner jeg litt underlig.

Noe av det som er grunnlaget for at vi kan stå her i dag og diskutere hvor langt vi er kommet i likestillingspolitikken, er en bestemmelse som denne regjeringen også foreslår å fjerne, og det er bestemmelsen om redegjørelses- og rapporteringsplikten. Regjeringen foreslår å fjerne den, i det høringsnotatet som er sendt ut om endringer i likestillingsloven. Hvis ikke vi hadde hatt den oversikten som vi har, og som gjør at vi kan stå her og snakke om manglende likestilling i departementene, manglende likestilling i barnehagene, manglende likestilling innenfor høyskolesektoren og utdanningssektoren, så hadde vi vært mye dårligere rustet til å møte de utfordringene som vi har.

Når høyrerepresentanter snakker om byråkrater, skal vi

lytte godt. Arbeiderpartiet er glad i gode byråkrater, vi vil gjerne ha gode byråkrater. Det var noe Fremskrittspartiet gikk til valg på å fjerne, men vi ser altså at de nå har lagt fra seg det løftet, og at de ønsker, og at det blir, flere byråkrater i departementene med Fremskrittspartiet i regjering.

Henrik Asheim (H) [14:15:35]: Likestilling er viktig, og jeg opplever at den debatten vi har hatt i dag, som nå begynner å dra ut i den femte timen, viser at Stortinget er omforent om at det finnes mekanismer i samfunnet som forfordeler både kvinner og menn på forskjellige arenaer. Derfor er også likestillingspolitikk viktig.

Jeg vil allikevel slå et slag for den aller viktigste plattformen for å gi like muligheter for alle, uavhengig av bakgrunn eller kjønn, og det er skolen. I skolen i dag vet vi – selv om vi i likestillingsdebatten er vant til å snakke om kvinners underrepresentasjon på mange områder – at det er guttene som stadig mer sakker akterut. I ungdomsskolen har guttene svakere karakterer enn jenter i alle fag unntatt gym. Gutter dropper langt oftere ut av videregående skole før den er fullført, og unge menn er overrepresentert på trygdestatistikk og i utenforskap.

Så kan man si at tilnærmingen fra venstresiden i veldig mange år – som en forklaring på dette – har vært at det har vært for mange kvinner i skolen og for få menn. Jeg er først og fremst opptatt av å rekruttere flere lærere til norsk skole, ikke så mye av andelen av hvert kjønn. Man har sett på om det er årsaken, og svaret er at det er det ikke. Det er noen skoler i Norge som skiller seg ut, fordi de ikke har denne kjønnsforskjellen. Det er altså slik at gutter og jenter presterer like godt. Det som kjennetegner de skolene, er først og fremst at de har en politikk for å løfte alle elevene, ikke egne gutteprosjekter, ikke egne kvoteordninger, men en politikk som sier at alle svake elever uansett kjønn skal løftes. Det er skoler som har en kultur for god klasseledelse og disiplin, hvor det er ro i timen, og hvor guttene også presterer bedre.

Det er veldig lett å være enige om problemet, men når vi kommer til løsningene, viser det seg at den beste løsningen veldig ofte er å ha en politikk for å løfte de svake, uansett kjønn, for det vil også fjerne den misforståelsen som er, at dermed finnes det ikke jenter som sliter på skolen, eller dermed finnes det ikke gutter som er veldig flinke på skolen. Selv om statistikken kan vise at ett kjønn er overrepresentert, er det hver enkelt elev det må fokuseres på.

En annen ting vi vet, er at gutter og unge menn er overrepresentert på selvmordsstatistikken. Noe av årsaken til det er at gutter dessverre ikke er like flinke som jenter til å snakke om de problemene de har. Et eksempel på noen som har forsøkt å løse dette med suksess, er Asker kommune, som innførte et gutteprosjekt hvor det hver onsdag bare var gutter som fikk komme på helsestasjonen. Først kom det bare noen, og de snakket mest om fysiske plager. Etter hvert begynte de å snakke om følelsene sine. Etter hvert begynte guttene å komme også på andre dager. Det gjorde de ikke fordi noen vedtok at nå skulle det være en kvote på antall gutter på helsestasjonen. Det gjorde man ved å senke terskelen og ved å ha en politikk for å løfte alle.

Martin Henriksen (A) [14:18:51]: For de representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet som utviser en betydelig del misnøye fra talerstolen i dag, kan jeg kanskje gjøre dagen deres bedre ved at jeg kan få dem til å tenke på den pakken med tiltak som blir vedtatt i dag som egentlig et folkehelseiltak. Vi har fått veldig mye forskning de siste årene som viser at land med høy likestilling har økt trivsel, færre depresjoner, mindre vold i familien, økt fruktbarhet, og at likestilte par er mer fornøyde – kort sagt at likestilling gjør oss lykkeligere. Så selv om representantene Bru, Nordby Lunde, Eidem Løvaas og Tønder er litt misfornøyde i dag, er egentlig det som flertallet gjør i dag, en langsiktig investering i deres framtidige humør og velvære.

Jeg har veldig stor respekt for bl.a. representantene Bru og Nordby Lunde. Det er nesten umulig ikke å ha i hvert fall respekt for de representantene som klarer å se tiltak og resultater der ingen andre ser dem. Man må også ha respekt for den ensomme kampen de nå bedriver. Spekter, Unio, LO, Likestillingsombudet, forskere og en lang rekke andre er rett og slett uenige med regjeringspartiene og har vært veldig kritiske til en likestillingsmelding som ikke har konkrete tiltak. Hvorfor ikke det? Det er fordi disse partiene, Høyre og Fremskrittspartiet, ikke vil se skikkelig på strukturene, regelverkene og lovene som påvirker valgene vi tar, og som påvirker familien og arbeidslivet. Derfor får vi i dag en slags halmstråenes debatt, der man snakker om fengelsplasser, byråkrater og tar opp skole, f.eks. i forbindelse med satsing på å få ned frafall, som stort sett alle partiene i denne salen er enige om, men ikke vil ha egne tiltak for å fremme likestillinga.

Representanten Bru sa tidligere i dag at hun mente at regjeringa gikk lenger enn de forslagene flertallet har fremmet i dag. Det hadde vært interessant for alle her å få vite hvilke tiltak representanten Bru eller Høyre og Fremskrittspartiet mener det gjelder. Hvilke tiltak fra regjeringa går lenger enn opposisjonens når det gjelder likestilling?

Hva trenger den moderne familien, og hva kan Høyre og Fremskrittspartiet egentlig tilby menn og kvinner i dag? Å kutte fedrekvoten gir ikke meg som mann mer frihet, heller mindre. Å fjerne kvotering gir meg ingenting, med unntak av et mindre mangfoldig arbeidsliv. Å fjerne tiltakene mot deltid gjør ingenting for kvinner, heller ikke for menn, som fremdeles blir presset inn i tradisjonelle kjønnsrollemønster, med mor som omsorgsperson og far som forsørger.

Det er derfor vi trenger aktive tiltak, for likestillingspolitikk er rett og slett å bruke politiske virkemidler for å gi menn og kvinner like muligheter – ikke at hver enkelt mann og kvinne skal kjempe sin personlige likestillingskamp, ved hvert sitt kjøkkenbord eller mot hver sin arbeidsgiver, som er det regjeringa fremdeles legger opp til.

Anette Trettebergstuen (A) [14:22:02]: Mange av Høyres unge lovende har i dag brukt tid på å snakke om likestillingsbyråkrater som noe negativt, noe de vil til livs. «Likestillingsbyråkrat» er et skjellsord, noe man rakker ned på. Hvem er disse likestillingsbyråkratene som Høyre-folk vil til livs? Er det de som sitter i losjen som er sam-

men med statsråden her i dag? Er det de som jobber hos Likestillingsombudet, og som hver dag jobber seg nesten i hjel for å hjelpe f.eks. unge jenter som er i ferd med å miste jobben fordi de er gravide? Er det dem de vil til livs? Er det de seks personene på Hamar som har laget forskningen på kjønn i barnehagen som regjeringen viser til i stortingsmeldingen? Eller er det gutta hos Reform, som hver dag setter dagsordenen for hvilke likestillingsutfordringer menn møter? Jeg bare spør, for det er disse folkene, som sørger for at politikernes mål, visjoner og vedtak blir realiteter i folks liv, de bruker tiden sin på å harselere med. Vi skal takke disse folkene, vi, for at de hver eneste dag jobber for at folk flest skal oppleve mer frihet i sine liv.

Debatten i dag viser nok en gang en regjering og representanter fra regjeringspartiene som ikke lytter og ikke forstår. Det er blitt sagt her tidligere at det ikke er noen vits i at opposisjonen nå fremmer forslag om et eget trepartssamarbeid for likestilling, for det har man allerede. Nei, vi har ikke det! Jeg anbefaler representantene å lese likestillingsutredningen som lå til grunn for vår stortingsmelding, der man foreslo et eget trepartssamarbeid – litt etter modell av IA-avtalen – fordi det fungerer når partene går sammen, setter seg mål og jobber konkret for å oppnå dem. Det er ikke det samme som at man har enkelte møter i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, der man snakker om likestilling.

Vi har store likestillingsutfordringer i Norge, og mange av dem finner vi i arbeidslivet. De henger sammen med en svært ulik fordeling av arbeid og omsorg i familien. Like-lønn er en slik utfordring. Vi må ta tak i disse utfordringene på en annen måte enn bare å peke på dem og snakke om dem, men det viser regjeringen ingen evne eller vilje til å gjøre.

Jeg synes debatten i dag begynner å bli ganske absurd. For det første så mener regjeringspartiene og medlemmene derfra at meldingen er god. Noen mener at Arbeiderpartiet og opposisjonen går for langt i sine forslag, men samtidig er de enig i alle. Hvilke forslag er det vi fremmer som de er enige i, og som vi egentlig ikke trenger å fremme? Det må de fortelle oss. Jeg synes heller regjeringspartiene og medlemmene derfra kunne vært ærlige og sagt: Ja, vi er fornøyd med meldingen vår, vi står på den, vi ønsker ikke å bruke politisk kraft eller penger for å bringe likestillingen framover.

Statsråd Solveig Horne [14:25:10]: Det har vært en god debatt med ganske mye retorikk og påstander som jeg kunne brukt resten av dagen til å oppklare. Men det skal jeg ikke bruke tid på.

Jeg er glad for at representanten Trettebergstuen nå anerkjenner gutta fra Reform, som den forrige regjeringen faktisk kuttet i støtten til, og som vi har klart å få på plass.

Det har vært noen spørsmål om denne kritikken går inn på meg. Det er mange ting som går inn på meg, men jeg er glad for at akkurat den kritikken som kommer her nå, ikke går inn på meg. Det er på grunn av at vi for første gang har fått fremmet og debattert en melding i Stortinget som løfter opp de største likestillingsutfordringene vi har i Norge, et av verdens mest likestilte land – de utfordringene vi har når det gjelder vold, helse-

sektoren, det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, utdanning og næringsliv.

Ja, det ligger konkrete tiltak her. Så kan vi diskutere om de er tydelige nok, om det er flere tiltak som skulle vært satt i verk, og om det skulle vært mer penger i budsjettet. Regjeringen har lagt fram konkrete forslag, som også er fulgt opp i budsjettet, og som vi skal følge med på videre.

Det er litt forvirrende å høre på Trettebergstuen. Når jeg møter henne i debatt og hun snakker om likestilling og at det er likestilling i revers denne regjeringen fører, ja, da snakker hun om fedrekvote, kontantstøtte, økte barnehagepriser eller kø i barnehagene. Da er jeg glad for at de forslagene som fører likestillingen i revers, som Trettebergstuen tar opp, dem får hun ikke støtte til i denne saken. I dag har hun valgt en annen løsning – nå går det på at vi trenger mer struktur og mer byråkrati.

Trettebergstuen har vært inne på trepartssamarbeidet. Da er jeg veldig glad for å si at det faktisk i 2014 – under denne likestillingsministeren fra Fremskrittspartiet – ble etablert et samarbeid om likestilling i arbeidslivet mellom myndighetene og hovedorganisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden. Det samarbeidet er forankret i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, og det er opprettet en egen arbeidsgruppe under det rådet.

Et av forslagene fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti er at de ønsker at regjeringen skal holde en årlig redegjørelse. Ja, det skal jeg med glede gjøre, men jeg registrerer at det ikke har vært noen tradisjon for dette. Den siste Arbeiderparti-statsråden som holdt en slik redegjørelse, var Sylvia Brustad i 1997.

Det er flere forslag som ligger inne her, som jeg mener ikke er nødvendige i det hele tatt, for det er konkrete tiltak som ligger i stortingsmeldingen.

Trettebergstuen tar også opp deltidsprosjektet til den forrige regjeringen, et treårsprosjekt som ble avsluttet i 2013, og anklager denne regjeringen for å avvikle dette. Det var den forrige regjeringen som avsluttet sitt eget prosjekt.

Arild Grande (A) [14:28:19]: Jeg blir ikke overrasket i det hele tatt når statsråden sier at denne debatten ikke går inn på henne. Det er ingenting som går inn på denne statsråden – det er ingen budskap som går inn, verken før, under eller i etterkant av utarbeidelsen av meldingen. Der står vi i dag, og Stortinget må faktisk overkjøre statsråden for at vi skal få brakt likestillingen i Norge noen skritt framover.

Jeg registrerer at regjeringspartiene selv er noe usikre på hva de egentlig fremmer, og hvor mange tiltak de har. Debatten startet med at Mette Tønder talte varmt om at hun hadde ligget våken i hele natt og talt og kommet til 70. Heidi Nordby Lunde sa nettopp at nå var man nede i 66 tiltak. Hvis vi bare holder debatten gående litt til nå, nærmer vi oss nok det reelle antallet, som jo er null.

Tina Bru trakk fram et oppslag i Aftenposten. Jeg er litt usikker på hva Høyre ønsker å oppnå med å trekke fram det forslaget. Det gir oss en god anledning til å se nærmere på det som står der. For det første ser vi at antallet som tar ut kontantstøtte, går ned til tross for det regjeringen har foreslått, og det viser at regjeringens politikk på det om-

rådet ikke virker. Så vises det til at antall kvinner i deltidsstillinger går ned. Ja, det skyldes først og fremst mertidsparagrafen og de mange forslagene som den rød-grønne regjeringen lanserte, og som nå brukes aktivt ute i mange kommuner for å gi kvinner større stillinger – og mange også heltidsstillinger.

Så kan vi se på barnehagefeltet. Før valget sprang høyrepresentanter føttene av seg og fortalte at her skal det bli løpende opptak bare vi kommer til makten – noen av dem er nye i denne sal. Fasiten er dyrere barnehage og lengre køer.

Når det gjelder pappapermen, er 2015 det første år det er sånn at fedre tar ut færre pappadager – et tydelig uttrykk for at regjeringens politikk virker, og at likestillingen går i revers. Det kan ikke være noen overraskelse for statsråden at færre fedre tar ut pappaperm. Det var nettopp det statsråden la inn i sitt budsjettforslag. Hun kalkulerte med at effekten av reduksjon i fedrekvoten skulle føre til nettopp det.

Jeg strever litt med å se den røde tråden i Høyres argumentasjon. På den ene siden sier de at forslagene våre betyr kvoter, byråkrati og en trussel mot fritt valg. Så skal de samtidig forklare at de ikke stemmer for noen av forslagene våre, fordi dette allerede er omtalt eller er igangsatt av regjeringen. Det henger ikke på greip. Jeg tror kritikken fra høyresiden heller handler om at man nå er så irritert over at et samlet fagfelt har slaktet meldingen, og at regjeringen i dag blir overkjørt.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kirsti Bergstø (SV) [14:31:33]: Statsråden sa i sted at vi har løftet opp og diskutert de største likestillingsutfordringene i dag. Det er jeg enig med statsråden i.

Derfor er jeg rystet over at man fra høyresiden kan karakterisere det slik at mennesker som skal jobbe med likestilling konkret og direkte, avfeies som nærmest unødig byråkrati.

Det får meg til å tenke på spørsmålet: Hvilken funksjon i et samfunn kan løses uten folk, uten hender, uten hoder, uten en struktur og en plan? Jeg lurer på om statsråden mener at en bil har en god funksjon uten en vei. Man kan sitte i den, man kan sove i den, og man kan tute høyt i fløyta, men man kommer ikke så langt hvis veien ikke er bygd. Slik er det med likestillingspolitikken også. Det handler om å lage en struktur, en vei, ut i livet, ut i landet, slik at politikken kan nå mennesker – ikke om bare å sitte inne og tute i fløyta.

Karin Andersen (SV) [14:32:48]: Jeg vil oppfordre Stortinget til å stemme for forslag nr. 60, fra Venstre. Det handler om at regjeringen skal innføre en tredje kjønnskategori. Det er det på tide at vi gjør. Jeg tror dessverre kanskje ikke stortingsflertallet er modent, men det vil bli slik

som det har vært når vi har kjempet for likestilling, for kvinner, likestilling for mennesker med funksjonsnedsettelser, likestilling for mennesker som er homofile, rett til å gifte seg – alt dette har man måttet presse fram politisk. Så jeg vil takke Venstre for forslaget. Det er helt nødvendig og riktig å gjøre dette, og det er ikke det minste farlig heller, slik som noen har trodd når vi har snakket om likestilling før, eller når vi har snakket om at homofile skal ha rett til å gifte seg og være likestilt i samfunnet. Det er helt ufarlig. Samfunnet blir faktisk bedre av det. Flere får det bra, så dette må vi gjøre.

Så hører jeg flere snakke om at det er ikke tiltak vi trenger, det er holdninger som må endres. Det er riktig. Holdninger må også endres. Det er veldig viktig. Hvor er det holdninger skapes? Jo, holdninger skapes f.eks. hjemme. Hvem er det som tar seg av barn? Hvem gjør tingene hjemme? Hvem er det viktigst at går på jobben og jobber overtid og ikke kan ta ut pappaperm? Jeg vet at pappaperm har den viktige bivirkningen at fedre og barn finner ut av hvordan de skal ordne hverdagen sin sammen. Fedre blir likestilte omsorgspersoner, og det gjør noe med likestillingen framover for den framvoksende generasjonen.

Noe annet som vi blir veldig påvirket av, er reklame- og underholdningsbransjen. Der må jeg si at det virkelig har gått bakover, for der har det blitt veldig gammeldagse kjønnsroller og kjønnsstereotyper, i veldig mye av reklame- og underholdningsbransjen.

Så er det helt riktig at man kan ønske å bli hjernekirurg eller oljeingeniør om man danser rundt i prinsessekjole. Det vet jeg også at man kan. Men det er veldig mange kjønns spesifikke leker, veldig mye kjønns spesifikke reklame som peker inn mot gamle kjønnsrollemønstre, og som overhodet ikke hadde gått an å selge da jeg hadde små unger på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet. Da var vi bevisste på at dette gjorde noe med holdningene, og nå er vi tilbake igjen i veldig gammeldagse kjønnsrollemønstre som jeg er helt sikker på at påvirker oss ganske mye og ganske mye mer enn det vi tenker over, for det blir inn umerkelig.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:36:05]: Jeg tar ordet fordi representanten Heidi Nordby Lunde anklaget Kristelig Folkeparti for å stille seg bak det partiet som svartmalte denne meldingen aller mest, heller enn å stille seg bak de partiene som lojalt stiller opp for Kristelig Folkeparti. Det er selvfølgelig ikke det denne saken handler om. Kristelig Folkeparti har ikke brukt denne saken til å skifte side. La meg være tydelig på en ting: Denne meldingen er ikke ført i pennen av Kristelig Folkeparti. Denne meldingen er ikke arbeidet med på en sånn måte at vi er blitt invitert til å komme med innspill. Dette er regjeringspartienes melding, og vi har selvfølgelig sett på det som en invitasjon til å komme med innspill basert på Kristelig Folkepartis likestillingspolitikk. Dette handler ikke om å stille seg på den ene eller den andre siden, men vi har selvfølgelig benyttet anledningen, som det stolte likestillingspartiet vi er, til å fremme forslag, stille oss bak forslag som vi er helt enig i. Ingen må bli overrasket over at Kristelig Folkeparti er offensiv hva gjelder likestillingspolitikk.

Marie Simonsen har fått det med seg. I gårsdagens kronikk i Dagbladet hadde hun et historisk tilbakeblikk på Kristelig Folkepartis likestillingspolitikk. Derfor må det ikke overraske representanter fra Høyre og Fremskrittspartiet at Kristelig Folkeparti også er offensiv i denne saken – det skulle bare mangle. Hadde vi ikke vært det, hadde ikke Kristelig Folkeparti gjort jobben sin.

Jeg hadde behov for å understreke det, for det har blitt litt mye fokus på det å velge side. For Kristelig Folkeparti handler det ikke om det. Vi står meget trygt på egne ben hva gjelder likestillingspolitikk, og for oss handler det om å fremme en kristendemokratisk sentrumspolitikk hvor vi tar utgangspunkt i at likestilling handler om menneskeverdbegrepet. Der tar vi vårt utgangspunkt.

Anette Trettebergstuen (A) [14:38:48]: Som flere talere har vært inne på, har representantene fra regjeringspartiene i dag gjort et komisk forsøk på å ri to hester i denne debatten. Det fungerer ikke. Man kan ikke være motstandere av de forslagene opposisjonen legger på bordet og kalle dem byråkratiske og radikale, for så å påstå at de egentlig slår inn åpne dører. Jeg synes det hadde vært fint om regjeringspartiene kunne vært ærlige og innrømme at de ikke ønsker en mer kraftfull likestillingspolitikk. Det er en ærlig sak. Det er en stor ideologisk forskjell mellom regjeringspartiene og opposisjonen. Det har folk flest sett at de har bevist hver eneste dag i to år. Istedenfor smykker man seg med statistikker fra Aftenposten. Ja takk, den Aftenposten-saken viser tydelig én ting, og det er at det vi har bygd opp gjennom mange tiår, ikke lar seg rive ned over natten – heldigvis ikke. Mange av de likestillingsgrepene vi tok gjennom de åtte rød-grønne årene vi styrte, har fortsatt effekt. Derfor ser vi ikke umiddelbart utslag på alle statistikker av at vi har fått en bakstreversk blå-blå regjering.

Det vi ser, og det som er alvorlig, er at på veldig mange områder har den gode utviklingen snudd, og det er all grunn til å frykte tilbakegang på ytterligere områder så lenge den blå-blå regjeringen får fortsette. Og vi vet at vi har mer i vente. Horne har selv varslet ytterligere angrep på pappakvoten, og vi vet at det kommer svekkelser og avviklinger med hensyn til likestillingsloven.

Dagen i dag er en god dag for alle som er opptatt av likestilling, men det er en trist dag for regjeringspartiene, som nok en gang er avslørt som tafatte og står igjen med en blind, ideologisk tro på at alt går av seg selv.

Jeg har fått hjelp av noen dyktige byråkrater her på Stortinget til å omformulere noen av våre forslag som var litt klønete formulert. Jeg skal ta opp de forslagene i innstillingen som Arbeiderpartiet fremmer, med unntak av forslagene nr. 12 og 13, og det er av den grunn at Senterpartiet har de samme forslagene, men de lyder bedre. Men det er ordendringer i noen av forslagene, og jeg er blitt bedt om å lese opp hva de endringene går ut på.

Forslag nr. 7 skal lyde som følger:

«Stortinget ber regjeringen forplikte skoler til å arbeide mot seksuell trakassering og fremme forslag om å ta dette inn som et krav i opplæringsloven.»

Forslag nr. 17:

«Stortinget ber regjeringen styrke det kommunale

krisesentertilbudet og fremme forslag om en ny forskriftshjemmel i krisesenterloven slik at innhold og kvalitet i kommunenes krisesentertilbud kan reguleres bedre.»

Forslag nr. 26:

«Stortinget ber regjeringen øke støtten til de frivillige organisasjonene på likestillingsfeltet i forslag til statsbudsjett for 2017.»

Forslag nr. 29:

«Stortinget ber regjeringen styrke bevilgningen til Likestillings- og diskrimineringsombudet og -nemnda i forslag til budsjett for 2017.»

Forslag nr. 38:

«Stortinget ber regjeringen øke bevilgningene til organisasjonene som arbeider mot mobbing og diskriminering, i forslag til statsbudsjett for 2017.»

Forslag nr. 30:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjenopprette den årlige heltidspotten til lokale forsøk og tiltak for heltidskultur, som regjeringen Stoltenberg II innførte over Arbeidsdepartementets budsjett.»

Presidenten: Da har representanten Anette Trettebergstuen tatt opp de forslagene hun refererte til, med de forandringene hun også refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [14:42:42]: Det er i hvert fall ikke tvil om at det ikke er noe i veien med engasjementet i denne debatten. Og det er definitivt en kjempeviktig debatt.

Men jeg begynner å lure på om en del representanter ikke hører etter hva som blir sagt fra denne talerstolen. Når man kan gå opp her og si at det ikke er noen som har snakket om forslag til hva man skal gjøre, og hvilke tiltak man skal sette i verk, så har i hvert fall jeg hørt mange som har vært oppe på denne talerstolen og snakket om flere av de tiltakene. Og siden jeg ikke fikk tid i mitt forrige innlegg, skal jeg ta et par eksempler til. Jeg synes at det å sørge for bedre forebyggende diagnostikk, behandling og mestring av sykdommer som fører til langvarige sykemeldinger og uførhet blant kvinner, er viktig, og der har regjeringen satt i gang tiltak. Å etablere et gratis opphengingsprogram for vaksine mot humant papillomavirus for alle jenter opptil 26 år er et viktig tiltak. Å sørge for tiltak mot eldre kvinners helseutfordringer er et viktig tiltak. Å sørge for at kjønnsperspektivet blir bedre integrert i beslutningsprosessene og den praktiske helsetjenesteutøvelsen, er viktig.

Jeg har også hørt mange – også rød-grønne politikere, spesielt fra Arbeiderpartiet – som har vært på denne talerstolen og snakket varmt om at vi må gjøre noe med uønsket deltid. Da har jeg lyst til å sende utfordringen tilbake: Det er over 200 ordførere fra Arbeiderpartiet nå, og det er fullt mulig å gjøre noe med uønsket deltid i kommunene hvis man vil. Det er faktisk bare å sørge for å iverksette tiltak, noe mange kommuner som er styrt av Høyre og Fremskrittspartiet, har gjort – nemlig å gå inn i denne problematikken og gjøre noe med den – gjennomføre tiltak for dem som ikke ønsker å jobbe deltid, men som

ønsker å jobbe fulltid. Det er mulig hvis det er politisk vilje.

Så får man jo se hvordan det blir ute i kommunesektoren, med den politiske viljen og det engasjementet som er her. Min opplevelse er ikke at man har tenkt å ha flere heltidsstillinger. Min opplevelse er at man ønsker å kutte i pleie og omsorg, til tross for at det aldri er bevilget mer penger til pleie- og omsorgssektoren enn det er gjort de siste årene, nettopp for å gjøre noe med utfordringene innenfor denne sektoren. Jeg mener at det er interessant, og det er mange retoriske innlegg her. Men det er også noen som gjennomfører viktige tiltak. Innenfor både pleie- og omsorgssektoren og helsesektoren gjør faktisk regjeringen mange ting nettopp med tanke på å sørge for å bedre likestillingen.

Kjersti Toppe (Sp) [14:45:37]: Representanten Bård Hoksrud snakka vel om helse i eit likestillingsperspektiv, og det er flott. Eg har eit par kommentarar til det han tar opp.

Eg meiner tvert om at denne likestillingsmeldinga ikkje er god nok når det gjeld tiltak for å retta opp i skeivheiter som gjeld helse og kjønn. Senterpartiet har fremja fleire forslag om akkurat dette, bl.a. at vi treng ein ny NOU om kvinnehelse. Det er over 20 år sidan vi hadde den førre. Veldig mykje har utvikla seg på dei åra. Vi har eit forslag om å styrkja fødetilbodet og barselomsorga i kommunane – for meg òg ei veldig viktig likestillingssak.

Så snakka representanten Hoksrud om vaksine mot humant papillomavirus for jenter. Det er veldig bra, men dette er jo innført. Det som er det nye der, er at det òg må innførast eit gratis tilbod for gutar, for det er sterke faglege anbefalingar om at ein òg vil kunna førebyggja kreft hos gutar. Difor har vi eit forslag om det.

Så har vi trekt fram nokre store kvinnesjukdommar som er underprioriterte i helsevesenet i dag, nemleg inkontinens, lekkasjeproblematikk og beinskjørheit, osteoporose og brot, der handlingsplanen i dag er gått ut. I tillegg har vi eit forslag om å styrkja tilbodet til dei med alvorlege spiseforstyrningar, som gjeld begge kjønn, men veldig mange unge jenter har det – ein av dei mest alvorlege sjukdommane som er. Det er i alle fall eit bidrag til å løfta helseperspektivet i denne likestillingsmeldinga.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [14:47:53]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om å oppretthalde og styrkje dei åtte regionale statsarkiva som eigne institusjonar (Innst. 204 S (2015–2016), jf. Dokument 8:16 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til

5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Harberg (H) [14:48:39] (komiteens leder og ordfører for saken): Det oppsto en situasjon for en tid siden der Arkivverket ble omtalt av både media og noen enkeltpersoner på en slik måte at det ikke var rart at det oppsto en del usikkerhet hos oss politikere. Det er noe av bakgrunnen for dette forslaget som foreligger. Det har komiteen forståelse for. Oppfølgingen var at vi ba om en tilbakemelding fra departementet om hva dette var, og hvordan det ville bli forhandlet. Det fikk vi veldig godt svar på. For det første ble det slått fast at det skulle på plass en god prosess som involverte alle dem som skulle involveres. Det skulle være nøye oppfølging, og dersom denne jobben endte opp i omfattende og strukturelle endringer, ville det være en sak som Stortinget skulle ta stilling til. Det er et klart og greit svar, og den jobben vet jeg at man er i gang med. Ingenting tilsier at dette er en stortingssak per i dag.

Jeg har lyst til å takke komiteen for godt samarbeid, både for å samle inn informasjon og for konklusjonen etterpå. Komiteen står helt samlet om at dette ikke er noe som angår oss på Stortinget nå. Vi har tillit til at Arkivverket selv og i samarbeid med departement og politisk ledelse håndterer dette.

I tillegg er de forslagene som Senterpartiet delvis fremmer på nytt, og som de kommer med tilleggsforslag til i dag, upresise. Der bes det om at man skal opprettholde de regionale statsarkivene som egne institusjoner. De er jo ikke egne institusjoner, de er en del av Arkivverket. Da kan vi umulig opprettholde dem som egne institusjoner. Det er et feil utgangspunkt for hele saken. Videre vil det være helt urimelig, når de er i en prosess nå, at vi skulle gjøre vedtak, slik det er foreslått i forslagene fra Senterpartiet, om hvordan fordelingen av arbeidsoppgaver og delegering av arbeidsoppgaver skal være. Dette hører hjemme på et annet nivå. Derfor er det slik at komiteen avviser saken og ikke stiller seg bak forslagene.

Kjersti Toppe (Sp) [14:51:36]: Det var Senterpartiet som fremja dette Dokument 8-forslaget om å oppretthalde og styrkja dei åtte regionale statsarkiva som eigne institusjonar. I samband med arkivmeldinga slo Stortinget fast at eit nettverk av statsarkiv i regionane skal haldast oppe, og at vilkåra må leggjast til rette for at statsarkiva kan spela ei sentral rolle i etablering og drift av nye, integrerte løysingar. Statsarkiva skal ha kapasitet og nødvendig handlingsrom til å yta tilstrekkeleg innsats regionalt.

Vi såg oss nøydde til – heilt presist – å fremja eit forslag for Stortinget i haust. Riksarkivaren prøvde da å få gjennomført ei omorganisering av Arkivverket til ei felles organisatorisk eining, styrt frå Oslo. Forslaget innebar at dei åtte regionale institusjonane, statsarkiva, ville verta lagde

ned som egne institusjonar, og omlegginga skulle tre i kraft allereie frå nyttår. Det førte til eit brot med fagforeiningane, som sette foten ned for forslaget frå riksarkivaren.

I innstillinga seier komiteen at dei deler intensjonen i representantforslaget. Det er sjølv sagt positivt, og det er vi glade for. Så skriv komiteen at ein er tilfreds med at den politiske leiinga

«slår fast at regjeringa vil vurdere organiseringa av Arkivverket grundig, og at en eventuell omorganisering vil bli lagt frem for Stortinget på egnet måte.»

Den merknaaden er også god, men problemet er at komiteen i innstillinga berre har halde seg til svaret frå statsråden datert den 15. desember 2015, slik eg les merknaaden, og ikkje til det supplerande svaret frå statsråden datert den 29. februar 2016. I det supplerande svaret konkluderer statsråden med at regjeringa ikkje vil koma til Stortinget på eigna måte, at dette ikkje vil krevja ei lovending, og at Stortinget berre skal verta orientert om status for omorganiseringsprosessen. Det svaret frå statsråden er jo noko anna enn det som komiteen skriv i merknaaden. Difor er ikkje denne innstillinga eit svar på det som er utfordringa vår. Det er framleis veldig mykje usikkerheit om kva som eigentleg skjer, og kva Stortinget skal gripa inn i.

Framlegget til riksarkivaren til ny organisering, som er lagt ved vedlegg 2 i brevet datert 29. februar, inneber at geografisk inndeling vert erstatta med landsomfattande avdelingar med underliggjande seksjonar som skal vera uavhengige av geografi, og med krav om nasjonal leiar. Dei tilsette skal fordelast på desse seksjonane. Dette framlegget som kjem frå riksarkivaren, og som ligg som vedlegg til innstillinga, er nærmast heilt identisk med det som førte til brot med fagorganisasjonane før jul. Det einaste nye er at statsarkivaren skal få behalda tittelen sin, og at namnet «statsarkiv» framleis skal stå på bygningane. Oppgåvefordelinga i det opprinnelege forslaget står ved lag, og det skal framleis berre vera depot og brukartenester som skal vera representerte ved alle statsarkiva.

Senterpartiet fryktar for at det no er ei blankofullmakt til å gå i gang med det som alle var kritiske til før jul, og difor ser vi oss dessverre nøyde til å fremja forslaga i dag, for innstillinga er dessverre ikkje presis nok.

«Er ikkje omorganisering av Arkivverket ei intern sak for etaten?» – Det spurde høgskulelektor Gudmund Valderhaug i eit blogginnlegg nyleg. Han svarer at det er ikkje slik. Omorganisering av Arkivverket handlar ikkje berre om organisering av Arkivverket, men dette handlar om arkivpolitikk. Ei svekking av det regionale nivået som framlegget ber bod om, er også ei sterk svekking av arkivpolitikken i Noreg.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslag?

Kjersti Toppe (Sp) [14:56:39]: Ja, eg tar opp forslaga frå Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [14:57:03]: Først har jeg lyst til å takke komiteen for en veldig god og ryddig behandling av denne saken.

Gode arkiver er avgjørende for den daglige driften i virksomheter og organisasjoner. Når arkivene blir bevart slik at de blir tilgjengelig for bruk, er de i tillegg kilder til kunnskap og opplevelser.

Statsarkivene inngår i Arkivverket. Statsarkivene har delvis hatt likeartede oppgaver innenfor ulike geografiske ansvarsområder, men også oppgaver for hele landet. Statsarkivet i Bergen har f.eks. hatt ansvar for utvikling av digitalarkivet, som er en veldig populær nettbasert formidlingskanal med over fem millioner besøk i året. Statsarkivet i Stavanger har et nasjonalt ansvar for arkiv fra norsk olje- og gasssektor. Dette omfatter arkiv etter de største oljeselskapene, fagorganisasjoner, bransjeorganisasjoner og leverandørbedrifter på norsk sokkel.

Utgangspunktet for den saken vi drøfter i dag, er den igangsatte omstillingen i Arkivverket. Hvordan skal Arkivverket løse lovpålagte oppgaver på en best mulig måte? Hvordan skal Arkivverket organisere seg for å ivareta sitt samfunnsansvar slik at dokumenter som blir produsert i dag, blir tilgjengelig om flere hundre år? Fremtidens organisering må avspeile sektorens største utfordring, nemlig håndtering av digitalt skapte dokumenter. Hva skal så til for å gi bedre og mer effektive tjenester for Arkivverkets brukere, både offentlige virksomheter og befolkningen?

I budsjettet for 2016 opplyste Kulturdepartementet at Arkivverket var i gang med en større omstilling knyttet til arbeidsprosesser, kompetanse og organisering. Departementet foreslo 2 mill. kr. til omstillingsprosessen i Arkivverket. Min vurdering er at riksarkivaren har presentert en skisse som ivaretar både behovet for omstilling i etaten og ønsket om å opprettholde og styrke statsarkivene. Skal vi lykkes, må ansvar og oppgaver spesialiseres. Den enkelte statsarkivar får ansvar for ulike nasjonale fagområder. Én kan ha ansvar for digitalisering, en annen kan ha ansvar for tilsyn, mens en tredje kan ha det nasjonale ansvaret for depot. Det innebærer at flere oppgaver som i dag ivaretas av Riksarkivet, flyttes til statsarkivene. Det legges altså opp til en delegering fra Oslo til regionene. I tillegg skal alle statsarkivene fortsatt ivareta stedsavhengige tjenester, som bl.a. publikumsservice. Den skissen er helt i tråd og i samsvar med arkivmeldingen, som ble vedtatt her i Stortinget i 2012.

Den interne omstillingsprosessen i Arkivverket foregår i samsvar med kravene til medbestemmelse i Hovedavtalen i staten. Stortingskomiteens tilrådning gir et godt grunnlag for videreføring av Arkivverkets arbeid med forbedring av etatens organisering.

Etter vedtaket som blir fattet i dag, vil jeg be riksarkivaren om å gå videre med omorganiseringen, slik at riksarkivaren kan gjenoppta forhandlingene med de tillitsvalgte om en konkretisering av modellen. Forutsetningen er at statsarkivene skal beholdes og spesialiseres ved å få overført nasjonale oppgaver fra Riksarkivet. Det blir derfor feil det som representanten fra Senterpartiet hevder fra talerstolen, så det ønsker jeg at man oppklarer. Det stemmer altså ikke. Statsarkivene skal beholdes med sin egen

statsarkivar. Vi flytter oppgaver ut fra Oslo, ut i distrikterne. Det er viktig for regjeringen, og jeg opplever også at det er viktig for det store flertallet på Stortinget. Samtidig må man forstå at i en digital verden må man jobbe på en annen måte. At ansvar og oppgaver spesialiseres, er en del av utviklingen av samfunnet som man bare må ta følgene av.

Det er også riktig at jeg vil orientere Stortinget om status for Arkivverkets organisering i budsjettproposisjonen for 2017. Da vil jeg komme tilbake med en orientering.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [15:02:19]: Arkivspørsmål er viktig for alle, det er offentlig informasjon og på ein måte nasjonen sitt kollektive minne. Difor er organisering av arkivverket ei veldig vesentleg sak. Eg har eit par spørsmål, for i svaret frå statsråden den 29. februar er det vedlagt ei skisse til ny organisering, der statsarkivarane skal behalda tittelen og ein skal behalda ordet «statsarkiv». Men kan statsråden forklara kva som elles er forskjellen på denne skissa, som statsråden tilsynelatande går god for, og skissa frå før jul, som førte til brot med fagorganisasjonane?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [15:03:19]: De aktuelle oppgavene som vil bli overført til de enkelte statsarkivene, er som jeg nevnte, digitalisering, tilsyn, depot, brukertjenester og IT-tjenester, og det vil være opp til etaten, altså Riksarkivaren, også etter reglene om medbestemmelse, å spesifisere organisasjonsendringene nærmere. Derfor er jeg glad for at flertallet i Stortinget ser at det ikke er nasjonalforsamlingens oppgave å gå inn og detaljstyre slike prosesser. Plassering av nye oppgaver ved det enkelte statsarkiv skal bli avklart i disse forhandlingene. Det håper jeg at det er respekt for at nå skjer.

Kjersti Toppe (Sp) [15:04:06]: Eg registrerer at statsråden ikkje kan nemna nokon forskjell på det som no blir anbefalt, og det som var forslaget før jul. Men meiner statsråden då, viss ein skal ta denne skissa på alvor, at ein skal ha ein statsarkivar som står utan ansvar for det regionale tilbudet, at det er det som skal verta framtida for statsarkivaren, i og med at det elles skal vera ei slags «klinikkorganisering», som vi seier i helsevesenet? Kan statsråden forklara kva statsarkivaren skal ha ansvar for regionalt?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [15:05:00]: Statsarkivaren skal være leder for det enkelte statsarkiv. Jeg trodde ikke det var så vanskelig å forstå at det er det som ligger til grunn. Det har hele tiden vært kommunisert at hver enkelt statsarkivar skal lede sitt statsarkiv. Det er verken opp til meg som statsråd eller opp til Stortinget å gå inn og detaljstyre hvilke oppgaver som skal tillegges statsarkivaren og ikke. Det er nettopp det som skal bli avgjort i de videre forhandlingene – som jeg har respekt for, og som jeg også opplever at stortingskomiteen har respekt for. Det avgjørende er at vi har slått fast at statsarkivene vil bli styrket når de fra Riksarkivet får tilført nasjonale oppgaver, som blir flyttet ut av Oslo. Da

håper jeg at man ikke oppkonstruerer problemer som ikke eksisterer.

Kjersti Toppe (Sp) [15:06:06]: Det er vanskeleg å få svar på det eg spør om, men det er ein tredje ting som er antyda i denne prosessen, og som eg lurar på korleis statsråden stiller seg til. Det er antyda at ein òg skal ta i bruk betalingstenester i arkivverket. Dette er eit nytt prinsipp. I dag er slik offentlig informasjon gratis og skal vera lett tilgjengeleg for alle, det er litt av ideen bak. Kva er statsråden si vurdering av å innføra prinsippet om betalingstenester i arkivverket?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [15:06:59]: Siden det åpenbart var vanskelig å forstå hva jeg mente, må jeg gjenta for tredje gang at statsarkivarene skal lede hvert sitt statsarkiv, at vi flytter oppgaver ut fra Oslo, at vi legger spesielle tjenester til de ulike statsarkivene, slik at hvert statsarkiv får sitt spesialområde. Så må jeg bare presisere at etter reglene om medbestemmelse i forhandlingene med de ansattes representanter går verken jeg eller komiteen inn og detaljstyre hvordan det skal være. Det er det forhandlingene som vil avgjøre. Det ser jeg at alle på Stortinget har respekt for – bortsett fra Senterpartiet.

Kjersti Toppe (Sp) [15:08:03]: No svarte ikkje statsråden på spørsmålet om betalingstenester, så eg får ikkje brukt det siste svaret. Men sidan statsråden no svarte på noko anna, har eg eit oppfølgingsspørsmål til det òg. Eg kan ikkje forstå noko anna enn at det statsråden seier, må bety at den skissa, det vedlegget, som ligg ved saka her – som er ei klar skisse over organisering, leining og leiaransvar – har ikkje statsråden gitt si tilslutning til, det er ei skisse som førebels på ein måte lever sitt eige liv.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [15:08:50]: Jeg svarer på de spørsmålene jeg får, jeg, og om betalingstjenester har jeg også sagt til Stortinget at jeg vil komme tilbake i budsjettet og orientere nærmere om prosessen og om resultatet av forhandlingene. For endringene som gjøres, er det ikke nødvendig med noen lovendring, for det er i tråd med arkivmeldingen, som Stortinget vedtok med et bredt politisk flertall. Det betyr at arkivverket skal forhandle videre ut fra den skissen som nå foreligger. Jeg er trygg på at de vil finne gode løsninger innenfor de rammene som foreligger – og med de klare føringene om at statsarkivene skal spesialiseres, at de skal være en egen enhet innenfor arkivverket.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Gerd Eli Berge (Sp) [15:10:09]: Riksarkivet, Samisk arkiv og dei åtte regionale statsarkiva i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø er forvaltarar av den felles historia vår. Det er gjennom innsamling, arkivering og bruk i forskning og annan offentlig samanheng at fortida blir verkeleg for oss, blir til historie, er kulturberande og identitetsskapande.

For tre år sidan, i 2013, slo Stortinget fast ved behand-

linga av arkivmeldinga at det overordna målet for arkivpolitikken var å sikra arkiv som har stor kulturell verdi eller forskingsverdi, eller som inneheld viktig rettsleg dokumentasjon og forvaltingsdokumentasjon. Arkiva skal vera tilgjengelege for publikum over heile landet, og materialet skal arkiverast etter faglege kriterium, uavhengig av kvar det er skapt.

Stortinget ville styrkja dei regionale statsarkiva. Statsarkiva har regional kompetanse, og tillit er av stor betydning for å kunna utøva arkivfaget. Ein må kjenna ein region for å vita kva som finst av materiale, og kva som bør prioriterast. Ein må ha tillit for å bli oppsøkt og for at arkiv skal bli utleverte.

Senterpartiet meiner det er det motsette av styrking av statsarkiva og deira regionale funksjon som skjer i den omorganiseringa som Riksarkivaren har varsla. Forslaget frå Riksarkivaren om å omorganisera arkivdelen til ei felles organisatorisk eining styrt frå Oslo har møtt stor motstand frå eit breitt fagmiljø og møter stor motstand i Arkivverket. Den tidlegare riksarkivaren har åtvare mot ei slik omlegging. Historikarar på universitets- og høgskulenivå har også åtvare mot forslaget, og juristar som brukar arkivet i arbeidet sitt, er bekymra for å få dårlegare tenester.

Den foreslåtte omorganiseringa kan bli den største organisatoriske endringa i Statsarkivet si 166 år gamle historie. Stiftsarkivet i Trondheim blei oppretta som det første i 1850. Tromsø var sist ute, i 1987.

Senterpartiet er ikkje roa av dei opplysningane som er komne når det gjeld framtidig organisering. Me er uroa for at dette kan bli ei organisering som skjer meir i det skjulte, som har konsekvensen at ho ikkje går føre seg i ein open prosess.

Organiseringa av Arkivverket er ei stor og viktig sak. Difor beklagar Senterpartiet at statsråden førebels ikkje har vore villig til å leggja saka fram for Stortinget. Senterpartiet foreslår difor å halda fast på forslaga sine, som er lagde fram.

Svein Harberg (H) [15:13:30]: Bare et par oppklaringer og presiseringer:

Representanten Toppe var redd komiteen ikke hadde fått med seg alt som hadde skjedd i saken. Jeg kan bekrefte at både komitéleder og komité har fått med seg alle brev fra statsråden, vi har hatt møter med interessegrupper fra flere steder i landet – som riktignok ble færre etter hvert som de ble kjent med innholdet i saken – vi har hatt møte med Arkivverket selv og har hatt god dialog med statsråden. Vi er godt oppdatert når vi sier akkurat det vi sier i denne saken.

Det underlige er at det kommer forslag på bordet i salen i dag som griper rett inn i en prosess i en statlig etat som er i prosess, som skal involvere de tillitsvalgte, og som skal ha en runde med dem. Vi kan selvfølgelig ikke begynne å styre på den måten. Komiteen skrev at de var enig i intensjonen. Vi har fått bekreftet også her i dag at det er det som ligger i det som nå skjer.

Det er en styrking av de regionale statsarkivene å tilføre dem oppgaver og mulighet for å bygge kompetansemiljøer. Det er en styrking av de regionale statsarkivene å gjøre hele Arkivverket å jour i forhold til den hverdagen vi lever i nå,

f.eks. å være på høyden når det gjelder digitalisering. Ikke å gjøre disse tingene ville medført at de mistet mulighet til å følge med på det de skulle følge med på, og statsarkivene ville kommet svekket ut av det.

Hvis det mot formodning skulle dukke opp en helt annen organisering av statsarkivene enn det vi nå snakker om, er jeg helt sikker på at statsråden vil følge det opp – jeg kan i hvert fall love at jeg skal følge det opp overfor statsråden.

Kjersti Toppe (Sp) [15:15:48]: Eg lurar på om komiteen i innstillinga i det heile har vurdert det siste brevet frå statsråden. Når representanten Harberg seier at dei har gjort det, så trur eg dei på det, men då synest eg at det nesten er endå større grunn til å kritisera innstillinga, for det er uvisst for ein lesar av innstillinga kva komiteen eigentleg meiner om det framlegget til omorganisering som ligg til grunn i det andre brevet til komiteen.

Saksordføraren meiner at vi ikkje kan gripa inn i prosessen. Då er vi ganske ueinige. Organisering av Arkivverket har Stortinget allereie sagt ein god del om i arkivmeldinga. Det er ikkje likegyldig kva organisasjon vi snakkar om. Det er ikkje ei intern omorganisering vi snakkar om. Organisering av Arkivverket er arkivpolitikk.

Når det her er vist til at komiteen er tilfreds med at regjeringa skal vurderer organiseringa grundig, er det i motsetnad til det som vert sagt om at dette er ikkje noko som ein politisk går inn og gjer. Så her er det veldig villeiande signal om kva storting og regjering skal meina noko om og ikkje.

Senterpartiet er tydelege på kva vi meiner ei organisering av Arkivverket skal vera, i tråd med det som var fleirtalet sitt syn då vi behandla arkivmeldinga. Det som no vert veldig påfallande, er at komiteen skriv at dette skal leggjast fram for Stortinget. Det sa statsråden i det første svaret, men den nye statsråden sa at dette skulle Stortinget berre verta orientert om. Eg kan ikkje gjera noko anna i denne saka enn å stå på det som er Senterpartiet sin politikk, og vi fremjar forslag om det. Eg registrerer at det er veldig mange parti som ikkje tar ordet og ikkje ønskjer denne debatten, og det må eg berre akseptere, men vi fremjar iallfall dei fire forslaga som vi har lagt inn som lause forslag. Det er dei to som har lege i innstillinga heile tida, og det er to nye.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [15:18:49]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Iselin Nybø, Abid Q. Raja og Sveinung Rotevatn om en helhetlig tros- og livssynspolitikk (Innst. 220 S (2015–2016), jf. Dokument 8:25 S (2015–2016))

Tone Merete Sønsterud (A) [15:19:16] (ordfører for saken): På vegne av komiteen legger jeg fram en en-

stemmig innstilling, og jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Vi ser fram til at det nå skal utarbeides en stortingsmelding om en helhetlig politikk for tros- og livssynsfeltet i Norge.

Stoltenberg II-regjeringa satte ned Stålsett-utvalget, og de leverte sin NOU med navnet «Det livssyns åpne samfunn» 7. januar 2013. Utvalget formulerte noen grunnleggende prinsipper som det er verdt å merke seg når den framtidige politikken på området nå skal nedfelles i nye dokumenter. De nevnte bl.a. at tros- og livssynsfriheten skal beskyttes for alle, at den enkeltes tros- og livssynspraksis ikke må krenke andres rettigheter og friheter, at staten ikke må utsette noen for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling på grunn av deres tro eller livssyn, og at det må legges aktivt til rette for at alle skal kunne utøve sin tro.

De påpekte viktigheten av at de som mottar statlig støtte, må vise vilje til åpenhet, at man viser annet tros- og livssyn den samme respekt som en selv forventer og nyter godt av, og at vi bør akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom. Utvalget påpekte at staten bør tilstrebe at enhver borger – i prinsippet og i rimelig praksis – får samme grad av støtte til sin tros- og livssynsutøvelse.

Komiteen mener at dette er noen viktige innspill, som må være en del av stortingsmeldingen, men understreker at Den norske kirke både historisk og kulturelt står i en særstilling, at det i Grunnloven slås fast at den «forblir» – eller som det nå heter, «forblir» – Norges folkekirke, at den har krav på både nasjonal og lokal tilstedeværelse på en helt annen måte enn det som gjelder andre trossamfunn, og at den har en rolle og plikter som de andre ikke pålegges.

Komiteen har også påpekt at Kulturutredningen 2014 kan være relevant som bakgrunn for stortingsmeldingen fordi den berører tema som minoriteter, fellesskap, ytringsfrihet og kulturelt mangfold.

Så er det viktig at en framtidig tros- og livssynspolitikk i sin utforming må vurderes opp mot sentrale fellesverdier som demokrati, ikke-diskriminering, likestilling, menneskerettigheter og at vi er en rettsstat.

Komiteen er glad for at regjeringa nå endelig tar tak i dette, og som sagt innledningsvis, ser vi fram til at det skal legges fram en melding for Stortinget.

Iselin Nybø (V) [15:22:08]: Dette er ikke en sak som i dag skaper noen særlig debatt i denne salen. Det er av to grunner: for det første fordi en enstemmig komité står bak innstillingen, for det andre fordi denne debatten ikke skal foregå her og nå – i dag – men der ute i tiden som kommer.

Som forslagsstiller er jeg veldig glad for at statsråden tok ballen så raskt og var så offensiv og sa ja, dette høres ut som en god idé, dette har jeg lyst til å være med på, dette har jeg lyst til å legge fram en stortingsmelding om. Jeg er like glad for at resten av komiteen også syntes dette var en god idé, og jeg synes saksordføreren har redegjort godt for saken.

Vi lever i et mangfoldig samfunn. Vi lever i en tid med

store endringer. Med jevne eller ujevne mellomrom har vi debatter om én og én ting som angår dette området. Det er på tide at vi løfter blikket litt og ser dette i en helhet. Jeg ser fram til debatten som kommer framover.

Jeg synes statsråden har lagt opp til noe litt spennende. Hun har gitt uttrykk for at hun ønsker å inkludere mest mulig folk, for dette er ikke en stortingsmelding som kan skrives på statsrådets kontor. Dette er en stortingsmelding som må involvere folk, den må involvere dem det angår. Flere stemmer må høres enn bare stemmene til oss som sitter her inne, og stemmene til dem som jobber for statsråden.

Nok en gang takk til saksordføreren, til komiteen og til statsråden for at de var så positive til forslaget vårt. Dette blir en spennende sak å følge framover.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [15:24:01]: Jeg vil også takke saksordføreren for en fin redegjørelse for komiteens arbeid. Jeg vil særlig takke Venstre for å ha kommet med forslaget. Venstre tok et veldig godt initiativ til en samtale, ikke minst i Stortinget, om tros- og livssynspolitikk.

Regjeringen ønsker en bred og involverende debatt om tros- og livssynsspørsmål, fordi vi som fellesskap må ha eierskap til tros- og livssynspolitikken. Som mange i salen vet, har vi signalisert at vi vil igangsette et arbeid med stortingsmeldingen om en helhetlig tros- og livssynspolitikk på en litt annen måte, som representanten Nybø helt riktig var inne på.

Jeg tror også at like viktig som skrivingen av stortingsmeldingen og vedtaket i Stortinget, er prosessen fram dit. Hvordan kan vi ha en offentlig, god samtale, satt inn i et større perspektiv enn kun knyttet til enkelthendelser? Utfordringen Norge og Europa nå står midt oppe i, særlig med hensyn til migrasjon, er å utvide konteksten og kompleksiteten også i tros- og livssynsspørsmål. Derfor trenger vi et nytt veikart for kultur- og religionsmøter. Det håper jeg alle partiene på Stortinget ønsker å bidra til.

I sin innstilling viser komiteen til flere utredninger som er foretatt, og jeg ønsker å ta med dem i det videre arbeidet. Jeg håper vi får en debatt som legger til rette for et samfunn der tro og livssyn har en naturlig plass og kan hjelpe oss til å finne tjenlige og praktiske løsninger når vi møter gamle og nye utfordringer på tros- og livssynsfeltet. Disse utfordringene handler ofte om likebehandling og likeverdighet i møte med tros- og livssynsmessige behov, f.eks. når det gjelder religiøse symboler i det offentlige rom, tro og livssyn i skolen og religiøs betjening i offentlige institusjoner.

Jeg vil avslutte med å si at jeg ser fram til den gode offentlige samtalen som vi skal ha rundt disse spørsmålene, og jeg håper Stortinget kan bidra til en god prosess rundt dette. Så håper jeg at komitébehandlingen som har vært til nå, er starten på et veldig godt samarbeid mellom alle partier som er representert på Stortinget. Jeg tror det er et godt utgangspunkt for at vi står godt rustet til å ta en debatt på en åpen, bevisst og respektfull måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:27:24]

Debatt om klima- og miljøministerens redegjørelse om oppfølging av Paris-avtalen

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 12. april 2016)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalspersoner og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ola Elvestuen (V) [15:28:12] (komiteens leder): Først vil jeg takke statsråden for en god redegjørelse.

Det er mot et alvorlig bakteppe vi har denne diskusjonen. Uten handling står verden overfor en katastrofal, global oppvarming, med påfølgende klimaendringer. Vi må handle nå!

Det er vanskelig å overvurdere betydningen av Paris-avtalen som ble undertegnet før jul. Jeg tror også at mange av dem som var i Paris, ble overrasket over at vi fikk en sterkere avtale enn de fleste hadde forventet på forhånd, og som var sterkere enn man hadde forventet etter mange år med diskusjon og forhandlinger uten å komme fram til en internasjonal avtale.

Ikke bare sier avtalen at vi skal strekke oss mot et 2-gradersmål – nei, vi skal godt under et 2-gradersmål. En samlet verden har forpliktet seg til å strekke seg mot 1,5 grader. Da er det viktig å påpeke forskjellen mellom å ha et 2-gradersmål og å ha et mål om å strekke seg mot 1,5 grader. Det innebærer ikke bare at vi må ha et negativt utslipp globalt på midten og på slutten av dette århundret, men også at vi må ha et negativt utslipp globalt 10–20 år tidligere. Det krever en enorm innsats å kunne strekke seg mot 1,5 grader.

Da er det viktige med Paris-avtalen at når den er underskrevet, er det en nedena- og opp-prosess. Nå er det hvert enkelt land, hver enkelt lokal myndighet, bedrifter, organisasjoner og samarbeidende land som har ansvaret for gjennomføringen av avtalen. Derfor er det også helt betimelig at vi har denne diskusjonen i Stortinget nå. Nå er det opp til oss å lede an i å redusere utslipp i Norge og bidra til utslippsreduksjoner internasjonalt.

Stortinget har tidligere vedtatt at vi ønsker å gjøre dette i et samarbeid med EU, og da med et mål om 40 pst. utslippsreduksjon innen 2030. Det vi vet om den forpliktelsen, er at EU vil at innenfor EU skal utslippene reduseres med 43 pst. innenfor kvotepliktig sektor, og vi vil få tildelt en reduksjonsforpliktelse for ikke-kvotepliktig sektor. Det vil være en prosess før dette er på plass, og da er det viktig at vi kommer i gang med utslippsreduksjonene nå.

For Venstre er det viktig å legge til grunn at målet og forpliktelsen er en 40 pst. reduksjon, at det er en 40 pst. re-

duksjon innen 2030 vi forholder oss til, inntil man eventuelt har en enighet med EU om noe annet.

Det er også viktig å legge til grunn at selv om vi skal ha en enighet med EU, kan Norge ha egne målsettinger som går utover de målene vi legger opp til sammen med EU. Vi har klimaforliket, som sier at vi skal ned til 47 mill. tonn innen 2020. Det er vanskelig, men fortsatt mulig, og det er grunnlaget for at vi må gjøre mye mer og gjøre det raskere enn som så.

Statsråden redegjør for mange trender internasjonalt på klimaområdet. Det er bl.a. en utvikling innenfor energisektoren, hvor man får billigere solceller. Det skjer mye positivt. Statsråden redegjør også for mye av det regjeringen jobber med på bakgrunn av vedtak i Stortinget. Men vi må forvente mer. Regjeringen skal ikke kun gjøre det Stortinget ber dem om. De må ha en egen drivkraft og ikke bare leve på det som både Venstre og Kristelig Folkeparti er med på å få til i samarbeid med regjeringen, spesielt innenfor det budsjett samarbeidet vi har. Vi trenger en helt annen systematikk i arbeidet.

Vi har i dag oljemeldinger som ikke forholder seg til målsettingene i Paris-avtalen. Vi har Nasjonal transportplan, som bare delvis forholder seg til Paris-avtalen. Vi har også mange andre meldinger og enkeltvedtak som ikke forholder seg til Paris-avtalen. Det vi må få på plass, er en annen systematikk. Vi vet i stor grad hva som må gjøres: Det må kun selges nullutslippskjøretøyer i 2025. Tungtransporten må være fossilfri innen 2030. Og Norge må ta en ledende rolle internasjonalt for å oppfylle Paris-avtalen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [15:33:30]: Takk til komitélederen for et godt innlegg.

Arbeiderpartiet deler hans analyser av hva som skjedde i Paris, viktigheten av det, men også at nå er det opp til oss selv, nå er det hvert enkelt land som må følge opp. For vår del betyr det at det er vi som må følge opp her hjemme i Norge.

Statsråden og regjeringen har så langt pekt på EU og sagt at vi skal vente på EU og vente på en avtale, som de antyder kan komme i slutten av 2017. Mitt enkle spørsmål til Elvestuen er om Venstre er fornøyd med de signalene som er kommet fra regjeringshold, eller om de mener at vi allerede nå bør sette våre egne målsettinger.

Ola Elvestuen (V) [15:34:11]: Vi har en egen målsetting. Den viktigste målsettingen, som også er en del av Paris-avtalen, dreier seg om det vi gjør fram mot 2020. Vi skal ned til 47 mill. tonn innen 2020. Det er fryktelig vanskelig, for vi er sent ute, men det er fortsatt mulig. Det er det som er drivkraften i det daglige arbeidet vårt, både i budsjettarbeidet og i det daglige arbeidet i Stortinget.

Så må vi ha en prosess med EU. Som jeg også sa i mitt innlegg – inntil vi får fastslått den forpliktelsen som Norge skal ha, i samarbeid med EU, må vi legge til grunn at vi må planlegge for at vi skal ha 40 pst. reduksjon også i ikke-kvotepliktig sektor fram mot 2030. Det som er avgjørende, er at vi må ha enkelttiltak nå, og så må vi sette i gang,

også i ulike organisasjoner, med den nødvendige overordnede planleggingen for å få et system på klimaarbeidet som peker framover mot 2030. Nå er det altfor mange enkeltvedtak, og det er altfor lite systematikk i den jobben vi gjør.

Åsmund Aukrust (A) [15:35:13]: Jeg er enig i det Elvestuen sier. Det er veldig mange enkelttiltak, og det er veldig mange klimadebatter i Norge og i Stortinget. Nesten hver uke er det en eller annen klimasak. I komiteen vår har vi nå nærmere 40 saker som ligger til behandling. Jeg tror at mye av grunnen til det er at regjeringen ikke legger fram noe. Derfor blir det litt fragmentert – hvert parti kommer med sine forslag.

Mener komitélederen at det hadde vært en fordel om regjeringen la fram en klimamelding i løpet av denne perioden med et systematisert arbeid om hva Norge bør gjøre i klimaspørsmålet?

Ola Elvestuen (V) [15:35:46]: Ja, det er viktig at regjeringen nå ikke bare jobber med vedtak som vi fatter i Stortinget, men at den også tar egne initiativ.

I dag er veldig mye av det vi gjør, basert på budsjett-enigheten vi har hatt i denne perioden. Det er ingen tvil om at i Venstre er vi fornøyd med at det er mye av det vi har fått igjennom, som så blir politikk i etterkant.

Jeg tror det er riktig å ha en samordning med EU. Fra vår side mener vi også at det ikke bare handler om å ha en bilateral avtale. Jeg tror det er riktigere å få dette også inn i et EØS-rammeverk, sånn at vi får et helt annet virkemiddelapparat for å gjennomføre politikken etter at vi har fått på plass avtalen. Jeg tror det som er viktig her, er at budsjettene, alle enkeltsakene, meldingen som nå kommer, forholder seg til målsettingen mot 2030, at vi skal 40 pst. ned. Det er det som gjelder inntil en eventuelt får en annen enighet med EU.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Terje Aasland (A) [15:36:55]: La meg aller først benytte anledningen til å takke klima- og miljøministeren for redegjørelsen, men etter å ha hørt redegjørelsen er det to ikke helt uvesentlige spørsmål som står ubesvart: Hva vil avtalen bety for Norge? Og: Hvilke tiltak mener regjeringen bør iverksettes for at vi skal nå de forpliktelsene som følger av avtalen?

Redegjørelsen ga ingen svar og heller ingen anvisninger for akkurat det, og vi ser nå også at regjeringen helt bevisst bruker enigheten som var i Stortinget for å slutte seg til EUs klimarammeverk, som en unnskyldning for ikke å komme med tiltak. Debatten på tirsdag var en veldig god understreking av akkurat det. Regjeringens manglende vilje – og evne – til å ta initiativ og konkretisere konsekvensene av avtalen er urovekkende.

Det er åpenbart slik at klima- og miljøministeren har abdisert i klimaspørsmålet. Jeg skrev før redegjørelsen at klima- og miljøministeren er mer lojal mot EU enn mot klimaet. Redegjørelsen bekreftet påstanden. Vi må derfor gjøre klimaarbeidet i Stortinget dersom vi skal lykkes med

å bringe utslippene ned. Arbeiderpartiet var forberedt på dette og foreslo allerede i februar en rekke forslag. Vi har fremmet forslag om en utslippsfri transportsektor hvor vi bl.a. mener det er riktig å slå fast at allerede fra 2030 skal ikke nye biler med klimagassutslipp selges. Vi har foreslått konkrete tiltak for å nå et mål om null- og lavutslippsløsninger i alle industrigrener, slik at vi kan vinne grønn konkurransekraft. Vi har kommet med forslag om å få til null- og lavutslippsløsninger til sjøs. Vi har foreslått en prosess for å få til klimamål i landbrukssektoren. Vi har foreslått flere punkter om hva den sirkulære økonomien bør inneholde. Vi har foreslått et betydelig løft for klimaforskningen nasjonalt og globalt. Vi har foreslått føringer for å sikre et sterkt internasjonalt engasjement. Og vi har foreslått å få etablert styringsmekanismer for å kontrollere de ulike sektorenes utslipp. Dette er noen eksempler på forslag som faktisk må gjennomføres nå. Paris-avtalen krever handling, slik representanten Elvestuen sa. Vi kan ikke – og trenger ikke – vente på EU.

Som statsråden selv påpekte i sin redegjørelse – «gjennomføringen av Paris-avtalen skal skje på nasjonalt nivå». Det betyr at det haster med konkrete tiltak nasjonalt, slik at vi reelt sett har en sjanse for å nå de utslippsmålene vi skal i 2030.

Da Stortinget sluttet seg til EUs klimarammeverk, støttet Arbeiderpartiet et forslag om at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget etter Paris-møtet og før sommeren 2016 med en plan for nasjonale utslippsreduksjoner fram til 2030. Med de erfaringene vi nå har, og med en passiv og fraværende regjering i klimaspørsmålet, skulle dette forslaget selvfølgelig vært vedtatt. Den gang sa regjeringen at avtalen med EU skulle komme i løpet av 2016. Nå sier statsråden i redegjørelsen at dette kan skje tidligst i 2017 – i slutten av 2017. Det er først etter neste stortingsvalg. Erna Solberg sa i sin beskyttelse av tidligere klima- og miljøminister Sundtoft at det er «tøffere å stå på for klimaet i en regjering hvor noen ikke er så opptatt av det». Det sier vel alt. Fravær av handlekraft er ikke så rart, all den tid Fremskrittspartiet sitter i regjering.

Vi ser nå konsekvensen av at klima ikke var en av de åtte sakene regjeringen valgte å prioritere da de tiltrådte. Slik er det ennå. Til tross for Paris-avtalen er ikke klimasaken en prioritert sak for regjeringen. Kun én sak har regjeringen fremmet om klima i løpet av to og et halvt år, og den saken bruker de nå aktivt som et skjold og som en unnskyldning for ikke å gjøre noe – ingenting. Klimaspørsmålet må ligge som en ramme omkring all politikk. Klima er en sak som påkaller konkret handling og politisk lederskap, og det er et faktum at det er større klimaenighet i Stortinget enn i regjeringen. Derfor blir det nå helt avgjørende viktig at Stortinget gjør den jobben som regjeringen ikke vil gjøre. Arbeiderpartiet er beredt til å ta ansvar og til å finne gode og brede løsninger i Stortinget både med og uten regjeringens velsignelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tina Bru (H) [15:41:56]: Representanten Aasland bruker store ord om viktigheten av å handle i klimaspør-

målet. Han etterlyser konkrete tiltak og klager på en regjering som gjør for lite. Men da regjeringen i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre fremmet et forslag om en klimaavgift på fly, hvem var det som ropte høyest da? Det var nettopp Arbeiderpartiet, som latterliggjorde forslaget, som mente det var helt hinsides, og som bruker store ord. Er ikke forurenser betaler-prinsippet et prinsipp som også ligger til grunn for Arbeiderpartiet? Hvorfor gå så høyt på banen og være imot noe slikt når vi vet at vi faktisk må legge et prinsipp til grunn om at det skal koste å forurense? Det er ingen som tar ansvar for flytrafikken internasjonalt, det er et krevende område. Ser ikke representanten verdien i at det skal koste litt å fly?

Terje Aasland (A) [15:42:45]: Tusen takk for spørsmålet.

Vi er veldig for avgifter, avgifter som faktisk virker, og avgifter som er rettet mot forbruk. Det å innføre en generell seteavgift innenfor flytrafikken er jo ikke konkret og målrettet, så det viser at det er utfordringer med den avgiftspolitikken regjeringen fører. Vi er for avgifter på forbruk, men ikke en generell flyseteavgift, slik som regjeringen vil gjennomføre.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [15:43:34]: Nå er ikke min oppgave å forsvare regjeringa, men Arbeiderpartiet framstår som temmelig kritisk til manglende handling fra regjeringa. Men klimakrisa er ikke noe som har oppstått i denne stortingsperioden, og i åtte år satt dere med makta, og da undrer jeg: Hva er det da som var vesentlig høyere tempo innen grønn omstilling mens dere hadde makta?

Terje Aasland (A) [15:44:06]: Aller først har jeg lyst til å gi ros til Kristelig Folkeparti og Venstre, for hadde det ikke vært for Kristelig Folkeparti og Venstre hadde vi ikke sett spor av klimahandlinger i de siste to og et halvt årene.

I de åtte årene som vi satt, trappet vi betydelig opp oppmerksomhet rundt klima. Vi fremmet to stortingsmeldinger, klimameldinger. Vi var med på å etablere to forlik, og vi fikk et veldig klart – og sterkt – internasjonalt engasjement for klima. Alle de retningene er jo nå forlatt. Men jeg understreker at jeg er svært tilfreds med det arbeidet Kristelig Folkeparti og Venstre har bidratt med i disse to og et halvt årene, for hvis ikke hadde vi ikke sett et snev av klimapolitikk i denne perioden.

Ola Elvestuen (V) [15:45:09]: Nå er det litt fristende å begynne å snakke om åtte år med rød-grønn regjering, men jeg skal ikke gjøre det.

Jeg er enig med representanten Aasland i at vi må ha veldig ambisiøse mål innenfor transportsektoren. Der vet vi at vi må ta de store kuttene. Vi er fra Venstres side til og med mer ambisiøse og mener at vi må kunne selge kun nullutslippskjøretøy i 2025 for å nå tallene.

Aasland sa også at klimapolitikken må omfatte alle politikkområder, og vi vet mye om hva vi må gjøre innenfor ikke-kvotepliktig sektor. Men mitt spørsmål er: Er Arbeiderpartiet like villig til å gjøre endringer også innenfor kvotepliktig sektor? Er det – i lys av Paris-avtalen – vilje

til å se på om man vil endre standpunkt når det gjelder åpningen av Lofoten, Vesterålen og Senja, til å se på skattesystemet innenfor petroleumssektoren, om det må endres i lys av Paris-avtalen, eller til å stille strengere krav for å få kraft fra land, eller for håndtering av utslipp på norsk sektor?

Terje Aasland (A) [15:46:05]: Aller først tror jeg Arbeiderpartiets politiske historie understreker at Arbeiderpartiet er villig til å stille krav overfor industri, næringsliv osv., og jeg tror det har bidratt til at vi bl.a. har industrigrener i Norge som er ledende på mange av sine områder, og det kommer vi til å fortsette med.

Vi har allerede foreslått, i det omfattende klimaforslaget som representanten Elvestuen er saksordfører for, positive tiltak innenfor kvotepliktig sektor, nettopp for å klare å bringe den kunnskapen og de miljøene som er der, i stand til å levere lav- og nullutslippsteknologier. Jeg tror det er det verden kommer til å etterspørre. Hvis vi kan plassere oss i en enda sterkere og enda tydeligere lederposisjon når det gjelder klima, med positive tiltak – og Norge har, sammen med industrien, muskler til å være med på å utvikle nye løsninger – vil vi kunne forsterke konkurransekraften vår, vi vil kunne få en sterk grønn konkurransekraft, også innenfor kvotepliktig sektor. Det synes jeg vi skal bidra til med positive virkemidler, og det er Arbeiderpartiet veldig for.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Tina Bru (H) [15:47:24]: La meg begynne med å takke statsråden for en god redegjørelse, som gir Stortinget et godt utgangspunkt for videre debatt. Det har vært knyttet store forventninger til redegjørelsen og til debatten vi skal ha her i dag. Jeg har ingen grunn til å tro at alle vil være fornøyd med svarene vi får her i dag, og dem vi fikk i redegjørelsen. Men så er det også upløyd mark vi har foran oss.

Så antar jeg at jeg også i dag kommer til å få høre påstander om at Høyre og regjeringen ikke gjør nok i klimapolitikken – det har vi for så vidt allerede gjort – at vi venter på EU, og at det haster å komme i gang med tiltak. Da er det godt å vite at det er denne regjeringen og samarbeidspartiene som har forsterket klimaforliket, og som skaper nye virkemidler i klimapolitikken.

Avtalen i Paris har forpliktet Norge til nye og høyere ambisjoner enn tidligere. Det er en forpliktelse og et ansvar vi skal følge opp. Store ord er brukt om Paris-avtalen. «Historisk» er vel det som kanskje oftest har blitt brukt. Forventningene er med andre ord enorme til hva avtalen kan lede til. Hva betyr så alt dette for Norge? Flere i denne salen kommer til å fremstille det som at de allerede vet hva det innebærer. Det vil bli sagt at oljekranene må stenges, og at alle nye biler må være nullutslippsbiler før avtalen i det hele tatt er trådt i kraft. Det vil høres ut som om veien til å oppfylle Paris-avtalen er brolagt med forbud, påbud, avgifter og null økonomisk vekst. Slik trenger det heldigvis ikke å bli.

Det er ikke til å komme bort fra at svaret på spørsmålet

om nøyaktig hva dette innebærer for Norge, det vet vi rett og slett ikke ennå. De som fremforhandlet avtalen, visste det heller ikke. Derfor finnes det et punkt i avtalen om at FN's klimapanel i løpet av 2018 skal utarbeide en spesialrapport om konsekvensene av det nye 1,5-gradersmålet.

Hvorfor sier jeg dette? Meningsmotstanderne vil kanskje høre en politiker som vil kjøpe seg tid. Det kan jeg forsikre om at ikke er tilfellet, men det er altså slik at Stortinget har gitt sin tilslutning til en felles utslippsforpliktelse med EU, og at rammeverket for dette vil ha stor betydning for norsk klimapolitikk.

Når det er sagt, er det ingen i regjeringen eller blant Høyres representanter på Stortinget som har tenkt å lene seg tilbake og bare vente på denne prosessen. Vi er i gang med å ta Norge inn i det grønne skiftet og på vei mot lavutslippssamfunnet, som gjør at vi kan oppfylle våre forpliktelser i Paris-avtalen.

Norge har et svært godt utgangspunkt for å være blant pådriverlandene som går foran og viser at det er mulig å kombinere lavere klimagassutslipp med fortsatt vekst og velstand. Vi har kunnskapen, menneskene, den fornybare energien og en økonomi til å bære omstillingen. Men skal vi klare dette, må vi ha folk med oss. Det må være både lønnsomt og enkelt å velge grønt i hverdagen, og forurenser skal betale. Derfor satser denne regjeringen og samarbeidspartiene på en lang rekke virkemidler som virker positivt på folk og på næringslivet. Vi gjennomfører en historisk satsing på jernbanen, på kollektivtrafikk i storbyene og på gang- og sykkelveier. Dette tilrettelegger for at antallet miljøvennlige reiser går opp, og at klimagassutslippene går ned.

Regjeringen og samarbeidspartiene har også forsterket flere elementer i klimaforliket og har overopplyst innskuddene til klimateknologifondet. Resultatene av denne politikken kan vi se allerede nå. Listen over vedtak om støtte hos Enova er imponerende lesning og viser en bredde i tiltak både blant bedrifter og offentlig virksomhet.

Støtte til teknologiutvikling skaper arbeidsplasser, og det er bra for klimaet. Vi går nå i gang med en storstilt satsing på transportsektoren under Enova, og jeg tror vi vil få se gode resultater i tiden fremover både på ladeinfrastruktur for elbiler og spennende nyvinninger i maritim sektor.

Klima- og energifondet er ikke det eneste verktøyet i arbeidet med å få ned klimagassutslippene. Det er også blitt bevilget mer penger til tiltak som øker karbonopptaket i skog og myr. Det er pilotordninger innenfor biogass, mer kunnskap gjennom klimagasstatistikk for kommuner og fylkeskommuner, lavere elavgift for skip, og vi faser ut fossil oppvarming i statlige bygg. I sum er dette en aktiv og offensiv klimapolitikk.

Det er opposisjonens rolle å være utålmodig og peke på forbedringsmuligheter. Men la oss ikke forsøke å fremstille virkeligheten som noe den ikke er. Vårt internasjonale klimaarbeid høster lovord, og innnevrende år er klima- og skogsatsingen på hele 2,8 mrd. kr. Norge går foran.

Jeg har nå nevnt tiltak på en lang liste av virkemidler som vil bidra til å nå våre forpliktelser etter Paris-avtalen. Og det vil komme flere. Med samarbeidspartiene følger vi

nå opp Grønn skattekomisjon, det kommer en energimelding, en industrimelding og en rapport om grønn konkurransekraft. Det blir med Paris-avtalen som med alt annet her i livet: Man kan velge å se på glasset som halvveis tomt og mene at tiden løper fra oss, og at omstillingen blir fryktelig vanskelig, eller man kan tenke at glasset er halvveis fullt, at vi er godt i gang med omstillingen til lavutslippssamfunnet, og at mulighetene som ligger der, vil skape både vekst og et bedre klima.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva Kristin Hansen (A) [15:52:19]: Representanten Bru sier at det er vanskelig å si hva Paris-avtalen innebærer for Norge. Det er for så vidt greit nok at hun sier det, men jeg regner med at hun vet hva klimaforliket innebærer for oss på Stortinget. Statsråd Helgesen signaliserte i sin redegjørelse på tirsdag at han går bort fra enigheten i klimaforliket om å framskynde målet om karbonnøytralitet fra 2050 til 2030 hvis vi fikk en ambisøs og global avtale. Deler representanten Bru statsrådens syn om at Paris-avtalen ikke er bra nok til at vi kan overholde forpliktelsene vi tok på oss i klimaforliket?

Tina Bru (H) [15:53:01]: Når vi vet mer om hva som kreves for å nå et 1,5-gradersmål, som nå IPCC har fått i oppdrag å finne ut av, vil det være naturlig at Norge igjen ser på om våre forpliktelser er i tråd med en sånn type mål. Det kan godt hende at det å fremskynde karbonnøytralitetsmålet vil være noe som kan bidra hvis vi trenger å stramme til ytterligere, men det ligger jo en slik mekanisme i avtalen også, at man skal ytterligere forsterke etter hvert dersom man ser at det er et behov for det. Jeg er ikke avvisende til det, men jeg mener at vi nå først må vente og se hva som trengs for å oppfylle målet, istedenfor å løpe foran. Så skal vi ikke glemme at da denne regjeringen overtok, var det et gap på 8 mill. tonn CO₂ frem til 2020 og det som ligger i klimaforliket. Det gapet er nå nede på 6,7 mill. tonn. Det går i riktig retning, men det var ikke bare-bare, og vi ligger bak. Her har heller ikke den rød-grønne regjeringen vært særlig offensiv, som gjør dette vanskeligere å nå. Men vi har ambisjoner om å få det til.

Ola Elvestuen (V) [15:54:09]: Representanten Bru pekte på mange av de tiltakene som er i gang. Mye av det er vedtatt i budsjettforlik, og mye av det ligger innenfor transportsektoren, f. eks. bedring av biodrivstoff og å gjøre de miljøvennlige alternativene mer attraktive. Men for å nå målene – komme nær både 2020-målene og det som går fram mot 2030 – må vi få til en mye raskere overgang til nullutslippskjøretøy og biodrivstoff innenfor transportsektoren. Da blir spørsmålet mitt til Tina Bru og Høyre: Er man nå villig til ikke bare å se på de positive virkemidlene, hvor vi nærmest ikke har flere igjen, men også på avgiftssystemet, bruke markedet og heve miljøavgiftene på de fossile drivstoffene til en størrelse som gjør at vi når målene?

Tina Bru (H) [15:55:08]: Det er ingen tvil om at hvis vi skal nå et nasjonalt mål, ned 40 pst. innen 2030, er transportsektoren en viktig del av å få til det. Jeg har ingen problemer med å stå her i dag og si at regjeringen absolutt blir dyttet i riktig retning av Kristelig Folkeparti og Venstre i Stortinget. Det er jeg veldig glad for. Og det skal vi fortsette med – tenk, nå har vi for første gang fått en klimastrategi i NTP. Det har vi aldri hatt før. Det er en rekord-satsing på jernbane, og det skjer veldig mye annet bra på denne sektoren. Jeg tror nok, som jeg sa i stad i min replikk til representanten Aasland også, at forurensere betaler-prinsippet må ligge til grunn. Det vil være en viktig del av den helhetlige gjennomgangen av bilavgiftene som man nå er i gang med. Jeg tror at her må man snu alle steiner. Man må også innse at det kommer til å kreve tøffe tiltak skal man nå reduksjonene, også innenfor transportsektoren, slik at vi når klimamålene våre.

Rasmus Hansson (MDG) [15:56:07]: Det var feil briller, men jeg kan så vidt se representanten Bru der borte allikevel!

Representanten Bru ramser opp gode tiltak: jernbane, klimateknologifond osv. – fint! Hun ramser ikke opp de tiltakene som virker i motsatt retning: svær motorveisatsing, videre oljesatsing, osv. Problemet er hele tida – i motsetning til på absolutt alle andre områder i samfunnet hvor vi innfører tiltak, der vi beregner hva som skal være effekten av tiltakene – at regjeringens klimapolitikk er karakterisert av at man ikke vil konkretisere effekten av de tiltakene man skryter av. Kan representanten Bru forklare meg hvorfor det er god klimapolitikk å påstå at man har en masse klimatilak, men nekte å forklare hvilken effekt i reduserte utslipp disse forskjellige tiltakene skal ha?

Tina Bru (H) [15:57:04]: Jeg synes spørsmålet og premissene i spørsmålet er noe merkelig, for det sier seg selv at dersom man bygger mer jernbane og flytter flere mennesker fra vei over på kollektiv, vil det ha en effekt. Det er vanskelig å si hvor raskt den kommer, og akkurat hvor stor den vil være, men man trenger ikke å kunne legge frem et regnestykke på effekt for å kunne påstå at det selvfølgelig vil ha en positiv miljøeffekt i form av lavere utslipp, eller at man viderefører elbilfordelene, f.eks. – at det også har en effekt. Så jeg synes at spørsmålet er noe teknisk og går inn i noen detaljer som er på et nivå som ikke tar inn over seg det som faktisk er problemet her, som er at man trenger konkrete tiltak. Det er jo det som betyr noe, og at de fungerer, ikke at man kan legge frem et regnestykke på effekt. Alle skjønner at flytter man gods fra vei til bane eller fra vei til sjø, eller flere kjører elbil, eller man satser på jernbane, vil det ha en positiv effekt.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:58:13]: La meg starte med å takke statsråden for en svært god og grundig redegjørelse, som var klar og hadde fokus på nasjonale utfordringer og ikke minst nasjonale muligheter. Likeledes var jeg glad for at statsråden brukte tid på internasjonale for-

hold og det internasjonale klimabildet, som er sammen-satt.

Klimaavtalen som ble til i Paris, er et gjennombrudd i det internasjonale klimaarbeidet og tar mange nye og viktige steg videre i forhold til det som har vært gjort tidligere på det området.

Som statsråden sa i sin redegjørelse, var nesten 20 pst. av verdens kraftproduksjon fornybar i 2015, mens nesten 90 pst. av ny kraftproduksjon i verden i 2015 kom fra fornybare kilder. I den sammenheng er det naturlig å vise til tall fra IEA, som viser at de globale klimagassutslippene i fjor sto stille for andre år på rad. Årsaken er mer fornybar energi.

Spesielt gledelig er det å registrere at klimagassutslipp i Kina og USA viser en nedgang det siste året. Reduksjonen i bruk av kull er årsaken. Å få faset ut kull er en god nyhet også for norsk olje- og gassnæring. At klimagassutslippene står stille, er et godt utgangspunkt for å få en reduksjon framover globalt sett.

Norge tar sikte på felles gjennomføring med EU for å nå klimamålene. Det har vært klart i lang tid at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget når EU har gjort sin jobb og innsatsfordelingen og byrdefordelingen mellom landene er klar.

Da er det litt merkelig å registrere at Arbeiderpartiet fossror bort fra den enigheten man hadde for omtrent ett år siden. Jeg må bare stille meg undrende til hva som er Arbeiderpartiets motivasjon for å gjøre det. For det som er viktig, er at man får et forutsigbart og forpliktende rammeverk for å videreutvikle norsk klimapolitikk, ikke minst med tanke på at Norge har et forhold til EU når det gjelder eksport. Nærmere 80 pst. av eksporten går til EU. Da er det viktig for norsk næringsliv og norsk industri og norske arbeidsplasser at Norges og EUs klimapolitikk samordnes i størst mulig grad.

Så er spørsmålet: Hva vil avtalen bety for Norge? Det er det vel ingen som helt vet eller har oversikt over. Men det som er viktig, er at Norge ikke innfører en klimapolitikk som bidrar til tap av norsk industrivirksomhet og arbeidsplasser, og som i verste fall kan føre til karbonlekkasje med påfølgende globale utslipp.

Jeg likte også at statsråden viste til de fem fastsatte, prioriterte innsatsområdene i klimapolitikken. Det er noen som sannsynligvis er mer krevende enn andre, og innenfor transport er det åpenbart at det kommer til å bli mest krevende. Men det er viktig å ta med seg også de gode nyhetene, og det er at man etter hvert får lavere utslipp fra bilparken, det ble nylig lagt fram en statistikk på det. Det er lavere priser på bensin og diesel, og total reduksjon av forbruk av bensin og diesel har også gått ned. Så de positive virkemidlene som denne regjeringen med god støtte fra samarbeidspartiene har fått til, gir også effekt som er målbar nå. Da er man inne på det rette sporet, og det er bare å fortsette med den satsingen framover. Det kommer også regjeringen til å gjøre før EU har landet på sine beslutninger.

Ole M i c T h o m m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [16:03:20]: Historisk er et ord som går igjen når vi diskuterer Paris-avtalen, og det er det minst to grunner til. Den ene er selve avtalen, den andre er at Fremskrittspartiet stiller seg bak en internasjonal klimaavtale. Da den forrige internasjonale klimaavtalen ble skrevet, var også Korsberg miljøpolitisk talsperson – det var Kyoto-avtalen. Da sa han at denne «er tuftet på et syltynt vitenskapelig grunnlag». Da det ble opplyst at avtalen var svekket, sa han at problemet er at «den er dessverre ikke svekket nok». Og: «For øvrig har jeg et meget avslappet forhold til det sosialistisk skapte miljøhysteriet». Ingenting hadde vært bedre enn om at det er Korsberg som fossror bort fra tidligere uttalelser. Mitt spørsmål til Korsberg er derfor om Fremskrittspartiet nå fullt ut stiller seg bak Paris-avtalen og det kunnskapsgrunnlaget som avtalen bygger på.

Øyvind Korsberg (FrP) [16:04:06]: Det er morsomt å få en replikk om noe jeg har sagt i denne salen for snart 20 år siden. Det betyr i alle fall at jeg har holdt et godt innlegg i dag når man ikke klarer å feste seg ved noe.

Det som var den store svakheten med Kyoto-avtalen, var forpliktelsene og at det ikke var en god nok avtale globalt. Det var den største kritikken vi reiste. Og så var det mange vitenskapelige miljøer som stilte seg litt undrende til en del av beslutningsgrunnlaget.

Når det er sagt, har det skjedd mye siden den gang, bl.a. at velgerne ved valget i 2013 har satt sammen et nytt storting. Vi i Fremskrittspartiet er en del av regjeringen, og vi har forhandlet fram et godt grunnlag med Høyre og også med samarbeidspartiene. Så ja, jeg stiller meg fullstendig bak Paris-avtalen.

Åsmund Aukrust (A) [16:05:05]: Kritikken til Korsberg var ikke at det var for få land – det var tvert imot slik at han syntes det var bra da USA gikk ut av Kyoto. Men mitt spørsmål handler om det vitenskapelige grunnlaget. Da Siv Jensen for en måned siden ble spurt hvorfor det er viktig å kutte CO₂-utslipp – hun skrøt av at denne regjeringen hadde gått for å kutte CO₂ – klarte hun ikke å svare på hvorfor det er viktig. Så mitt spørsmål til Øyvind Korsberg er om Fremskrittspartiet nå stiller seg bak FNs klimapanel – ikke om de stiller seg bak regjeringsplattformen – når vi nå kan erkjenne at de eventuelt har fått ny kunnskap og lest seg opp, og at klimaproblemet er et menneskeskapt problem, som vi politikere er nødt til å være med på å løse.

Øyvind Korsberg (FrP) [16:05:48]: Det meste av bakgrunnen for Paris-avtalen, som Fremskrittspartiet stiller seg bak, er FNs klimapanel, så det er for så vidt svaret på det spørsmålet. Men det jeg tror er viktig i enhver sammenheng, er at man også tør å stille kritiske spørsmål til vitenskapelige fakta. Den dagen man ikke tør å gjøre det, er man egentlig litt på ville veier.

Så må man erkjenne at det er ulik oppfatning av menneskeskapt CO₂-utslipp ut i atmosfæren og virkningen av dem. Det er et faktum at FNs klimapanel ikke har bare

rent mel i posen. De har manipulert en del forskertall, som har vært avdekket tidligere. Så er det en kjensgjerning at solforskere kanskje ikke får bidra like mye til prognosene.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:07:01]: En del av det som det har vært skrytt av fra Fremskrittspartiets side og fra statsråden på tirsdag, er at man for første gang legger fram en klimastrategi i forbindelse med NTP, Nasjonal transportplan. Det er også erkjent at utslippsreduksjonene som vi må gjøre i ikke-kvotepiktig sektor, ligger på omtrent 35–40 pst., på grunn av at vi er et høyinntektsland og har høyt brutto nasjonalprodukt per innbygger.

Fagetatene sier at i deres klimastrategi er det mulig å nå 50 pst. reduksjon av CO₂-utslipp innenfor transportsektoren. Det er veldig viktig at vi setter et klimamål for transportsektoren, fordi det nå skal legges fram en nasjonal transportplan, og hvordan vi planlegger infrastrukturen vår, vil avgjøre hvor store utslippene blir. Fremskrittspartiet og Høyre har til nå stemt mot å ville ha et CO₂-utslippsmål for Nasjonal transportplan. Spørsmålet mitt til Øyvind Korsberg er: Støtter han nå et klimamål for Nasjonal transportplan?

Øyvind Korsberg (FrP) [16:08:13]: Jeg tror vi kanskje skal vente til Nasjonal transportplan kommer, for å se hva innholdet i den er. Men det er helt riktig som det har vært sagt tidligere, og som jeg også sa i mitt innlegg på tirsdag, at fagetatene er bedt om å komme med innspill i så måte. Så det er fanget opp allerede.

Så kan man jo ha målsettinger, men det jeg er mer opp-tatt av, er å nå de målene man setter seg. Jeg tror at både i klimapolitikken og på andre politiske områder er det enkelt å sette mål, men det vanskeligste er å nå målene. Der må man ha en realisme i det man gjør. Men Norge er et foregangsland i klimapolitikken både når det gjelder industri og en rekke andre områder. Så er det en utfordring når det gjelder transport, men man må ikke miste fokus: at Norge er et langstrakt land og har en spredt bosetting.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:09:47]: Først og fremst har jeg lyst til å takke statsråden for en grundig redegjørelse, der han maktet å sette klimapolitikken inn i en helhetlig sammenheng, også som en mulighet til omstilling med stort potensial for næringslivet.

Men alvoret må vi ta innover oss. Vi har lenge sagt at vi er den generasjonen som kan gjøre noe med klimaendringene. Det står mye på spill, derfor hadde jeg forventet mer konkrete handlingssignaler fra regjeringen. På den andre siden er det gledelig at vi står samlet om en vilje og nødvendighet av handling, og jeg understreker viktigheten av å satse på grønn konkurransekraft. Når det gjelder både dette og omlegging av samferdselssektoren, gir regjeringen gode signaler.

Paris-avtalen innebærer at landene forplikter seg til å begrense økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen til 2 grader over førindustrielt nivå og etterstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader. Partene skal kom-

munisere et nytt utslippsbidrag hvert femte år. Nye bidrag skal alltid være mer ambisiøse enn de gamle.

Kristelig Folkeparti var med på forliket om å knytte den norske innsatsen opp mot EU fordi det trolig vil være mest effektivt. Det må ikke innebære at vi venter med norske tiltak.

Kristelig Folkeparti fikk sammen med Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne i fjor vår gjennomslag for at det skal utarbeides en klimalov – en klimalov for systematisk å forplikte oss på oppfølging av klimamålene. Den vil være et viktig verktøy i klimakutt innenlands. Helgesen varslet at dette først kommer våren 2017. Jeg kan ikke forstå at dette verktøyet ikke kan komme på plass før. Jeg utfordrer statsråden til å si noe om dette i sitt innlegg.

Jeg merket meg for øvrig at statsråd Helgesen trakk fram den norske innsatsen for klima og skog gjennom regnskogsatsinga. Jeg håper dermed at 2015 var siste gang vi så dramatiske kutt til dette i forslaget til statsbudsjett.

Vi får stadig påminnelser om at dette er mer alvorlig, og ingen signaler om at vi kan slappe av. Senest denne uka meldte TV 2 om en forskningsrapport som viste at ishyllene – noe nytt som jeg lærte – i Antarktis kan brekke og falle av hvis havet blir varmere. Ishyllene har i mange år begrenset innlandsisens bevegelse mot kyst. Det verste scenarioet er at innlandsisen eskalerer sin bevegelse mot havet. Det kan innebære at havnivået er én meter høyere i 2100, og femten meter høyere i 2500. Så dette er alvorlig.

Vi vet at klimaendringene allerede rammer mange mennesker hardt, og hardest rammet er de aller fattigste. Mer tørke og uforutsigbare regntider får allerede dramatiske følger. Vi kan ikke være den generasjonen som gjorde for lite. Det vil gi en knusende historisk dom over oss – fordi vi vet at det er dramatisk å la være å handle.

Det er en forventning i folket – og en forståelse for omlegging. Det gir oss en unik mulighet til å bruke tiltak som også på kort sikt utfordrer vår levemåte og våre vaner. Riktignok har Fremskrittspartiet fremdeles noen klimaskeptikere, men det har hatt en god oppdragende effekt for partiet å være i regjeringsposisjon, og det er positivt. Jeg velger en positiv måte å si det på.

Det leder meg til mitt neste poeng. Dette må være en politisk dugnad. Ofte kan spillet mellom partiene, mellom posisjon og opposisjon, fange oss. Vi har imidlertid et tema på bordet som egentlig er for viktig til det. Opposisjonen, både de uten samarbeidsavtale og de med, skal puste regjeringa i nakken. Men vi må huske Alvoret og fokusere på jobben som skal gjøres.

Noe av det aller viktigste nå som klimautfordringene ligger på bordet samtidig som man ser en krise i petroleumsbasert industri, er at tiltakene som settes inn, er en omstilling i grønn retning. Jeg merket meg at statsråden poengterte at selv om vi skal ha petroleumsvirksomhet i flere tiår ennå, er det ikke lenger der vekstkraften ligger. Kristelig Folkeparti bruker enhver anledning til å understreke at på den bakgrunnen er det enda viktigere ikke å igangsette petroleumsvirksomhet i særlig sårbare havområder. Jeg forventer at regjeringa dermed ikke utfordrer tålmodigheten vår i 23. konsesjonsrunde ved å komme med tildeling i de uavklarte områdene opp mot iskanten i Barentshavet.

Mitt budskap er dugnad, reell handlingsvilje og reell handling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva Kristin Hansen (A) [16:15:05]: Først har jeg lyst til å takke representanten Andersen Eide for et veldig godt innlegg. Jeg er veldig enig med henne, bl.a. i det hun sier om at redegjørelsen var litt lite konkret, at ting tar lang tid, og at vi fra Stortingets side er utålmodige, for nå har det blitt litt sånn at i Stortinget kommer alle forslag om klima fra partiene som ikke sitter i regjering, men som er opp-tatt av å følge opp klimaforliket og få ned utslippene. Fra Arbeiderpartiets side har vi fremmet over 40 forslag, og vi håper å få gjennomslag for mange av dem i Stortinget.

Jeg lurte egentlig på om Kristelig Folkeparti ønsker å være positiv til å jobbe fram politikk i fellesskap fra Stortingets side, jobbe for å få flertall, sånn at vi kan gjennomføre den dugnaden som representanten snakker om.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:15:50]: Det er viktig for Kristelig Folkeparti å følge opp klimaforliket. Vi er også utålmodige, og vi vil se på disse forslagene med positive øyne. Samtidig har vi en samarbeidsavtale. Vi har forpliktelser når det gjelder budsjett. Dette kjenner representanten godt til. Det at vi kan gå sammen om å se hva vi kan gjøre, gjelder ikke bare opposisjonspartiene, men også regjeringspartiene i fellesskap. Ingenting hadde vært bedre enn at vi sto sammen i denne kampen. Vi skal ned 57 mill. tonn innen 2020, og det er en lang vei å gå, ikke minst i tråd med det som skjer nå etter Paris. Vi ser, når det gjelder de landene som melder inn sine mål, at det som er kommet til nå, er for svakt, og at vi vil ikke nå 2-gradersmålet. Her må Norge være offensiv og kanskje framskynde klimanøytralitetsmålene sammen med rapporten som vi skal gi i 2020.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:17:04]: Takk for et flott innlegg. Jeg er enig med representanten i at det handler om her, er å ta vår del av den kjempesvære klimadugnaden som må gjøres internasjonalt. Jeg vil trekke fram spørsmålet om vi gjør nok i Norge. Hvis vi ser på hva som skulle til for å nå klimaforliket i 2020, og bruker regjeringens egne tall, måtte man omtrent klare å kutte 1 mill. tonn CO₂ i året. Det klarte man ikke fra 2013 til 2014, og ifølge regjeringens egen klimastatsråd kan det hende at det økte i 2015 i stedet for å gå ned.

Spørsmålet mitt er: Vil Kristelig Folkeparti gi godkjent karakter på klimapolitikken hvis man ikke klarer å redusere CO₂-utslippene med minst 1 mill. tonn i året?

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:18:12]: Nå vil ikke jeg gå inn og gradere presenter for å gi stempel og karakter. Det kan gis mange karakterer både til forrige regjering og til den regjeringa vi har nå. Men det som er viktig for Kristelig Folkeparti, er at vi er utålmodige, og vi ønsker å jobbe konstruktivt opp mot regjeringa for å få styrket klimatiltakene. Det gjør vi gjennom budsjettarbeidet. Det gjør vi gjennom å støtte de forslagene som regjeringa

har kommet med. Jeg har en lang liste her som jeg kunne lest fra, for jeg tenkte jeg måtte forberede meg litt på disse spørsmålene, men jeg tror man vet det meste av det som står på den, for der er det mange gode tiltak som regjeringa har gjort. Jeg kan bl.a. nevne satsninger på klimateknologiforskninga. Jeg kan nevne tilskuddene til Elkem på Herøya og Hydro på Karmøy, noe som var veldig positivt. En ting som også er viktig, er den belønningsordninga som vi kom fram til i budsjettet, en belønningsordning på 100 mill. kr til klimatiltak i kommunene – kjempebra.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Marit Arnstad (Sp) [16:19:41]: Jeg vil også få lov til å takke for redegjørelsen.

Det er lett å være enig i analysen av at Paris-avtalen har hatt en betydning og har bidratt til å revitalisere den internasjonale klimadebatten, og slik sett har vært veldig bra med tanke på de problemstillingene vi står overfor.

Det er riktig at det internasjonalt er mange lyspunkt. At både USA og Kina formelt vil tiltre Paris-avtalen i løpet av inneværende år, er ett av lyspunktene. At store konsern og foretak verden over ser det som viktig å kutte i sine klimagassutslipp, og at Paris-avtalen på den måten inspirerer privat sektor, er også viktig. Det kommer til å bidra til en dynamikk som kommer til å være viktig i åra framover.

Det er liten tvil om at økonomisk, teknologisk og politisk utvikling vil virke sammen når det gjelder oppfølging av avtalen, og det er bra. Men det som savnes i den norske debatten – og som jeg føler på også i dagens debatt – er hva dette vil bety for Norge. Det er på en måte det store spørsmålet vi alle stiller oss.

Vi har koblet oss på EUs mål om 40 pst. utslippskutt innen 2030, men om vi skal avvente all overordnet diskusjon om egne mål fram til EU er ferdig med å utforme sin politikk, kan vi risikere at pauseknappen vil bli satt på, og at vi får en form for klimapause fram til 2019 eller 2020. Jeg hører at statsråden sier at slik er det ikke, men det føles slik så lenge næringslivet og de mest berørte bransjene ikke har noen klare ambisjoner eller målsettinger å forholde seg til, og så lenge en også i det politiske miljøet føler at en mangler anledningen til å få den helhetlige debatten omkring nasjonale målsettinger.

Det er nok liten tvil om at de største endringene både internasjonalt og nasjonalt kommer til å skje i skjæringspunktet mellom transport og energi, som også statsråden var inne på i sin redegjørelse. Eller for å si det på en annen måte: Mye av klimaløsningen også i åra framover kommer til å handle om elektrisitet som infrastruktur. I morgen kommer regjeringens energimelding, og det er å håpe at den kan gi noen svar, gi oss noen muligheter til å diskutere hva energi og elektrisitet kommer til å ha å si for å kutte klimagassutslipp.

Hvordan skal vi utvikle fornybar energi i åra framover? Hvordan skal vi anvende fornybar energi klokt i Norge og internasjonalt? Vil vi se en strategi for fornybar energi etter at de grønne sertifikatene går ut i 2020? Vil det bli utformet en offensiv strategi for utvikling av havvind? Vil oljefondet få lov til å gå inn i fornybar energi gjennom

f.eks. unoterte aksjer? Hvordan skal de statlige lokomotivene settes i stand til kapitalmessig å drive fram utbygging av ny fornybar energi?

En annen sektor som vil ha stor betydning, er transportsektoren. Vi må arbeide fram mot en utslippsfri transportsektor, og det betyr mange tiltak innenfor mange områder. Hvorledes vil regjeringen legge til rette for det? Vi ser at i år går jernbaneinvesteringene ned. De var på topp i 2014, det var etter det siste budsjettet som den rød-grønne regjeringa la fram høsten 2013, der investeringene økte kraftig. Vi ser at elektrifisering av jernbanen skyves ut i tid.

Jordbruk er en tredje sektor der utslippene må kuttes. Her er det slik at mens en venter på den egentlige debatten, får miljømoralistene råde grunnen. De som ønsker å få kjøttforbruket ned ved å redusere norsk kjøttproduksjon og øke importen av kjøtt – det er så opp ned som det går an å få blitt! Det vil føre til redusert beitebruk og økt soyaimport til Norge.

Det er også mange andre områder der vi nå trenger å komme lenger og komme videre i debatten, og risikoen for at pauseknappen står på til 2019 – og det blir spredte forsøk, som en også ser litt av i debatten i dag – er stor.

Jeg har lyst til å rose statsråden for en konkret ting, og det er oppfølgingen av klimalovforslaget. Jeg synes det er viktig at det klimalovforslaget som Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne fremmet, og som vi fikk flertall for i Stortinget, blir fulgt opp. Jeg mener nok også, i likhet med Kristelig Folkeparti, at det bør være mulighet for å kunne legge det fram tidligere enn i 2017, for 2017, slik som det ble sagt i redegjørelsen, betyr nok antakelig våren 2017, midt i den travle tida som vi er på vei inn i nå. Det burde være mulig å legge det fram på et slikt tidspunkt i 2017 at vi kan diskutere det i god tid før vi avslutter den stortingssesjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torhild Aarbergstøtt (H) [16:25:05]: Prinsippet om at forurenser betaler, står sterkt i norsk klima- og miljøpolitikk. Skatter og avgifter er blant de sterkeste virkemidlene vi har for å vri både produksjon og forbruk i en mer klimavennlig retning.

Vi vet at alle næringer i ikke-kvotepliktig sektor i Norge må bidra dersom vi skal nå våre nasjonale klimamål fram mot 2030. Vil Senterpartiet være med og diskutere nye skatter og avgifter innenfor landbruket, eventuelt se på landbrukssubsidiene med et nytt, kritisk blick i klimasammenheng, f.eks. når det gjelder støtte til produksjon av rødt kjøtt, som er noe Grønn skattekommisjon peker på er problematisk? Hvis Senterpartiet ikke ønsker å innføre disse tiltakene her i landet, hva vil Senterpartiet da kunne gjøre av tiltak innenfor landbruket?

Marit Arnstad (Sp) [16:25:56]: Det er et godt prinsipp at forurenser skal betale. Men det er også et viktig prinsipp at miljøtiltak skal virke, og at det å bruke skatter og avgifter ikke bare skal være en økning av skatt og avgift.

Problemet med Grønn skattekommisjon og en del av de forslagene som er foreslått – både flyseteavgift og nye av-

gifter innenfor jordbruk – er at de framstår som ren skatt, de har ingen miljøeffekt. Det vil heller ikke det å legge en avgift på storfeproduksjon ha, for det som da vil skje, er at for å oppfylle behovet for kjøtt i Norge vil en importere mer kjøtt. Det betyr at en eksporterer klimagassutslippene. De blir ikke borte, de blir bare overført til det landet som da øker kjøtteksporten sin til Norge. Det kan umulig være meningen med å innføre miljøtiltak som faktisk virker.

Ola Elvestuen (V) [16:27:00]: Jeg skal være kort, jeg skal fortsette med det spørsmålet som nå ble stilt.

Det gjelder bl.a. flyseteavgiften, som Senterpartiet gikk imot og argumenterer imot. Men da vi to år tidligere økte mineraloljeavgiften, som definitivt har en miljøeffekt, gikk Senterpartiet også imot det. Hva er bakgrunnen? Er miljøavgifter noe som Senterpartiet er for, bortsett fra i enkeltsaker og bortsett fra dem som foreslås – eller er det sånn at man ønsker å ha de nødvendige miljøavgiftene?

Marit Arnstad (Sp) [16:27:40]: Det er nok riktig at Senterpartiet er skeptisk til å tro at det å øke skatter og avgifter i seg sjøl er løsningen på miljøproblemer, det er nok det. Vi mener at også mye av argumentasjonen knyttet til Grønn skattekommissjon viser det.

Vi ser f.eks. at Framtiden i våre hender går ut og sier når det gjelder avgift på rødt kjøtt, at det er veldig viktig, uten å ta hensyn til – for det første – at en eksporterer klimagassutslipp, men også at en ser helt bort fra andre viktige momenter, som bruk av antibiotika og veksthormoner, dyrehelse ved utsetting av GMO. En må se ting i sammenheng, og en må vite at det virker. Hvis vi vet at det virker, skal vi være med på å diskutere det.

Når det gjelder flyseteavgift, mener vi at hvis en hadde diskutert en drivstoffavgift i stedet for en flyseteavgift, hadde det vært en langt mer interessant diskusjon.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:28:42]: Jeg er helt enig i det Marit Arnstad sier, at en er nødt til å se helheten i politikken og de helhetlige konsekvensene av politikken.

Men jeg synes også det er verdt å påpeke at vi har to næringer i Norge som er helt unntatt fra CO₂-avgift, nemlig fiskerinæringen og landbruksnæringen, som betaler mindre ved at en får mulighet til å benytte avgiftsfritt drivstoff.

Jeg er ikke interessert i å skattlegge landbruksnæringen hardere. Tvert imot, jeg synes det er verdt å satse på norsk landbruk. Men er ikke representanten Arnstad enig i at det ville være fornuftig hvis en ut fra en helhetlig sammenheng ønsket at også landbruksnæringen skulle bidra til større satsing på energieffektivisering innenfor landbruksmaskineriet, å se økte avgifter på drivstoff i landbruksnæringen gjerne i sammenheng med andre avgiftsnedsettelse, andre skattelettelser, sånn at en samlet sett kunne fått sterkere incentiver for energieffektivisering og drivstoffreduksjon også i landbruksnæringen?

Marit Arnstad (Sp) [16:29:47]: Representanten Eidsvoll Holmås er inne på en interessant ting, nemlig at hvis avgifter og skatter skal virke, må de i det minste være

teknologiendrende – de må bidra til at en faktisk får en endring eller en forbedring innen teknologi.

Senterpartiet har vært for CO₂-avgiften på norsk sokkel fordi den har vært veldig teknologidrivende på norsk sokkel. Den har bidratt til å redusere CO₂-utslippene per enhet i oljeindustrien. Det har vært viktig. Det er dette vi da må se på: Vil det samme kunne være mulig ved bare å legge en avgift på kjøttproduksjon som sådan – eller på rødt fe som sådan? Det tror jeg ikke. Jeg tror at den sammenhengen ikke er så veldig klar og tydelig på det området.

Hvis en i stedet hadde tatt det utgangspunktet at jordbruket må redusere sine klimagassutslipp, og gått gjennom hele syklusen når det gjelder virksomheten i jordbruket, både de utslippene de har fra egne driftsmidler, måten de driver jorda på, agronomien – den type ting – kunne en kommet videre. Det gjør en ikke ved å skattlegge dem hardere.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:31:19]: Tusen takk for redegjørelsen som ble lagt fram den 12. april.

Etter å ha hørt redegjørelsen er det min ærlige overbevisning at statsråd Helgesen ikke har fått med seg kjernebudskapet i Paris-avtalen, nemlig at det haster, vi må gjøre mer, og vi må gjøre det raskere. Det er bare nullutslippsløsninger som er godt nok nå hvis vi skal klare å hindre farlige klimaendringer. Jeg synes det er et problem at statsråden i sin redegjørelse med oppsummering av Paris-avtalen velger å snakke om luftige klimamål i 2030, som garantert ingen kommer til å holde statsråd Helgesen og regjeringen ansvarlig for. Han burde i stedet fokusert på å gjøre noe med de utslippene som han vil bli holdt ansvarlig for, nemlig utslippene fram mot 2020. Alle vet, som sagt, at det å løse klimaproblemene er noe som haster. Paris-avtalen understreker det.

Noe av det som ikke ble nevnt i redegjørelsen fra statsråden, var at Paris-avtalen sier klart fra om to helt konkrete ting. Den sier at utslippene – med de forpliktelsene som er spilt inn – ligger an til å nå 55 gigatonn. Det er ikke godt nok, står det i avtalen. Utslippene må ned til 40 gigatonn for å nå 2-gradersmålet. Da holder det ikke, etter min oppfatning, å ha det utgangspunktet som Tina Bru har, at vi må vente og se til vi får fram rapporten om hva det er som skal til for å nå 1,5-gradersmålet, når vi allerede i dag vet at vi drastisk må redusere utslippene bare for å nå 2-gradersmålet. Vi behøver ikke vente og se. Vi vet at vi må gjøre mye, og vi må gjøre det raskt.

Vi har fremmet fem krav i denne debatten, for vi mener at man kan ikke ha en politikk som skyver på alle de grepene som det er nødvendig å ta for å nå klimamålene. Vi oppfatter at det Vidar Helgesen legger opp til å være, er en venteminister – i stedet for å være en minister som tar de grepene som skal til for å nå klimamålene som et enstemmig storting har satt.

Jeg vil peke på det representanten Korsberg sa. Han sa at vi bør ikke sette oss nye mål, men at man må nå de målene man setter seg. De målene vi har satt, er veldig klare. Det er 2020-målene. Vi skal ned til 47 mill. tonn innen

2020, men det er altså ikke det klimaministeren velger å snakke om, til tross for at klimaavtalen i Paris slår tydelig fast at det haster. Jo mer som gjøres før 2020, jo lettere blir det å nå målene til 2030.

Våre fem krav er:

- 9 av 10 nye biler som selges i 2020, må være fossilfrie. Vi må utvide målet til at alle nye biler er det innen 2025. Dette er et godt eksempel på hvorfor det haster å ta teknologien i bruk. Biler kjører på veiene i 20 år, og skal vi være nærmere nullutslipp, haster det. Vi kan ikke skyve på det å ta teknologien i bruk til 2030. Vi må gjøre det så raskt som mulig.
- Vi må skrinlegge planer om nye rullebaner på Gardermoen og Flesland og starte planleggingen av lyntog mellom de største byene.
- Vi må stoppe tildelingen av nye letetillatelse for oljeindustrien og utrede hva et globalt klimamål på 1,5 grader skal ha å si for norsk oljeindustri – hvis ikke risikerer vi dramatiske feilinvesteringer for samfunnet, til skade både for oss og for klimaet på kloden.
- Regjeringen må legge fram en plan for Stortinget om hvordan vi kan bruke våre fornybare energiresurser og energieffektiviseringen til å fase ut all fossil energibruk i Norge. Og det vil jeg bare si: Vi har bedt regjeringen om å gjøre det i energimeldingen, som vi har all grunn til å tro kommer i morgen. Hvis det ikke der ligger en plan for å fase ut all fossilbruk, vel, da gjør ikke regjeringen jobben sin.
- Vi må sikre det første industriprosjektet som tar i bruk hydrogen som erstatning for kull. Industribedriften Tizir i Tyssedal kan vise vei til nullutslipp gjennom å bruke hydrogen som reduksjonsmiddel i stedet for kull. Det vil ha en enorm overføringsverdi til mange andre industrier.

Er nullutslippssamfunnet beskrivelsen av en dyster framtid? Nei, den dystre framtiden kommer bare om vi fortsetter som før. Jeg oppfatter med den redegjørelsen som er lagt fram, at Vidar Helgesen er en av dem som med handling – ikke med ord – fortsetter som før. Så kommer dette hele tiden til å være en debatt som handler om resultater, og ikke om ord og tiltak. Regjeringen måles på resultater – og de står til stryk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirik Milde (H) [16:36:41]: Representanten var innom oljenæringen i sitt innlegg, og SV stemte som kjent imot Johan Sverdrup-feltet i Stortinget. Det er mange stemmer også i miljøbevegelsen som sier at det vil være både rom og behov for olje, og kanskje særlig gass, i karbonbudsjettet fram mot 2050. SV legger seg med dette tett opp mot Miljøpartiet De Grønnes oljepolitikk, som innebærer en styrt avvikling av norsk olje- og gassnæring innen 20 år.

Når SV sier nei til et felt som Johan Sverdrup, som også for så vidt skal benytte kraft fra land, betyr det at også SV går inn for en styrt avvikling, og i så fall, hva er tidsrammen til SV for gjennomføringen av en slik avvikling? Til slutt: Vil SV da stille ultimatum i eventuelle nye regje-

ringsforhandlinger med Arbeiderpartiet for en avvikling av norsk olje- og gassnæring?

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:37:36]: Nei, vi legger ikke opp til en avvikling av norsk oljeindustri, men vi mener vi er kommet til et tidspunkt der vi må stikke fingeren i jorda og se hva klimaavtalen i Paris egentlig betyr for norsk oljeindustri. Hvis ikke risikerer vi kjempesvære feilinvesteringer. Vi har allerede sett eksempler på feilinvesteringer. Vi ser utbyggingen av Goliat-feltet, f.eks., som nå er så dyr at det er lite sannsynlig at den er lønnsom for samfunnet, og når vi vet at staten subsidierer størsteparten av utbyggingen gjennom skattesystemet, risikerer vi svære feilinvesteringer hvis vi ikke setter oss ned og lager en fornuftig og grundig analyse av hva slags olje og hva slags gass det bærer seg å utvinne innenfor et 1,5-graderssamfunn. Jeg merker meg – og det er jeg litt forundret over – at i det som er Norges viktigste næring, er man ikke villig til å ta den politiske debatten og gjøre de utredningene som skal til for at vi på en opplyst måte kan legge rammene for oljenæringen for framtiden.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Rasmus Hansson (MDG) [16:38:58]: For noen uker siden skrev Kjetil B. Alstadheim i Dagens Næringsliv en kommentar med overskriften «Hva skjer i norsk klimapolitikk? Vidar Helgesen spiller pausemusikk.»

Jeg hadde håpet at statsråden ville benytte anledningen til å skru av denne pausemusikken i sin klimapolitiske redegjørelse, for tid er den mest kritiske faktoren i kampen for å løse klimakrisen. For hvert år som går uten at vi iverksetter tiltak som virker, og som vi vet hvordan virker, blir det vanskeligere, dyrere og mindre sannsynlig at vi klarer å hindre en oppvarming som utløser farlige tilbakekoblingsmekanismer. Permafrosten tiner og slipper ut metan, redusert isdekke gir større oppvarming, osv. Dette vet vi, og i vinter gikk alarmen hos klimaforskerne fordi den globale gjennomsnittstemperaturen nå stiger skremmende raskt. Dette er bl.a. basert på data fra Norge.

Dette illustrerer det vi vet utmerket godt, nemlig hvor travelt vi har det, men når man hører statsrådets redegjørelse, skulle man tro at vi hadde all verdens tid. Statsråden bruker plassen sin på å argumentere for at vi trenger mer kunnskap før vi kan oppdatere målsettingene våre. Han vil vente på en spesialrapport fra FN's klimapanel som skal legges fram i 2018. Han vil vente med å framskynde målet om klimanøytralitet til vi har fått den endelige bekreftelsen av det norske 2030-målet under Paris-avtalen, som skal skje senest i 2020, og dermed kan det ta opptil fire–fem år før vi begynner å omsette løftene fra Paris i konkret politikk som næringsliv, forvaltning, fylker og kommuner kan forholde seg til, og de ber om signaler nå.

Har statsråden vurdert hva det vil innebære av kostnader, og hva det vil innebære for muligheten til å innfri 1,5-gradersambisjonen, at han ikke starter nå? La meg skissere et enkelt regnestykke. En studie publisert i tidsskriftet Nature våren 2015 bekrefter det som vi vet relativt godt: 1,5-gradersscenariet innebærer at karbonbudsjettet for det

21. århundre blir halvert sammenlignet med 2-gradersscenariet. Hvis vi halverer karbonbudsjettet, betyr det kort oppsummert at det totale karbonbudsjettet som vi har igjen her i verden å slippe ut, vil uttømmes etter tolv år, og spørsmålet er altså: Mener statsråden at vi skal bruke fire–fem av disse tolv årene på å finne ut om halvert karbonbudsjett betyr tøffere klimapolitikk?

Det er åpenbart at regjeringen og Miljøpartiet De Grønne er grunnleggende uenige om hvordan en regjering bør levere klimaløsninger. For bare to dager siden sa regjeringen nei til De Grønnes og SVs forslag om en handlingsplan med konkrete tiltak for å innfri ambisjonene fra Paris. Det skjer på tross av at regjeringen på alle andre områder legger fram handlingsplaner i den ene saken etter den andre. Og det skjer til tross for at en klimapolitikk uten plan har vært totalt mislykket i Norge. Norges klimapolitikk er oppsiktsvekkende på én måte, og det er at den ikke virker, og vi er omgitt av land som har klimapolitikk som virker, og som kutter utslipp. Dette må vi snart ta inn over oss.

Det er også uforståelig for oss i De Grønne at det er akkurat i klimapolitikken, der hastverket er størst, og der mest står på spill, at statsråden synes det er helt greit ikke å ha noen plan for hvordan problemet skal løses. Den redegjørelsen som statsråden ga, illustrerer i hvert fall veldig klart og tydelig hvorfor Norge trenger en skikkelig klimalov, for det den klimaloven kommer til å gjøre, er å forplikte myndighetene til å lage en plan og til å kutte de utslippene som de har lovet å kutte.

Det er ingen tvil om at representanten Bru har rett i at flere av regjeringens klimatiltak er gode og vil redusere utslipp over tid. Men det er helt oppsiktsvekkende at hun og regjeringens representanter på ramme alvor hevder at det ikke er noen vits i å sette konkrete mål for hvilken effekt disse tiltakene kan ha, og at det ikke er noen vits i å måle dem opp mot tiltak som vil ha motsatt effekt i tid og rom, slik at vi har en eller annen idé om helheten i resultatet av disse tiltakene, som i og for seg er bra, og som regjeringen skryter av, men som vi ikke vet effekten av.

Tenk hvis Høyre hadde lagt fram sine tyngste tiltak i helsepolitikken og sagt at de anser at hva slags effekt disse tiltakene skal ha, det er ikke så nøye, det går sikkert bra. Jeg tror ikke det ville blitt akseptert i veldig stor grad. Det er dette i stor skala som statsråd Helgesen også sier: Vi skal vente lenge, mens vi vet at det haster, vi skal vente på mer kunnskap, mens vi vet at vi egentlig har den. Det jeg håper kan skje i denne debatten eller snart, er at regjeringen skrur av pausemusikken i klimapolitikken og begynner å levere konkret handling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tina Bru (H) [16:44:16]: Klima- og miljødepartementet kjøpte nylig klimavoter fra tre av Scatec Solars planlagte solkraftverk i Vest-Afrika.

«Klima- og miljødepartementet peker ut en retning når de kjøper klimavoter fra solenergi, og avtalen stimulerer utviklingen av bærekraftige prosjekter på bekostning av olje og kull i kraftforsyningen.»

Det har direktør i Scatec Terje Osmundsen sagt. Dette

kvotekjøpet vil redusere CO₂-utslippene med 330 000 tonn fram mot 2020. Miljøpartiet De Grønne har sagt at de ønsker å avvikle kvotemarkedene og la landene seile sin egen sjø etter oppfølgingen av Paris-avtalen, selv om de har hyllet Paris-avtalen. En av de viktige mekanismene i denne avtalen er en videreutvikling av kvotemarkedet, nettopp for å hjelpe fattige og utsatte land med å kutte utslipp og få mer bærekraftige energisystemer.

Mitt spørsmål er: Hvorfor vil Miljøpartiet De Grønne avvikle noe som 126 land i verden sier er en viktig del av det å faktisk oppfylle målene i Paris-avtalen?

Rasmus Hansson (MDG) [16:45:14]: Scatec Solars prosjekter kommer ikke til å kutte utslipp. De kommer i høyden i stedet for ytterligere utslippsøkninger fra annen produksjon. Det er svært viktig å ha retorikken og ordbruket på plass her. Så lenge de solcelleprosjektene ikke er del av en helhetlig utslippsplan i et land som Sør-Afrika, vet vi ikke totaleffekten av det. Derfor er det også en dårlig idé å tilbakeføre de såkalte kuttene til norsk klimabudsjett. Derimot er det en veldig god idé, som Miljøpartiet De Grønne støtter, å investere i den typen tiltak i Sør-Afrika og i alle mulige andre land. Vi går inn for det i større grad enn Høyre gjør, men vi mener det er feil å ta de påståtte utslippskuttene som disse prosjektene gir, til inntekt for og i stedet for kutt i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Vidar Helgesen [16:46:37]: La meg starte med å takke for en god debatt, som reflekterer utålmodighet. La meg også vise til komitélederens innlegg, der han også vektla systematikk.

Regjeringen og samarbeidspartiene arbeider systematisk med styrking av norsk klimapolitikk, område for område, særlig på de fem innsatsområdene vi har pekt ut. Vi legger stor vekt på forskning, innovasjon og teknologisk utvikling som helt essensielt hvis vi skal klare å bekjempe klimakatastrofen. Der står vi for konkret handling. Når vi har styrket Klima- og energifondet langt utover klimaforliket, er det sånt som muliggjør at Enova i løpet av de siste månedene har gitt støtte på over 270 mill. kr til Hordaland for at man skal kunne lage infrastruktur for alle fylkesveiferjesambandene der. Det er sånt som muliggjør en kjempesatsing på Hydro Karmøy, satsing på Elkem Herøya, osv. Når vi nesten har tredoblet miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge, er det sånt som muliggjør at andelen grønne prosjekter i Innovasjon Norge på ett år gikk opp fra 28 pst. til 38 pst. Vi satser på forskningssentre for miljøvennlig energi. Vi er i ferd med å operasjonalisere fondet Fornybar AS. Vi har også, som et viktig bidrag til teknologiutvikling, lagt frem en ny lov om offentlige anskaffelser – alle etater skal ha en grønn plan for innkjøp. Vi har historisk høye jernbanebudsjetter, som gjør at vi har rekordpassasjerantall på jernbanen. Vi har mer enn firedoblet bevilgningene til bymiljøavtaler fra 2015 til 2016. Utslippsmålet for nye biler i 2020 kommer til å bli nådd i 2017. Vi har for første gang bestilt en klimastrategi for Nasjonal transportplan. Behovet for å jobbe sam-

men med industrien ble nevnt i sted. Vel – regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft jobber sammen med Norsk Industri om et lavutslippsveikart for industrien. Så det er systematikk i dette arbeidet, og det er konkret handling.

Vi er opptatt av systematikk også hva gjelder det internasjonale. EU-sporet vårt er en del av en nasjonal og europeisk systematisk innsats. Vi ønsker mer samordnet klimapolitikk, mer helhetlig klimapolitikk, mer forutsigbar klimapolitikk og mer forpliktende klimapolitikk. La oss alle være ærlige – alle som har sittet med regjeringsansvar i dette landet: Vi har 30 års erfaring i Norge med klimamål som ikke er nådd. Vi ønsker med vårt EU-spor å binde norske klimamål til et mer forpliktende internasjonalt samarbeid. Det gir forutsigbarhet. Det er det som gir den forutsigbarheten som næringslivet etterspør. Jeg har til gode å få respons fra noen næringslivsaktør om at det haster med å komme med helt egne nasjonale mål nå. EU-sporet er høyst velkomment, fordi man vet at rammevilkår tilsvarende europeiske partnere og konkurrenter er fornuftig. Det betyr ikke at vi sitter stille og venter. Tvert imot. Norge, fordi vi ikke er EU-medlem, har mindre grunn til å vente enn det EU-medlemslandene har, for vi må være på ballen for å forsøke å påvirke med våre synspunkter lenge før EU-medlemsstatene må gjøre det. Vi har gjort det i forbindelse med EUs kvotesystem, som nå ligger i EU-parlamentet til debatt. Vi gjør det når det gjelder innsatsfordelingsbeslutningen, og vi gjør det når det gjelder skog- og arealbruk. Det er viktig. Vi hviler ikke. Jeg skal selv i ettermiddag sette meg på KLMs Amsterdam-flight med 47 pst. biodrivstoff for å dra på EUs uformelle miljøministermøte i kveld og i morgen. En viktig del av den jobben er å bringe norske synspunkter på EU-politikken til torgs.

Så er vi opptatt av det globale bildet. Paris-avtalen har også en systematikk. Paris-avtalen ble en suksess i den forstand at man fikk et høyt ambisjonsnivå, men det ambisjonsnivået vil aldri bli nådd hvis man ikke legger et systematisk oppfølgingsarbeid til grunn. Det er det som dreier seg om først å få avtalen til å tre i kraft, og så få landene suksessivt til å mobilisere for økte forpliktelser. I det arbeidet vil norsk lederskap være veldig viktig. Det gjelder i det diplomatiske arbeidet, men det gjelder også i bistandsinnsatsen, ikke minst med skogsatsingen – kanskje det aller viktigste instrumentet Norge har for å redusere klimagassutslipp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [16:51:52]: Det er ingen i denne salen som vil forlate EU-sporet, det er i hvert fall ingen som har gitt uttrykk for det i denne debatten, ikke i tidligere debatter heller. Det som er bekymringen, er at statsråden i sin egen redegjørelse sier at formalitetene med EU neppe vil være på plass før tidligst mot slutten av 2017, det kan bli 2018, og det kan sågar – fordi det sikkert kommer til å være krevende forhandlinger internt også i EU – muligens bli 2019. Hvilken opplevelse har klima- og miljøministeren av en sånn tidsakse i forhold til den utålmodigheten alle partier i denne

salen, med unntak av hans eget parti og Fremskrittspartiet, har?

Statsråd Vidar Helgesen [16:52:38]: Vi sa i stortingsmeldingen i fjor:

«Selv om en intensjonsavtale med EU om felles oppfyllelse kan komme på plass relativt raskt, kan det ta tid før den endelige avtalen med EU er forhandlet fram.»

En form for intensjonsavtale kom på plass i fjor gjennom stortingsvedtaket og gjennom vedtak i EUs ministerråd. Muligheten for en slik avtale er også forankret i Paris-avtalen. Så er det politikktutviklingen i EU som er neste skritt, og der har vi ikke kontroll på tidtabellen, men vi ligger frampå for å bidra til at ting skal gå raskt, og til at våre synspunkter skal reflekteres. Vi vet nå at det er maks tre måneder til kommisjonen kommer med sitt forslag til innsatsfordelingsbeslutning. Det kommer til å være startskuddet for en intens europeisk debatt, hvor Norge også må delta. Det vil være et feilslått initiativ å komme med norske mål nå tre måneder før kommisjonen kommer med sitt forslag.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:53:52]: Vi opplever i energi- og miljøkomiteen stor utålmodighet i klimapolitikken. Det ser vi gjennom at det fremmes mange ulike representantforslag. På bakgrunn av alle disse forslagene er spørsmålet mitt til statsråden: Ser statsråden behov for å legge fram en slags klimapakke for å synliggjøre regjeringens helhetlige klimapolitikk?

Statsråd Vidar Helgesen [16:54:17]: Jeg har stor forståelse for utålmodighet, jeg har jobbet nok med EU-prosesser og Norges forhold til EU-prosesser til å kjenne godt på den utålmodigheten. Men jeg er også veldig opptatt av at det ligger en systematikk i den EU-prosessen, som vil tjene norsk klimapolitikk, og som vil tjene arbeidet med å få ned utslippene. Jeg mener at i stortingsmeldingen om felles gjennomføring med EU la vi inn fem innsatsområder, som er en helhetlig, ambisiøs klimapolitikk, og som vi oppfyller ikke minst gjennom et utmerket samarbeid med samarbeidspartiene.

Så ligger det mange forslag i Stortinget – eller som snart kommer til Stortinget. Det gjelder oppfølging av Grønn skattekommisjon, lov om offentlige anskaffelser, energiloven, energimeldingen, som snart kommer, og samtykkeproposisjonen om Paris-avtalen – og litt lenger frem: Nasjonal transportplan, industrimelding, melding om sirkulær økonomi og klimalov. Det er mange ting som kommer, men alt kommer ut av satsingen vår på de fem innsatsområdene.

Marit Arnstad (Sp) [16:55:33]: Utålmodigheten her i salen er stor. Jeg skjønner at statsråden vil vente på EU. Men det er jo slik at det stadig skjer ting også på de områdene som regjeringen har prioritert som sine innsatsområder, og en av de tingene som skjer, er at energimeldingen blir lagt fram i morgen. Det sies ikke så mye om det i redegjørelsen hva en ønsker i energipolitikken, men tilfel-

digvis er Norge et av de landene som har aller best forutsetning for å bidra til noe av den infrastrukturen via elektrisitet, som mye av digitalisering og teknologi kommer til være avhengig av.

La meg spørre statsråden: Mener han at det bør utformes en offensiv strategi for havvind, og at vi ikke bare skal levere til Skottland? Mener han at oljefondet bør få lov å investere i unoterte aksjer innenfor fornybar energi? Mener han at vi skal sette Statkraft og Statskog i stand til å være med på utbygging av ny fornybar energi? Vil det bli framlagt noe om det i morgen?

Statsråd Vidar Helgesen [16:56:29]: Representanten Arnstad har rett i at det kommer en energimelding i morgen. Så vil hun sikkert også ha forståelse for at hun får vente til i morgen med å få klarhet i hva som står i den. Men satsing på fornybar energi er en viktig del av regjeringens klimapolitikk. Norge er en fornybarnasjon. Vi kommer til å være en energinasjon også i fremtiden, etter oljen. Det betyr fortsatt satsing på vannkraft, men det betyr også satsing på vind. Det kan representanten Arnstad forlite seg på.

Ola Elvestuen (V) [16:57:16]: Jeg er enig i statsrådets beskrivelse av at vi har hatt 30 år med klimamål. Det som er felles for disse målene, er at vi ikke har nådd dem. Vi setter ambisiøse mål, og så ser man på en måte hvordan det går, ut fra summen av det man klarer å få til. Det store skiftet i denne stortingsperioden er nettopp at vi nå ønsker å knytte oss til EUs målsetting, noe vi ikke klarte å få til med 2020-målene, og vi ser jo hvordan det har gått med klimaforliket. Vi får prøve å gjøre det bedre de årene som er igjen.

Men helt avgjørende når vi knytter oss til EU, er nettopp at det ikke bare blir en bilateral avtale, men at man får den nødvendige juridiske forpliktelsen sånn at vi sikrer at vi når målene, og at Norge også kommer innenfor et sanksjonsregime dersom vi ikke skulle gjøre en god nok jobb.

Da blir mitt spørsmål til statsråden: Er statsråden helt tydelig på at det nettopp er en målsetting å komme innenfor den juridiske forpliktelsen som gjør at vi får de samme kravene til gjennomføring som andre EU-land?

Statsråd Vidar Helgesen [16:58:25]: Regjeringen har som utgangspunkt, og Stortinget har sluttet seg til det utgangspunktet, at vi søker en bilateral avtale med EU, men det vil være et forhandlingstema med EU. Så er det slik at det er EUs politikktutforming som vil være avgjørende for innholdet i de europeiske landenes forpliktelser, og også Norges forpliktelse. EUs politikk kommer i form av forordninger og direktiver, og de aktuelle direktivene her må vi regne med vil være EØS-relevante. De vil for så vidt uansett bli inn tatt i EØS-avtalen og vil derfor følge med EØS-arkitekturen. Det må i hvert fall være den formodningen vi har. Så får vi se hva forhandlingene fører til når det gjelder hvorvidt vi får gjennomslag for vårt ønske om at selve avtalen skal være en bilateral avtale.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:59:33]: En av de tingene som ble sagt i redegjørelsen i går, var at vi kan forvente fra norsk side å få forpliktelser i ikke-kvotepiktig sektor som ligger opp mot 40 pst. En annen av de tingene som kom fram i redegjørelsen i går, var at det ser ut til at vi kan bruke skogtilvekst i Norge til erstatning for å gjøre utslippskutt bl.a. i transportsektoren. En tredje ting som kom fram, var at man har lagt fram en klimastrategi fra transportetatene som sier at det er mulig å kutte 50 pst. av utslippene fra transport.

Da spør jeg statsråden: Hvorfor er regjeringen imot å sette et kutt mål, et klart utslippsmål, for transportsektoren som Nasjonal transportplan skal rette seg etter? Hvorfor er regjeringen imot det? Er det fordi de ønsker å plante skog istedenfor å gjøre utslippskutt i transportsektoren?

Statsråd Vidar Helgesen [17:00:38]: La det ikke være noen tvil om at uansett hvilke tall vi snakker om her, så vil det komme betydelige behov for å kutte utslipp i transportsektoren. Prosessen med å få til kutt i transportsektoren er i gang, men det er helt klart at vi kan ikke stoppe ved personbilmarkedet. Det må kuttes i tungtransport, og det må også satses sterkt – som regjeringen gjør – på grønn skipsfart.

Når det gjelder skog, er vårt klare utgangspunkt at uansett hvilke regler man blir enig om når det gjelder skog og arealbruk, skal bokføringsmetodene ikke senke ambisjonsnivået. Det vi er opptatt av, er at dersom land skal kunne kreditere utslippskutt mot skog, så må det være med nye skogtiltak og ikke eksisterende skog. Så det er en ny, aktiv klimapolitikk som eventuelt skal resultere i den type bokføring.

Rasmus Hansson (MDG) [17:01:50]: Det framgår av regjeringens statsbudsjett for 2016 at norske klimagassutslipp forventes å øke i årene framover med en normal utvikling. Dette er tallfestet. Så hevder regjeringen at diverse gode tiltak for utslippskutt som de vil gjennomføre, vil redusere utslippene. Dette vil regjeringen ikke tallfeste. Nå skal Norge koble seg på EUs klimapolitikk, som har som formål å gi store utslippskutt. Det er bra. Og vi skal altså oppfylle Paris-avtalen, men det er ennå ikke lagt planer for hvordan vi skal gjøre det.

Kan statsråden avklare om han mener at norske klimagassutslipp vil øke eller avta i tida fram til vi faktisk har fått i stand en forpliktende gjennomføringsavtale med EU?

Statsråd Vidar Helgesen [17:02:44]: Når vi har referert til at utslippene kan komme til å vise seg å ha økt i 2015 og muligens øke i 2016, er det rett og slett basert på fremskrivninger som vår fremste fagmyndighet har gjort, som kan tyde på det. Men det er ikke noen endelige tall – de kommer for øvrig ganske snart. Det er Miljødirektoratet som har gjort fremskrivningen.

Det vi derimot vet, er at norsk industri nesten har halvert utslippene over et par tiår, mens produksjonen har økt. Vi vet altså at det er mulig å frakoble CO₂-utslipp fra vekstkurven, og det er derfor vi er så opptatt av å satse på teknologiutvikling, satse på forskning og innovasjon som kan ikke bare kutte utslippene år om annet, men også sikre at

vi tar oss til lavutslippssamfunnet på en måte som skaper et velstående og rikt velferdssamfunn også i fremtiden.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jonas Gahr Støre (A) [17:04:05]: Verden kom i mål i Paris med en global og ambisiøs avtale, og redegjørelsen ga et godt overblikk over avtalens innhold.

Det operative nå er at det haster med klimatiltak og mer gjennomføring. Taktskifte kan ikke være taktskifte i ord, det må være i handling – i industrien, som får færre og dyrere kvoter, og i alle andre sektorer i det norske samfunnet. Skal bedriften, forbrukeren og investoren legge om kursen, trengs forutsigbarhet og tydelige signaler om hvor vi skal.

Det er kortere tid til 2030 enn det er siden år 2000 – kort tid, med andre ord. Derfor vil jeg advare mot at vi skal avvente forhandlinger med EU og andre lands rapportering før vi kommer i gang her hjemme, slik at det kjennes og merkes.

Statsråden var i sin redegjørelse opptatt av at Norge har ledet an i de internasjonale klimaforhandlingene – ros for det – men det er påfallende at regjeringen viser så svakt og utydelig lederskap her hjemme, hvor vi skal gjøre forandringer. Det skjer for lite, og nok en gang får vi utsettelser. Før jul sa statsministeren at avtalen med EU kanskje ikke kommer på plass før i 2017. Nå sier statsråden at avtalen neppe er på plass før tidligst mot slutten av 2017. Regjeringen sender et signal om å vente og se.

Stortinget har i klimaforliket vedtatt at Norge, som en del av en global og ambisiøs avtale, skal framskynde målet om karbonnøytralitet fra 2050 til 2030. De 60 pst. som gjenstår for å nå målet, kommer i tillegg til våre nasjonale kutt, altså bidrag til kutt utenfor Europa, noe som er særlig viktig for utviklingslandene. Paris-avtalen oppfordrer landene til å styrke klimafinansieringen. På tross av dette har regjeringen konkludert med at de ikke vil framskynde målet om karbonnøytralitet. Regjeringen lovpriser Paris-avtalens ambisjon og oppslutning, men sier altså at premisset for å framskynde målet om karbonnøytralitet ikke er oppfylt. Saken skal vurderes på nytt i 2020.

Igjen får vi utsettelser. Norge må så langt være det eneste landet som bruker Paris-avtalen til å skru ned egne ambisjoner. De snakker om en avtale som er global og ambisiøs, men konsekvensen skal ikke føre til handling. Hvordan kan statsråden mene at dette er et godt bidrag til å øke ambisjonene? Det håper jeg han gir svar på i denne salen.

Det kan virke som om regjeringen velger å utsette klimajobben til etter stortingsvalget i 2017. Arbeiderpartiet vil gjerne gjøre den jobben, men av hensyn til klima bør vi gjøre mer nå. Det er ingenting som hindrer regjeringen i å legge fram konkrete klimatiltak, invitere sektorene til å definere mål på veien eller framskynde målet om karbonnøytralitet. Arbeiderpartiet vil i tiden som kommer søke flertall for våre 40 nye klimaforslag, forslag som vil ta oss i retning av en mer sirkulær økonomi med lavere utslipp. Jeg håper det er grunnlag

for flertall med partier som vil mer i klimapolitikken enn Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen.

Torhild Aarbergstøten (H) [17:07:15]: I denne debatten har flere hevdet at regjeringen ikke har gjort noen verdens ting for å redusere klimagassutslippene. Det er en påstand jeg vil si meg sterkt uenig i. Aldri tidligere har det blitt satset så sterkt på forskning og utvikling av ny klimavennlig teknologi, lover og forskrifter blir strammet inn, og skatte- og avgiftsordninger har blitt vridd mot at det skal lønne seg å velge miljøvennlig.

Som ministeren beskrev i sitt innlegg, har det de siste årene vært en historisk satsing på forskning og utvikling. Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge har blitt økt med bortimot 200 mill. kr til en halv milliard kr. Enova får 2,2 mrd. kr, og vi bruker 690 mill. kr bare på satsing på CO₂-håndtering. Særlig innenfor transportsektoren har Enova bidratt stort gjennom støtte til hurtiglading av elbiler og landstrøm for skip, og de bidrar til at ferjene i Hordaland vil bli drevet av strøm istedenfor diesel. Anbudene i kollektivtrafikken har strenge miljøkrav, og vi ser at strøm, biogass og på sikt hydrogen vil bidra til at utslippene i transportsektoren reduseres stort de nærmeste årene.

Dette viser at satsingen som gjøres nå, vil gi resultater om få år. Det vil også teknologiutviklingen innenfor industri og næringsliv bidra til. Når vi eksporterer norsk aluminium og silisium, som er produsert med ren, norsk vind- og vannkraft og ikke skitten kullkraft, eksporterer vi fornybar energi og ikke minst miljøteknologi i fast form.

Derfor er det viktig fortsatt å satse på å øke produksjonen av ren strøm fra fornybar energi. Europas største vindpark bygges nå på Fosen, og det er stort potensial i å effektivisere mange av våre vannkraftanlegg. Regjeringen legger snart fram både en energimelding og en industrimelding, med tiltak som vil bidra til å nå våre ambisiøse klimamål. Norge var også blant de 20 deltakerlandene som skrev under på avtalen Mission Innovation under FNs klimakonferanse i 2015. Målet er å doble innsatsen på forsknings- og utviklingsinvesteringer i løpet av de neste fem årene, dette for å øke produksjonen av ren energi som bidrag til global økonomisk vekst og velferdsutvikling.

I klimapolitikken må vi tenke langsiktig og sørge for forutsigbarhet. Derfor er det svært viktig at vi har et bredt klimaforlik nasjonalt og en global Paris-avtale. At vi er utålmodige og ambisiøse på våre egne og ikke minst våre etterkommeres vegne, er et svært godt utgangspunkt for at Norge fortsatt skal være spydspissen hva gjelder både å redusere egne utslipp og bidra til at utslippene blir redusert globalt.

Per Rune Henriksen (A) [17:10:10]: Det er enorme omveltninger i de globale energisystemene som må til for at vi skal kunne nå de målene som ble satt i Paris-avtalen. I tillegg har vi et annet viktig vedtak som ble gjort internasjonalt i fjor, og det var de bærekraftige utviklingsmålene som ble satt av FNs generalforsamling. Dette er to viktige vedtak for den videre utviklingen av livet på vår klode.

Saken er den at vi har en lang vei å gå. Det vet vi. Det viser alle tall. Det viser alle framskrivninger som legges fram.

Norge er på mange måter i kapittel 2 i boken om veien til lavutslippssamfunnet. I motsetning til svært mange andre land har vi en kraftforsyning som i hovedsak er fornybar. Det betyr at vår oppgave i denne jobben blir å plukke de høyerehengende fruktene.

Det er ikke så lett å gjøre det. Vi får ikke de store utslippskuttene som man får andre steder. Det betyr at vi må ha en sterk innsats for å nå disse målene. Forskning og utvikling er både nødvendig og veldig bra. Det må intensiveres, det må gjøres noe med, men uten at vi tar i bruk ny teknologi, uten at vi får den utbredt, får vi ikke resultater av den teknologien: Vi får ikke utslippskutt av forskning, vi får utslippskutt når forskningen blir tatt i bruk. Derfor er det for oss i Arbeiderpartiet svært viktig å få fram karbonfangst- og lagringsprosjekter i Norge snarest mulig, konkrete prosjekter som kan bidra til å redusere utslippene – ikke utelukkende forskning, selv om forskningen er viktig.

Jeg tror ikke lave CO₂-utslipp er en trussel mot levestandard og livskvalitet. Overgangen til et lavkarbonsamfunn ser jeg på som en videreutvikling av et godt, moderne samfunn. Men hvert år som går uten at vi får de utslippsreduksjonene som monner, uten at vi setter i verk de tiltakene som trengs for å komme dit vi skal, øker risikoen for at vi må skru hardere til når tiden begynner å bli knapp. Det kan bety at vi kommer i den situasjonen som representanten Korsberg frykter, nemlig at dette blir en tung bær for vårt næringsliv, for vårt arbeidsliv. Derfor er det så utrolig viktig – når vi ser at regjeringen ikke er villig til å ta de grepene som må tas – at denne klimapolitikken utformes i Stortinget nå, det neste halvannet året, til vi får en regjering som virkelig tar tak i situasjonen og gjør det som må gjøres.

Nils Aage Jørgstad (H) [17:13:25]: Jeg syntes det var på tide at det kom en fra transportkomiteen på talerstolen, siden vi er en vesentlig del av løsningen. Klimaministerens redegjørelse inneholder en god analyse av situasjonen og utfordringene vi står overfor. Jeg har imidlertid merket meg den offensive og i og for seg optimistiske tonen redegjørelsen legger til grunn. I den sammenheng siterer jeg fra ministerens redegjørelse:

«(...) i Paris-avtalens år 2015 var drøyt 20 pst. av verdens kraftproduksjon fornybar, men nesten 90 pst. av ny kraftproduksjon i verden kom fra fornybare kilder. Store endringer på transportområdet, særlig fordi utviklingen i batterilagring er rivende. Batterikapasiteten går raskt opp, og prisen går raskt ned. Bare i fjor sank den med 35 pst.»

Jeg har også merket meg at det i stor grad er i skjæringspunktet mellom energi og transport at klimakampen vil bli avgjort.

Jeg vil gjerne si at i retningslinjene for NTP for 2018–2029 som er sendt fra regjeringen, er et overordnet mål for transportsektoren formulert slik:

«Et transportsystem som er sikkert, fremmer verdi-

skapning og bidrar til omstilling til lavutslippssamfunnet.»

I vedlegget til transportplanen, Grunnlag for klimastrategi, heter det:

«Etatene må utvikle sin rolle som kunnskapsleverandør og pådriver for å oppfylle forventningene samfunnet har til sektoren, samtidig som lavutslippssamfunnet legges som et langsiktig premiss for framtidige prioriteringer i samspill med hensynet til sikkerhet og verdiskaping.»

I samme vedlegg har etatene valgt å legge til grunn absolutte kutt på 50 pst. i forhold til dagens utslipp på 16,5 mill. tonn innen 2030, noe som er i tråd med St.meld. nr. 13 for 2014–2015, Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU. Det er altså lagt til grunn i den planen som nå utarbeides, et vesentlig kutt for transportsektoren, faktisk kanskje større enn det man har sett for seg hittil. Det er verdt å merke seg at man i det samme dokumentet, Grunnlag for klimastrategi, konkluderer med:

«Uten en storstilt overgang til ny teknologi og nye typer drivstoff vil det nærmest være umulig å oppnå tilstrekkelig store kutt i klimagassutslippene.»

Det er et poeng at der har Norge, og kanskje ikke minst denne regionen, vært i forkant når det gjelder å skaffe et marked for elektriske biler. Nå ser vi hvordan satsingen er rundt omkring i verden på dette.

Jeg er helt uenig i at vi ikke har gjort noe i mellomtiden. Vi bygger mer jernbane. Vi reduserer vedlikeholdsetterslepet på jernbanen, noe som gir mer bruk av jernbanen som alternativt transportmiddel. Det gis 50 pst. tilskudd til tung infrastruktur i de store byene. Det skal lønne seg å velge miljøvennlig, men vi sliter fortsatt med dieslbiler som ble kjøpt i hopetall under den forrige regjeringen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [17:16:41]: Jeg synes det er fascinerende at regjeringens representanter snakker om hvor fælt det er med alle diesebilene som den rød-grønne regjeringen satte i gang med, all den tid de ikke har fremmet et eneste vesentlig tiltak for å redusere antallet nye dieslbiler på norske veier. Men la det ligge.

Jeg føler behov for å gripe fatt i et par av de tingene som har vært oppe i debatten. Det nevnes hele tiden en storsatsing på Enova. Ja, storsatsingen på Enova må jo være norgeshistoriens største klimabløff, for hvis en går inn og ser på tallene, ser en at vi snakker ikke om milliarder, men vi snakker om millioner. Det høres veldig flott ut å snakke om et stort økt fond på mange milliarder, men hvis en ser på hva Enova faktisk har fått i ekstra midler for å bruke på satsingen sin, ser en at det er vesentlig mindre, fordi økte bevilgninger til Enova har blitt motsvart av økt ansvar. Tidligere var det slik at Transnova fikk egne penger. Regjeringen la ansvaret for Transnova over til Enova, men pengene fulgte ikke med. Regjeringen la ansvaret for deler av forskningen på karbonfangst og -lagring over til Enova, men en del av pengene fulgte ikke med.

Det ble lovet et skattefradrag for husholdninger. Plutselig skulle 250 mill. kr av det som skulle gå til skattefradraget, dekkes av Enova – sum: 129 mill. kr ekstra til Enovas satsing årlig. 129 mill. kr er mindre enn en fjerdedel av bi-

draget til den økte petroleumsforskningen som regjeringen har lagt opp til. Da blir det litt smått.

Jeg vil gjerne utfordre Vidar Helgesen, hvis det er slik at han har andre tall. Når det gjelder nettoen av de ekstra pengene som Enova har hatt til å satse, ville jeg vært veldig glad for at han ser på det.

Jeg føler behov for å støtte Jonas Gahr Støre i det han sier. Jeg mener det er et brudd på klimaforliket når man på den ene siden sier at klimaavtalen i Paris er en historisk avtale, mens man på den andre siden sier at den er ikke historisk nok til at vi skal innfri det norske løftet om karbonnøytralitet.

Jeg føler også behov for å kritisere satsingen på fornybar energi, for statsråden sa at satsing på fornybar energi er viktig for denne regjeringen. De har altså kuttet to tredjedeler av bistanden til fornybar energi. De har kuttet i hele Statkrafts offshorevindsatsing, og ryktene sier at det kuttes i satsingen på grønne sertifikater etter 2020. Da sier jeg: Hvis satsingen på fornybar er viktig for regjeringen, lurer jeg på hvordan det går med de områdene som ikke er viktige for regjeringen.

Statsråden vil ikke lage en plan for klimakutt fordi planøkonomi ikke fungerer. Vel, Nasjonal transportplan skal de ha, Nasjonal helseplan skal de ha, men klimamålene skal de altså famle seg fram til.

Statsråd Vidar Helgesen [17:20:00]: Jeg skal ikke gjenta alt vi gjør på de fem prioriterte områdene i klimapolitikken, men jeg skal konsentrere meg om et par av Jonas Gahr Støres poenger. Det ene handler om EU-prosessen: Det er altså ikke slik at vi venter på EU, men vi jobber med politikktutviklingen opp mot EU og med EU. Det er få i denne sal som vet mer – og bedre – enn Jonas Gahr Støre om at EU-prosesser kan være tidkrevende. Men det er ingen venteprosess i forholdet til EU, og det er ingen venteprosess når det gjelder nasjonale tiltak.

Når det gjelder spørsmålet om fremskynding av karbonnøytralitetsmålet, fra 2050 til 2030, er det riktig at klimaforlikets formulering og premiss er at det i så fall skulle foreligge en global og ambisiøs avtale, men det står også at en slik fremskynding betinges av at andre industri-land påtar seg store nok forpliktelser. Paris-beslutningen sier selv – og den tar vi på alvor – at landene langt fra har påtatt seg store nok forpliktelser til å nå 2-gradersmålet, altså fra Cancun i 2010, og langt mindre 1,5-gradersambisjonen.

Den andre siden av vårt resonnement er at hensikten med en fremskynding av karbonnøytralitetsmålet fra Norges side ikke minst vil være nettopp å få flere land til å påta seg større ambisjoner, mer på nivå med EUs og Norges mål. Derfor er det viktig at vi har det virkemiddelet med oss når neste stasjon kommer, når landene skal leve inn sine endelige forpliktelser, ikke minst på basis av klimapanelets 2018-rapport. Så det er ikke slik at vi avviser en slik fremskynding, men vi mener at premissene for den ikke er til stede nå.

Åsmund Aukrust (A) [17:22:09]: Vi diskuterer en historisk avtale, og også fra Arbeiderpartiets side takker vi

for den innsatsen som regjeringen, de norske forhandlerne og ikke minst det franske vertskapet gjorde – som jo ledet fram til en historisk avtale.

Men det er nå det gjelder, for det er nå hvert enkelt land er nødt til å gjøre jobben. Vidar Helgesens første – og vel egentlig eneste – store utspill så langt har vært at på hans post kommer sannsynligvis ikke utslippene til å gå ned. Det er oppskriften på at vi ikke skal nå Paris-avtalen. Dersom regjeringen kan sitte i fire år uten å få ned utslippene, ja, da når vi ikke det som er målsettingene i Paris-avtalen.

I morges diskuterte Stortinget likestilling, og det er egentlig noen klare fellestrekk mellom den debatten vi hadde i morges, og den vi har nå. Og det er enighet i opposisjonen om at regjeringen ikke leverer – det gjorde den ikke med hensyn til likestilling, og det gjør den heller ikke når det gjelder klima. Det er i denne perioden, som nå har vart i snart tre år, levert én klimasak, og det er den om klimamål. Den brukes nå altså som et argument for å trenere andre klimaforslag. Alle andre vedtak som er gjort om klima i denne sal, er fremmet som forslag fra opposisjonen. Fra regjeringshold har vi til og med sett at det treneres: Det er over et år siden Stortinget gjorde vedtak om lavutslippssoner. Regjeringen og samferdselsministeren har ikke gjort noen ting, og derfor gikk Arbeiderpartiet til det uvanlige skritt å fremme en lovt tekst i Stortinget. I dag har komiteen til slutt enstemmig innstilt på at en kan gå inn for den teksten som Arbeiderpartiet fremmet.

Det er betegnende for denne regjeringen at når de skal skryte av sin innsats, enten det er i debatten her, i spørretimen eller andre steder de skryter av hva regjeringen gjør når det gjelder klima, viser de til seire som Venstre og Kristelig Folkeparti har fått. Det er vel sant som Trine Skei Grande sier: Denne regjeringen har overlatt hele jobben til Venstre.

Systematikk var et nøkkelord i innlegget til Vidar Helgesen, men jeg vil si at klimaarbeidet er lite systematisk. Nå er det over 20 klimaforslag som ligger i komiteen, og ingen av dem kommer fra regjeringen. Det gir en stor jobb til oss andre, i opposisjonen, og jeg vil at vi skal appellere litt til hverandre om at når regjeringen ikke leder vei, får vi andre ta ansvar. Vi i Arbeiderpartiet håper på støtte til våre forslag, og så skal vi ordentlig og systematisk gå igjennom andres forslag.

Til slutt: Jeg hørte statsråd Helgesen si i en radiodebatt denne uken at han ikke kom til dekket bord, og etter to år med Tine Sundtoft er jeg enig i at han ikke gjorde det.

Men denne regjeringen må snart slutte å skylde på andre. Klimaforliket ble vedtatt i 2012. I 2017 har det vært fire år med denne regjeringen, og så var det ett år med Stoltenberg II-regjeringen. Det er denne regjeringens ansvar å nå klimaforliket. Vi hørte også Tina Bru si at denne regjeringen har forsterket klimaforliket, men det er ingen representanter fra regjeringen som kan si at de i det hele tatt skal nå klimaforliket. Klimaforliket må nås før det kan forsterkes.

Anna Ljunggren (A) [17:25:33]: «Omstillingen til lavutslippssamfunnet innebærer særlig store utfordringer for Norge», sa klima- og miljøministeren på tirsdag.

Hvis ikke Norge klarer omstilling til lavutslippssamfunnet, hvem klarer det da? Hvilke land kan vi da forvente skal klare det? Vi i Norge har alle forutsetninger: Vi har en høyt utdannet befolkning, vi har under flere regjeringer satset på forskning og utvikling, og industrien vår er i særklasse når det gjelder energieffektivisering og nyvinning. I tillegg er vi fremst i verden når det gjelder kjøp av elbiler, og vi har strenge byggetekniske krav. Hvis det innebærer «særlig store utfordringer for Norge», hva kan vi da vente av reduksjoner av klimagassutslipp i andre land?

Norge har særskilte forutsetninger for å klare omstillingen til et lavutslippssamfunn – det er min påstand. Vi må vise at det er mulig å ha et høyt velferds- og velstandsnivå og samtidig gå fra å være et fossilt utslippssamfunn til et moderne lavutslippssamfunn. For å få det til må vi øke produksjonen av kraft fra fornybare energikilder betydelig i tiden som kommer.

Omstilling gir muligheter, og mange bedrifter ser et stort potensial for å skape nye arbeidsplasser og inntekter gjennom klimariktige løsninger. Klima- og miljøministeren snakket på tirsdag om grønn konkurransekraft. Hva ligger egentlig i det? Jeg snakket mandag med en bedriftsleder som sa det sånn:

Grønn omstilling har næringslivet holdt på med i mange år. Det er ikke noe nytt som denne regjeringen fant opp så fort oljeprisen dalte.

Norge har de økonomiske, menneskelige og naturgitte ressursene og forutsetningene som skal til for å klare å nå potensialet om å bli et lavutslippssamfunn.

Innenfor transportsektoren har vi et stort potensial. Det er en av de største kildene til klimagassutslipp i Norge, og 32 pst. av de norske klimagassutslippene kommer fra nettopp transportsektoren. Derfor mener vi i Arbeiderpartiet at det må etableres en støtteordning for utbygging av infrastruktur for hydrogenbasert transport. Det har vi fremmet forslag om i Stortinget, blant 40 andre gode forslag som regjeringspartiene har mulighet til å støtte, men hydrogenbaserte biler nevnte ikke klima- og miljøministeren i det hele tatt i sin redegjørelse på tirsdag. Hva mener klima- og miljøministeren om dette?

I tillegg ønsker vi å legge til rette for økt bruk av fornybart biodrivstoff, med økt innblanding – opp mot 40 pst. i transportsektoren – og det må vurderes for mobile kilder som traktorer og anleggsmaskiner innen 2030. Hva mener klima- og miljøministeren om dette forslaget, som han også nevnte i sin redegjørelse?

Vi mener at fossil energibruk i nybilsalget av personbiler og varebiler skal fases ut, og at avgiftssystemet innrettes sånn at alle nybilsalg i 2025 skal baseres på lav- eller nullutslippsløsninger. Hva mener klima- og miljøministeren om det?

Ola Elvestuen (V) [17:28:55]: Det mest positive med denne debatten – og det som er positivt – er at alle partier nå kappes om å være det mest ambisiøse og om å være for klimatiltak. I retorikken har mye endret seg de siste årene, og det er positivt. Ved å høre på partiene merker man ikke lenger de store forskjellene. Nå er det troverdigheten det går på. Det handler også om de politiske valgene, og når

enkeltsakene kommer, kommer også skillelinjene fram. Enten det handler om endringer i energiloven, organisering av jernbanesektoren eller andre tiltak, er det klare politiske skillelinjer. Man må bygge også organisatoriske endringer for å nå mål, og så handler det også om troverdighet med hensyn til gjennomføring.

Når jeg hører på Arbeiderpartiet, har de ett problem i den offensive holdningen de legger for dagen, og det er at de mangler troverdighet når det gjelder gjennomføring. For dem som husker de åtte årene vi har bak oss, med den forrige regjeringen, var det den manglende gjennomføringen og en frustrasjon over gjennomføringen som var grunnlaget for at vi i Venstre mente at vi måtte ha et nytt flertall på Stortinget. Man rotet til satsingen på biodrivstoff. Det har vi rettet opp i nå. Det var andre områder hvor det var stillstand. Kanskje var den største satsingen på utbygging innenfor olje- og gassektoren for å få opp aktiviteten – med den kostnadsdrivende effekten det hadde – et problem.

Det er et faktum at den dynamikken og nytenkningen vi nå har – også når det gjelder handling, helt uavhengig av både hvem som står bak vedtakene på Stortinget, og hvorvidt det skjer i budsjettssammenheng eller i enkeltvedtak – er et resultat av at vi har et nytt, borgerlig flertall. I Venstre er vi fornøyde med at vi sitter sentralt og er utslagsgivende initiativtaker for veldig mange av vedtakene. Det er ingen tvil om at det er det som gjør at vi nå har en ny dynamikk.

Ta bare det at vi nå sitter her og diskuterer EU-målsettinger om 40 pst. utslippsreduksjon innen 2030, som alle nå er for: Det var ingen som stilte krav om at vi skulle knytte oss til EU-krav før det borgerlige flertallet kom med forslaget om at vi skulle ha en egen avtale med EU. Jeg tror virkelig ikke at man under den forrige regjeringen hadde lagt til grunn at Norge skulle ha en forpliktende, juridisk bindende avtale med EU for å nå målene i 2030. Da tror jeg man ville fortsatt med klimaforlik, med den forpliktelsen som det innebar.

Det er skiftet som har gjort at vi har fått en helt ny dynamikk, og nå er alle partier forpliktet til å sørge for at vi bygger opp en troverdighet for gjennomføringen av det vi nå sier. Det handler ikke bare om å si det man mener – man må også gjøre det man sier, og ingenting er gjort før det er gjennomført.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Eirik Milde (H) [17:32:18]: Da Paris-avtalen ble presentert for verden, var det mye skryt å hente, både internasjonalt og lokalt i Norge. Tidligere klima- og miljøminister Tine Sundtoft fikk også mange godord, sammen med alle sine medarbeidere, for å ha gjort en formidabel jobb.

Verden fikk en visjon om globale nullutslipp innen dette århundret. Vi fikk på plass at alle land skal komme tilbake hvert femte år og levere nye klimamål. Og vi fikk et rapporteringssystem som gjør at vi kan forstå og sammenligne rapportene om utslippskutt fra de ulike landene.

Etter avtalen var det grunn til å feire, men også å brette opp ermene for det vi nå må gjøre.

Norge tar sikte på en felles gjennomføring med EU for å nå klimamålene for 2030. Felles gjennomføring med EU vil gi Norge et solid, forpliktende og forutsigbart europeisk regelverk å basere seg på når vi skal gjennomføre målene våre. Slik felles gjennomføring har også grunnlag i Paris-avtalen.

Da regjeringen presenterte sine planer om en felles forpliktelse med EU om en reduksjon av klimagassutslipp fram mot 2030, ble det for det meste tatt positivt imot.

De fleste er altså fornøyd med avtalen i Paris og med at veien framover går sammen med og i dognad med EU. Så hvorfor de store ord og de til dels kraftige utfall under debatten her i dag? Dugnad er et godt norsk ord, og jeg tror de fleste her i salen har deltatt på én, meg inkludert. Min erfaring er at de mest vellykkede har vært der deltakerne har jobbet sammen og ikke brukt tiden på å være uenige om hvem som skal holde hammeren, og hvem som skal steke vafler. Det er resultatet av dugnaden som teller.

Regjeringen har foreslått mange tiltak for å forberede Norge på omstillingen mot et lavutslippssamfunn. Bare i siste budsjettforslag, for 2016, ligger det en mengde punkter innenfor f.eks. transportsektoren, midler til kommunene, klima- og energifondet, Enova, Innovasjon Norge – alle foreslått av regjeringen. Etter budsjettsamarbeidet med Venstre og Kristelig Folkeparti er ytterligere punkter lagt til.

Klima- og miljøministeren hadde en god gjennomgang av utfordringene her på tirsdag. Han sa at Paris-avtalen vil ikke bare føre til endringer, den er et uttrykk for store endringer. Og den jobben er vi og denne regjeringen godt i gang med.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [17:35:03]: Jeg er enig i at det er et poeng å trekke sammen og være enige. Men problemet er at vi har en regjering som ikke har fremmet ett vesentlig kuttforslag på klimasiden. Alt er kommet etter påtrykk fra opposisjonen. Det er altså regjeringspartiene som er uenige og har stemt imot en del av forslagene.

Så vil jeg bare inn på spørsmålet om klimanøytralitet. Der er det sånn at Helgesen bruker argumentet: Det er ikke store nok forpliktelser i verden til å kunne gå inn for at Norge skal gjøre mer. Men vi slipper ut røflig 25 pst. mer per innbygger enn det de gjør i EU-landene. Og hvis man ser på utslippene som vi har tilført verden fra 1990 og fram til i dag på grunn av vår oljeeksport, er det vi som er blant dem som bidrar aller minst til å sørge for å nå målet. Da blir det litt Erasmus Montanus-logikk hvis vi fortsetter å si: De vil ikke gjøre mer, vi skal fortsette å forurense mer, og derfor kan vi ikke påta oss større forpliktelser.

Terje Aasland (A) [17:36:19]: Først en liten visitt til representanten Ola Elvestuen. Jeg har stor forståelse for at Venstre har behov for å prøve å beskytte seg selv og regjeringen ved å angripe Arbeiderpartiet, men det er faktisk sånn at Venstre også er medansvarlig med hensyn til hvil-

ke måloppnåelser som skjer i forhold til 2020 og 2030 ut fra det som er nå-situasjonen.

Så tror jeg at det vi har vært vitne til nå i dag og på tirsdag, i ettertid kommer til å ha én overskrift, og det er den tapte tid. Det er nettopp det regjeringspartiene gir uttrykk for, at en ikke gjør noe nå fordi en venter på EU. Jeg synes det er litt rart, for uansett hvordan man regner på virkningene av tiltak, uansett hvor positive og kraftfulle de oppleves, er vi langt unna klimaforliket og målene for 2020, og vi er langt unna å nå de forpliktelsene vi må påta oss i 2030. Så det er et paradoks at vi er inne i en tid som blir tapt.

At dette Stortinget blir invitert til om noen måneder å ratifisere Paris-avtalen, men samtidig ikke tar ansvar for hvordan avtalen skal oppfylles nasjonalt, er et stort politisk paradoks, at regjeringen inviterer til ratifisering av en viktig avtale uten på noen som helst måte å anviser hvordan vi skal nå de forpliktelsene som følger av avtalen.

Så blir det sagt at det jobbes parallelt med EU. Ja, det tror jeg det kun er regjeringspartiene selv som kan se. Det er ingen andre i denne salen som har gitt uttrykk for at en kan skimte konturene av at det jobbes parallelt med EU i klimaspørsmålet. Tvert om, her er det mange som har uttrykt at de nettopp ikke ser det.

Og så er det premisset for å vurdere hvorvidt Paris-avtalen er tilstrekkelig grunnlag for å framskynde at Norge skal være karbonnøytralt fram til 2030: At statsråden står her og avviser det uten å ha snakket med dem som er forlikspartnere, synes jeg er høyst merkelig og burde skape en automatisk refleksjon hos alle partier som inngikk forliket, utenom Høyre, at vi kanskje gjennom vedtak i Stortinget nok en gang må instruere denne regjeringen i et klimaspørsmål. Det er det som er konsekvensen, som representanten Heikki Eidsvoll Holmås nettopp sa: Alle klimareelle tiltak har kommet fram gjennom flertall i Stortinget og ikke på grunn av regjeringen, men på tross av regjeringen. Det er realiteten i to og et halvt år nå. All honnør til Venstre igjen og all honnør til Kristelig Folkeparti som gjennom budsjettene har dratt det i riktig retning.

Helt til slutt: La meg oppfordre representanten Korsberg til å gå på talerstolen (presidenten klubber) og bekrefte nå én gang for alle (presidenten klubber igjen) at Fremskrittspartiet erkjenner at klimautfordringene skyldes menneskeskapte utslipp.

Presidenten: Presidenten ber om at man overholder taletiden.

Marit Arnstad (Sp) [17:39:45]: Etter de siste innleggene synes jeg det er behov for å si noen få ord på slutten. For det er jo en tendens til, når en skal snakke om tida framover, at noen av partiene og noen av talspersonene igjen havner tilbake i fortida, og representanten Elvestuen og flere av de andre fra regjeringssida har havnet dit i dag også. Så må jeg si at det har skjedd ganske mye på 15 år – det har det. Det skjedde en god del under Bondevik II, og det har skjedd mye også under den rød-grønne regjeringen. Det vi prøver å snakke om i dag, er det som skal skje framover, og det en har registrert i dagens debatt, er en stor utålmodighet i Stortinget etter å få en mer sam-

let debatt – en mer samlet debatt om egne mål og ambisjoner. Det må det, synes jeg, kunne være mulig å ha uten at en skal falle tilbake til hva som skjedde for fem år siden, seks år siden, ti år siden eller 15 år siden.

Et nytt flertall ved valget i 2013 var ikke noe vannskille. Det var ikke noe vannskille i det hele tatt. Som representanten Aasland sier, er det jo opposisjonen i Stortinget som stort sett har presset fram enten at Kristelig Folkeparti og Venstre har gått i forhandlinger med regjeringen og for tjenstfullt nok fått gjennomslag, eller har presset fram beslutninger gjennom forslag som opposisjonen har lagt fram i Stortinget. En del av de forslagene har Kristelig Folkeparti og Venstre også støttet, og det er bra. Mange av forslagene har de også vekslet på ikke å støtte. For at de skal unngå at regjeringen taper ansikt i Stortinget, har enten Kristelig Folkeparti støttet regjeringen eller Venstre støttet regjeringen, alt etter når det passer. En sånn type spill er det en driver med her i Stortinget i disse dager omkring disse sakene, og det må være lov å etterlyse en debatt om hvordan vi ønsker det framover.

Jeg tror i likhet med representanten Jonas Gahr Støre at regjeringen vil trå vannet og prøve å unngå denne debatten til over stortingsvalget i 2017. Det er det den vil håpe på, og det synes jeg er synd.

På slutten skal jeg også knytte et par ord til dette med skatt og avgift, for det var veldig mange som var opptatt av det i replikkordskiftet med meg. CO₂-avgiften på sokkelen har fungert godt, den har vært teknologiendrende. Omleggingen av systemet for bilavgifter har fungert godt, for den har vært adferdsendrende. Skatt og avgift er et godt virkemiddel når det brukes i den sammenheng. Det er ikke det å slutte å bruke bilen som har vært målet med å endre bilavgiftene, men å endre bilbruken og gjøre den utslippsfri. Problemet med flyseteavgift og jordbruksavgift er det motsatte. En reduserer flytrafikk i Norge i stedet for å få en overgang til biodrivstoff innenfor flytrafikk. Og i jordbruket reduserer en norsk matproduksjon, som kanskje i dag er Europas mest miljøvennlige, til fordel for økt jordbruksimport, som kommer til å føre til høyere utslipp andre plasser. Den debatten må tas alvorlig, i stedet for å si at det enkle svaret er økte skatter og avgifter knyttet til klimautslipp.

Eva Kristin Hansen (A) [17:42:58]: Jeg føler et lite behov for å svare litt på det som representanten Ola Elvestuen tok opp. Han kritiserte Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiets troverdighet i klimapolitikken. Da har jeg behov for å opplyse Stortinget om at – Stortinget er veldig klar over det – det er bl.a. Venstre som har sørget for at vi har den regjeringen som vi har i dag, som stort sett trenerer det som kommer av initiativ fra Stortinget, og som ved hvert budsjettforslag som blir lagt fram, kutter systematisk på området klima og miljø – skogsatsingen, f.eks. Man kutter systematisk, og så får Venstre og Kristelig Folkeparti gleden av liksom å få fullt gjennomslag i budsjettet. For oss på utsiden er det ganske gjennomskuelig at det er et spill som foregår i Stortinget, men som Venstre tilsynelatende er godt fornøyd med.

Så må også jeg innom det som har blitt tatt opp om

karbonnøytralitet. Klimaforliket er veldig tydelig på at Norge – som en del av en global og ambisiøs klimaavtale, hvor også andre industriland tar på seg forpliktelser – skal forplikte seg til karbonnøytralitet senest i 2030. Det ligger i klimaforliket, som flere har vært inne på. Så sier statsråd Helgesen at avtalen er ambisiøs. Den er uten tvil global, det ligger i avtalens natur, men fordi vi er nervøse for at andre land ikke skal gjøre det som vi i tråd med avtalen forventer av dem, skal vi også der vente og se. Vi skal altså ikke stole på at andre land får til ting, og da stoler vi åpenbart heller ikke på avtalen. Når vil Helgesen si at premisene for å framskynde målet om karbonnøytralitet er oppfylt? Er det først når andre land har gjennomført sine kutt, at vi kan stole på at det de sier, er sant? Hvis det skal være sånn at alle skal sitte og vente og skule på hverandre før noen tør å ta steget, vil vi aldri få kuttet utslippene et eneste tonn. Vi må jo ha tro på den avtalen vi er en del av!

Helgesen skryter av hvilken fantastisk lederrolle Norge tok fram til avtalen var et faktum, og hvor flink pådriver vi var som land. Så skal ikke vi, som var så flinke i Paris, gjøre noe etterpå! Det er ikke noe annet enn fascinerende.

Helt til slutt: Statsråden tar opp EU-prosessen, og han understreker at han jobber med EU. Det er flott at Helgesen drar til Brussel og jobber med EU, men poenget her er at han har satt oss i en situasjon hvor vi bare skal sitte og vente før vi gjør noe i Norge. Vi skal vente til 2017, 2018 før noe skjer. Det er flott at statsråden har samtaler med EU, men så lenge vi ikke gjør noe på hjemmebane, er de samtalene ingenting verd.

Tina Bru (H) [17:46:08]: Jeg må si at når jeg har hørt på denne debatten nå i dag, høres det ut som om klimapolitikk er noe vi begynte med i fjor, at det ikke har vært noe som har skjedd før. Opposisjonen snakker om at vi skyver ansvaret foran oss, vi gjør ingen tiltak. Det er spesielt å holde tordentaler all den tid en selv løper fra eget ansvar. For hva er fakta? Jo, fakta er at i 2013 var det et gap på 8 mill. tonn på å nå målsettingene i klimaforliket. Nå er det på 6,7 mill. tonn. Det går i riktig retning. Utslippene har gått ned hvert eneste år siden 2010, men det gikk åpenbart ikke fort nok under de rød-grønne heller, for vi har fortsatt en vei å gå.

Når det gjelder disse 40 forslagene som det henvises til fra Arbeiderpartiet, er jeg ganske enig i mange av dem. Det er mye bra i de forslagene, fordi mye av det som står der, er ting som allerede skjer. Vi er egentlig ganske enige, og så skapes det et voldsomt inntrykk i denne debatten av at det er en kjempestor uenighet i norsk klimapolitikk. Det er jeg veldig uenig i.

Jeg er veldig enig med representanten Elvestuen, som snakker om hvor viktig avtalen om felles gjennomføring med EU er, og at det kanskje er noe av det viktigste som har skjedd i norsk klimapolitikk noensinne. Jeg er ganske i tvil om det er et grep som ville blitt tatt hvis vi fortsatt hadde en rød-grønn regjering. Det er et taktskifte med den borgerlige regjeringen, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre, og det er sannheten.

Så sier man: Hva med tiltak – ikke ett konkret tiltak. Nei vel – 18 mrd. kr mer til klimateknologifondet, miljøteknolo-

logiordningen er nå på nesten en halv milliard kroner, for første gang har vi en klimastrategi i NTP, det er en historisk satsing på jernbane, vi har tiltak innenfor grønn skipsfart, pilot på biogass, CCS-satsing, vi faser ut fossil olje innen utgangen av 2018, nesten 3 mrd. kr i klima- og skogsatsing. Alvorlig talt, å si at dette ikke er konkrete tiltak fordi vi nå er nødt til å se på hvordan prosessen i EU blir, og at FN må hente inn mer kunnskap om hvordan verden skal omstille seg for å nå et enda mer ambisiøst mål – er ikke Norge et land som liker å basere sin klimapolitikk på kunnskap? Er det ikke fornuftig å vente og se hva som kommer ut av den jobben IPCC nå skal gjøre? Jo, det er det. Det handler ikke om at vi ikke vet at vi skal opp på måltall, men det handler om at vi må passe på at vi innretter målene i Norge og virkemidlene vi tar i bruk, på en måte som er i tråd med innretningen i avtalen som kommer etter Paris. Det er sånn vi er nødt til å rigge klimapolitikken for fremtiden hvis vi skal komme oss noe videre fra denne debatten vi har her i dag, hvor vi krangler om hvem som har ansvar, hvem som ikke har tiltak, og hvem som har tiltak. Jeg tror vi alle kan være ganske enige i at samtlige partier i denne sal har klimatiltak. Samtlige parti i denne sal er opptatt av en ambisiøs klimapolitikk. Så står vi her og skaper et inntrykk av at ingenting skjer – vet du hva, jeg syns faktisk ikke at det er noe som står seg. Vi skal være stolte over at Norge er et land som har tatt ansvar, og som tar det uavhengig av regjeringer. Vi er fortsatt på god vei. Vi gjennomfører tiltak, og vi skal fortsette å gjennomføre og levere når vi får den endelige avtalen som følger av det som har skjedd i Paris.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [17:49:22]: Representanten Tina Bru kunne i grunnen lagt til i listen sin økte belønningsmidler for de store byene, belønningsmidler for sykkel, endrede avskrivningsregler for vindkraftverk og at man har muligheter for grønne sertifikater i solcelleanlegg. Det er rekke på rekke – og det er store og små beslutninger som skal dra oss i den riktige retningen. Det er virkelig ingen grunn til å si at nå blir det pause i påvente av sakene som kommer fra regjeringen. Tvert imot – denne våren sitter komiteen med mange saker som vi skal ta beslutninger i, man skal ha et revidert budsjett, og det er anledning på anledning. Hver anledning skal brukes for å forsterke klimaforliket, ikke bare med nye tiltak, men man skal ha resultater og få konkrete reduksjoner i utslipp.

Klimanøytralitetsmålet i 2030 må ligge fast, og det handler først og fremst om den siden vi ikke har snakket så mye om i dag, den internasjonale forpliktelsen som ligger i Paris-avtalen. Vi må gjøre mye mer, også ute, for å nå den totale målsettingen som vi har forpliktet oss til.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Terje Aasland (A) [17:50:50]: Tina Bru ga et positivt stikkord, og det var at vi måtte komme videre. Det er jeg helt enig i. Blikket må nå rettes framover. Da er det ut fra debatten vi har hatt i tilknytning til redegjørelsen, klarlagt at det er et annet klimapolitisk flertall i Stortinget enn det som har basis i regjeringen – i regjeringens flertall. Jeg håper at Stortinget med bakgrunn i denne debatten faktisk velger å utnytte dette denne våren, hvor vi allerede har til behandling en rekke forslag som ikke er fremmet av regjeringen, men av Stortingets representanter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Før vi går til votering, vil representanten Rasmus Hansson framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [18:00:42]: På vegne av meg selv vil jeg framsette et representantforslag om et norsk initiativ til en internasjonal konvensjon om økonomisk åpenhet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram 78 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, 8–12, 15, 16 og 18–23, fra Anette Trettebergstuen på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 24, 25, 27–29, 31–37 og 39–43, fra Anette Trettebergstuen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 44, fra Geir Jørgen Bekkevold på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 45–62, fra Ketil Kjenseth på vegne av Venstre
- forslagene nr. 63–73, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 74–80, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 81 og 82, fra Anette Trettebergstuen på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 83–86, fra Anette Trettebergstuen på vegne av Arbeiderpartiet

Presidenten gjør oppmerksom på at forslagene nr. 81 og 82 erstatter forslagene nr. 7 og 17 i innstillingen, samt at forslagene nr. 83–86 erstatter forslagene nr. 26, 29, 30 og 38 i innstillingen.

Ketil Kjenseth har bedt om ordet til voteringen.

Ketil Kjenseth (V) [18:02:19]: Venstre trekker forslagene nr. 45 og 48, og vi vil støtte forslagene nr. 5 og 44.

Presidenten: Da går vi til votering.

Det voterer først over forslag nr. 75, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for forsøk med redusert arbeidstid med full lønnskompensasjon, særlig i sektorer der sykefraværet er høyt.»

Voteringstavlene viste at 95 representanter stemte mot og 4 representanter stemte for forslaget fra Sosialistisk Venstreparti.

Jette F. Christensen (A) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Det voterer på nytt over forslag nr. 75, fra Sosialistisk Venstreparti.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.03.53)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 74 og 80, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 74 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en landsdekkende flerårig satsing i skolen mot seksuell trakassering.»

Forslag nr. 80 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en nasjonal støtteordning for etablering av flere tekniske sentre etter modell fra Flekkefjord for å øke jenters erfaring med og interesse for teknologi.»

Arbeiderpartiet har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 64 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.04.17)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 76, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte kontantstøtten med en ventestønad i påvente av barnehageplass.»

Arbeiderpartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.04.35)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 78 og 79, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 78 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av arbeidsmiljø og øvrige forhold ved landets strippeklubber med sikte på å motvirke utnyttelse av kvinner.»

Forslag nr. 79 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det gjennomføres jevnlig nasjonale omfangsundersøkelser om vold og seksuelle overgrep.»

Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 63 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.04.54)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 77, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen jobbe internasjonalt for å bekjempe trafficking og for at det innføres retningslinjer mot sexkjøp for FN-soldater.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.05.14)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 46, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette mål om, og jobbe for, at 40 prosent av lederne på alle nivåer i staten skal være kvinner.»

Voteringstavlene viste at 92 representanter stemte mot og 5 representanter stemte for forslaget fra Venstre.

Kirsti Bergstø (SV) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Det voterer på nytt over forslag nr. 46, fra Venstre.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 57, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre regler om meldeplikt for dem som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.20)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 60, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en tredje kjønnskategori.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 92 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.36)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 50, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget om å gi far selvstendig rett til foreldrepenger, inkludert fedrekvoten.»

Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 88 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.55)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 51, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget om å avvikle kontantstøtten.»

Arbeiderpartiet har varslet støtte til forslaget. Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 60 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.15)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 47, 52, 54, 61 og 62, fra Venstre.

Forslag nr. 47 lyder:

«Stortinget ber regjeringen som en del av en skolelederutdanning sikre at rektorer, lærere og andre ansatte i skolen gis opplæring i hvordan man forhindrer mobbing og seksuell trakassering.»

Forslag nr. 52 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring, som også inkluderer skolefritidsordning/aktivitetsskole.»

Forslag nr. 54 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre forsøk med karriereveiledning tidligere i skoleløpet for tidligere å vise jobbmuligheter som bryter med tradisjonelle kjønnsrollemønstre.»

Forslag nr. 61 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kvinners reprodutiv helse og rettigheter skal være en prioritert oppgave for Norge i internasjonale fora og i dialog og samarbeid med andre land.»

Forslag nr. 62 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge går foran internasjonalt for å fremme rettigheter til seksuelle minoriteter.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.38)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 55, 56, 58 og 59, fra Venstre.

Forslag nr. 55 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en plan for å rekruttere flere menn til helse- og omsorgsfag.»

Forslag nr. 56 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke diskrimineringsvernet for minoritetskvinner og legge bedre til rette for at minoritetskvinner kan delta i samfunnet på lik linje med norske kvinner.»

Forslag nr. 58 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer bruk av heltidsstillinger i helse- og omsorgssektoren.»

Forslag nr. 59 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med innholdet i skolen om å styrke seksualundervisningen og sørge

for at undervisningen også tar for seg kjønn og seksuell orientering.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 49, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget om å innføre en tredeling av foreldrepermisjonen.»

Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 88 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.16)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 53, fra Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede hvordan etablering av en treårig profesjonsutdanning for karriereveiledere kan bidra til at flere menn søker seg til typiske kvinneyrker.»

Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 60 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 70, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny nasjonal handlingsplan for forebygging og behandling mot osteoporose (beinskjørhet) og osteoporotiske brudd.»

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 57 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.53)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 69 og 71, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 69 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke ordningen "Inkludering i Idrettslag" for å sikre inkludering barn og ungdom med innvandrerbakgrunn, med særlig vekt på jenter, og barn og ungdom fra familier med lav betalingssevne.»

Forslag nr. 71 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide vaksinitilbudet mot humant papillomavirus (HPV) til også å gjelde gutter.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 57 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 72, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak for forbedring av forebygging, behandling og oppfølging av personer med inkontinenssykdom.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 53 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.30)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 65, 66 og 73, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 65 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en ny NOU om kvinnehelse, for å sikre helsetjenesten oppdatert kunnskap om kvinnehelse og utfordringene som er knyttet til forebygging, diagnostisering og korrekt behandling av kvinnesykdommer.»

Forslag nr. 66 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke jordmortilbudet ved fødeavdelinger og i kommunene slik at føde- og barseltilbudet blir i tråd med gjeldende faglige retningslinjer og at mor og barns helse blir prioritert i helsetjenesten.»

Forslag nr. 73 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke behandlingstilbudet for personer med alvorlige spiseforstyrrelser, spesielt behandlings- og forebyggingstilbudet rettet mot barn og unge.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.52)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 63, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å redusere bruk av midlertidighet i institusjoner innen forskning og høyere utdanning.»

Arbeiderpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 53 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.10.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 64, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre kjønnsbalanse mellom topp- og mellomledere i høyere utdanning.»

Arbeiderpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.10.28)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 67, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen jobbe for at ledergrupper i selskapene der staten har eierandel, direktorater og statsetater skal bestå av minst 40 prosent av begge kjønn.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.10.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 68, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette mål om, og jobbe for at begge kjønn skal være representert med minst 40 prosent av lederne på de øverste nivåene i staten.»

Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget. Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.11)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 44, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan lønns-gapet mellom kvinner og menn kan reduseres og elimineres ved hjelp av en likelønnsrett.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 89 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.28)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 24, 25, 32, 35, 37, 39, 42, 43, 83, 84 og 86, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere regionale kompetansesentre for likestilling organisert under Bufdir, i tråd med regjeringen Stoltenbergs forslag i Meld. St. 44 (2012–2013) Likestilling kommer ikke av seg selv. De regionale kompetansemiljøene skal drive pådriver- og håndhevsarbeid, forske, informere, veilede og motivere offentlige og private virksomheter til aktivt likestillingsarbeid. De tre eksisterende likestillingssentrene på Hamar, i Steigen og i Kristiansand, samt Reform, må styrkes og bli en del av denne strukturen, og det opprettes i tillegg 2 nye sentre slik at hele landet dekkes.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre og øke støtten til CORE – Kjernemiljø for likestillingsforskning i statsbudsjettet for 2017.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal mentorordning for jenter og gutter som starter på utdanninger der det andre kjønn er i stort flertall.»

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilse at likestillingsarbeid integreres i barnehagen, for eksempel gjennom egne likestillingsansvarlige i barnehagene.»

Forslag nr. 37 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å bygge opp fagmiljøer med spisskompetanse på krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 39 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre obligatorisk kursing av rektorer, lærere og andre ansatte i skolen om hvordan man forhindrer mobbing og seksuell trakassering.»

Forslag nr. 42 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre tiltak for å øke bruken av omvendt voldsalarm, der dette kan være aktuelt.»

Forslag nr. 43 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for overgangsboliger til voldsutsatte og vurdere å øremerke midler til kommunene for å opprette flere.»

Forslag nr. 83 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke støtten til de frivillige organisasjonene på likestillingsfeltet i forslag til statsbudsjett for 2017.»

Forslag nr. 84 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke bevilgningen til Likestillings- og diskrimineringsombudet og -nemnda i forslag til statsbudsjett for 2017.»

Forslag nr. 86 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke bevilgningen til organisasjonene som arbeider mot mobbing og diskriminering i forslag til statsbudsjett for 2017.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 63 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.52)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 28, 40, 41 og 85, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre fri rettshjelp i saker der Likestillings- og diskrimineringsnemnda anbefaler bruk av fri rettshjelp.»

Forslag nr. 40 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke forskningen på vold i nære relasjoner.»

Forslag nr. 41 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke domstolenes kunnskap om vold i nære relasjoner.»

Forslag nr. 85 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjenopprette den årlige heltidspotten til lokale forsøk og tiltak for heltidskultur, som regjeringen Stoltenberg II innførte over Arbeidsdepartementets budsjett.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 57 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.12.13)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 31, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at helseforetakene skal redusere bruken av deltidsstillinger.»

Senterpartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 53 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.12.32)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 33, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede utforming og innføring av likestillingsstipend for å oppmuntre jenter og gutter til å velge utdanninger som har stort flertall av studenter av det andre kjønn. Dette bør også gjelde studier der kvinner eller menn med innvandringsbakgrunn er sterkt underrepresentert. Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.12.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et norsk offentlig utvalg om mannsrollen og menns likestillingsutfordringer.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.13.08)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette seg som ambisjon, og jobbe for, at minst 40 prosent av selskapene der staten har eierandel, skal ha kvinnelig styreleder.»

Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.13.27)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 16, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre systematisk rekruttering av kvinnelige mellomledere til en del av det statlige personalarbeidet.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget. Venstre har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.13.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et kontaktvalg mellom regjeringen og likestillingsorganisasjonene.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.14.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 27, 34 og 36, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nytt kommuneprogram etter modell av «Likestilte kommuner».»

Forslag nr. 34 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre likestilling til et mer sentralt tema i barnehagelærerutdanningen.»

Forslag nr. 36 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stor-

tinget på egnet måte med en plan for å rekruttere flere menn til barnehagene.»

Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.14.28)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, 15, 18–20, 81 og 82, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere spørsmål om seksuell trakassering i Elevundersøkelsen, for å bedre kartlegge omfanget.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke satsingen på statlig lederopplæring og kreve at det alltid skal være minst 40 prosent kvinner i alle statlige lederopplæringsprogrammer.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere prosjektet «Et spørsmål om ære», som har jobbet mot æresrelatert vold, og fortsette arbeidet, basert på evalueringen.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan mot sosial kontroll og æresrelatert vold.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om hvordan FNs bærekraftsmål skal gjennomføres, deriblant målet om økt likestilling.»

Forslag nr. 81 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forplikte skoler til å arbeide mot seksuell trakassering og fremme forslag om å ta dette inn som et krav i opplæringsloven.»

Forslag nr. 82 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke det kommunale krisesentertilbudet og fremme forslag om en ny forskriftshjemmel i krisesenterloven, slik at innhold og kvalitet i kommunenes krisesentertilbud kan reguleres bedre.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.14.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3–6, 9, 11 og 21–23, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget treparts-

samarbeid for økt likestilling med partene i arbeidslivet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede utforming og innføring av ekstrapoeng til gutter og jenter som søker på linjer på videregående skoler der det er for eksempel 80 prosent eller mer av det motsatte kjønn, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede utforming og innføring av ekstrapoeng til gutter og jenter som søker på studier der det er for eksempel 80 prosent eller mer av det motsatte kjønn, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom styringsdialogen oppfordre til å få flere kvinner inn i ansettelsesutvalgene i academia, samt gjøre ansettelsene åpne og inkluderende.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for egne kvinneavdelinger i flere fengsler og vurdere opprettelse av flere egne kvinnefengsler.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide statens eierprinsipper for god eierstyring til også å gjelde mål om likestilling.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen levere et tillegg til statsbudsjettet som gir en likestillingsvurdering av statsbudsjettet i sin helhet.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utforme krav om en tidsplan for partene i arbeidslivet for å rette opp lønnsdiskrimineringen mellom kvinner og menn, slik at lønnsforskjellene reduseres, og gi det foreslåtte trepartsprogrammet for likestilling i mandat å arbeide med dette.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere utforming av krav i alle offentlige virksomheter om redusert bruk av deltidsstillinger.»

Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.15.11)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen holde en årlig redegjørelse for Stortinget om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer. Andelen kvinnelige toppledere i virksomhetene depar-

tementet har ansvaret for, skal inngå i redegjørelsen.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 7 (2015–2016) – Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er forslagene nr. 1–4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet.

Det votes først over forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at Statsarkiva vert vidareutvikla med statsarkivar som stadleg leiar, som får fagleg ansvar, budsjettansvar og personalansvar.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre Statsarkiva handlingsrom til å utvikle seg som regional arkivinstitusjon i eit samspel med både brukarar og kulturinstitusjonar, som fortsatt kan drive rettleiing og tilsyn og ta i mot større avleveringar av privatarkiv.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 85 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.16.00)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa oppretthalde og styrkje dei åtte regionale statsarkiva som eigne institusjonar.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa fremje sak for Stortinget dersom det vert foreslått endringar i det statlege Arkivverket si organisering.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.16.18)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:16 S (2015–2016) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om å oppretthalde og styrkje dei åtte regionale statsarkiva som eigne institusjonar – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:25 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Iselin Nybø, Abid Q. Raja og Sveinung Rotevatn om en helhetlig tros- og livssynspolitikk – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Presidenten foreslår at redegjørelsen av klima- og miljøministeren om oppfølging av Paris-avtalen vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

*Sak nr. 5 [18:17:16]**Referat*

1. (245) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide og Anders Tyvand om familiepolitikk (Dokument 8:81 S (2015–2016))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
2. (246) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Hjemdal, Rigmor Andersen Eide, Hans Fredrik Grøvan, Anders Tyvand og Astrid Aarhus Byrknes om opprettelse av en KompetanseFUNN-ordning (Dokument 8:80 S (2015–2016))
3. (247) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen og Line Henriette Hjemdal om en gjennomgang av regelverk og statlig finansielt eierskap i lys av behovet for åpenhet og bekjempelse av bruk av skatteparadiser (Dokument 8:82 S (2015–2016))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes finanskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18:18.
